

JEREMEJ AJPIN

AZ ELSŐ FÖLDET KERESTÜKBEN

JEREMEJ AJPIN

AZ ELSŐ FÖLDET KERESTÜKBEN

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

FINNUGOR NÉPEK VILÁGKONGRESSZUSA
MAGYAR NEMZETI SZERVEZETE

JEREMEJ AJPIN

**AZ ELSŐ FÖLDET
KERESTÜKBEN**

Hanti regény

**Fordította
Nagy Katalin**

© Jeremej Ajpin
© Nagy Katalin

Ég Atya Követe

Bevezető helyett

Ég Atya Követe váratlanul jelent meg.

A Nyári Szálláshelyen jelent meg, a Nagy Folyó¹ eldugott folyásánál.

Alkonyatkor jelent meg a lombok és füvek hervadásának hónapjában.

Az Égi Lány egy Matvej nevű hétéves kisfiúnak, a leendő Maestrónak, jelent meg.

A fiú a parton állt a ház és a kikötő között. Egyszer csak, mintha hirtelen áramütés érte volna az álla környékén, és meglátott egy ismeretlen lányt, aki egy csónakkal siklott a vízen. Figyelmesen megnézte Őt, és minden, amit látott, a legapróbb részletekig bevésődött az emlékezetébe. A közelében haladt el Vaszilij nagybácsi új bődöncsónakján a vízfolyáson lefelé. Egylapátos evezővel evezett a jobb oldalon. Világoszöld színű ruhában és kendőben volt. Olyan színe volt, mint a fiatal nyárfa világos kérge, vékony fehér vonalakból álló kis kockákkal. Körülbelül ötször ötmilliméteres kockákkal. Fejkendője különös módon volt megkötve – sisakhoz hasonlatos hegyes kúp alakú csúccsal. Arca kerek és nyugodt volt. Előre nézett, amerre haladt.

Két bámulatos dolog rögtön az emlékezetébe vésődött: a fiú még soha nem látott ilyen színű és mintájú szövetet, sem ilyen különös módon megkötött kendőt. Ilyen színű ruhát és ilyen módon megkötött kendőt földi asszonyok nem viseltek.

A fiú sok mindent azonnal megértett. Megismerte Vaszilij nagybácsi nyárfából vágott bődöncsónakját. A nagybácsi családjának háza és kikötője a vízfolyás innenső oldalán volt, kissé feljebb a folyásnál. De már két vagy három napja senki sem tartózkodott otthon – mindenki elment vagy az Őszi Szálláshelyre, vagy valamilyen őszi munka után: vadászni, halat fogni, vörös áfonyát és áfonyát szedni.

A fiúban nyomban sok kérdés merült fel.

Honnan került ide ez a titokzatos ismeretlen?

Hogyan jutott el Vaszilij bácsi kikötőjéig?

Szeretett volna odakiáltani Neki:

– Ki vagy Te?

Szerette volna megkérdezni az Égi Lányt:

– Hová mész?

Egyre ez a két kérdés járt a fejében. De valami visszatartotta, valami nem engedte, hogy odakiáltson, valami nem engedte, hogy feltegye a kérdést.

Még egy körülmény zavarta. Egyedül ő látta a lányt a csónakban, a többiek nem. A fiú körül szaladgált a három lánytestvére. A nővére és a két húga. Édesanyjuk már nem volt ezen a világon. A mama helyét az idősebbik lánytestvér foglalta el. Az öreg öntöttvas üstben zsírt sütött ki a halbelsősegekből, és átöntötte egy nyírkéreg csuportba. Ez után a kerek üst zsíros fenekét kenyérdarabkákkal szokták kimártogatni. A kenyér magába szívja a zsírt és a kisütött halgyomrok morzsáit. Az ilyen kenyér igazi nyalánkságnak számít a gyerekek számára. Húgai – az egyik is, a másik is – kérték, hogy hadd mártogassák ki az üstöt a kenyérrel. Az volt a kérdés, hogy ki legyen az első. A nővérük a magasba emelte az üstöt, sehogy sem tudta eldönteni, melyik lánynak adja elsőként ezt a csemegét. Mind a hárman nevetgélve szaladgáltak a ház előtt egyik oldalról a másikra. Mintha játszottak volna. Ki a gyorsabb, kinek sikerül elsőként elérni a finomságot.

¹ A tulajdonnevek és az író által alkotott kifejezések esetében nem mindig a magyar helyesírási szabályokat követem. (A fordító)

De miért nem látják ők is a titokzatos lányt?

A fiú tudta, hogy ha itt, az eldugott erdei szálláshelyen feltűnik valaki a látóhatáron, legyen az ember, csónak, vad vagy madár, azonnal felfigyel rá mindenki. Ha ember, felmerül a kérdés: miért jön ide, a szálláshelyre? Ez a lány meg evezés közben itt kopog a lapátjával a csónak jobb oldalán, de senki sem hallja. A hullámok kifutnak a csónaktól a vízfolyás csendes partjára. De senki sem látja a hullámokat, és senki sem hallja a hangjukat. Különös.

Az ismeretlen lánynak szánt kérdések pedig egyre kínozzák a fiút.

– Ki vagy te?

– Hova mész?

De valamiért nem tudta rászánni magát, hogy megszólítsa a lányt, és megkérdezze, ki Ő, és hova megy.

Közben a titokzatos lány elhaladt a fiú házának közelében, és kikötött Mihail nagybácsi házánaál a vízfolyás túlsó partján. Ahogyan ez általában szokás, egy kicsit kihúzta a csónakot a homokra, hogy el ne ragadja a víz, belerakta az evezőt, és eltűnt a bokrok mögött, a házhoz vezető ösvényen.

A fiú tudta jól, hova vezet ez az ösvény. A vízfolyás partján van Mihail nagybácsi háza, ahol a családjával élt meg a nagyapjával, a szálláshely lelki vezetőjével, Jefrem öreggel, aki most szintén vadászaton volt – siketfajdokat fogott csapdákkal a Békás Meredek Parton. Aztán továbbhalad az ösvény a fenyves dombon, a Nagy Folyó irányába. És ott áll a parton Akszinyja nagynéni háza, ahol Andrej fiával él. Kissé távolabb pedig a halátvételi pont van – a szókamra, a sóraktár és egy lakóház, ahol Kudrjavcev öreg, a halátvevő lakik.

Vajon melyikükhöz ment az ismeretlen lány – ez a kérdés, amire a fiú természetesen nem tudta a választ.

Eljött az este.

De a fiú senkinek sem szólt a látomásáról. Valamiért senkivel sem szeretne volna megosztani az ő megmagyarázhatatlan újságját. Vagy az ő titkát. Bár belülről nagyon, de nagyon feszítette az, hogy valami olyan titokzatos dolgot tud, amiről másoknak nincs tudomása.

A házban megjelent az apja.

Ráérősen megvacsoráztak.

Aztán a túlsó partról megérkezett Mihail nagybácsi is a saját csónakján. A fiú apjával betették a nagy csónakba a kerítőhálót: úgy döntöttek, hogy kora reggel kihúzzák a hálót a holtág torkolatánál, a Nagy Folyó túlsó partján. Éjszaka a folyón felúszott hal megáll pihenni a holtágak mély öbleiben. Aztán kihalásszák az őszi hajnal első fényénél, amikor még majdnem sötét van. Ezért még este elő kell készíteni a halászfelszerelést.

Miután berakták a kerítőhálót a dereglyébe, Mihail nagybácsi bement a házba egy teára. Így szokás.

Apja és Mihail nagybácsi a másnapi halászatról, az időjárásról, a beköszöntött őszi, az előtűnik álló térről beszélgetett. Aztán szünet következett. Hosszúra nyúlt. És ekkor a fiú, mintha valaki biztatta volna, azt mondta:

– Ma láttam egy titokzatos lányt...

A házban mindenki kíváncsian nézett rá, és elhallgattak. Aztán megkérték:

– Meséld el, kit és hol láttál!

Ő pedig elmesélt mindent, amit látott.

Némán hallgatták a felnőttek és a lánytestvérei. Aztán amikor befejezte a történetet, faggatni kezdték a részletekről.

Az apja nem szólt semmit.

Mihail nagybácsi, aki fiatalabb volt az apjánál, döbbsenten mondta:

– Ez a tisztátalan erő a nap végén...

Kimentek a házból a kikötőhöz. És ott mindannyian meggyőződtek róla, hogy valóban úgy van: Vaszilij nagybácsi új bödöncsónakja a vízfolyás túlsó partján volt, Mihail nagybácsi

kikötőjénél. Hogyan került oda? A tisztátalan erő képes ijesztgetni az embereket, képes letéríteni valakit az útról, képes az ember szemét becsapni, mindenféle rémületet kelteni. De hogy az egyik partról a másikra átvigye a csónakot – ilyen még nem történt. Ez meghaladja még a tisztátalan erő erejét is.

A meghökkent Mihail nagybácsi még üldögélt egy darabig, aztán hazament, a vízfolyáson túlra.

Eltelt néhány nap. Lehet, hogy egy hét is. Lehet, hogy valamivel több vagy kevesebb.

Egyszer hazajött az apa, és nagy érdeklődéssel, furcsán, titokzatos mosollyal nézett a fiára. Megvacsorázott, aztán ráérősen elmesélte, hogy volt Jefrem öregnél, az ő birtokán, a Békás Merdek Part felső végénél, ahol minden ősszel felállította a csapdákat – siketfajdra vadászott. És mesélt Jefrem öregnek a fiú látomásáról. Az Öreg azt mondta:

– Tudok róla.

Az apa meglepődött a gyors válaszon, hallgatott, aztán megkérdezte az Öreget:

– És ki volt ő?

– Az Ég Atya Követe – felelte az öreg.

És elmagyarázta: Ég Atya azért küldte az Égi Lányt a földre, hogy nézze meg, aztán mesélje el neki, hogyan élnek az emberek. A felső folyástól jött, egészen a Nagy Folyó legalsó folyásáig. Láthatatlanul jött. Hiszen köztudott, hogy az istenek-oltalmazók a Láthatatlan Világban élnek. Onnan irányítják az embereket a földön. Meg tudják fordítani az ember gondolatát egyik vagy másik irányba. Igaz, ezzel a képességgel néhány földi embert is megajándékoztak: prófétákat, jóvendőmondókat, néha gyerekeket és a bölcs, okos embereket is. Az égi istenek csak nagyrítkán mutatkoznak meg a kiválasztott embereknek égi jelként. És a felső Követ, aki a folyón utazott a szálláshely közelében, szintén hagyott jelet – megjelent az embereknek, hogy tudják és higgyenek benne: Ég Atya nem felejtette el földi gyerekeit, és gondoskodik róluk.

És megjelenesz
Mint Fényes Istenség
És élni kezdesz
A Nap meg a Hold ölelésében...
(Ősi ugor eposztörödékből)

És mindörökre kedves maradok népemnek,
Mert lírámban benne jó érzéseket támasztott,
Mert ádáz korban is szabadságot zengtem,
És megvédtém, ki elbukott².

Alekszandr Puskin

² Az idézet Puskin *Emlékművem* c. verséből való, a saját fordításomban. Az eredeti szöveg így hangzik:

И долго буду тем любезен я народу, // Что чувство доброе я лирой пробуждал, // Что в мой жестокий век восславил я свободу // И милость к падшим призывал. Szabó Lőrinc fordításában: S féltett kincs maradok népem hálás szívében, // Mert a jó ösztönét szítottam benne csak, // Mert bús napokban a szent szabadságnak éltem, // S védtem az elbukottakat. (In: Puskin válogatott művei. Költemények. Szikra K. 1949: 499)

I. fejezet

1.

És akkor a világ morzsányi helyéé zsugorodott össze egymáshoz simuló testük alatt. Számukra most semmi sem létezett ebben a hatalmas világban. Ugyanezt érezték mindketten. A nő barna testének egészével simult hozzá. Szeretett volna belebújni és feloldódni benne. Ugyanezt akarta a férfi is: beléhatolni és benne maradni. A földi élet eme utolsó pillanatának lettek egyetlen kezdete, egyetlen folytatása és egyetlen vége. A nő egyre erősebben, egyre hevesebben simult hozzá, mintha a földi élet kimenetele, a nő és a férfi, az emberiség és a Világegyetem megmentése csak kettejüktől függött volna. Minél szorosabban fonódtak egymásba, annál egyszerűbbek, érthetőbbek lettek Elmúlt Életük napjai. Keze egyetlen pillanat alatt futott végig a nő egész testén, segítvén neki magába fogadni őt.

Ez volt az ő kezdetük kezdete vagy a végük kezdete...

Egyébként eddig a pillanatig sok kezdet volt. A történelem különböző szakaszaiban, a földi élet különböző korszakaiban és különböző napjaiban...

A kezdetek egyike kapcsolatos volt egy fehér éjszaka narancsszínű reggelével az apja szülőfalujában, ami örökségül maradt rá.

A fehér éjszakát követő reggel ragyogó volt, napfényes. A férfi nézte a napot, a földnek ezt a mindent felmelegítő tüzeit. Valerij Pavlovics fizikus – aki a Szovjetunió összeomlása után kénytelen volt a tengerentúlra, Los Alamosba távozni – azt mondta, hogy a nap még körülbelül ötmilliárd évig fog sütni. Ennyi időre van rajta elegendő tüzelőanyag, nap-tűzifa – hélium és hidrogén. Aztán kialszik a Nap, és kihűl a Föld. De aztán eljön a soron következő Nagy Robbanás a kozmoszban. És ismét kialakul a Naprendszer. És ismét megszületik a Föld nevű bolygó. És ismét megjelennek az emberek. Ezért örök az élet – nincs kezdete és vége. Örök, miként a Világegyetem és az egész kozmikus tér. Erről elmélkedett, amikor az égi származású Jennifer barátnőjéhez utazott a tengerentúli síkságon, és elhatározta, hogy útközben meglátogatja tanárát, Valerij Pavlovics fizikust. Különbözik ötmilliárd év – tekintettel az emberi életre – szinte teljes örökkévalóság, aminek nincs határa az emberi tudatban.

Lám, ilyen tűzünk van fenn az égben.

Az égről a földre irányította a tekintetét, és ekkor a fehér éjszaka finom fehérségének és a felkelő nap narancsszínű ragyogásának törésében, a beköszöntő új nap sűrű fényében, a varázslatos délibábnak meglátta a tengerentúli lányt, Jennifert, aki elfoglalta létezése földi szakaszának egy részét, és életének egy különös lapjává tudott válni. Elbűvölte, hogy milyen kecsesen vonult végig az udvaron, hogyan kötötte a kendőt a nyakába, hogy emelte fel a szempilláit, szegte hátra a fejét, és nézte a fenyők örökzöld tűleveleit. Aztán tekintetét a felkelő nap felé irányította, és hunyorogva fogadta az égitest első sugarait. Titokzatosan ragyogó szemmel fogadta a nap fényét. Egész lényével fogadta a fényt – az arcával, a hajával, a kezével.

Ekkor meglátta, hogy a lány arca se nem fehér, se nem barna. Hanem aranylós, mint a felkelő nap. A keze is ugyanolyan aranylós, mint a nap. A haja is aranylós, mint az égitest szabálytalan sugarai. A szemének is aranylós árnyalata volt. És akkor úgy tűnt neki, hogy a felkelő nap szívja magába a belőle – az emberből, a nőből vagy istennőből – áradó aranyszínt és meleget. Később sehogy sem tudta kiválasztani a megfelelő színeket, amikkel lefesthette volna a lány aranylós auráját, aranylós arcát.

A férfi egy aranylós fenyő alatt állt, kissé távolabb, és őt nézte. Majd szemét a felkelő nap felé fordította, aztán a felkelő napról megint őrá. És önkéntelenül elindult feléje, mintha akarata ellenére vonzaná a lány. Az életben jobbra hallgatott, keveset beszélt. És most rá gondolt.

A lány feléje fordult, ő pedig elmerült a szigorú indigókék-tengerkék szemében. A lány mintha elkapta volna a férfi gondolatát és néma elismerését az ő napfényes lényegének, meg akart győződni róla, hogy igaz-e ez, biztos-e a férfi ebben, nem téved-e. De ő annyira biztos volt a saját igazában, mint még soha az életben. A nő gondolataiba merülve állt egy pillanatig, aztán tekintete meglágyult, szemével mosolyogva lassan felemelkedett, és nemsokára feloldódott a felkelő nap sugaraiban...

A férfi ekkor visszatért a földi életbe, és eszébe jutott a különös éjszakai álma. Éjszaka egy titokzatos asszony, egy oltalmazó, egy istennő vagy egy földi pártfogó, vagy talán egy javasasszony ült ágyának fejrésznél, és azt mondta: 432 nap múlva kialszik a te Napod, kihuny a te Holdad. Ekkor felébredt. Ez azt jelenti, hogy 432 nap múlva eltávozik az életből.

432 nap.

432.

Ez pontosan egy év. Három hónap. Hét nap.

Egy nappal sem korábban, egy nappal sem később. De miért éppen 432 nap?! Miért? Rejtély. Tudta, hogy pontosan a megnevezett napon fog meghalni. Meghal, ha meg nem fejtí ezt a számot: honnan van a 432? Honnan? Ha kitalálja, nem hal meg. Feltétlenül lennie kell egy megfejtésnek. Csak meg kell találni. Hogy megtalálja-e a megfejtést vagy sem – nem is annyira fontos. Más a fontos. Fontos, hogy időben felkészüljön, hogy méltósággal fogadja az utolsó napját, utolsó óráját. Ezért kell – ezen a számon elmélkedve – ez alatt a 432 nap alatt rendbe tenni minden földi dolgát, visszaadni az embereknek, minden tartozását, ha van ilyen egyáltalán. Arra kárhoztatott, hogy ezután érezze élete minden pillanatának súlyát.

Ugyanakkor a gyors elmúlásról szóló különös éjszakai álma nem zavarta meg a megszokott életritmusát. Reggel először egy csésze kávé ivott, majd kis idő múlva egy erős teát. Aztán megfestett olajjal, ahogyan ő mondta, három képet. Ez a szokásos napi normája. Ebéd helyett bekapott valamit, valami könnyűt, ami a kezébe akadt. Aztán vakramákat faragott és szegezett, rájuk feszítette a vásznat, és lealapozta. Ezek a másnap reggeli munkához való előkészületek. Esténként lement a folyóhoz, a kikötőbe, ahol villantózott, vagy csak üldögélt a horgászbotjával. Ha adódott szabad ideje, szeretett csak úgy kimenni a partra, és hosszan, némán nézni a lassan folyó vizet. Vacsora után olvasott. De csak válogatott írásokat. Klasszikus vagy nagyon jó irodalmat. Mivel olvasás közben mindig életre keltek előtte a hősök, keze sűrűn nyúlt a ceruza után, hogy vázlatokat készítsen. Azután, néha kezében egy könyvecs-kével, álomba merült.

Hitt a sorsban. Ami meg van írva, nem lehet elkerülni. A halálának napjáról szóló álom nem különösebben nyugtalanította. Jobban érdekelte a 432-es szám rejtélye. Vajon miért fonódott össze ez az álom Jennifernek, a tőle igen távol, a kontinens túloldalán, a déli féltekén élő lánynak az alakjával, a költőlánnyal, akivel barátkozott?

Önkéntelenül elkezdett számolni: eltelt egy nap, maradt 431.

Elalvás közben el-eltűnődött életének hátralévő napjain, és persze az Elmúlt Életén.

2.

Az Elmúlt Életében volt Jana, a lány, aki érdeklődött a képei iránt. Ő maga hívatta meg magát az erdei szálláshelyére. Akkor is reggel volt. A lány kijött a házból, és köszönés helyett azt mondta:

- Maestro, úgy látszik, elvakította önt a napfelkelte.
- Igen, mintha jobban ragyogna minden.
- Én is szeretem a napot – mondta a lány.
- Nekem úgy tűnik, az egyik nap az égen bukkant fel, a másik pedig itt jelent meg a fenyők között, az erdőben.

A lány mosolygott, és azt mondta:

– Csupán a napfény szikrázik a fenyvesben.
– Igen, természetesen... – hagyta rá a férfi, aztán lassan, eltűnődve, a szavakat elnyújtva hozzátette: – A nap mindig örömmel tölti el az embert, felmelegíti...

A lány ráemelte figyelmes szemét, és mintha továbbgondolná a beszélgetőtárs szavait, így szólt:

– Igen, nap nélkül nem valami kellemes a földön...
– Engem nem zavarna egy másik nap sem... – mondta a férfi, miközben körüljártatta tekintetét a környéken.

Úgy érezte, hogy a lány valami különös érdeklődéssel, szinte kedvesen nézte. Legszívesebben odalépett volna hozzá, de nem tette, visszafogta magát. Aztán amikor a lány a felkelő nap felé fordította a fejét, és meglátta a gyengéd profilját, nagyon szerette volna megcsókolni, hogy csókja a lány szájának jobb szegletére essék. Sőt még a keze is felemelkedett, hogy átölelje, és magához szorítsa. De nem engedte meg magának ezt a szabadságot. Ehelyett a mozgásban lévő keze akaratlanul is elfojtotta érzelmi kitörését azáltal, hogy bal kezével megfogta az állát, a jobb kezét pedig végigszántotta a haján, majd a feje búbján két vagy három körkörös, rituális mozgást végzett a nap járása szerint, aztán leengedte a bal vállára.

Ekkor a lány közömbös témára terelte a beszélgetést, és megkérdezte:

– Itt mindig ilyen szépek a napfelkeltek?
– Igen, mindig.
– Nálunk is csodálatosak a hegyekben.
– Még sohasem jártam az önök hegyeiben – mondta a férfi.

Természetesen járt már hegyekben, de a lány ősi és nagyon híres hegyeiben még egyszer sem.

– Érdekes!
– Nem volt rá időm!
– A hegyekre nem szabad sajnálni az időt.

A férfi hallgatott egy darabig, aztán megkérdezte:

– Mikor megyünk el az ön hegyeibe?
– Nos, amikor csak akarja.
– Feltétlenül elmegyünk...
– És milyenek önöknél a naplementék?
– A naplementék is szépek. De most nem akarok a naplementékre gondolni.
– Pedig azok is vannak a természetben.
– Mindegy. A napfelkeltek mindig vidámabbak.
– Miért, Maestro?

A lánynak mindennél jobban tetszett Maestrónak szólítani, még akkor is, ha nem volt a kezében ecset vagy ceruza.

– Mert még előttünk áll az egész nap! Életünk ragyogó, hosszú napja, Jana!

Ő alkotta magának a Jana rövidítést a lány nevéből. Így a „Ja” betűvel³ közelebb került hozzá, nevének és életének részévé lett.

A lány mosolygott. Elindultak a tűzrakó helyhez, hogy meggyújtsák a reggeli tüzet. A lány arcjátéka elképesztően eleven volt: minden dologra, ami csak a látómezejébe került, sajátosan reagált, egyetlen egyszer sem ismételte meg az előző arckifejezését. Minden fenyőfácska, minden tülevélke részesült arcának energiájából. A gesztikulációja is éppen olyan eleven és elképesztő volt. Egyetlen dolog, egyetlen tárgy sem kapott két egyforma gesztust: szemmozgást, kézmozdulatot, fej-, nyak- vagy szempillamozgást. Emellett nem volt egyetlen felesleges mozdulata vagy szava, a hangjában sem volt egyetlen hamis árnyalat. Olyan természetes jelenség volt, mint maga a természet.

³ A 'ja' (я) személyes névmás jelentése: 'én'.

Így csak az édesapja lépdelt a földön, aki néhány éve hagyta itt örökre ezt a települést.

Együtt mentek a nyári konyhába.

A férfi a tűzzel foglalatzkodott. Egyre csak táplálta a száraz fenyőhasábokkal. A tűz fölé akasztotta az öreg réz teáskannát, a Fekete Siketfajd Öregét. A teáskanna nem egyszerűen öreg volt, hanem ősrégi. A mama nyílt lángon kormozódott teásüstnek nevezte, oldala telis-tele horpadással, fedelén pici lyuk a gőznek, csőre dróttal volt rögzítve az anyai ági ősök sok-sok nemzedékének tenyere által fényesre koptatott fogantyú karikájához. A mama néha egyszerűen csak fehér cáros Teáskanna Öregnek hívta. Azért mert réges-régen, még a Fehér Cár idejében hozta valaki a városból, a piacról talán Roman nagyapa vagy az apai ági Ivan dédapa. Ma már másként nevezik a teáskannát: Fekete Siketfajd Öreg. A hasonlóság miatt hívták így, mert a tajga régi, legősibb madarára, a – ragyogó fenyőkkel körülvett, homokos-kavicsos, magas tar dombon kecsesen trónoló – siketfajdra emlékeztetett. A kisebb teáskannákat pedig nyírfajdnak nevezték. Valóban, ahogy a tűz körül álltak, nagyon hasonlítottak a fekete egyenruhás fajdkakasokra tavaszi dürgéskor.

A férfi észre sem vette, hogy a nagy teáskannát tartja a kezében. Ha sok vendég van a házban, akkor szoktak a Fekete Siketfajd Öregben teát főzni. Most viszont csak ketten voltak. Tehát a kis Nyírfajdkakast kellett volna a tűz fölé akasztani. Erre később jött rá, amikor megigazgatta a fahasábokat a tűzben. De a nagy teáskannát nem cserélte ki a kicsire. Olyan érzése támadt, hogy a lány az egész teret betöltötte. Mintha mindenütt, mindenfelé, mindenben ő volna. Mintha sok-sok embert kellene megvendégszolgálni a teával.

A nyílt tűzhelynél álltak. A férfi a szeme sarkából látta, amint a lány bőkezűen, lágy és kecses mozdulatokkal táplálta a tüzet száraz fahasábokkal, és nézte a tüzet, a málnaszínű hőséggel villódzó parazsat. A málnaszín-rézvörös tűz kiemelte aranyló arcát meg kezét, és ha sokáig nézi az ember, már nem is tudja követni, hogy hol van Ő, hol a tűz lángja, és hol a meleget árasztó parázs.

A lány csodálatosan beleillett a felkelő napba.

Ő volt a hajnal.

Ő volt a tűz lángja.

Ő volt a sugárzó parázs melege.

Egy égi szűz mocsárszöld szemével nézte a férfit. Még semmit sem tudott.

A férfi nem tudta, mit kezdjen a földi lánnyal. Így elmélkedett: ha akarom, az enyém lesz, ha nem akarom, nem lesz. Akarjam, ne akarjam? Kívánjam, ne kívánjam? Hogyan legyen...? Hogyan legyen? Hiszen ennek a földi lénynek van egy vetélytársa. Egy szép, okos, tiszta és egészen fiatal. Igaz, ő, a vetélytársnő már régen örök álmát alussza. Lanának hívták. Él még, de a másik világban, ahonnan nincs visszatérés. Ott él, és vár, őt várja, a szerelmét. De ő nem megy, nem siet hozzá, még a Középső Világ mindennapos földi pörgésében-rohanásában kínlódik-gyötrődik, ahol oly kevés az öröm, és oly sok a bánat, a gond. A földi kínok sokfélék – hol meggyötrik, hol egy közelgő jövő reményteljes álmaival kecsesgetik az embert. Az Eljövendő Élettel szinte tudattalanul sok mindent összekötött. A családot, a gyerekeket és minden utódot, akik az ő lábával fognak járni a földön, az ő szemével fogják nézni a világot, az ő kezével fognak maradandót alkotni. Különben, ha nem erre gondol az ember, és nem igyekszik ezért tenni is, semmi értelme, hogy a földi ösvényt tapossa. Akkor az ember élete minden értelmes célját elveszítené.

Most őrlődött, nem tudta, hogyan döntsön. Mi legyen a földi lánnyal, Janával? Ő-e az, akivel maradandót, állandót lehet építeni? Érdemes volt idehozni erre a családi szálláshelyre, amit a városban egyszerűen csak tanyának neveznek? A lány ment oda hozzá a városban, a kiállítás megnyitóján, és azt kérdezte: megnézhetném az ön tanyáját? Ugyanis a szóbeszéd-ből tudta, hogy a férfi a legjobb munkáit a várostól távol, az erdőben alkotta, a titokzatos tanyáján, ahova még senkit sem engedett, ahol ritkán érintkezett bárkivel, hosszasan üldögélt maga elé meredve, mint egy remete, egy mizantróp, és alkotott: képeket festett vagy vázlatot-

kat készített a leendő festményeihez. Nézte a nőt, és kötélnek állt. Volt benne valami, ami miatt nem lehetett neki nemet mondani. Volt benne valami elbűvölő, valami bájos, valami izgató, ami miatt muszáj volt, hogy megértse, megismerje, hogy felfedezze magának az ember. Valami olyan, amit csak meg kell érinteni, és boldogságra, nyugalomra talál ebben az örökös lótas-futásban. Akkor, ott a kiállításon nem tudott nemet mondani. És lám, most kétséggyötri: hogyan legyen vele? Attól kezdve, hogy találkozott az égi szüzzel, mágikus képességre tett szert – teljesültek a földi kívánságai. Előfordult, hogy végig sem tudta gondolni, a gondolat már testet is öltött a valóságban. Csak úgy, az ő akaratán kívül. Ez a jelenség kezdetben szerfölött megdöbbenetete és nyugtalanította. De aztán önmaga megnyugtatósára alkotott egy szabályt: soha sem gondol rosszat az emberekről. Hiszen beteljesült a jó is, a rossz is. Előfordult, hogy sokáig gondolkodott egy kívánságon. De előfordul olyan is, hogy végig sem tudja gondolni – máris bekövetkezik. Ahogy dönt, úgy lesz Janával is.

Jana független lány volt. Hogy hány napra jött, nem tudta a férfi. Lehet, hogy ő maga sem gondolt arra, hány napot tölt itt. Régen, a Maestro gyerekkorában általában nem töltöttek három napnál kevesebbet vendégségben. Első nap az érkezés napja. A második az ismerkedésé, a földi és égi oltalmazók előtti tisztelet napja, a szent szertartások napja. A harmadik az elutazás napja. Ezért minden esetben, mindig így cselekedtek a komoly vendégek, akik tisztelték önmagukat és a vendéglátó gazda házát. Ám az utóbbi években a Maestro ritkán és kevés embert fogadott az erdei házában.

Lehetséges, hogy minden réges-régen elkezdődött, az ősrégi időkben, az Elmúlt Életben...

Jana megkérdezte:

– Mit csinál most, Maestro?

A férfi megértette, hogy a művészete iránt érdeklődik.

Gondolkodott egy darabig, és szavak nélkül, gondolatban válaszolt:

– Keresem az Első Földet. Pontosabban a Második Özönvizet. Csónakokat festek. Nagyokat és kicsiket. Deszkacsónakokat és bődöncsónakokat.⁴ Sok kell belőlük. Akinek jut, az elhajózhat az Első Földre. Vagyis életben marad.

A lány is megértette a gondolatait szavak nélkül. De aztán, némi hallgatás után mégis szavakkal, emberi nyelven szólalt meg.

– Honnan tud erről? – kérdezte.

– Volt egy látomásom – válaszolta kedvetlenül a Maestro. – Lehet, hogy ez víz lesz. De az is lehet, hogy földi szurok⁵. Vagy plazma.

– Elég szomorú – mondta a lány.

– Ne higgye el! – mosolygott a Maestro. – Lehet, hogy mindez csak számárság, fantázia, az emberi agy szüleménye...

Először, teljesen véletlenül a világ teremtéséről szóló képek sorozata jött. Azután az elbűvölő, déli születésű lányka a távoli Amerikában nyitotta meg a „Tengeri nimfák” című sorozatát. Később a nimfák kiegészültek a tenger és tengermellék lakóival. Ez már szinte az emberiség keletkezésének a története a földön. A víz majdnem térdig ér. Nők sétálnak benne. Népiesen szólva: fehérnépek. Azután csatlakoztak hozzájuk a férfiak, ők is a vízben gázolnak. Amott halak úszkálnak. Egy-egy kacsa is átrepül. Mi ez? Sok embert érdekeltek ezek a megmagyarázhatatlan alkotásai. Aztán jöttek a hasonló sorozatok. És az emberek érdeklődni kezdtek a művészete iránt. Képes volt felidézni a népi élet széles folyamát. A folyam megváltoztatta a medrét, mélyebbre vájta a fenekét, alámosta és kiszélesítette a partokat, miközben szeszélyes görbületekkel, azsúros kontúrokkal és vonalakkal díszítette azokat.

Volt ebben valami meseszerű, mitikus, megismerhetetlen.

⁴ Az eredeti szövegben az ‘облач’ szó szerepel. Jelentése: egyetlen fatörzsből vájt csónak.

⁵ Lásd Mózes első könyve 11. fejezet 1–4.

Lehet, hogy attól a pillanattól kezdődött minden, amikor Luli madár alábukott a tenger mélyébe egy csipetnyi földért a tenger fenekéről, hogy megszülethessék a föld.

Víz.

Víz volt.

Kezdetben egyedül a víz volt.

Kezdetben csak a víz volt. A vízben halak úszkáltak. A vízen élt Luli, a kacsamadár. És ez a legendás Luli elhatározta, hogy földet teremt az emberek számára. Jó sok levegőt szívott magába, és lemerült a tenger mélyébe egy darabka földért. Minél mélyebbre merült, annál nagyobb vízfal nyomta őt oldalról és felülről, annál jobban megkeményedett a víz alulról, annál nehezebben tudott a csőrével és fehér mellével utat nyitni. De nem ért le a tenger fenekére. Nem volt elég levegője. Felsietett a felszínre. Előbukkant, mély lélegzetet vett. Kifújta magát. Körülnézett.

Luli madár a hátára fordult, csőrét az ég felé fordította. Ellazult. Így pihent. A hullámok dédelgetően ringatták, segítettek neki erőt gyűjteni.

Fölötte az arany nap. A nap körül a világoskék ég. Őt pedig a végtelen óceán sötétkéi vize vette körül. Három égi és földi szín cirógatta őt: az arany, a világoskék és a sötétkék. És mindegyik szín feltöltötte őt a maga kimeríthetetlen energiájával.

Miután kifújta és kipihente magát, Luli, a kacsamadár újból belevetette magát az óceán mélyébe. Összezárult fölötte a végtelen víz. Összezárultak fölötte a szőke hullámok. Fehér szárnyú kacsamadarak köröztek fölötte. Fehér szárnyú sirályok hangoskodtak a hullámok fölött. Várták a barátnőjüket. Sokáig várták, nyugtalankodtak, kiáltoztak. Végül előbukkant a vízből. Előbukkant, de föld nélkül. Kitátott csőrrel szívta magába a levegőt, nagy levegőt vett. Azután a hátára fordult, csőrét az égre emelte, és elfeküdt a vízen. Így pihent.

Azután mély lélegzetet vett, még utoljára körbetekintett a végtelen vízi térségen, és harmadszor is alámerült földért Luli, a kacsamadár. Összezárultak fölötte a hullámok. Összezárult fölötte a súlyos víz. Lement az óceán mélyébe.

Sokáig nem tűnt fel a víz színén Luli, a kacsamadár.

Sokáig nem mutatkozott Luli, a kacsamadár.

Sokáig nem bukkant fel Luli, a kacsamadár.

Olyan sokáig nem volt Luli, a kacsamadár, hogy az felért egy örökkévalósággal.

Olyan sokáig nem volt Luli, a kacsamadár, mintha ilyen földi időtartam nem is létezne.

Mintha ilyen hosszú élet nem is létezne.

De végül előbukkant a víz alól Luli, a kacsamadár.

Előbukkant a víz alól Luli, a kacsamadár, csőrében egy darabka földdel. Csőrében tartotta a végtelen vízi világ mélyéről hozott földdarabkát. Véres csőrében tartogatta a földdarabkát, és még sokáig nem engedte ki az állkapcsából, mint egy felbecsülhetetlen kincset. Sokáig ringott gondolataiba merülve, sokáig mozgott a fel-le hullámzó vízzel. Végül, amikor az utolsó vízcseppek is lefolytak a földdarabkáról, és az könnyebb lett a víznél, leengedte a víz színére felbecsülhetetlen zsákmányát, az óceán fenekéről való földarabkát. És ez a földdarabka elkezdett nőni.

A földdarabka minden irányban növekedett. Magasságban. Szélességben. Hosszúságban. Mélységben.

A földdarabka először akkorára nőtt, mint egy burunduk feje. Aztán akkorára, mint egy mókusz feje. Majd egy parányi sziget nagyságúra. Aztán egy kis sziget nagyságúra. Végül egy közepes szigetnyire, majd idővel egy nagy sziget nagyságúra.

Luli, a kacsamadár pedig nézte a növekedő földet, és örvendezett, örült a születő földi életnek. Örült az életnek, bár csőréből vér szivárgott a fehér nyakacsakájára és fehér mellére.

És a fehér toll vörösre változott a nyakán és a mellén. A szeme is vörös lett a vértől, úgy megnyomta a víztömeg a vízi birodalom mélyén, egészen a fenekén, ahol megszerezte a földet.

Közben a föld egyre nőtt. Magasra nőtt, egészen az égig, egészen a magas felhőkig. A Felső Világ-beli, az Égi Világ-beli Ég Atya pedig erre a legmagasabb hegyre költöztette az oltalmazó isteneket és oltalmazó istennőket. Leküldte a földre az ő hét fiát és hét lányát. Ők leheltek életet a fába, a bokrokba és a füvekbe. A földet beborították az erdők, a rétek, a tundra. Ők leheltek életet az erdei és a vízi bogarakba, pókokba is. Ők leheltek életet a vadakba és a madarakba. Ők leheltek életet a vízi halakba és vízi vadakba. Ők leheltek életet az emberekbe, a földi nőkbe és férfiakba, akik akkoriban akkorkák voltak, mint egy cirbolyatoboz, mint egy fenyőtoboz. Idővel, mikor a földi emberek értelemmel bírtak, és képesek lettek önállóan élni, az égi oltalmazó istenek és oltalmazó istennők visszatértek a Felső Világba, az istenek világába. A földet pedig a földi embereknek hagyták, és elnevezték Középső Világnak.

A föld egyre növekedett. Mélységével elérte vízi birodalom fenekét. Hosszában és széltében a föld egyik végétől a másikig nőtt. A vízből csak források, patakok és folyók maradtak. Csak tavak, tengerek és óceánok maradtak.

Így jelent meg az Első Föld.

És a magas hegyet, a helyet, ahol megjelent az Első Föld, az emberek Luli, a kacsamadár teremtette Földnek kezdték nevezni. És tisztelni kezdték ezt a földet, ezt a szent helyet. És elnevezték Szent Földnek, Szent Hegynek, Szent Szigetnek. Hiszen ez a hegy még a legnagyobb áradáskor is magas szigetként tornyosodik az egész, víz alá került környék fölött. A kacsamadár nemzetsége pedig a mai napig itt él a földünkön. Ha egy vadász véletlenül lelövi a vörös nyakú és vörös mellű kacsamadarat, megcsókolja homlokát, és fennhangon vagy magában így beszél hozzá: „Bocsáss meg nekem, Luli, földünk ősanja! Visszaküldelek az őselemedbe, a vízben hagylak, háttal fölfelé hagylak, pihenj!” Megigazgatja a szárnytollait, és a vízre engedi. Így köszönnek el Lulitól, a szent kacsamadártól.

4.

De lehet, hogy minden a Nagy Víz érkezésével kezdődött. A föld születése után, sok nyár és tél elmúltával jött a Nagy Víz.

Az oltalmazó istenek a sámán segítségével előre figyelmeztették az embereket a Nagy Vízre, amit a történészek Vízözönnnek neveztek el. Az istenek előre figyelmeztettek, hogy mit kell tenni az özönvíz idején, hogy az emberek életben maradhassanak.

Az Északról, a Folyó torkolatától induló víz moráját – ahogyan erre az istenek figyelmeztettek – már hét nappal korábban hallotta a nép. Az emberek készülni kezdtek a Nagy Víz fogadására.

Elkezdték kivágni a fákat, és tutajokat készítettek a fatörzsekből. Aztán hozzáláttak a nyírfagyökerek gyűjtéséhez. Ezekből 21 százsény⁶ hosszú köteleket fontak. A kötél egyik végét áthúzták egy nagy, erős nyírfa gyökerei alatt, és odakötötték. A másik végét pedig a tutajhoz kötötték. A tutajra felpakolták a ládákat és a nyírkéreg kosarakat a házi oltalmazó istenek bálványképeivel, a vadász- és halászeszközöket, a nélkülözhetetlen háztartási eszközöket, ruhákat, lábbeliket, élelmiszerartalékokat: a nyírkéreg edényekben⁷ tárolt szárított halat, szárított húst, halzsírt. És a hetedik napon, amikor a víz elárasztotta a földet, az emberek felültek a tutajokra.

A tutajokra mindenféle rovarok is felmásztak: bogarak, pókok, férgecskék és más apró lények. De semmiképpen sem szabadott a vízbe söpörni egyetlen egy bogarat, pókot sem,

⁶ százsény: orosz hossz mérték, 2,13 m

⁷ Az eredeti szövegben a 'tyec' szó szerepel. Jelentése: fafenekű és fafedelű nyírkéreg edény.

akármilyen kellemetlenek is voltak. Ha lesöpörnek valamilyen apró állatkát a tutajról, az nyomban felborul, a rajta lévők pedig vízbe fulladnak.

Megjött a Nagy Víz, és az egész föld víz alá került. Körben, ameddig a szem ellát, csak víz van, víz és víz. Víz alá kerültek a fenyves erdők. Víz alá kerültek a sötét erdők⁸. Víz alá kerültek a magas dombok, hegyek. Víz alá került a mező. Víz alá került a tundra. Víz alá került minden. A szóbeszéd szerint csak Luli, a kacsamadár által teremtetett Első Föld, a Szent Sziget legmagasabb pontja maradt a víz fölött...

A nyírfagyökerekből font vastag kötelekkel kikötött tutajok ott hánykolódtak a hullámonkon. Az emberek a tutajokon éltek, imádkoztak az oltalmazó isteneikhez, és várták a Nagy Víz levonulását. Így telt el hét nap. A hetedik nap végén a víz apránként apadni kezdett, kezdett visszavonulni. Újabb hét teljes nap után a víz elapadt, visszavonult. Hét nap után végre felbukkant a föld. Azok a tutajok, amelyek meg tudták tartani magukat, leereszkedtek oda, ahol azelőtt az emberek házai álltak. Az emberek kiléptek a szülőföldjükre, ahol mindent elsodort és elmosott a víz. A bogarak, a pókok és a tutajokon lévő többi rovar szerteszét mászott a földön. Az emberek nekiláttak a házaik és teljes gazdaságuk újjáépítésének.

Azokat a tutajokat, amelyek rosszul voltak kikötve, vagy köteleik nem elég lelkiismeretesen voltak megfónva a nyírfagyökerekből, elvitte a Nagy Víz. A szülőföldtől távoli földre ereszkedtek, ahova a hullámok és a szél sodorta őket. Azok az emberek, akiket elsodort a Nagy Víz, ott, az új, az általuk korábban ismeretlen földön kezdtek berendezkedni.

Az Első Földön, a Szent Szigeten pedig a víz, miközben levonult, hét nap alatt hét horhost vágott ki. Mindennap kivájt egy nagy mélyedést. Ilyen emléket hagyott a Nagy Víz a földre érkezéséről.

Egyébként a mesemondók és a nép lelki vezetői azt mondják, hogy a hét legendás nap a valóságban kitehett hét évet, hét évszázadot, hét évezredet is.

5.

Az Első Föld hegyes Szent Szigetként magasodott a víz fölött. A művész emlékezetében pedig ő lett a föld központja. Pontosabban a Világmindenség, a Világegyetem központja. Amikor ecset került a kezébe, elkezdte festeni a képet, aminek magától született meg a címe – „A Szent Sziget felé”. Mindig úgy érezte, hogy ezen a képen szinte már megszületésének napjától kezdett dolgozni. Pontosabban attól a pillanattól kezdve, amikor ráébredt emberi mivoltára. A kép a szeme előtt lebegett. Ő csak átvitte a vászonra. Ha pedig nem volt a közepén vászon, akkor a vázlatfüzetébe vagy bármilyen papírdarabra vitte át, ami a keze ügyébe akadt. Láta a képet. És ezt a látomást bármelyik pillanatban elő tudta hívni, amikor festhetett. Láta, hogy ott, a vízi birodalom közepén, a távolban, ahol az ég a vízzel összeér, ott magasodik ez a Szent Sziget, ami egy mesebeli madárra vagy egy mesebeli halra hasonlít. Ehhez a Szigethez siklanak minden irányból az emberekkel teli deszkacsónakok, dereglyék, bödön-csónakok. Zarándokokkal. Azért jönnek ide, hogy imádkozzanak, hogy meghajoljanak a Szent Első Föld előtt, ami életet adott az embereknek és minden élőlénynek ezen a földön.

Az Első Földről elsőként Jefrem Öregtől, a Keresztapjától, az egyetlen sámántól, lelki atyától hallott, aki túlélte az NKVD⁹ táborait. Keresd meg az Első Földet, mondta az Öreg. Keresd mindenütt a világban, mindenütt, ahol csak megfordulsz, a távoli földeken és vizeken.

⁸ Az eredeti szövegben az 'ypman' szó szerepel. Jelentése: mocsaras talajon nőtt, sűrű, áthatolhatatlan, lakatlan, tágas erdő. Ellentétben a 'bor'/'бop' szóval, ami száraz talajon, magasan fekvő túlevelű erdőt jelent. A magyar 'erdő' szó nem érzékelteti ezeket a jelentéskülönbségeket.

⁹ Az NKVD (Народный комиссариат внутренних дел/Belügyi Népbiztosság) a KGB egyik elődszervezete. 1934 és 1954 között működött. Tevékenységi körébe tartozott például a bűnügyi rendőrség, a Gulag működtetése; az értelmiség, a kulákság likvidálása; teljes nemzetiségek deportálása stb.

Az Öreg gyakran felidézte, hogyan bukkant elő a föld, honnan jöttek az emberek, honnan számítható az emberi nem kezdete. Ez a föld Szent, mondta az Öreg halk, nyugodt hangon. Nincs ennél szentebb. Azért mert ő az első. Mert az időtlen időkben istenek éltek rajta. Mert az emberek itt elmondott imáit meghallhatja maga... maga az istenek és az emberek Felső Atyja. Ha azt akarod, hogy maga a Felső Atya hallgasson meg téged, ha van Számára mondandód, ha kérni szeretnél Tőle, utazz el arra a földre, hajolj meg ama föld előtt. Először hajolj meg, hajolj meg a fái, a füvei és a partjait mosó vizei előtt, hajolj meg, aztán küldd el a szavaidat, gondolataidat magának az Ég Atyának: Kora gyerekkorodban megjegyzett magának. Emlékszik rád. Ha meghallja a szavaidat, akkor a számodra szükséges irányba fordítja az emberek gondolatait, és azokra a jó dolgokra irányítja a cselekedeteiket, amikre szükséged van az életed során. Ugyanezt meg tudja tenni a te személyes Oltalmazó Istened és a te személyes Oltalmazó Istennőd is, ha meghallják a szavaidat vagy kifogják a gondolataidat... Az Első Föld – az igazságos élet földje, ott minden ember egyenlő, ott minden ember igazságos. Ez a föld életerőt lehel beléd, megerősíti a lelket és a testedet. Ez az erő a szerencsés ösvényeken vezet téged, kikerülve minden bajt, kellemetlenséget, balszerencsét. Úgy néz ki, hogy te mindig igazságos dolgokat tudsz alkotni életed ösvényén. És te is abba az irányba tudod fordítani az emberek gondolatait, amelyekbe szükségesnek tartod. És ha a te összes gondolatod, tetted igazságos lesz, közvetítő lehetsz az Ég Atya és a földi emberek között. De ez igen súlyos teher, amit nem minden ember képes elviselni...

Az a föld a magasnál is magasabb, mondta az Öreg. Olyan magas, hogy ha felemeled a fejedet, és felnézel a tetejére, akkor télen leesik a szőrmesapka a fejedről. Ha pedig nyáron nézel fel a tetejére, akkor a fényes posztóból készült sapkád esik le a fejedről. Körülötte víz van. Sok-sok víz. Folyó vize, tó vize vagy az óceán vize.

A földön mindenféle szóbeszéd járja, mondta az Öreg. Különféle hírek jutnak el a fülemig. Lehet, hogy az a föld a mai napig makulátlan maradt: senki sem érintette a füveit, leveleit-tüleveit, bokrait, fáit. De lehet, hogy várost építettek köréje az emberek. Lehet, hogy már eljutottak vagy most jutnak el a hét széles párkányhoz, amiken szintén építhetnek valamilyen létesítményeket. Lehet, hogy lent a vizeknél kikötőt építettek, ahol azok a nagy hajók kötnek ki, amelyek a városlakók tömegeit szállítják málháikkal és sok más rakományukkal együtt.

És amikor megérkezel erre a földre, íme, mi mindenről kell megemlékezned, mondta az Öreg. Íme, miről nem szabad megfeledkezned semmilyen körülmények között sem. Amikor a nagy hajóról a kikötőhídon át elindulsz a partra, az avatatlan szemek számára észrevétlenül bocsáss le a szent földre néhány, zsebedben lapuló érmét. Úgy engedd le őket, hogy oda essenek, ahol a víz és a föld találkozik. Ez lesz a te ajándékod a víznek és a földnek. A kikötőhidakon rések vannak. Vigyázz, hogy az érmeid átbújjanak ezeken a réseken, és eljussanak a vízhez meg a földhöz. Ez az első, amit meg kell tenned. Enélkül nem szabad erre a földre lépned. Aztán ráérősen, kapkodás nélkül, némám állj meg ezen a földön, és hallgasd a hangjait, a gondolatait. És ha elérkezik az idő, keresd meg a magasságos égbe vezető ösvényt. Azon mássz fel a hegyre, a magasba. Fenn a hegyen, egy eldugott helyen imádkozz egy cirbolyafenyőhöz, vagy lucfenyőhöz, vagy valami más különös fához hasonlatos nagy fa árnyékában, és hagyd az ágain vagy a koronája alatt, vagy a törzsén az áldozati adományodat.

És ha az Első Föld közelében megtetszik neked egy lány, lehetséges, hogy ő lesz a végzeted. Ne halogasd sokáig, mindenképpen ajánld fel neki, hogy legyen társad az életben. Hét fiút és hét lányt szül majd neked. A fiaid vadat, madarat, halat visznek haza a szerencsés vadászat után. A lányaid pedig finom bogyókkal teli hánckosarakat visznek majd haza. Ezért öregkorodban, ha már annyit éltél, mint én, semmiben sem szenvedsz hiányt. Ha inni szeretnél, mindig lesz valaki, aki ad neked egy merítőkanál forrásvizet. Keresd meg az Első Földet, és hajolj meg előtte!

Ha úgy gondolsz, hogy ott éjszakázol, a hegy alatt keress magadnak szálláshelyet, mondta az Öreg. De jobb, ha a hegytől kissé távolabb. Ugyanis a hegyen az oltalmazóink éltek. A

hegytető, a magaslat az oltalmazóké; a parti rét a távolban, a völgyteknő a távolban az embereké.

Hallgatta Jefrem Öreget, és szavaira, történeteire figyelve képzelete már festette is a képeket. Látta az Első Földet, a Szent Helyet, a titokzatos Szigetet, az Ég Atyával és az ő személyes Oltalmazóival való közvetlen érintkezés helyét. Az össznépi ünneplés helyét, az össznépi összejövétel helyét. A helyet, ahol átélheti a létezés minden gyönyörűséget és teljességét. Látta a vizeket, a fákat, a füveket. Látta a vonalakat, az ecsetvonásokat, a pontokat, a színes foltokat, a színeket. Látta a csónakokat, a titokzatos Szigetnél kikötött sok-sok csónakot. Örvendező emberek ünnepi viseletben, átszellemült arccal állnak a parton a csónakjaik mellett, és egyenesen őt nézik, mintha várnának tőle valamit. Azt gondolta, hogy tőle várnak valamilyen cselekedeteket, valamilyen tettet a nép javára vagy a föld javára. De nem sokkal később megértette, hogy minden várakozás a Felső Atya felé irányul, aki minden ember személyes Oltalmazójának segítségével gondoskodik mindenkiről, aki eljön ehhez a Szent Helyhez. Mindenki Szerencsét szeretne. A szerencse után Egészséget. Aztán jön a siker, a boldogság, az öröm, a frissesség. Mindenkinek megvan a maga legfőbb kívánsága. Az anyának egyetlen gondja van: hogy a családi tűzhely melegéből elegendő jusson a gyerekekre, a férjre, a nagymamára és a nagypapára. Az apának: hogy mindig vele legyen a szerencse, ami segít táplálni, felruházni, lábbelivel ellátni a feleséget és a gyerekeket. A legidősebb lánytestvérnek: hogy minél gyorsabban meggyújthassa a saját tűzét, hogy megtalálja és felmelegítse a szerelmét. A legidősebb fiútestvérnek: hogy felépítse a saját házát, és odavigye a szerelmét. A legkisebb lánytestvérnek: hogy örök legyen a mama és a papa szeretete, és mindig a közelében legyen a kedvenc babája, a tű és a cérna, amikkel gyerekjátékokat lehet készíteni. A legkisebb fiútestvérnek: szintén az, hogy örökké tartson a mama és a papa szeretete, és hogy mindig közelben legyen a játékj a nyilakkal, a kés, amivel íjat meg nyilakat lehet készíteni. A nagymama, az örök nyugalomba vezető útról elmélkedve amiatt aggódik, hogy elegendő szeretetet táplált-e a lányába, hogy elegendő lesz-e ez a szeretet sok-sok nyárra és télre a szeretteinek – a férjének és a gyerekeinek – felmelegítésére. A nagypapa, szintén az örök nyugalomba vezető útról elmélkedik, és arra gondol, hogy elég képességet és jártasságot adott-e át a fiának, hogy sikeresen mozoghasson az élet ösvényén a családi tűzhelyet őrző felesége javára, a gyermekei, unokái és dédunokái javára...

Az asszonyok és a lányok harsány színű kendőben és öltözékben, a férfiak sokkal szerényebb, de szintén ünnepi viseletben vannak. A gyerekek a kedvenc játékaikkal. A lányoknál babák, a fiúknál játékjuk és nyilak vannak. Emberek álltak sorban a víztől számítva az első hegyoldalon, és néztek. Emberek álltak a második hegyoldalon is. Szintén egy sorban. Emberek álltak a harmadik hegyoldalon is. A negyediken is. Az ötödiken is. A hatodikon. A hetedikén is. A sziget-hegy legmagasabb csúcsán titokzatos, a távolság könnyű ködébe burkolózott emberi vagy isteni alakok látszottak. Később, amikor ecsetet fogott, már kész emberi alakokat vitt a vászonra, akik felsorakoztak a lelki szemei előtt. Vászonra vitte az őt körülvevő föld teremtéséről, az emberek és az egész világ teremtéséről szóló látomásképeit. Az emberek a Szent Szigeten álltak, vagy a Szent Sziget felé igyekeztek. Egyesek már ott tartózkodtak, mások éppen oda tartottak.

Lehet, hogy az Öreg „Keresd meg az Első Földet” kívánsága nyomán született meg benne a vándorlás szeretete: a ‘mindent a saját szemével látni’ és a ‘sok ország, világ ismeretlen zugaiba bepillantani’ vágya. Mindez meg is valósult az életében.

6.

A legendás Szigethez indított első csónakban természetsszerűleg az édesanyja ült. Égő tekintete tele reménnyel, boldogsággal, egészséggel, élni akarással, lenyűgözte a távolban látható mitikus Sziget. Előtte, a csónak orrában ülnek az első házasságából született gyerme-

kei. Idősebbik fia – Konsztantyin, középső lánya – Fedoszja és kisebbik fia – Galaktyion. Az ő szemük is az általuk ismeretlen földre szegeződik. A mama mellett és mögött a második házasságából született gyermekei. Tőle jobbra egyetlen fia a második házasságból. Ő az, Matvej, a jövőbeli Maestro. A mama kezében egy bölcso egy csecsemővel, a hűgával. A mama háta mögött az idősebb és a középső lánytestvérei, szintén a második házasságából. A taton az apja irányítja a csónakot áthatolhatatlan arccal.

A mama a háború utáni időszak sok-sok asszonyára emlékeztetett. Azokban a háború utáni években egyszer látott egy fényképet vagy rajzot, amin ekébe fogott asszonyok szántották a mezőt. A háború utáni mezőt. Gabonát neveltek. Életet neveltek. A mama, mint a középső hámba fogott ló húzza a nehéz ekét meg a hidegtől és a fáradtságtól távolgató barátnőit. A fogatban csupa ismerős arc. Darja nagymama, széles csontú, kitartó, állhatatos, nem hagyja elesni a középső hámba fogott lányát. Itt Akszinyja nénike látható. Ő is erős testű volt fiatal-korában. De most soványságról árulkodnak sápadt járomcsontjai. Otthon van a kis Kátya, a középső lánya és Andrej fia. Férje, Alekszej Nyikolajevics meghalt közvetlenül a háború előtt. Így most magának kell húzni az ígát. Darja nagymama mellett a még nagyon fiatal lánytestvérenek, Lizának lesoványodott arccskája. Látszik, amint a csatakos, nehéz szíjba kapaszkodik, hogy segítse a kimerült rokonait. Ezt a szokatlan és szomorú csapatot a két Fedoszja zárja. A magasabb növésű Fedoszja katonafeleség, a férje eltűnt a fronton. Teljesen össze volt zavarodva: várjon, ne várjon, reménykedjen, ne reménykedjen, éjjel-nappal a Mindenhatóhoz imádkozik. A másik Fedoszja, a száraz, sötét arcú, a sors terhe alatt idő előtt meggörnyedt, azért járt ki a mezőre, hogy emberek közt legyen. A férjének, Nyikitának a haláláról szóló értesítést még a háború legelején megkapta.

Így emelték őket fel a kolhozot.

Így lendítették fel a kolhozrendszert.

A mama túlélte a háborút, de tönkrement az egészsége, és ezért hagyta itt olyan korán az életet. Egy biztos: minden nő, aki végigdolgozta a háborút, elhasználódott, és korán eltávozott az életből. Milyen emlékművet érdemelnek ők?! Erre gondolt mindig, amikor a háború időszakáról festett képet.

7.

Kissé távolabb siklik Roman nagypapa csónakja. Az apai nagyapjáié. A csónak hátuljában Anna nagymama, apja édesanyja ül a saját hét gyermekével. A mama körül a három legfiatalabb – az apja és két lánytestvére: Marija és Fjokla. A mama előtt talált helyet magának az első négy gyerek. Apa elmondása szerint az első kettő egy fiú és egy lány, a második kettő szintén egy fiú és egy lány volt. Az idősebbik fiút Pavelnek hívták. A második lány neve elfelejtődött. A második fiút Antonyijnak hívták. A negyedik lánygyermek nevének sincs nyoma. Még a járási egyházi anyakönyvben sem találták meg. Ők mindannyian járványban haltak meg a múlt század elején. Tífuszban vagy kolerában, vagy valami más fertőző betegségben. Majdnem egyszerre haltak meg, két-három nap különbséggel. Az idősebbek, Pavel és az ő húgocskája, már nagyobbak voltak, megérték a kamaszkort. Maguk jártak ki a téli legelőre, és hajtották haza a szarvasokat. Szinte önálló emberek voltak. A négy gyerek halála után a nagypapa és a nagymama egyedül maradtak. És örökre elhagyták a Nagy Meredek Parton, a Mocsaras Oldal Vízfolyása mellett lévő házukat. Átkeltek a mocsáron, a Folyótól északra. Ott, a mocsár közepén, a Világos Vízű Tó partján egy évig laktak. Aztán átkeltek a Folyó jobb oldali nagy vízfolyásán, amit Keskeny Folyónak hívtak. A járvány után született még három gyermekük – az idősebbik fiú, az apám, utána a középső lánytestvér Marija és a kisebbik lánytestvér, Fjokla, akit Fesának becéztek. Marija férjhez ment egy, a folyó alsó folyásától való Sztjepan nevű emberhez. Marija után két fiú maradt, Petya és Vaszja, akik korán elárvultak. Matvej az alsóbb osztályokat a Felső Faluban végezte, majd az Alsó Faluba

küldték felső tagozatba, ahol ötödiktől kezdve egy osztályba járt Vaszjával. Marija nénire nem emlékszik. De apja kisebbik lánytestvérét, Fesa nénit jól megjegyezte. Ő is korán meghalt, tizenkilenc vagy húszéves korában télen, amikor apja vadászni volt a távoli erdőkben. Amikor megbetegedett, azt kérte, hogy tudassák a bátyjával, Matvej apjával, és hívják haza. Apa elkésett, Fesa nem sokkal az érkezése előtt meghalt. Utolsó szavai ezek voltak: „Megjött a bátyám?” És meghalt. De itt, a képen a csónakban mindannyian élnek, egészségesek. Hiszen a művész világában élnek. A lelkében élnek, a szívében, az emlékeiben. És amíg Matvej örül a napnak meg a holdnak, amíg fest, lélegzik, a földön jár, él, addig ők is élni fognak vele, és vele együtt nézik ezt az egyetlen és csodálatos földet, amelyen életük kezdetén járni rendeltetett... Apja hosszú életet élt. Soha nem panaszkodott az egészségére, a sorsára, az emberekre. Idős korában előfordult, hogy hangosan gondolkodott, és azt mondta szomorúan: „Én élek a fivéreim és nővéreim helyett is. Ők idő előtt hagyták itt a Középső Világot. Ezért élek én ilyen sokáig ezen a világon.” Fájdalmas volt ezt hallani. Szomorú gondolatokat ébresztett.

A háborúról mindössze két szót mondott:

„ISZONYATOS VOLT.”

Apja szinte soha nem beszélt a háborúról. Néha eljött hozzá az egyik ezredtársa a frontról, a nyughatatlan, életvidám, nagyon könnyen barátkozó és bőbeszédű Zsenya bácsi, vagyis Jevgenyij Anaskin újságíró, akit apja „parancsnoknak” hívott, baráti körben pedig egyszerűen „Zsenya őrnagy” vagy „Anaskin őrnagy” volt. Két szenvedélye volt: a nők és a könyvek. Talán a könyveken kívül nem is vásárolt mást. Ahogy az általában lenni szokott, a barátok az asztalnál ültek. Apja, miután kiitta a vodkát a horpadt alumíniumbögréből az elesett bajtársak emlékére, még hozzá tudott tenni néhány fukar megjegyzést annak az időnek kiábrándítóan nehéz napjaihoz. Felhajtotta a bögrét, aztán nehézkesen letette a kinti tűz közelében megfeketedett vastag asztallapra, és sokáig hallgatott, aztán amikor egy másodpercre csendben maradt Ananyjev, ő is mondott két-három szót annak a háborúnak a képeiről, ahol olyan iszonyatos volt.

De apja most nem a háborúról kérdezte ezredtársát és parancsnokát, hanem a hétköznapi csínytevéseiről.

- Zsenya, azt mondják, hogy egy vörös zászlóval futottál? Ez igaz?
- Ványa, ez a meztelen igazság.
- Mi vitt rá erre?
- Nem fogod elhinni: veszítettem a kártyán! Egy fityingen sem maradt!
- Nem volt más megoldás?
- Nem. Na, hallgasd meg, hogyan is történt...

Összehívták az összes párt- és gazdasági aktívát Sz.-ban, a fővárosban. November 7-ének, a nagy októberi szocialista forradalom évfordulójának előestéjén. Kit köszönteni, kit kitüntetni, kinek új feladatokat adni. Egyszóval, összejöttünk az ünnepre. Másnap gyűlés lesz, felvonulás, egyebek. Az én szállodai szobámban gyűlt össze az összes barátom. Sokukról már hallottál is. Tapasztalt, szórakoztató emberek, jó humorérzékkel. Geológusok, geofizikusok, újságírók, írók, barátok a hadkiegészítő parancsnokságról. Közülük sokról hallottál már. A karcolataim hősei: Vitya Parhomovics, Vaszja Podsibjakin, Mark Binstok, Misa Palaskin és a többiek. Iszogattunk, eszegettünk, aztán leültünk kártyázni. És én vesztettem. A kártyaadóság becsületbeli ügy. De nincs miből fizetni, nincs mit kívágni az asztalra. Ekkor az én híres Vitya barátom, aki nagy tréfamester volt, meglátta a hallban a másnapi gyűléshez előkészített zászlókat, transzparenszeket, és a következő javaslattal állt elő: Zsenya, kérlek, fogj egy zászlót, és meztelenül kerüld meg vele háromszor a szállót. De nem ám csak úgy, némán, hanem az „Éljen a nagy októberi szocialista forradalom!” lózunggal az ajkadon. Mindenkinek tetszett az ötlet. Kérlek, miután így rehabilitáltad magad, szervezünk neked egy jó kis asztalt, és mindent, amit csak akarsz. Én pedig beleegyeztem, a magunkfajta már ennél külön dolgokat is látott. Igaz, feltételt is szabtam: először egy üveg vodka, aztán egy este Ruzsalká-

val¹⁰ (volt ott nálunk egy ilyen nőszemély), vagy: ne zavarjanak, amikor az Össz-szövetségi Rádió nagy fővárosból jött, ápolt, szőke, ártatlan szemű újságírónőjének udvarolok, akire szemet vettem. A társaság elfogadta ezeket a feltételeket. Először anyaszült meztelenül akartak kiküldeni. De ezt határozottan visszautasítottam. Alsógatyában voltam, felhúztam az öreg vízhatlanvászon-csizmát, levettem az öreg atlétámat, jobb kezemben fogtam a vörös zászlót, és barátaim mulattatására háromszor körbefutottam a fából épült szállodácskákat, miközben ezt kiabáltam:

„Éljen a nagy októberi szocialista forradalom!”

„Éljen Sztálin elvtárs!”

„Éljen Lenin elvtárs!”

„Éljen a Szovjetunió Kommunista Pártja!”

Ivan barátja hallgatott, aztán megkérdezte:

– És mi történt ezután?

Zsenya őrnagy hahotázott, felhajtott egy kupicával, és így válaszolt:

– Gondolhatod, hogy mekkora port vert fel a dolog. Helyi szintű skandalum tört ki. Másnap, persze, behívtak a pártbizottságra, közben a hír gyorsan eljutott a körzeti és a területi pártbizottságra is. Aztán elküldtek egy távoli határőr-kirendeltségre, egy jeges szigetre. Karcolatokat írni a mi bátor határőreinkről. Hát, kedves barátom, ezért nem jöttem hozzád olyan sokáig vendégségbe.

– És aztán?

– Aztán idővel minden elfelejtődött. Háborús veterán vagyok, tiszt, felderítő ezredparancsnok, rendjellel kitüntetett, 1942 óta párttag. Akárhogyan is, de hős. Vertem a mellemet. Ezért ontottam a véretem a fronton! A mi boldog jelenünkért! És te, Ványa, te is ezért ontottad a véreket! Igazam van?

– Bizonyára, igen.

– Akkor tölts! Igyunk a bajtársainkra, akiknek már nem adatik meg, hogy igyanak!

– Szomorú egy dolog a volt katonák asztaltársasága.

– Hát még, ami utána volt, sóhajtott Zsenya. Barátunk, a költő-festő Ruga Romin fogta a légpárnás motorcsónakot, és elvitte Ruzsalkát csónakázni Pitljárba vagy Gornoknyazevszkbe. Ő maga szokás szerint tökrészegre itta magát, és nem tudni, hogy kinek jutott Ruzalka. Lehet, hogy senkinek. Legvalószínűbb, hogy senkinek. Makacs nő volt. Volt saját célja az életben.

Zsenya őrnagy nem sokáig búslakodott. Töltött, koccintottak Matvej apjával, és kiitták. Könyökével megbökte a barátját, és basszus hangon megszólalt:

– Emlékszel, Ványa, hogyan indultunk kézitusába? Odapörköltünk a fritzeknek! Emlékszel, előre megbeszéltük, hogyan megyünk majd. Csatárláncban. Mintha úgy nem lett volna olyan iszonyatos. Én zömök voltam, én mentem elől. Te tőlem jobbra. És balra ki is volt? Alekszej Scseglov. Azt mondod, ő volt. Tőlünk kicsivel hátrébb, úgy rémlik, a te földid, az az alacsony, de fürgé és gyors Ivan Szopocsin fedezett bennünket. Torkunkszakadtából káromkodtunk – a kurva anyátokat! És előre! Úgy éreztük, hogy a mi csatárláncunkat egyetlen fritz sem tudja legyőzni. Erős kötelékben maradtunk. Egyenként megölhettek volna bennünket. De kötelékben nem. Egymást segítettük. Ezért éltük túl. Hát, ilyen módszerrel vertük szét őket. Ők, a fritzek, jaj, de nem szerették a mi szuronyrohamainkat. Amint meghallották az erős orosz anyázást, azonnal viszonozták az ő „ljo-ljo-ljo-ljo-ljo” sipításukkal. De mit ért az ő ljo-ljo-ljo-juk a mi kemény anyázásunkhoz képest! Bizony, Ványa, mi jó katonák voltunk! Erre inni kell!

Miután letette a poharat, Zsenya őrnagy újabb történetbe fogott:

¹⁰ A szó eredeti jelentése: vízi tündér, sellő. Napjainkban a luxusörömlányokat és/vagy a Mata Hari-féléket is így nevezik.

– És arra emlékszel, Ványa, amikor a hadseregparancsnok jött ki hozzánk terepszemlére? Abban az időben én az iskola után már egy légvédelmi üteg parancsnoka voltam. A parancsnokok végigvezették őt a futóárkokon, a lövészárkokon, a megfigyelési pontokon. Szóval, mindenki igyekezett megmutatni, hogy itt ő készítette elő legeslegjobban az állásait. Egyszer csak megjelent egy német könnyű felderítőgép, és tűz alá vette az állásainkat. Lehet, hogy véletlenül, lehet, hogy célirányosan. Ők általában is direkt vadásztak a magas rangú parancsnokokra. Ekkor természetesen hihetetlen zűrzavar támadt. Az odavezényelt hadseregparancsnokot szinte erőszakkal betuszkolták valami lyukba, és befedték valamivel. Én rögtön kapcsoltam, hogy mit kell tenni. A háborúban az ember néha csak cselekszik, mindenféle mérlegelés nélkül. Távcsővel a kezemben kiugrottam a lövészárkok mellvédjére, és kiabálni kezdtem a légvédelmi tüzéreknek. Tölts! Célozz! Tűz, az anyád, a fasisztákra! Négy löveg tartozott alá. Ugyan nem egyszerre, de tüzet nyitottak a németre, a repülőgépre. Végül le is lőtték azt az átkozott fritzet. Ekkor a frontvonal egy kicsit elcsendesedett. A hadseregparancsnokot kihúzták a lyukból, levergették róla a földet, a piszkot. Visszatették a fejére a tányérsapkát. Körülnézett. Az eget kémlelte. Már üres volt. Ekkor öblös hangon kiadta a parancsot:

– Jelentést kérek!

A jelentés mindig a hozzá legközelebb tartózkodó legmagasabb rangú tiszt kötelessége volt. De akkor ilyen nem volt a közelben. Egyedül én voltam a közelben az alegységből. Na, nincs mit tenni. Odafutottam a parancsnokhoz, kihúztam magam, és jelentettem:

– A légvédelmi tüzérek lelőtték az ellenséges vadászfelderítőt. Veszteségünk nincs. Sebesültek nincsenek. Anaskin alhadnagy, a légvédelmi üteg parancsnoka!

– Köszönöm, hadnagy! – mondta a hadseregparancsnok. – Ki tűnt ki a harcban?

Ez nem volt egyszerű kérdés. Mindenki tüzelt. Hogy éppen kinek a lövedéke lőtte le a vadászgépet, nehéz lenne megmondani. De én akkor már két hónapja harcoltam. Ezért tudtam, mit kell válaszolni. Azt a katonát kell megnevezni, akinek a legkevesebb kitüntetése van. Aki megbízható, szakszerűen harcol, de nincs kitüntetése. Ekkor kemény tekintettel, egyenesen a hadseregparancsnok arcába nézve kimondtam:

– Ivan Tajsin közkatona, légvédelmi lövegirányzó tűnt ki a harcban.

– Katona, hozzám! – vezényelte a hadseregparancsnok.

Tajsin odafutott hozzá. Szerintem remegett a lába.

A hadseregparancsnok jobb kezével benyúlt a zsebébe, ami valahol hátul volt, szinte a háta mögött. Sokáig kotorászott a kezével az öve alatt, egészen a hátsójánál. Szórakoztató volt nézni. Vagy keresett valamit, vagy nem tudta megfogni azt, amit akart. Végül előhúzta a kezét egy éremmel. És Ivan mellére tűzte a Bátorságért érmet. Kezet fogott vele, és azt mondta:

– Szolgálj, katona, védj az anyaföldet!

Ivan pedig dermedten, a bajtársainak halk sűgása után hangosan azt mondta:

– A Szovjetuniót szolgálom!

Aztán odajött a hadseregparancsnok segédtisztje, és ott helyben, közvetlenül a térképtáskáján kiállította a katonának az éremről szóló igazolást.

Zsenya őrnagy sóhajtott, és ezt mondta:

– Ilyen közlelről ilyen magas rangú parancsnokot többször nem is láttam.

Elhallgatott, majd így folytatta:

– Gyere, Ványa, most igyunk a parancsnokainkra. Micsoda emberek voltak!

Matvej hallgatta a frontharcosok elbeszéléseit, és minden szó, minden mondat megörzödött az emlékezetében. Az első, amit megtanult a háborúról, hogy a közelharcra mindig csatárláncban kell menni. Akkor nem iszonyatos. Pontosabban iszonyatos, csak nem annyira. Te segítettél a bajtársadnak, ő meg neked. Előfordult, hogy éjszakánként hideg verejtékben ébredt, a közelharc poklában. Ott fut az égő harcmezőn. Elöl Zsenya őrnagy, ő vezet. Tőle jobbra, egy-két lépéssel a vezető mögött, az apja. Az őrnagy bal keze felől, szintén egy picivel hátrébb, a Tanár, szintén frontharcos, történelemtanár, pontosabban Alekszandr Anatoljevics

iskolaigazgató. Ők hárman egy tompaszögű éket alkotnak. Hármuk mögött, már négyszöget alkotva, Matvej. Ő biztosít, figyel, kinek kell segíteni, kinek van rá a legnagyobb szüksége. Nagyon fél, nehogy lemaradjon, nehogy elbotoljon, nehogy széttörje, megbontsa az alakzatot. Hogy sikerüljön neki mindenhol és mindenütt épségben megőrizni a négyszöget. A szögek pedig mintha zsanérral, csavarokkal lennének összekötve. A konfiguráció állandóan változik. Két hegyesszög, két tompaszög. Ha megbotlasz, elesel és lemaradsz, a négyszög felbomlik. A lánc elszakad. És azt az elől futók azonnal megszenvedik. Ezért bármi áron ki kell tartani. Az utolsó erőddel is. Fontos, hogy ne maradj le, hogy egyenletesen lélegezz. Előre, előre, előre. Fut a saját fegyverével, a katonák kalasnyikojával, az AKM-74-es géppisztollyal, amire késszurony van feltűzve. Kalasnyikov gépkarabélyja már modernizálva van. A törzsőrmester, pontosabban a századuk zászlósa megkövetelte, hogy betéve tudják a saját fegyverük jellemzőit. Kaliber – 7, 62. Hüvelyhossz – 39. Percenkénti tűzgyorsaság – 600. Célzó távolság – 1000. Saját fegyverének száma? Elfelejtette, nem emlékszik rá. Utána kell nézni. A katonakönyvben volt egy betétlap. A saját fegyverének számával. A Szovjet Hadseregben töltött katonáévek alatt ezzel a saját számú gépkarabéllyal járt az őrségbe, a lőterre, a gyakorlóterre, a hadgyakorlatokra. A kalasnyikov szinte személyes barátja lett, aki megvédte őt minden külső agresszív erőttől és bajtól. A lőteren vele járta végig a felderítők akadályok sokaságával nehezített tanösvényét. Vele feküdt az ellenfél tankja alá, és vele ugrott le a tank tetejére az emeleti balkonnról. Még egy barátja volt a katonáéknál a felderítők között. A PT-76, vagyis az úszó harckocsi. Szerencséje volt a hadseregben a szent számmal, a hetessel. 74 és 76. Gépkarabély és harckocsi. A tankban ő volt a lövegkezelő. Eszébe jutott a szerelő-harckocsi-vezető Gauczel is, az őrzető, a század vidám nótafája a Kazahsztánba száműzött németek közül. Az álomban minden másként van, mint a való életben. Felébredt, és rájött, hogy abban a háborúban, amelyikben az apja és Zsenya őrnagy harcolt, még nem is volt Kalasnyikov-gépkarabély. Azt valamivel a háború után rendszerezítették a szovjet hadseregben. Úgy rémlik, 1949-ben. Az úszó harckocsik is a második világháború befejezése után jelentek meg a hadsereg felszerelésében.

A Tanár, az iskolaigazgató, a történész Alekszandr Kornyejev sem lehetett egy csatár-láncban az apjával, hiszen ő a Távol-Keleten harcolt a japán Kvantung-hadsereggel. Önként ment el a háborúba, mint az összes osztálytársa, kérvényt írt a hadkiegészítő parancsnokságra. Még 18 éves sem volt. A háborúról szinte soha és semmit nem mesélt. Ő volt az első, aki meglátván Matvej rajzait megállt fölöttük, figyelmesen végiglapozta az albumot, és azt mondta: neked tanulnod kell. A művészetin... Egyszer történelemórán a francia forradalom témáját járták körül. Matvej sokáig nézegette a történelemkönyv egyik oldalán lévő képet. „A Bastille bevétele.” Rohan a tömeg, megostromolja az abszolutizmus gyűlöletes védőbástyáját. Az egyik rohanó francia arcán mosoly. Matvej megkérdezte a tanárát: vajon miért mosolyog? A Tanár odament, megnézte a képet, elkomorult az arca, és azt mondta: ez csak egy szerencsétlen ecsetvonás a művész részéről – a háborúban inkább elállatiasodik az ember.

De álmában éppen ezzel a harcos trojkával vetette magát a kézitusába Matvej. Talán azért, mert mindegyiküket jól ismerte. Az ő szemében ők is és a nagy honvédő háború katonái is szentek voltak, hiszen a saját testükkel hártották el a háború gonoszságát a háztól, a családtól és az országtól. Az ősi mondák, énekek hőseire emlékeztettek. Azok a vitézek is szentek voltak, hiszen megvédték a földjüket, a népüket, a földi és égi oltalmazóikat. A szentekhez imádkoztak, a segítségüket kérték a nehéz pillanatokban. Hozzájuk kell imádkozni. Matvej gyermekkorától kezdve áhítattal nézett azokra a katonákra, akik a legvéresebb háborúból tértek vissza.

Ott száguldott a lövedékekkel felszántott, tönkretett mezőn, és sehogyan sem tudott rájönni, hogy ő győzte le az ellenséget, vagy az ellenség őt. Mindig csak az élet és a halál közötti szűk mezsgyén. És ezen a mezsgyén felébredt.

A pityókás bajtársak beszélgetései alapján kirajzolódott a háború legszonyatosabb és legmegalázóbb igazsága. Iszonyatos, amikor a harckocsik lánctalpaikra tekerik a katonák belét, a szovjet katonák, az orosz katonák belét. Ez iszonyatos és megalázó. Ha egy német golyó oltja ki az életedet, érthető – ez a háború. Te őt vagy ő téged. Egyenlők az esélyek. A Maestro előtt felrémlett egy harckocsitámadás képe. Pontosabban a támadás utáni látvány. Láta a harcmező vörös-fekete-barna lejtőjét. Fekete tankok. Hosszú, darabokra szaggatott lila belek – darabokra tépett földigilisztákhoz hasonlítottak. És emberi arcok, arcok, arcok – azoké, akik elmentek a háborúba, de soha nem tértek onnan haza. Sokan vannak. A szülőfalu. A szomszéd falu, ahol az anyai ági rokonok éltek. Egy rokon. A harmadik folyó. A negyedik folyó. Ott is éltek a háború katonái. Megfestette ezt a csatajelenetet. Az ő belei is ott tekerednek. És az összes katonáé, aki elment a háborúba. Élő belek tekeregnek a falvaiktól, keresik a végeiket, hogy egyesüljenek, hogy ilyen módon feléledjenek. A fejek is elevenek. A csontok is elevenek. A test is élő. Minden élő az élőhöz vonzódik. Ő maga is elevenen feküdt ott. És ebben a véres masszában fekve látni vélte az összes rokonát. És mindenki – aki a harcmezőn feszült keresztre, aki megvakult az örületben, a fájdalomban – ott látja magát és szeretteit a végső pillanatban az emberi hús véres masszájában.

A katonának nem szabad sírni.

A katona könny nélkül halhat meg a háborúban.

De itt sírhat a katona, nem fájdalmában, hanem szégyenében. Szégyenében, hogy nem az ellenség ölte meg. Azt gondolta, hogy ezt soha, senkinek nem lehet megbocsátani. Sem ezen, sem a másik világon!

Sok napig festette a képet. Aztán sok napig csak feküdt alatta, és itta a keserű, butító vodkát. Tele volt fájdalommal. Ezt akarta csillapítani. De a fájdalom nem enyhült. Meg akart halni ez alatt a kép alatt. Túlsordult benne a fájdalom. Egyre csak azt próbálta csillapítani. És biztosan meg is halt volna ez alatt a kép alatt. De ekkor, mint mindig, váratlanul berobogott Anaskin őrnagy, vagyis Jevgenyij Grigorjevics. A legjobbkor állított be, mint mindig, és a legjobbkor rázta fel mennydörgő basszus hangjával. Meghalni, kedves barátom, kissé korai még, mondta. Most azokra emlékezzünk, akik Harkov alatt nyugszanak. Nekik is állíts majd emléket! Hallod, Maestro? Kötelességed megtenni! És meg is teszed, tudom!... Negyvenkettő nyara Harkov közelében. Ez a mi örök butaságunk, a mi örök esztelen hősiességünk... Emlékszel, Ványa, a zászlóaljunk beásta magát a sztyeppen Harkov közelében. Ülünk a lövészárkokban, várjuk a fasisztákat. Egyetlen egy puska jutott három-négy katonára. Ilyen volt a parancs: az első lö, megölik, a második fogja a puskát, aztán a harmadik. Ül és várj a sorodra.

Miféle háború ez?! Ki készül fel így egy háborúra?! A zászlóaljparancsnok, Kolodkin kapitány pisztollyal a kezében rohangál a lövészárkokban, és azt üvölti: „Aki megfutamodik, agyonlövöm! Parancsom van rá!” Mit gondolsz, művészbarátom! Egyetlen egy ember sem futamodott meg. Egyetlen egy sem. Tankokkal tapostak bennünket, de mi túlélünk. Lövedékek özönét zúdították ránk, de mi túlélünk. És miért nem győztek le akkor minket? Azért, mert nem ijedtünk meg. Nem futamodtunk meg. Egy puska – igen, annyink volt. Egy üveg Molotov-koktél – igen, annyink volt. De ki emlékszik rájuk, ezekre a bajtársakra Harkov alatt? Én, Anaskin őrnagy és a te tatád, az én Ivan Romanovics barátom. De ha mi meghalunk, ki emlékszik rájuk? A zászlóaljparancsnokunk, Kolodkin, aki túlélte a hadifogságot meg a vorkutai légereket, itt dolgozott a geológiai kutató expedícióban, de már régen meghalt...

És a Maestro elkezdett Harkovról festeni. A cím magától jött. „A Harkovba vezető utakon. 1942 nyara.” Igaz, az összes munkája különböző reakciókat váltott ki. Kinek a tankjai? A mieink vagy a fasiszták tankjai? A képen messze vannak, a horizonton, így nem látszanak a felségjelzések. Lehet, hogy nem is a mi tankjaink. Lehetek a mieink?! Vagy nem is volt ilyen?! Előfordult, hogy maguk a háborús veteránok is egymásnak estek. Így volt? Nem így volt? Megfutamodtak a fritzek elől? Nem futamodtak meg? Megfutamodtak! Nem, én nem

futamodtam meg. És a bajtársaim sem futamodtak meg. Mindannyian elestek, mindannyian ott fekszenek a fűtakaró alatt, a mai napig temetetlenül...

Az apja igyekezett kerülni az ő munkáit. Mindig eszébe juttatták: iszonyatos volt. Szörnyű volt látni a felszabadított földön, főként Fehéroroszországban a fasiszták rémtetteit. Ártatlanul megölt emberek tetemei. Gyerekek, nők, öregek tetemei. Értelmetlen, barbár áldozatok. Hogy el ne állatiasodjanak ettől a kegyetlenségtől, alkoholt ittak – vodkát, pálinkát, bármilyen zsákmányolt lötytyöt. Mindig eszébe jutott, hogy ő a fivéreinek és lánytestvéreinek köszönheti, hogy túlélte frontot. Helyette haltak meg a testvérei még jóval annak a szörnyű és hosszú háborúnak a kitörése előtt, ahova őt is behívták negyvenkettő őszén. Ezért kerülték el a golyók, ezért nem bántották a repeszek, ezért repültek el mellette a lövedékek, ezért robbantak fel tőle távolabb a bombák és az aknák. És persze a saját Felső Oltalmazó Istenébe vetett erős és szenvedélyes hite is megoltalmazta őt. Öntudatra eszmélésének napjától élete utolsó pillanatáig hitt benne. És szigorúan betartott minden – az évszakokhoz, évadokhoz, a nappalhoz és az éjjelhez, a Holdhoz és a Naphoz kapcsolódó – hagyományt, minden tilalmat, korlátozást, és elvégzett minden szertartást. Hitt abban, hogy egyetlen haja szála sem görbülhet meg az ő személyes Oltalmazójának akarata nélkül. És ez a hit megőrizte őt. A háborúban zúzódásokat szenvedett, és két sebesülést élt át. Először a térdkalácsa sérült meg a bal lábán. A csont épségben maradt, a térdkalácsát meg visszavarrták. Csupán a lágy szövetek sérültek. Sikeresen megműtötték, minden begyógyult. A második sebesülésén még a tapasztalt katonaeorvosok is elcsodálkoztak. A golyó a gége és a nyak között hatolt át, az állkapocs alatt, de nem sértette meg sem a hangszalagokat, sem az életfontosságú artériákat. Előfordul ilyen szerencse. Persze a sérülések nem múltak el nyomtalanul. De a sebekre és fájdalokra soha nem panaszkodott. Élete vége felé egyre rosszabbul hallott a jobb fülére, amit nem is titkolt. De ez olyan apróság volt az élet széles, mély és hatalmas sodrásában, ami figyelmet sem érdemelt.

Amikor apja eltávozott az életből, benne erősödött meg az gondolat, hogy most már neki kell élnie apja idő előtt eltávozott, kiskorú fivéreinek és lánytestvéreinek az életét. Ezután kezdte érezni a létezés súlyát. Nyomasztani kezdte az a felismerés, hogy valakik helyett él, az eltávozott kiskorú rokonok gondjaival és reményeivel is együtt kell élnie. Szomorú sors ez – élni a szívének kedves kis rokonainak az életét, gondolta. Ugyanakkor ez nemes és méltó feladat egy embernek. Hiszen meghosszabbítja azoknak az életét, akik örültek annak, hogy a világra jöttek, és oly nagyon szerették a napot meg a holdat, de nem élvezhették a földi élet sok gyönyörűségét. Ha már ilyen sors adatott neki, hogy egyszerre örüljön és szenvedjen a Középső Világból idő előtt eltávozott rokonai helyett.

A művész festette a képét. Megelevenedtek, új életre keltek rajta a rokonai, földijei. A különböző évekből, különböző időszakokból, különböző korokból.

Miközben megfestette őket, életet lehelt beléjük, életre keltette őket, beléjük költöztette a létezés örömét és a jövőbeli boldog élet reményét. De aztán beléhasított a felismerés: életet lehelni valakibe vagy valamibe – az istenek küldetése. És amikor festett, amikor életet lehelt az eltávozott rokonaiba, néhány pillanatra istennek érezte magát. Aztán zavarni kezdte ez a gondolat, ez az érzés. Nem, nem, győzködtte magát, én nem vagyok isten, nincs bennem semmi isteni. Csak egy ember vagyok, egy egyszerű vadász, egyszerű halász, egyszerű művész, aki képeket fest az életről. A lelke mélyén belátta, hogy istennek lenni valószínű százszorta, ezerszerte nehezebb, mint egy egyszerű embernek, művésznek. Hiszen az istennek felelősséget kell vállalni minden Középső Világ-beli emberért, minden földért, vízért, valamint ezek élő és élettelen lényeiért. Minden emberért, örömeikkel és fájdalmaikkal, sikereikkel és kudarcaikkal, szeretetükkel és bánatukkal. Nem haladja ez meg egy egyszerű ember erejét?! Vajon magára vehet ekkora terhet egy egyszerű ember, még ha a legtehetségesebb, legerősebb is?! A hatodik érzéke is azt súgta, hogy az isteni lényeg veszélyes az emberi életre. Túl-ságosan megnehezíti az ember földi létezését. Nem, nem, nem szabad istenné lenni. De azért egy röpke pillanatra, amikor alkot, amikor fest, talán istennek érezheti magát...

Fogta az ecsetet, és először az összes közeli rokonát indította a Szent Sziget felé, kezdve a mamával, a papával, a lánytestvérekkel, a nagymamákkal és a nagypapákkal. Aztán az összes jó embert, akit ismert, és akivel valaha is összehozta a sors. Aztán azoknak nyitott oda utat, akiknek szükségük volt arra, hogy megerősödjenek lélekben, hitben vagy a hit és az igazság keresésében. Egy életre megjegyezte, amikor először vitték el őt a családi szent helyre. Ott, a szent helyen hatalmába kerítette a könnyűség, az öröm és a szeretet boldog állapota. Annyira könnyű volt, hogy ha akarta volna, még az égig, a Felső Oltalmazó hajlékáig is fel tudott volna repülni. De nem repült fel, mert szokatlanul jó volt neki itt a földön – itt volt mellette a mama és a papa. Itt volt a boldogság. A lelke eltelt szeretettel minden iránt, ami körülvette. Az emberek, a szárnyas madarak, a lábas vadak, a fák és füvek iránti szeretettel. Amikor felnőtt, és idősebb lett, új érzés támadt benne – megérintette az örökkévalóság. Úgy érezte, hogy ő is örök ebben az életben. Örök, mint az ég, a csillagok, a Nap és a Hold.

Miért ne vonhatná be a gyönyörűség és az örökkévalóság világába a többi földi embert?! Mintha talán közülük is nem lennének oly sokan méltóak erre a földön... Természetesen méltóak, méltóak a jobb sorsra. Itt minden ember megállhat, hallgathat, elgondolkodhat magán és másokon. Aki gyakran látogatja a Szent Szigetet, és gyakran gondol rá, idővel az beleköltözik, és hordani kezdi magában. És minden szükséges pillanatban megidézheti, láthatja. És eltölti az örök boldogság mágikus érzése. Este ezzel az érzéssel alhat el, reggel ezzel ébredhet fel. És akkor az élet egy örök, csodálatos, végtelen pillanatnak tűnik. Festette, egyre csak festette „A Szent Sziget felé” című képét. „Az Első Föld felé”-t. Nem látszott a munka vége. Mert a képre sok-sok ember kéredzkedett, akiket ismert, akiket szeretett. Aztán olyanok is ide kéredzkedtek, akik teljesen ismeretlenek voltak. Emberek, akiket nem ismert. Aztán az ősök jöttek a képre – a híresek és elfelejtettek, az ismertek és kevésbé ismertek. Aztán megindultak azok a történelmi személyiségek, akik a múltban, sok évvel, sok évszázaddal és évezreddel ezelőtt az emberek számára hasznos tetteket vittek véghez.

Nyughatatlanul dolgozott a festményén. De voltak megszakítások is ebben a munkában. Vissza-visszatért a gyerekkorába, hogy ott megpihenjen. Már ha ezt pihenésnek lehet nevezni. Minden az internátussal kezdődött, ahol annak idején ő is tanult. Elhatározták, hogy iskolai múzeumot nyitnak, és az egyik falra egy képet kellett festeni a bejárattól jobbra. Amit ő szívesen csinált, közben hallgatta és szívta magába a hangos gyermekzsivajt a folyosón. Úgy érezte, hogy ezek a tiszta iskolai neszek és a gyermekhangok megmagyarázhatatlan alkotóerővel és életörömmel töltik el. Később már nem csak az internátusokba hívták őt szívesen, hanem a gyermekotthonokba, az óvodákba és más gyermekintézményekbe is, ahol egy művész önzetlen ecsetjére volt szükség. Kifogyhatatlan volt a gyerekeknek való téma. Az otthoni táj képei, történelmi és mitológiai jelenetek, a népmesék és a nagy mesemondók szereplői. Ha az iskoláknak, internátusoknak és gyermekotthonoknak anyagi segítségre volt szükségük, szólt a két segítőjének, az Idősebbik és a Fiatalabbik művészettörténésznek, hogy adják el valamelyik művét. Teljesen közömbösen viszonyult a pénzhez, és soha nem is volt nála pénz. Mindent az életművével foglalkozó művészettörténészek intéztek.

Festette a képet. Végül belátta: lehet, hogy soha sem tudja befejezni ezt a festményt.

8.

A lány sokáig állt a kép előtt. „A Szent Sziget felé” előtt. „Az Első Föld felé” előtt. Egy csónak ragadta meg a figyelmét, amiben nem ült senki. Felemelte a szemét, és megkérdezte:

- Maestro, miért üres ez a csónak?
- Ez annak az embernek a csónakja, aki nem szeret modellt állni – válaszolta.
- Talán nem szereti a művészetet?
- Nem azért. Modellt állni nem szeret. Nem szereti, ha fényképezik. Nem bírja a nyüzsgést. Egyszerűen nem szereti a személye iránti figyelmet.

– Ki ez a személyiség?
 – A Szamuráj.
 – Szamuráj?! – csodálkozott a lány. – Ez az igazi neve vagy a ragadványneve?
 – Ez afféle szólítónév, az ő álneve.
 – És van igazi neve?
 – Persze, hogy van – Roma. Pontosabban ő a Romanov nemzetségből való.
 – Ó, ez ismerős a családnév – mondta a lány. – Nem uralkodói vér csörgedez az ereiben?
 Véletlenül nem a Romanovok leszármazottja?

A Maestro szórakozottan felelt:

– Lehetséges... A mi hazánkban minden lehetséges.

– Tényleg? – csodálkozott a lány.

A férfi felemelte a fejét, ránézett, és helyesbített:

– Lehetséges az is, hogy nem.

– Hogyhogy lehetséges is és nem is?

Elgondolkodott, és ezt válaszolta:

– Zavaros história. Sokunknak elvágták a gyökereit. Sokan nem tudják, honnan származnak, hol keressék a családfájukat...

A lány elgondolkodott. Aztán megkérdezte:

– És miért van csónakja ennek a Romanovnak a képen?

– Mert keres valamit – felelte a Maestro.

– És mit?

– Amit mindannyian. Az igazságot, természetesen, az igazságot.

– Igen, természetesen – hagyta rá a lány. – Amit még kereshetünk...

A magányos csónak, mintha egyre csak hanykolódna a hullámokon, és várná a késlekedő gazdáját, Roma Szamurájt.

– És milyen ember ez a Roma? – kérdezte a lány.

A Maestro hallgatott, gondolkodási szünetet tartott, majd halkán az mondta:

– Ahogyan ma mondják: sikeres vállalkozó. Ezredtársam a „Mesterlövész”-ben¹¹. Parancsnokom, bajtársam. A szovjet időkben volt egy ilyen híres felsőfokú tiszti továbbképző tanfolyam. Saposnyikov marsall nevét viselte. A Moszkvai régióban, Szolnyecsnogorszkban volt. Akkoriban sok barátot szereztünk ezen, a parancsnoki állomány részére tartott első számú szovjet továbbképző tanfolyamon.

A Szamuráj ragadványnevet a gyermekotthonban kapta Roma. Bár külsőleg egyáltalán nem hasonlít a japánokra, mégis mindenki tudta, hogy az édesanyja szintizta japán volt egy elég előkelő családból. Vagy bárónő volt, vagy bárónő lánya. A saját hazájában Roma apjával dolgozott együtt a Szovjetunió számára. Csaknem húsz évvel a háború befejezése után a férje, vagyis Roman apja vitte be a Távol-keleti Katonai Körzet kórházába. Megjelenését a titok fátyla fedte. Az orvosoknak annyit mondtak, hogy gyógyítsák meg, állítsák talpra. Arról, hogy mi történt vele, semmit sem tudni. Az orvosok¹², miután megvizsgálták, azt valószínűsítették, hogy nagy magasságból esett le. Elkezdték a kezelést.

Tolmács segítségével kommunikáltak vele. Egyetlen orosz szót sem tudott. Az orosz nyelv tanulását és használatát konspirációs okokból tiltották meg neki.

Amikor kijött a kórházból, a család apja szülővárosában, Szibéria északi vidékén telepedett le. Itt született Roman. Hogy a szülei miért nem a fővárost választották, hanem éppen ezt a

¹¹ Mesterlövész/Быстрел: Borisz Saposnyikov (1882–1945) marsall nevét viselő katonai oktatási intézmény, ami a tiszti állomány tanfolyamrendszerű szakmai továbbképzését szolgálta 1926-tól 2009-ig.

¹² Az eredeti szövegben nem a ‘врач’, hanem a ‘эскулап’ szó szerepel. Aesculapius a gyógyítás istene volt az ókori rómaiaknál. Neve ‘orvos’ jelentésben köznevesült.

provinciális szibériai várost? Választásuk egyik oka az lehetett, hogy ez közelebb feküdt a Felkelő Nap Országához, mint a főváros. A mamának honvágya volt.

Apját hamarosan ismét külföldre vezényelték dolgozni.

Roman a mamájával maradt, aki még az apjánál is szigorúbb volt. Azt akarta, hogy fiában egyszerre fejlődjék és tökéletesedjék a lélek és a test. Szinte a születése napjától rászorították, hogy sportoljon. Ez nem egyszerűen sport volt, mindent elsajátított, amire a kis nindzsákat tanítják a Felkelő Nap Országában. Mindent tudnod kell, mondta a mama. Mindennek hasznát veheted az életben. Nyelvórákat az édesanyjától kapott, játékosan, naponta. Ma Takeda-szan vagy, mondta a mama. Ez azt jelentette, hogy azon a napon csak japánul beszélnek. Egy másik alkalommal azt is mondhatta: ma mister Jack vagy. Vagyis ez a nap az angol nyelv. Aztán a kínai, az iráni nyelv és így tovább. Úgy tűnt, a mama a világ összes nyelvét birto-kolta. Egyszer még szükséged lehet minderre, mondta a mama. A tudás soha nem vész kárba.

Egyszer a telefon szomorú hírt vitt a házba az apjáról. Roman nem értette a történetk lényegét.

A mama dühös szavakat dobált a kagylóba: elárulták, kiadták, odadobták. Aztán csak ült némán, mintha hipnotizáltak volna, csak nézte a fekete, szigorú, lelketlen telefonkészüléket. Amikor teljesen megnyugodott, fogta a kagylót, tárcsázta a csak számára ismert számot, és mint egy buzgó diáklány szótagonként, minden hangot megfontolva beszélt a láthatatlan beszélgetőpartnerrel. Javaslatának az volt a lényege, hogy cseréljék ki, váltsák ki, végül, ha másként nem megy, rabolják el a gyermeke apját, az ő férjét. De úgy tűnik, hogy ez nem jött össze, ebből nem lett semmi.

Eltelt valamennyi idő, és a telefonkészülék bánatot hozott a házba. A mama feszülten és némán hallgatta. A szép arca először eltorzult, aztán valósággal összetörte az elviselhetetlen fájdalom.

– ... az orosz nyelv legdurvább szavaival káromkodott, és letette a kagylót.

Valószínű, ez volt az első és az utolsó káromkodása az életében.

9.

A történetek után a mama mintha kövé vált volna. Mozdulatlanul ült, merev tekintettel nézett egy pontot a falon. Sokáig ült mozdulatlanul, szinte önkívületi állapotban. Egyetlen könnycseppet sem hullatott.

Roman nem értette, de sejtette, hogy baj van, ő is némán nézte kövé dermedt édesanyját. Végül nem bírta tovább, odament a mamához, és megérintette a kezét. A mama egyik kezével önkéntelenül átölelte, magához szorította. Aztán felocsúdott, a fiára nézett, és ezt mondta:

– Nincs többé édesapád.

És mintha újból kövé dermedt volna.

Aztán hosszú idő elteltével felemelte a fejét, és valahova a térbe, a láthatatlan messzeségbe küldte a kérdést:

– Hol az igazság?

Elhallgatott, aztán újból megkérdezte:

– Hol van?

Kérdése ott függött a falakon, a mennyezeten, a szoba minden sarkában. Senki sem válaszolt neki. Senki sem felelt.

És valóban, hol van ő, az igazság? Melyik kabinetben, a földnek melyik zegében, a léleknek melyik zugában? A Földön vagy a Mennyben?

És ez a kérdés lett számára a legfontosabb élete utolsó napjáig.

Nappalokon és éjszakákon át ült mozdulatlanul, és nézett.

Hol az ablakon át nézte az utcát, amin utoljára ment el az apa.

Hol az ajtót nézte, amin utoljára ment ki az apa.

Hol a heverőt nézte, amin elutazása előtt utoljára ült az apa.

Hol az asztalon lévő teáscsészét, amiből elutazása előtt utoljára ivott az apa.

Roman, amikor nagyon bánatos volt, felmászott a mozdulatlanra dermedt édesanyja térdére. Az önkéntelenül átölelte, és magához szorította. A félelmetes csendben Roman csak egyetlen hangot érzékelt. Hallotta, ahogy az anyja szíve erőteljesen kalapál, visszhangzóan, akár egy vészharang. Semmi más nem létezett. Csak édesanyja erőteljesen kalapáló szíve.

A mama néhány hónap alatt szó szerint elégett. Talán még fél év sem telt el az apja halála után. A legvégén, mielőtt anyja eszméletét veszítette volna – ahogyan azt Roman később megértette –, megrázkódtatástól sajgó lélekkel, de csillapíthatatlan, halovány reménnyel feltette az örök kérdést az igazságról:

– Hol van?

És amikor odament anyja ágyának a fejrészéhez, ezt válaszolta neki:

– Itt van.

Ekkor a mama elhaló hangon, de feléledő reménnyel visszakérdezett:

– I-i-tt?

– Itt van – ismételte meg Roman.

A mama lehunyta szemmel kinyújtotta a kezét. Kiszáradt, könnyű tenyere a fia vállán pihent. Aztán ujjai elindultak a vállán, majd felfelé haladtak a nyakán, végül megálltak a fején.

– Á-á, te vagy az, Roman... – hörgögte a mama.

– Én! – erősítette meg a fia.

Aztán hozzátette:

– Ő is itt van.

– Jól van – hörgögte ismét a mama. – Ő is itt van.

Aztán elcsendesedett, és többé nem tette fel a szívet tépő, legfontosabb kérdését. Roman úgy érezte, hogy anyja elégedett volt a válaszával. Az a gondolata támadt, hogy mindenképpen meg kell keresnie az apját, és egymás mellé kell őket eltemetni. Egy kriptában. Ez volna a legfőbb igazság mindhármuk számára. A Mama, a Papa és Roma számára.

A mama tenyere először tűzforró volt, aztán jéghideg lett. Ő pedig ösztönösen arra gondolt, hogy az igazság is ilyen: forró is, hideg is.

10.

Most a Maestro Janára nézve elgondolkodott a lány gyökereinek égi származásáról, és az alkalom, hogy erről még egyszer meggyőződhesen, hamarosan meg is adatott neki. Eszébe jutott, amikor gyermekkorában először utazott az égbe, még kilencéves sem volt. Ég Atya mellett ült, a puha és nagyon kellemes felhők közepén. Lóbálta meztelen lábát, és nézte a földet. Messze volt, de minden jól látszott rajta. Az emberek, a fák, a folyók, a tavak, az utak és az ösvények. Látszott, ki és mit csinál, ki mivel foglalatosskodik.

A Feljebbvaló apai nagyapjára, Romanra emlékeztette, aki még a fiú megszületése előtt hagyta itt a földi világot.

Kettesben ültek. Érdeklődéssel nézték hol a földet, hol egymást. Nem kevés kérdésük volt egymás számára. Végül beszélgetni kezdtek. De nem szavakkal, hanem gondolatokkal. A fiú azon gondolkodott:

Hogyan kerültem én ide?

Te rám gondoltál, én pedig rád – felelte az Ég Atya. Találkoztak a gondolataink, és én elhoztalak a házamba.

Miért?

Hogy meglásd, hogyan élek. Egyébként is nagyon szeretted volna fentről látni a földet.

Most látom is. Jó itt a házadban.

Ha jól érzed magad, maradj.

A fiúnak nagyon tetszettek a felhők. Különösen kényelmes rajtuk üldögni – amerre fordulsz, amerre hajolsz, a felhők azt a formát veszik fel. Lehet kényelmesen üldögni, lehet hasalni, lehet feküdni, mint az ágyban – és máris megrohan az édes álom. Jó itt nálad, Égi Nagyapa.

Ha tetszik, maradj, ameddig csak jólesik – ajánlotta fel a Feljebbvaló. – A vendégem vagy. Vajon megkínálnak teával? – gondolta a fiú.

Mindjárt kapsz teát.

Alig kigondolta a Feljebbvaló, máris megjelent három madárka, arcuk nagyon hasonlított a földi emberek arcára. Az első hozta az aranytálcat, a második a csészealjkat és a poharakat a teával, a harmadik pedig a kis kerek cipókat, tetejükön édes mázzal, ez utóbbiakat „hód-cipóknak” hívják a földön a sajátos aromájuk és édes-fűszeres ízük miatt.

Mindketten, az öreg is, a fiatal is asztalhoz ültek. Egymásra néztek, de nem nyúltak semmihez. Ugyanis a tea már az aromájával csillapította a szomjukat, a hód-cipók pedig már az illatukkal megtöltötték a gyomrukat.

Teázás közben ráérősen cserélték ki gondolataikat. Lehetett hangosan beszélni, és lehetett pusztán csak erre-arra gondolni. A gondolat egyszerűen gyorsabban fut, repül, száguld.

Egyetlen pillanat alatt körül lehet járni a földgolyót, el lehet menni a Nap mellett, el lehet ugrani a Holdra vagy a legtávolabbi csillagok valamelyikére a Tejúton, amit az Ég Atya legkisebbik fia, a Világügyelő Férfiú fehér lovon már kissé lerövidített.

A fiú nézte a földet, majd ezt mondta:

Ég Atya, nagyon jó nálad, de haza akarok menni.

Mid van otthon?

Otthon van a mama, a papa, a lánytestvérek, a patások és egy farkas állat. Hozzájuk akarok menni.

Akarod, hogy megnézzük, mi történik nálatok otthon? – kérdezte a Feljebbvaló.

A fiú beleegyezett.

A Feljebbvaló a fiú házára irányította a tekintetét. Csodálatos dolog – a tekintete alatt a falak átlátszóvá váltak, mint a legtisztább üveg. Éjszaka volt. Mindenki aludt. A mama, a papa, a lánytestvérei. És ő maga is ott aludt, otthon. A Feljebbvalóra nézett, aki elmagyarázta neki: a lelked az égben van, de a tested a földön. Látod, otthon minden a helyén van, küldte a gondolatot a Feljebbvaló.

Ez jó dolog – mondta a fiú. De én haza akarok menni.

Menj, mondta a Feljebbvaló. Tégy hét lépést a felhők széléig, és máris otthon leszel.

Hallgattak. Aztán a Feljebbvaló megkérdezte:

Szükséged van valamire?

Semmire, mondta a fiú. Semmire sincs szükségem.

Esetleg meg akarsz tudni valamit?

A fiú elgondolkodott, majd megkérdezte:

Mondd, Ég Atya, miben áll a te erőd?

A Feljebbvaló hallgatott, majd ezt mondta a fiúnak:

Meg tudom fordítani az emberek gondolatait. Amiképpen fordítom az ember gondolatait, akként fog cselekedni.

A fiú elgondolkodott, hallgatott. Aztán megkérdezte:

Fel tudok még emelkedni a házadba, ha akarok?

Igen. Küldd el nekem a gondolataidat az Égbe, aztán én is elküldöm a gondolataimat a te gondolataid fogadására. Találkoznak a gondolataink. És feljössz az én Égi Házamba. Ahogyan most is történt.

Ez tetszett a fiúnak.

Ég Atya hallgatott, majd így szólt:

De később eljön a nap, amikor az, aki az „öcsikémnek” nevezte magát, vagyis a Sátán, újból felkapaszkodik erre a felhőre, és irányítani kezdi a világot. És kitör a káosz. Három évig, három hónapig és három napig fog kormányozni. Lehet, hogy kicsivel hosszabb ideig. Lehet, hogy kicsivel rövidebb ideig. Ahogyan majd alakul. És te, én földi gyermekem, megéred azt a napot...

De a fiú elengedte a füle mellett a Mennyei Atyának ezeket a szavait, nem fordított rájuk különösebb figyelmet. Annál inkább sem, mert az Ég Atya Fiának földi megjelenésétől számított 1991. év holdas decemberének 25. napjáig, ama jeltelen és jelentéktelen nyirkos szerda estéig még sok-sok év, hónap és nap volt hátra. Az Ég Atya Sátánról mondott utolsó szavaira csak sokkal később kezdett visszaemlékezni és gondolni a fiú, amikor az évei gyarapodtak, amikor idősebb lett néhány megélt pillanattal.

Az ifjú legény most az ide, a Feljebbvaló házába vezető, később is járható ösvényre gondolt, és ezt mondta:

– Na, én megyek.

Hét lépést tett Ég Atya háza felhőinek a széléig.

Azzal otthon is termett. Inni szeretett volna. Odament a csuvalhoz¹³, vizet öntött a pohárba, megitta, és feltette a tűzhelyre az öreg teáskannát. De mindez nagyon régen történt, az Elmúlt Életben, még mielőtt Maestróvá vált volna.

Eltelt egy nap az életéből. Az utolsó pillanatig maradt 431 nap.

¹³ csuval: tűzhely, kaminszerű nyitott agyagépítmény, mely fűtésre és világításra is szolgál

II. fejezet

11.

A Maestro felmentetett az élettől.

Fáradt szemét lecsukva egész lényével hallgatott... Hallgatta a saját Folyója Gazdasszonyának, a saját Folyója Anyjának, a saját Folyója Uralkodónőjének, a saját Folyója Oltalmazó Asszonyának származásáról szóló ősi mítoszt.

„A cirbolyafenyő-toboz-babák teremtésnek idején,
A lucfenyő-toboz-babák teremtésnek idején,
Vagyis az élet keletkezésének idején a Földön,
Az istenek és istennők megjelenésének idején a Földön,
Az első emberek megjelenésének idején a Földön,
Felső Atyánk az Égből a Földre bocsátotta,
A Folyónk torkolatának közelében a Földre bocsátotta
Az ő hetedik, legkisebbik gyermekét,
Az ő hetedik, legszebbik Leányát,
Hogy Ő legyen ennek a Folyónak Oltalmazó Asszonya,
Hogy Ő legyen ezeknek az embereknek Oltalmazó Asszonya.
Hogy Ő legyen ennek a népnek Oltalmazó Asszonya.
És a torkolattól a Folyó középső folyásáig eljutva,
A Folyó jobb partján, a Nagy Szent Hely közelében,
A Szent Patak és a Szent Tó közelében
Letelepedett,
Hogy időről időre «elküldje egyik fél szemét»
A Folyó alsó folyásához,
Hogy időről időre «elküldje másik fél szemét»
A Folyó felső folyásához...”

Így szól az ősi mítosz a Maestro Folyójának Oltalmazó Asszonyáról.

Úgy vélte, hogy nagyon jól ismeri az ő Oltalmazó Asszonya életének történetét. Ugyanis a mítosz részletesen elmeséli minden lépését a Földön, minden mozgását, minden gondolatát. És egyszer – mintha kihagyott volna a Maestro agya – az a gondolata támadt, hogy megfesti az Ő alakját, az Ő képét. Mintha megfeledkezett volna a több évszázados taburól, hogy tilos ábrázolni, tilos bármihez vagy bárkihez hasonlítani a saját nagy és kicsi oltalmazóikat.

A Maestro ennek ellenére fogta az ecsetet, és elkezdett arannyal festeni. Az első pillanatokban az ecset vezette őt eszelősen a vásznon, és valami érthetetlen, elképesztő ecsetvonásokat, vonalkákat, csíkokat hagyott rajta. Később már ő vezette az ecsetet tudatosan, és igyekezett valódi alakot ábrázolni. Nagyon nehezen, gyötrelmesen nehezen festett. De nem jött ki belőle semmi. Elgondolkodott, és úgy vélte, hogy megtalálta a saját kudarcának okát. A Folyó Oltalmazó Asszonya magába szívta planétánk összes égi istennőjének és földi nőjének a szépségét, gyönyörűségét, báját és fennköltségét. Sok-sok hosszú napot és éjszakát töltött még a saját műalkotása előtt.

Később a vászonra nézve egy robbanást látott.

Aranyló robbanást.

Lehet, hogy ebben a robbanásban van az Ő földi alakja

Csobbanás.

Robbanás.

Szanaszét repülő szikrák.

Tűz.

Oltalmazó Asszony,
A Földet Arannyal Behintő,
Az Embereket Aranyban Fürösztő...

Ilyen gondolatokkal, kicsit megnyugodva tette félre alkotását a műterem egyik félreeső zugába, távol az avatatlan szemektől. Egyébként sem engedett magához szinte senkit sem.

Teltek-múltak a napok.

Az Oltalmazó Asszony képe csak nem hagyta nyugodni.

És elkezdett ezüsttel festeni. Aztán félretette. Hosszú idő után nézte meg a képet. Egy ezüstszínű ösvényt látott. Mintha Ő járt volna erre mostanában, de már elment. Csak az ezüstnyom maradt utána.

Lehetséges, futott át az agyán, hogy ha egy kicsivel hamarabb teríti ki a képet, még meg is láthatta volna Őt. A Maestro megértette, hogy mindez talán csak az ő fantáziájának szüleménye.

Újabb napok teltek el.

És egy reggel, amikor kilépett a fehérnél is fehérebb, senki által nem érintett hóra, rájött, hogy fehér színnel kell Őt megfesteni. Az ég színével. Az élet színével. A remény színével. A szeretet színével...

Azonnal ecset után nyúlt. Úgy tűnik, nem sokáig gyötrődött. Született valami a fehér térségben. Sokáig nézte mozdulatlanul a vászonra vitt fehérséget. Ekkor felemás érzése támadt.

Mintha itt volna Ő.

Mintha mégsem.

Hol itt van.

Hol nincs.

Ha nagyon akarod, látni fogod. Lehet, hogy csak az ujjhegyeit. Ha kevesebbel is beéred, láthatod a nyomát, amit a vásznon hagyott a figyelmes és elmélyült nézőnek.

A Maestro rájött, hogy egy isteni alakot nem lehet megfesteni földi színekkel. Lehetetlenség. Hirtelen rádöbbsent, hogy ez szentségtörés. Lehet, hogy ezért is nem fogott hozzá egyszer sem az Ég Atya képének megfestéséhez, pedig őt már látta, sőt beszélt is vele nem egyszer. Vannak dolgok, amikre szigorú tilalmak vonatkoznak, és a tabut senkinek sem szabad megszegni. Bár ő a Folyó Oltalmazó Asszonyának nemcsak a történetét, de az életét is mindenkinél jobban ismerte. Ugyanis a Maestro nemzetsége volt az Ő „gazdája”, valamint birtokainak és földi alakjának őrzője. A nemzetségben az ő családja volt az Oltalmazó Asszony „gondviselője” és őrzője. Ez a „gondviselői” és őrzői jog apai ágon öröklődött nemzedékről nemzedékre. A dédapjáról a nagyapjára, a nagyapjáról az apjára, az apjáról rá, Matvejre, az egyetlen fiúra. Aztán majd neki kell átadni ezt a jogot a saját fiának. Egyetlen vándornak – legyen az ettől a Folyótól vagy a föld többi nagy és kis folyójától való – sincs joga meglátogatni az Ő birtokait a szent határban a nemzetség vagy a család valamelyik képviselőjének kíséréte nélkül. Az Ő földi alakjának felidézése egyáltalán nem lehetséges a „gondviselő” és őrző család férfi képviselőjének részvétele nélkül.

A Maestro mindent tudott a tilalmakról, a szertartások sok évszázados hagyományairól, amiket a Folyó Oltalmazó Asszonyának tiszteletére tartottak. Mit mikor szabad, és mikor nem. Kinek lehet, és kinek nem. Mégis, mintha most kihagyott volna az agya. Lehet, hogy megfélekedezett róla, hogy már meg akarta örökíteni az Ő alakját színekben egy festményen. A megörökítés szenvedélyes vágya egy időre még az isteni ábrázolással kapcsolatos, több évszázados, de lehet, hogy évezredes tabu tilalmát is legyőzte.

Lehet, hogy ezért nem született nála semmi kézzelfogható, reális. Igaz, a festménnyel, pontosabban a próbálkozásával nem tudott mit kezdeni. Ám kidobni nem akarta. Inkább eldugta a műterme egyik félreeső zugába.

Később, hosszú idő elteltével megérkezett hozzá Jana. Úgy jött, mint mindig: bejelentés nélkül, váratlanul. És persze a lány éles szemét nem kerülte el az ő aranyló festménye. Ott állt fölötte, aztán figyelmes szemét a Maestróra emelte, és megkérdezte:

- Ez mi?
- Térség.
- Miféle térség?
- Egy ábrázolás kísérlete... – válaszolta bátortalanul a Maestro.
- Mit akart ábrázolni?

A Maestro nem felelt. Ekkor a lány szeme huncutul felcsillant, és gyorsan tovább kérdezősködött:

- Lehet, én azt gondoltam, hogy ez...

A férfi némi szünet után ezt mondta:

- Igen, lehet, hogy te is ugyanarra gondoltál, amire én...

Magában pedig azt gondolta róla mintegy kérdezőn: „Úristen, lehet, hogy tényleg kitalálta a gondolatomat?” De ekkor jött a másik gondolata: lehet, hogy ő nem is az istenit akarta emberként ábrázolni, hanem fordítva: egy földi ember alakját akarta isteníteni. Valamikor régen készített egy portrét Janáról. De nem sikerült. Állandóan az volt az érzése, hogy egyáltalán nem ismeri a lányt. És mivel nem ismerte, nem tudott megfelelően bánni a színekkel, az ecsettel.

– Nem ismerek rád – nézte a vásznat a lány. – Mintha nem is a te kezéd alkotta volna. Mintha nem is a te munkád volna.

- Tényleg? – csodálkozott a férfi.

- Nekem úgy tűnt.

- Igen, lehet, hogy ez nem az én kezem műve volt.

Még sokáig álltak szótlanul a befejezetlen festmény előtt.

Aztán a lány azt mondta, lehetséges, hogy nem is ért mindent: ez merő fantázia, ez egy másik világ. De akkor is érdekes.

A férfi elgondolkodott: nem kell az embernek megérteni az istenit. Aztán helyesbített: nem mindig kell. Nem mindenkinek kell.

12.

A Fekete Siketfajd Öreg fütyülni kezdett. Azt jelenti, felforrt a teáskanna. A Maestro és Jana leültek a reggeli teához a lány érkezése utáni első napon. Nézte őt, és azon gondolkodott, hogy mivel kezdje Jana első napját itt, az erdei szálláson, a tanyáján. Már gyermekkorától emlékszik apja intelmére: a hazaérkezés utáni első napot az oltalmazók tiszteletének kell szentelni – szakrális, rituális szertartásokkal. Csak ezután szabad a végtelen sok gazdasági és házi munkával foglalkozni. Ez mindig is így volt. Így volt akkor is, amikor apja hazavitte nyári szünetre a lánytestvéreivel együtt a faluból, az internátusból. Így volt akkor is, amikor szintén nyári szünetre ment haza, amikor a városban tanult a szakiskolán, a művészeti–grafikai szakon, amit röviden csak művgrafnak¹⁴ neveztek. Így volt akkor is, amikor szabadságra ment haza a járási központból, ahol rajztanárként dolgozott az iskolában. Így volt akkor is, amikor a főiskolai tanulmányai alatt látogatott haza rövid időre. Így volt akkor is, amikor a Gorbacsov-korszak viharos peresztrojkás éveiben képviselőként, a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának, a Szovjetunió utolsó parlamentjének tagjaként nagy néha meglátogatta az apját. Ha vitt valamilyen ajándékot neki, ő mindig azt mondta:

¹⁴ Az eredeti szövegben a художграф (художественно-графический факультет) szerepel. Jelentése: művészeti–grafikai kar.

„Nekem ne hozz semmilyen ajándékot.
Gondolj inkább az oltalmazóinkra.
Nekik hozhatsz valami emléket.
Emlékezz meg róluk, akkor ők is megemlékeznek rólad...
Amikor nehéz pillanat jön az életedben,
Csak gondolj rájuk, és máris a segítségedre sietnek...”

Most eszébe jutott apja tanítása, és elhatározta, hogy az első napon mindenképpen beavatja a lányt a családi szálláshely bizonyos titkaiba. Picit föllebbenti neki annak az életnek a fátylát, amelyik évszázadokon keresztül folyt ezen a földön. A férfi élvezte a reggeli tea illatát, válaszolgatott a lánynak, időnként nem is a kérdéseire. Félig öntudatlan állapotban a múltban járt, fél füllel hallgatta a lányt, fél szemmel figyelte őt. Amikor Jana félretolta a zöld poharat, a férfi ráemelte a szemét, és azt mondta neki:

- Most elmegyünk.
- Hova?
- Majd meglátja – válaszolta.
- Hallgatott, majd hozzátette:
- Egy titkos helyre.
- Menjünk – adta beleegyezését a lány.

Elindultak a kényelmes szánúton a kikötőhöz, ahol a csónakok álltak. Komótosan mentek, halkan beszélgettek. Jobb és bal kéz felől fiatal, világoszöld fenyők álltak, beszélgetésüket hallván vidáman bólingattak nekik.

A kikötőben beindította a motorcsónakot, és a kanyargós Északi Oldali Vízfolyáson kimentek a nagy Folyóra, ott elfordultak a felső folyás irányába, a vízfolyással szemben, mentek egy darabig, aztán megérkeztek a széles holtághoz, amit Pimi Holtágnak hívtak. A holtág végén kikötött a lapályos jobb parton, ott, ahol véget ér a holtág. Velük szemben magasodott a cirbolyafenyőkkel és lucfenyőkkel sűrűn borított fenséges, zord domb. Olyan magasba nyúlt az ég felé, hogy a teteje esős időben a felhőkbe burkolózott.

Ez egy legendás domb.

Ma a domb felől sütött a nap.

A lány aranyló szemét kissé eltakarva nézte a dombot. Aztán résnyire kinyitotta aranyló ajkait, és megkérdezte:

- Mi az ott?
- Egy szent hely.
- Milyen?
- Olyan hely, ahol réges-régen az Erdei Isteneknek, vagyis a mi oltalmazóinknak a házai álltak.
- Meséljen róla!

Kimentek az alacsony bokrokkal benőtt partra. Kicsit eltávolodtak a csónaktól. A lány végigfeküdt a puha, apró fű borította domboldalon. Déli irányba fordult, eltakarta a szemét, és a tavaszi nap felé fordította az arcát. Mindene lángolt bőkezű égitestünk ragyogó sugarai alatt. A haja, az ajka, az orra, a mellei közötti völgyecske, ami kilátszott a félig nyitott, kigombolt blúza alól.

A lány aranylott a nap alatt.

A férfi mögéje guggolt, és hol a túlsó partot, hol a lányt nézve kezdte felidézni az erdei istenek történetét. Azt mondják, hogy réges-régen a földön éltek, a magas dombok tetején. Időnként beszélgetni akartak ez emberekkel. Amikor ilyesmire vágytak, keresték az emberekkel való találkozást.

Azt mondják, hogy valamikor régen, a múlt század elején ezen a helyen, ahol most mi vagyunk, az én Szytepan nevű ősöm halászott, vagy vadászott, vagy talán szerszámoknak való fát gyűjtött – kezdte mesélni Matvej. – Szóval, ezen a lapályos parton járt a dédapám. Egyszer csak látja ám, hogy a túlsó parton, a legmagasabb hegy tetejéről a vízre ereszkedett a fiatal Erdei Istennő. Álldogált, gazdaként körbekémlt. Lassan balra fordította a fejét, tekintete végigsiklott a csendes víztükrön, aztán ugyanolyan lassan, jobbra fordította a tekintetét. Majd kissé lehajtotta a fejét, és végigjártatta tekintetét a lábánál lévő víz szélétől a holtág lapályos partjáig. Aztán megállapodott Szytepan bátyán. Az Erdei Istennő tekintete szinte keresztülhatolt rajta, és Szytepan bátya gondolataival, teljes belső világával együtt tért vissza az istennőhöz. Az gondolataiba merülve álldogált még egy darabig, aztán halkán magához hívta:

„Ember, gyere ide hozzám!”

Szytepan bátya egyáltalán nem csodálkozott ezen. Ő nem egy egyszerű réntenyésző, vadász és halász volt, hanem dobos sámán is. Sok történetet hallott az erdei istennőkről, akiket tiszteltek és becsültek a nemzetségünkben. Ezért némán levetette a saruját, vagyis a tavaszi szarvas bőréből szarvasinakkal varrt lábbelijét¹⁵. Tudta, hogy amikor az erdei istennő a folyón vagy a tavon keresztül hív valakit, akkor a víz tükre szilárd lesz, és az ember úgy járhat a vízen, mint a földön, nem süllyed el. A bácsika most azt gondolta, hogy megmoshatja a talpát. Ezért levetette az egyik saruját, majd a másiktól is kezdte kifűzni a bőrfűzőt. Ekkor váratlanul rátört a gondolat:

„Mit csinálók én?!”

Tudta, hogy korábban előfordultak olyan esetek, amikor az erdei istennők az ő nemzetségük-ből választottak maguknak férjeket, és magukkal vitték a hajlékaikba. És most azt gondolta: ha elmegyek hozzá, nem látom többé a családomat és a szeretteimet. Aligha fog hazaengedni.

Közben az Erdei Istennő megismételte a hívását:

„Gyere hozzám!”

Erre a bátya ezt válaszolta:

„Máris, máris, csak levetem a sarumat.”

„Saruban gyere!” – mondta az Erdei Istennő.

„Nem akarom bevizezni.” – válaszolta a bátya.

Mire az Erdei Istennő így felelt:

„Majd úgy csinálom, hogy ne legyen vizes! Gyere!”

„Máár-is...” – húzta az időt a bátya.

De rájött, hogy nincs semmi értelme ellentmondani az Erdei Istennőnek és magára haragítani. Az ősi mítoszok szerint haragjukban ugyanolyan rafináltak és bosszúállók, mint némely földi asszonyságok. Jellemük olyan, mint az embereké, találni közöttük okosakat, éles elméjűeket és hiszékenyeket, naivakat. Ha akarják, el tudjákátkozni az őket megbántó embert vagy annak egész nemzetségét. Hát ez nem tréfadolog.

Közben az emberek történeteit felidézvén cselhez folyamodott, hogy el tudjon menekülni az Erdei Istennőtől. Előfordult, hogy az erdei istennők, miután elcsábították a kiszemelt fiatalembert, levették a nyakukból a nyakláncot meg egyéb ékszereiket, és odadozták az embernek. Mondván, fogd, vedd, nézd, milyen szépek! Ha az ember nem akart engedni a hívatlan vendég büverejének, akkor egy fiatal erdei fenyőt vagy egy kisebb lucfenyőt – de kizárólag túlelű fát – állított oda a repülő ékszereknek. Az erdei szépség értékes ékszerei belegabalyodtak a kis fa ágaiba és túleveleibe. Ekkor az ember visszadobta az istennőnek a kis fát a nyakláncsal meg a többi drága értékkel együtt, és azt mondta: lám, összegabalyodtak

¹⁵ Az eredeti szövegben a ‘нырик’ szó szerepel. Jelentése: tavaszi szarvas bőréből készült térdig érő lábbeli.

az ékszereid a kis fán, először bogozd ki őket, aztán majd elmegyek hozzád. Az pedig, bízva az emberben, elkezdte kibogozni az ékszereit. Mialatt ő az ágakba és tűlevelekbe gabalyodott ékszerekkel bíbelődött, az ember gyorsan elmenekült tőle.

Sztyepan bátya kezében tartva a lábáról levetett sarut, suttymban az erdő széléhez hátrált. És a holtágon át küldte a kérdést az Erdei Istennőnek:

„Vannak ékszereid?”

Mintha ez volna a fizetsége a vízen való átkelésért.

„Vannak” – válaszolta az erdei lány.

„Mutasd meg!” – kérte a bátya.

„Várj, máris leveszem” – mondta a lány.

És a fején keresztül levette a napon tűzként csillogó, sokszínű nyakláncát. A bátya közben gyorsan kivágott egy bütykös fenyőfácskát az erdő szélén, és visszatért a helyére, a parton.

A lány levette a nyakláncot, hosszú haja a vállára omlott. „Óh, micsoda szépség!” – gondolta a bátya. De ekkor átvillant az agyán, hogy szépnek ugyan szép, de lehet, hogy megvan már százéves is: hiszen az erdei istenek nem öregszenek úgy, mint az emberek. Ők örökké fiatalok. Legalább is azoknak látszanak minden körülmények között, mindig és mindenütt.

Az erdei lány jobb kezében felemelte a nyakláncot, és így szólt:

„Íme, itt van!”

„Kissé rosszul látok – mondta a bátya. – Dobd ide!”

„Fogd!” – a lány meglegette és átdobta az ékszert a vízen keresztül.

A bátya odatartotta az ágas-bogas fenyőfácskát a repülő nyaklánc fogadására. És az belegabalyodott az ágakba meg a tűlevelekbe.

„Jaj! – sóhajtozott színlelve a bátya. – Jaj, az ékszer belegabalyodott az ágas-bogas fenyőfácskába! Belegabalyodott!”

Forgatta maga előtt a fenyőfácskát. Úgy tett, mintha igyekezne kibogozni, de nem tudja. Aztán sajnálkozva mondta:

„Jaj, az én durva ujjaim! Nem tudják kibogozni a nyakláncot. Nem tudják! Nem tudják!”

Aztán felemelte a fejét, a vízen át nézte a lányt, és megkérdezte:

„Lehet, hogy a te gyengéd ujjacskáid ki tudják bogozni az ékszereket?”

„Add ide!” – állt rá a lány.

Azzal a bátya odadobta neki a fenyőfácskát a nyakláncsal együtt, és odakiáltotta:

„Menj haza, és bogozd ki! Én itt megállok, itt megvárlak.”

A lány elkapta a repülő fenyőfácskát, és szemét a nyakláncra meresztette.

Ez alatt az idő alatt a bátya csendben, lassan hátrálva, majd oldalazva igyekezett az erdőhöz, be az erdőbe. Így menekült meg az Erdei Istennőtől. Lélekben abban bízott, hogy ez az isteni szépség, mire kibogozza a nyakláncot, el is felejtí őt. Előfordul ilyesmi az erdei istennel. Ám, sok év múlva, talán éppen az Erdei Istennő bosszúja miatt, vagy talán a balsors akaratából utolérte a baj, ami az idő előtti halálát okozta.

De ez már egy másik történet.

14.

Nem kevés története volt a Maestrónak. Ezek elraktározódtak az emlékezetében, aztán idővel vázlatokká, majd képekké alakultak. A Szent Helyre tett látogatás után valamennyi idő elteltével a műteremben azt kérdezte tőle Jana:

– Van olyan hőse, akinek meg akarja festeni a portréját?

– Természetesen van.

– És ki az? Ismerem őt?

– Nem, nem ismeri.

– Van neve?

- Persze, hogy van. Szamuráj.
 - Hű, de titokzatos. Elmondja?
- A Maestro eltűnődött.

Szamuráj, azaz Romanov kapitány, az egyik képviselőtársa a Legfelsőbb Tanácsban, aki a legfelsőbb államhatalmi szerv tagjainak megválasztására tartott első alternatív választások előestéjén tért vissza az afganisztáni háborúból, soha sem állt modelt az ő képeihez. Ott leginkább Szamuráj néven ismerték. A Szamuráj ragadványnevet még a gyermekotthonban kapta Szibériában, Északon. Nincsenek közeli rokonai, ezért nem volt veszíteni valója a háborúban. Mármost a saját életén és egészségén kívül, ha megsebesül.

Korán került a gyermekotthonba, közvetlenül az édesanyja halála után, hatéves korában. Azon a késő estén, amikor a mamát elvitték a kórházba, nagy zűrzavar támadt. Először komor bácsik jöttek fekete kabátban. Nagyon gondterheltek voltak. Valami érthetetlen dologról beszéltek. Aztán jött a mentő. A mamát hordágyra tették, és elvitték. Romával senki sem törődött. Elbújt a sarokba, a heverő támlája és a fal közé, és némán zokogott. Amikor mindenki elment, és csend lett a házban, előbújt, kabátot húzott, felvette a sapkáját, és kiment.

Kiment a házból, és elindult az utcán.

Megkeresni a mamát.

Kint februári-márciusi enyhe tavaszi idő volt.

Ilyen idő Északon általában február utolsó és március első napjaiban szokott lenni. Nyirkos, nedves a hó, enyhe talaj menti hófúvással. A szél lökésekkel támad. A széllelések valósággal csörként szurkálták a hófödte sötét utcán magányosan bandukoló kisfiú könnyáztatta arcát.

Az utca végén kiért a partra, ahol még erősebbek voltak a széllelések.

Minden lépéssel egyre nehezebben és nehezebben haladt. A szél hordta a havat, és egyre magasabb torlaszokat épített. De úgy sejtett neki, hogy ott elől, a következő ház mögött fényt lát majd meg egy nyitott ajtót, bemegy rajta, és megpillantja a mamát.

A mama ott van, elől.

Csak előre kell menni.

Csak előre.

Pihenés nélkül.

Megállás nélkül.

Gyorsabban, gyorsabban.

Amilyen gyorsan csak lehet.

A mama várja.

Várja.

És ő ment, ment makacsul. Ment könnyeit nyelve. A könnyeket a mama utáni vágyakozás sajtolta ki belőle. A mama miatti fájdalom. És a havas szél csípős csőre.

Ment és ment. Csak előre, a mamához.

A mamához.

A dombtetőn egy különösen erős széllelés vágta hátba. Elesett. Nem volt ereje felállni. Azt gondolta: fekszem egy keveset, pihenek, aztán felállok. Feküdt, és minél többet feküdt, annál melegebb és álmosabb lett. Végül a fáradtságtól és az izgalomtól álomba merült, vagy elvesztette az eszméletét. A könnyörtelen szél pedig kezdte befújni a nedves hópelyhekkel. Úgy tűnt, elérkezett rövid földi életének utolsó pillanata.

15.

A széllelés erősödött, és teleszórta a kisfiút a csípős hódarával. A frissen hullott porhó egyre csak növekedett fölötte, ő pedig egyre melegebbnek és nedvesebbnek érezte magát. Mintha álmodna. De hirtelen magához tért. Valaki érdes nyelvvel, akár egy smirgli, nyalagatta az arcát. Nagy nehezen kinyitotta a szemét, és a fehér hópelyforgatagban egy sarki

medvéhez hasonlatos hatalmas kutyát látott maga fölött. Nagy nehezen kinyitotta a száját, és alig hallhatóan megkérdezte:

– Ki vagy te?

A gyerek hangját hallva a kutya vinnyogni kezdett. Majd örömmel válaszolt:

– Vau, vau!...

Aztán egy pillanat múlva megcsikordult a hó valaki lába alatt, és emberi hangot hallott. Valaki hadarva siránkozott:

– Ember? Egy kis emberke? Jóságos Isten! Jóságos Isten! Segíts neki! Segíts!...

A fiú ismét becsukta a szemét, és gyenge hangon hívta:

– Ma-ma-a!...

De annyira gyenge volt ez a hívás, hogy meg sem hallották. A rabló szél felkapta hívó szavait, játszva megforgatta a tomboló viharban, aztán széttépte, szétmorzsolta apró szemcsékre, és tovaröpítette a fekete éjszakai pusztaságban.

Újból megismételte a hívását:

– Ma-ma-a...

Most sem hallották meg.

A következő pillanatban azt érezte, hogy felemelik, felteszik egy szánra, és elindulnak vele. Azt gondolta, biztosan a mamához viszik. Hova is vihetnék, ha nem a mamához? Aztán ismét álomba merült, vagy elvesztette az eszméletét.

Már csak egy házban tért magához, amint az később kiderült, egy nagy öreg láda tetején.

Magához térvén újból szólította:

– Ma-ma...

De a mama helyett egy aggódó, napbarnított női arcot látott – mintha ősi kőből faragták volna. Arcvonásai valahol, megfoghatatlan módon a mamára emlékeztették, de ez nem ő volt. És akkor halkán megkérdezte:

– Te ki vagy?

Az asszony elmosolyodott, és ezt mondta:

– Én Anna néni vagyok.

És jobb tenyerét a homlokára tette. Aztán megsimogatta a fejét, majd így szólt:

– Feküdj, ne mozogj!

Ekkor megkérdezte:

– Hol van a mamám?

– Nem tudom – felelte Anna néni.

– A mamához akarok menni.

– Hol van az anyukád?

– Nem tudom.

– Elment valahova?

– El.

– Hova?

– Nem tudom. Elvitték a bácsik.

– Kik?

– Nem tudom.

– Hova vihették?

– Beteg volt.

– Lehet, hogy kórházba vitték.

– Lehet.

Ekkor Anna néni megismételte a kérését:

– Jól van, ne mozogj!

Azzal kiment a szobából. Hamarosan vissza is tért egy pohár teával, felemelte a fiú fejét, és azt mondta:

– Idd meg!

A kisleány engedelmesen, apró kortyonként megitta, amit az asszony adott neki. Kesernyész ízű, de egészen iható főzet volt.

– Most pedig aludj! – mondta Anna néni.

Nyomban el is aludt. Amikor felébredt, megint Anna néni napbarnított, áthatolhatatlan arcát látta maga fölött. Mosolygott rá, és megkérdezte:

– Fáj valamid?

– Fáj.

– Hol?

– Itt – mondta, és jobb kezét a mellére tette.

Anna néni arca megint aggódó lett. Sóhajtott egyet, és így szólt:

– Neked a lelked fáj, kisleány...

Aztán nem is a fiúnak, hanem inkább magának mondta:

– Nehéz a lelket meggyógyítani, kedveském...

Az asszony leereszkedett a gyermek ágya előtti festetlen fazsámolyra, és napbarnított bal kezét – amit mintha ugyanabból az ősi kőből faragtak volna, mint az arcát – rátette a mellére. A fiú érezte a tenyerének kellemes súlyát, és Anna néni kezére koncentrált. Ekkor mintha tompulni kezdett volna a fájdalma.

– Aludj! – mondta.

És halkán énekelni kezdett egy bölcsődalhoz hasonlatos éneket. Halk, nyugodt, elringató dalt. De a helyi őslakosok ismeretlen nyelvén énekelt. Az ének alatt a fiú ismét elbóbiskolt. Aztán a szunyókálás mély álomba csapott át.

Amikor felébredt, megkérdezte:

– Miről énekeltél?

– Ez nem ének volt – válaszolta. – Hanem egy ima.

– És miről szólt?

– Az isteneinket és istennőinket hívtam. Kértem őket, hogy tekintsenek le rád, hogy gondoskodjanak rólad, hogy adjanak neked erőt és egészséget.

– És eljöttek?

– El.

– És mit mondtak?

– Hogy jobban leszel.

A fiú sokáig hallgatott, aztán megkérdezte:

– És te ki vagy?

Az asszony rögtön megértette, hogy mire gondol a fiú. A hivatására. Arra, hogy mivel foglalkozik az életben. Hallgatott, elgondolkodott, és azt mondta:

– Gyógyító vagyok.

Valójában többféleképpen nevezték őt: Anna sámánasszony, Anna gyógyító, Anna varázsló. Kinek mit diktált a lelke. Az emberek akkor fordultak hozzá, amikor az orvosok és a gyógyszerek már nem tudtak segíteni. Tudta magáról, hogy nem mindenható erejű gyógyító, aki minden emberi betegséget képes meggyógyítani. Van, akinek használ, van, akinek nem használ az ő gyógyítói tehetsége.

De most a kis Roman mindkét kezecskéjével az ő érdes, napbarnított kezébe kapaszkodott. Mert az ő keze enyhítette és vette el a fájdalmát, hűtötte le a forró homlokát. Ez a kéz adta neki a főzetet, és miután azt megitta, mindent elfelejtett, elaludt. De később felébredt, és az anyját kezdte hívni. Ekkor újból megjelent a nyugtató kéz, aztán a titokzatos nyelven hangzó monoton ének-imá alatt elfelejtett mindent, elment a gyógyító álom birodalmába. Amikor felébredt, azt mondta:

– Énekelj!

Az asszony elénekelt az ének-imát, ami elvezette őt a fájdalomtól, a bánattól. Énekhangjának is gyógyító ereje volt.

Aztán megkérte:

– Beszélj!

Azért mert az asszony szavai, bármiről beszélt, nyugalmat árasztottak. Ezt ő is tudta, ezért beszélgetett a fiúval egy-egy ének-ima között. A fiú csak egyes szavakat érzékelt. De számára nem annyira a szavak értelme volt fontos, sokkal inkább azok hangzása, pontosabban az asszony hangjának muzsikája. Ő meg hangosan felidézte az életét. Az én nemzetségem ősrégi, a Kartyin vezérektől-harcosoktól származik a Jevra folyótól. Sok száz vagy sok ezer éve élünk ezen a földön. Itt sok tehetséges ember élt. A közelben van a Kanda folyó. Attól a folyótól való Vaszilij Kandinszkijnek¹⁶, az ismert művésznek a nemzetsége. Nekem is van egy fiam, mesélte az asszony. Tehetséges zenész, zeneszerző, karmester, de könnyelmű, léha ember. Verseket is ír. Meg dalokat. Bizonyára azért ilyen, mert apa nélkül nőtt fel. Apját, Ivan Prohorovicsot, a tanárt, a Vörös Hadsereg hadnagyát megölték a háborúban, valahol a novgorodi erdőkben. Parancsnok volt, azt írta a leveleiben, hogy a parancsnoknak mindig azt kell mutatni a katonáinak, hogy ő nem fél az ellenségtől. Mindig elsőként indult rohamra. Igen-igen sokszor támadott elsőként a fasiszta ellenségre. A golyók mindig elkerülték. De a háború végén csak eltalálta egy golyó, és meghalt. Így a mi kicsink apa nélkül nőtt fel.

Van egy lányom is. Nagyon szép, de ő is könnyelmű, léha. Valószínű azért, mert anya nélkül nőtt fel az élő édesanyja mellett. Azért nőtt fel anya nélkül, mert én sokat dolgoztam. Nagyon-nagyon sokat dolgoztam, és nagyon keveset dédelgettem, becézgettem az én kicsi lányomat. Nőtt, nőtt, és anyai dédelgetés híján megkérgesedett a szíve, a lelke egészen eldurvult. Fiatal voltam akkor és ostoba, nem tudtam, hogyan kell gyerekeket nevelni.

Roman hallotta is meg nem is Anna néni vallomásait. Az asszony is tudta ezt. Ezért, mintha saját magával beszélgetne, saját magának mesélte el az életét.

16.

Végre elérkezett a nap, amikor a ház megtelt ragyogó napfénnel, és Anna néni megengette a fiúnak, hogy felkeljen, sőt, még a házból is kimehetett.

A meghűlés okozta betegsége úgy elszállt, mintha soha nem is lett volna.

Kiment a házból. Az udvar sarkában, a nyeregtes kutyaól mellett hasalt egy nagy fehér kutya, fejét a két kinyújtott mellső lába közé fektetve. Mozdulatlanul, okos szemével nézte a fiút.

Roman megkérdezte Anna nénit:

– És ő ki?

– Toska – válaszolta az asszony.

– Ki adta neki ezt a nevet?

– Éva.

– Ki az az Éva?

– Egy magyar lány. Eljött hozzám, és lejegyezte a népem énekeit, meséit, mítoszait¹⁷. Nagyszerű lány.

¹⁶ Vaszilij Kandinszkij (1866–1944) orosz absztrakt festő, író.

¹⁷ Schmidt Éva (1948–2002) néprajztudós, nyelvész, tanár. Már dáként érdeklődött a hanti és manysi nyelv és kultúra iránt, később mindkét nyelv nyelvjárásait beszélte és kutatta. 1991-től haláláig élt és dolgozott Nyugat-Szibériában. Belojárban Folklorarchívumot alapított, melynek fő profilja a hanti szellemi kultúra, folklór kutatása, rögzítése; a gyűjtött szövegek tudományos feldolgozása, archiválása; hanti folkloristák kiképzése stb. volt. Fáradhatatlanul járta a hantik lakta településeket, megállottan gyűjtött, 300 órányi magnó- és 400 órányi videofelvételt készített.

- Sok mesét ismersz?
- Azt gondolom, sokat.
- Mesélsz?
- Mesélek.
- Mikor?
- Este, elalvás előtt. Nappal tilos mesélni.
- Miért?
- Aki nappal mesél, az megkopaszodik. Van ilyen népi hiedelem.

Anna néni nem mondta el, hogy amikor Éva megérkezett, a kutyakölyöknek még nem volt neve. Éva magyar bort vitt nekik, a híres tokajit. Ültek az asztalnál, és kortyolgatták a bort. Éva mesélni kezdett Magyarországnak arról a vidékéről, ahol a szőlőt termesztik, ahol a tokaji bort készítik. Ekkor a nyitott ajtón kintről beszaladt a kutyakölyök, és rövid farkincáját csóválva megugatta a vendéget.

- Biztosan ő is tokajit kér – mondta Éva.
- Lám-lám – kapott rajta Anna néni. – Legyen a neve Tokaj. Tokaj. Tokaj. Becézve Toska.
- Toska, Toska, gyere ide hozzám! – hívogatta Éva.

Így kapta a kutyakölyök a külföldi nevet, a Toskát.

Roma érdeklődéssel járta körbe az udvart. Megállt Toska előtt. Toska felugrott, és örvendezve vinnyogni kezdett, mellső lábait a fiú vállára tette, és próbálta megnyalogatni az arcát.

- Ő talált rám? – kérdezte a fiú.
- Ő – bólintott Anna néni.
- Ő kapart ki a hó alól?
- Ő.
- És miért mentetek ki az utcára?
- Vízért mentünk az utcai kúthoz.

Különös késő este volt. Anna néni váratlanul úgy érezte, hogy ki kell mennie a kúthoz vízért, bár volt víz a házban. Mintha valaki kitartoán azt súgta volna neki: menj, indulj vízért! Menj, menj, menj ki az utcára. Ilyen későn ritkán ment ki a házból. Rossz idő volt, hordta a havat. A szél csőre elég kegyetlen volt, még az ő szélcserezett és hideghez szokott arcának is. Ekkor Toska elkezdett ugatni. Mintha ő is a sétára kéredezkedett volna. Anna néni a hosszú élete során már régen megértette: ha a hatodik érzék súg valamit, azt teljesíteni kell. Különben, ahogy erről többször is meggyőződött, később sajnálhatja az ember, amit elmulasztott, késő bánat. Rendben, döntött az asszony: ha valakinek szüksége van a vízre, hát megyek, és hozok. Lehet, hogy a ház védőszellemének száradt ki a torka. Azzal kiment az udvarra. Elengette Toskát. Azt gondolta: késő van, már nincsenek autók az utcán, hadd hancúrozzon szabadon, hadd menjen el a kúthoz. Mindig el szokta kísérni a gazdáját az ilyen közeli sétákra.

Anna néni felrakta a szánra a harmincliteres fedeles fémkannát, amibe a vizet szokta venni, és kinyitotta a kisajtót. A boldog Toska golyóként repült ki rajta. Szokásból megszagolgatta a havat, és körbe-körbefutkározott a kis utcán. Előrefutott, aztán újból visszatért a gazdájához, hogy meggyőződjön róla, jó irányba halad-e. A közkút a magánházakkal beépült kis utca és a nagy utca sarkán volt. Anna néni odahúzta a szánkót a kifolyócsőhöz, levette a kanna fedelét, és éppen le akarta nyomni a hosszú vaskart, amikor Toska hívta őt egy rövidke, meglepődött ugatással. Mintha azt mondaná: gyere, nézd, kit találtam. Ekkorra a szorgalmas hó már kezdte betakarni a havon fekvő fiút.

Roman megveregette a kutya fehér, bolyhos nyakát. Akkor még nem tudta, hogy négylábú barátjának sok-sok év múlva bronzszobrot állít majd, melynek talapzatán egyetlen szó lesz: „Toskának” Akkor már senki sem fogja tudni, hogy ez a különös nevű kutya mivel érdemelt ki ekkora tiszteletet.

Ez lesz a negyedik bronz kutyaszobor a világon.

Maga Toska sokkal korábban fog elpusztulni. Elszakítja nyakörvét, könnyedén átugrik a léckerítésen, és ráveti magát a házikó közelében elhaladó, ellenszenvesen dübörgő, kipufogó gázt köpködő öreg teherautóra.

Valamiért nem szerette a csendes városszéli utcácskán nagy ritkán végighajtó autókat. Valószínű azért nem, mert bűdös nyomot hagytak maguk után. Toska a láncát csörgetve gyakran megugatta őket. A teherautó elüti, kidobja az út szélére. Az ütés után már nem tud felállni. Fájdalmasan vinnyog, hívja a gazdáját. A ház asszonya keserűen összeecsapja a kezét, és szemrehányóan mondja:

– Oh, mit tettél, te kis bolond!

Beviszi őt az udvarba, lefekteti az öreg, házilag szőtt lábtörlőre. Aszpirint és No-spát tör össze, feloldja vízben, majd kanalanként leöntögeti a torkán. Egész éjszaka itatgatja kedvencét a fájdalomcsillapító gyógyszeres oldattal. Reggeltájban a házból kilépve látja, hogy Toska mozdulatlanul fekszik. Mindez később történik, sok évvel Roman megjelenését követően.

Most azonban Anna néni Romannal tért vissza a házba. Pontosabban egy egészen kicsi, de tiszta és kényelmes házikóba. Amikor bementek, a kisfiú elhúzta az ajtófüggönyt, és bekukkantott a deszka válaszfal mögötti kis szobácskába, a bejáratától balra. Oda csak egy keskeny ágy és egy szék fért be. Anna néni elmagyarázta, hogy ott szokta meghúzni magát az ő semmirekellő fia, amikor visszamegy hozzá.

Aztán a fiú bement a hálóval szembeni kis konyhába. Egy nagy fehér orosz kemence volt benne, a falnál egy asztalka, edényespolc, serpenyők, lábasok. Végül bement a házikó legnagyobb szobájába, a tisztaszobába. Itt már minden ismerős volt neki. Az ablaknál, majdnem a szoba közepén, egy elég széles ebédlőasztal, a jobb oldali fal mellett a háziasszony ágya, mellette balra a láda, amin Roma aludt.

A betegség elmúlt, de a mama iránti vágyódás megmaradt benne. Amikor visszamentek a szobába, és asztalhoz ültek, megkérdezte:

– Hol van a mama?

Anna néni felállt, talált egy gyertyát, meggyújtotta, és letette maga elé az asztalra. Sokáig nézte mozdulatlanul a gyertya lángját, és hallgatott. Aztán fogta a gyertyát, körbejártatta a napjárása szerint, és megint a helyére állította. Figyelmesen követte a lángot, le sem vette róla a szemét. És így forgatta meg háromszor a gyertyát. Először imbolygott a láng, aztán megnyugodott, és parányival kisebb lett. Anna néni sokáig hallgatott. Végül sóhajtott egy nagyot, kinyitotta a száját, hogy kimondja a szavakat, amiket annyira várt a kisfiú. De a szavak a torkán akadtak, odarohant Romanhoz, megölelte, és elkezdett zokogni. Mindenki megértette, hogy nincs többé mamája.

A fiú mozdulatlanul, mereven nézte a gyertyalángot, és hallgatott. Emlékezett rá, hogy ugyanezeket a szavakat mondta neki a mama, amikor meghalt az apja. Édesanyja spártai módon nevelte őt, hibás oroszságával sulykolta bele: „A fiú ne lehet sírni”.

És ő most sem sírt. Még nem fogta fel teljesen, hogy milyen az élet a mama nélkül, hogy már soha többé nem láthatja.

Aztán jöttek a feketébe öltözött, szigorú, örökké mogorva arcú bácsik, akik valamilyen oknál fogva soha sem jártak egyesével. Azt mondták a fiúnak:

– Velünk jössz.

A fiú egyenként szemrevételezte az örökké mogorva egyenarcukat, mintha egész életére az emlékezetébe akarná vésni őket, aztán megkérdezte:

– Hova?

A fekete ruhás bácsik kórusban, mintegy vezényszóra vágták ki:

– Oda, ahol jó lesz neked.

Ekkor a fiú mindenki számára váratlanul átölelte Anna néni nyakát, erősen belekapaszkodott, és határozottan kiabálta:

– Nem akarok oda menni.

- Velünk jössz – ismételték kitartóan a fekete ruhás bácsik.
- Itt maradok – mondta a fiú. – Anna nénivel és Toskával.
- Nem, velünk jössz.

A fekete ruhás férfiak Anna nénire néztek. Az hallgatott, aztán azt mondta a fiúnak, nem úgy, mint egy gyermeknek, hanem mint egy felnőttnek:

- Roman, meg foglak látogatni.
- Nem megyek.
- Roman, nagyon-nagyon gyakran meg foglak látogatni.
- Nem megyek.
- Roman, Toskával együtt fogunk majd meglátogatni.
- Nem megyek – hajtogatta makacsul a fiú.

Ekkor a fekete ruhás bácsik azt tanácsolták Anna néninek, hogy ő is üljön be vele az autóba. És az asszony Romannal a karján volt kénytelen elhagyni a házat. Kiment, és beült az autóba.

Az autó elindult.

Az udvar sarkában a láncot csörgetve dühös hangon méltatlankodott Toska.

Így kezdődött Roman útja a gyermekotthonba. De valami miatt nem a hírszerzők és a diplomaták gyerekeinek fenntartott speciális internátusba került, hanem egy közönséges gyermekotthonba. Lehet, hogy a további sorsáról döntő emberek közömbössége és figyelmetlensége miatt. De az is lehet, hogy tudatosan irányították ide, mivel a szülei már „szolgálaton kívüliek”, nem élnek, ez már „lezárt ügy”.

Így kezdődött Roman élete a gyermekotthonban.

17.

A gyermekotthonban nagyon gyorsan rájöttek Roman japán gyökereire. Pontosabban ő szölte el magát. A szigorú, örökké mogorva arcú nevelőnő, Sztjepanyida Makarovna megkérte valamire, ő pedig gondolkodás nélkül, ösztönösen így válaszolt:

- Jeroszi.
- Micsoda?! – kérdezett vissza a nevelőnő.
- Jeroszi – ismételte meg újból önkéntelenül.
- Az meg mit jelent?!

Ekkor meglátta a nevelőnő csodálkozástól kikerekedett szemét. Rájött, hogy ez a nap biztosan japán nap lett volna a mamával. Higgadtan elmagyarázta:

- Azt jelenti, „jól van”.
- Milyen nyelven?
- Japánul.

Ettől a naptól lett ő Szamuráj.

A mama rövid élete alatt is sok mindenre megtanította, aminek az első naptól kezdve hasznát vette a zajos, hangyabolyként nyüzsgő gyermekotthonban, ahol senkire sem számíthatott, ahol magának kellett kivívni a megbecsülést és tekintélyt.

A mama örök kérdését az igazságról sohasem felejtette el. Lehet, hogy azért vesztett annyiszor. Persze győztes is volt. Amikor az egyik, a kisebbek felett zsarnokoskodó idősebb tökfő meg akarta mutatni, hogy ki az úr a házban, és egy erős fricskát akart adni az újonc homlokára, Szamuráj hihetetlen mozdulattal hárította el az ütést, így a támadó ujját a falba fúródott. Az meg kis híján felüvöltött fájdalomában, de összezúzódott ujját gyorsan bedugta a szájába a körben álló kicsik mulatságára. Ekkor bocsátkozott első csatájába Szamuráj. Elkeseredetten küzdött, félelem és könny nélkül, de vesztett. Ám sok gyermekotthonlakó leckét kapott ebből az egyenlőtlen párbajból: megértették, hogy jobb nem ujjat húzni Szamurájjal. Természetesen elég gyakran járt pórul a verekedésekben. Enélkül nem megy. Egyre jobban megerősödött benne a szamurájokat jellemző néma makacsság és hajthatat-

lanság. Képes volt évekig nem beszélni a bántalmazóival, átnézett rajtuk. Ugyanakkor a barátjának képes volt odaadni mindenét, amije volt.

A gyermekotthonban elég gyorsan megértette, hogy egyhamar nem fogja megtalálni azt az „igazságot”, amelyhez a mama fordult szívet tépő kérdésével: „Hol van ő?” Most egyre többet és többet foglalkoztatta a kérdés, hol van ő, az Igazság. Milyen ösvényeken járkal? Hol él? Hol van a lakhelye? Azzal, hogy kiskorában önmagára mutatott – hogy megnyugtassa a lelki kínok miatt szenvedő és eszméletét vesztő mamáját –, akaratlanul is hazudott, ezt később tökéletesen belátta. Megérezte, hogy be kell váltania a mamájának mondott szavát. Szava felért egy esküvel. Az igazság hordozójának lenni, az anyatejjel magába szívott igazság érzésével élni – súlyos teher. De mindent meg kell tennie, hogy hű legyen az édesanyja emlékéhez.

Ösztönösen keresni kezdte a támaszt, hogy súlyos terhét méltósággal cipelhesse élete során.

Ez később lesz. Sokkal később ösztönösen megérzi, hogy a család, egy megbízható társ lehet a támasza. Évek múlva, amikor a repülőgépen a mellette lévő ülésben alvó lány feje az ő vállán pihen meg akaratlanul, rájön, hogy ő az egyetlen, aki kell neki, aki felülről rendeltetett neki. A vállára omló fekete női haj egy kicsit csiklandozta a nyakát, mintha gyengéden, a haj gazdájának akarata nélkül, véletlenül simogatná őt. Szokatlan üdeség áradt belőle. A férfi megdermed, hogy fel ne ébressze a lányt, becsukja a szemét, és elszenderedik. De a szenderedésben is érzi a jelenlétét, a nyugalom és a béke boldog érzése járja át. Aztán amikor a gép ereszkedni kezd, a lány felemeli a fejét, kinyitja a szemét, a férfira néz, és azt mondja:

– Bocsánat.

– Semmiség – válaszolja.

Hallgat egy darabig, aztán hozzáteszi:

– Nekem kellemes volt.

A lány mosolyra görbíti az ajkát, és az mondja:

– Nekem meg... kényelmes.

Látja, hogy szeme a kéknél is kékebb. Mint két kék tó a verőfényes napon, a ragyogó ég alatt. Ilyenre mondják: extraklasszis. Valamiért ez a gondolat ötlött fel benne, bár az ‘extraklasszis’ szó nem tetszett neki. Ritka kombináció ez: barna nő kék szemekkel.

Amikor kiszálltak a repülőgépből, még bent a repülőtéren, mielőtt elváltak volna, megkérdezte a lányt:

– Megkaphatnám a telefonszámát?

Az csodálkozva, tágra nyílt szemekkel nézett rá, és azt mondta:

– Sok gyerekem van.

– Szeretem a gyerekeket – mondta gyorsan.

– Egyik kicsi, másik pici.

– A kicsiket is szeretem.

A lány fürkésző pillantást vetett rá, aztán kék szemét megállította a férfi arcán, és feltett egy váratlan kérdést:

– Miért nem kérdez a férjemről?

– Önnek nincs férje – mondta. – Csak volt. Most már nincs önnel.

– Honnan tudja? – csodálkozott.

– Megvan a módszerem, de ez titok.

– Ér-de-kes – mondta vontatottan a nő.

Hallgatott néhány másodpercig, aztán így szólt:

– Nincs szerencsém a férfiakkal..

– Nekem meg a nőkkel – vallotta be.

A lány elnevette magát, és ezt mondta:

– Akkor a két boldogtalannak szerencséje lesz.

– Mindenképpen – helyeselt.

A lány újból nevetni kezdett. Szemében villámként felvillant, de nyomban el is tűnt egy tüzes kis szikra. Megrázta a fejét, hollószárny-fekete haja szétterült a vállán, és azt mondta:

– Írja!

– Így is megjegyzem.

És megadta a telefonszámát. Aztán a nevét is hozzátette: Ilona.

18.

Eltelt néhány nap. Még mindig érezte azt a nyugalmat és békét, ami akkor töltötte el, amikor mellette ült a repülőgépen. Ezért nem húzta-halasztotta tovább, felhívta, és azt mondta a nőnek:

– Látni akarom önt.

– Talán a gyermekeimet is?

– Őket is.

– Jöjjön! – mondta röviden.

El is ment hozzá.

A gyerekszobában ült a szőnyegen, és a gyerekekkel játszott. A kicsik rögtön elfogadták mint dajkájukat vagy mint apjukat. A fiúk odavitték neki a kockáikat, ő pedig piramisokat és házakat épített velük. A lányok babakocsikban hozták a babákat a házikókba. Azt követelték, hogy minden babának legyen egy saját háza. Aztán bűgőcsigáztak, labdázta és játékautóztak. Tényleg kicsik és még kisebbek, majdnem minden azonos korúak. Gondtalanok voltak és vidámak.

Csak a legnagyobb kislány, Krisztina ült a sarokban, és szomorú szemmel nézte a fivéreit, nővéreit. Annyira hasonlított az édesanyjára, mint két vízcsepp. A férfi azt gondolta, hogy ő a fiatalasszony gyerekkori portréja. A többi gyerek, ahogyan azt feltételezte, nem mind az övé. Bizonyára fogadott gyerekek.

Később a konyhában ültek és teázta a ház asszonyával. Megkérdezte a nőt, hogy mivel foglalkozik.

– És ön? – kérdezett vissza.

– Próbálja kitalálni – mosolygott.

– Bizonyára valamilyen gazdaságot vezet. Annak a gazdasági részlegét.

– Majdnem kitalálta – mondta a férfi.

– Nagy a gazdaság?

– Nem nagy, elég szerény – válaszolta.

– Én is így gondoltam.

– Miért?

– Ön nagyon szerényen viselkedik.

A nő teát töltött, még egyszer merően ránézett a férfit, és megkérdezte:

– Nem dolgozott ön ápolóként?

– De igen – mosolygott a férfi. – Voltam én már minden, csak akasztott ember nem!

– Ápolóként egy pszichiátriai intézetben?

– Miért éppen pszichiátriaiban? – érdeklődött.

– Mert nálunk az egész ország egy bolondokháza! Különösen a fejesek. Minden vezetőnk elmebeteg. Elmeógyógyintézetben lenne a helyük. Nincsenek normális emberek.

Honnan van benne ennyi pesszimizmus, villant át a férfi agyán. De hangosan mást kérdezett:

– Miért éppen én volnék ápoló?

– Ön az egyetlen, aki normális embernek néz ki.

– Köszönöm – mondta a férfi.

– Nincs mit. Ez az ön érdeme, hogy még nem bolondult meg.

Hallgattak egy darabig.

- Ön is az egészségügyben dolgozik?
- Nővér vagyok egy csecsemőotthonban.

Most már értette, hogy miért van a nőnek annyi gyermeke. Saját, idegen, fogadott gyerek. Már készült elmenni, de mielőtt elbúcsúzott volna, azt mondta neki:

- Örökbe fogadom a gyermekeidet.

A nő könnyedén, tiszta szívből felkacagott. Látszott, hogy a férfi szavai komolyan megnevettették. Miután abbahagyta, megkérdezte:

- És a mamájukat?
- Őt is magammal viszem...
- Na és minek?
- Természetesen feleségnek. Minek másnak?
- Én meg azt gondoltam, dadusnak.
- Miért beszél így, én komolyan gondoltam.
- És a szerelem? Meg a többi...

A férfi összevonta a szemöldökét, szinte összeráncolta, és minden egyes szót külön hangsúlyozva azt mondta:

- Ön szimpatikus nekem. Nagyon.

Hallgatott, majd hozzátette:

- Gondolom, hogy idővel meg is szeretem magát.

A nő elnevette magát, és némi iróniával megkérdezte:

- És ha nem?

A férfi még jobban elkomorodott. És kellő nyomatékkal, lassan azt mondta:

- Biztosan mondom. Megszeretem.

A nő fürkészően, kék szemét kissé összehúzáva nézett rá. Aztán gondolatait elhessegetve nevetni kezdett az ő könnyű, gondtalan nevetésével, és azt mondta:

- Jól van, mára elég.

A férfi némán beleegyezett: jól van.

A nő az ajtó felé fordult a következő szavakkal:

- Menjen, vizontlátásra, újdonsült papuska...

Megállt a küszöb mögött, egyik lábáról a másikra állt, mintha várakozna, hogy ne kelljen kimondania a búcsúszavakat. De ekkor a nő megelőzte, finoman elmosolyodott, és azt mondta:

- Hívjon fel, ha gondolja.

Válaszul ő is mosolygott tartózkodó, fukar mosolyával, és biccentett:

- Mindenképpen...

Azzal kiment a nő házából.

Kérlelhetetlenül hívogatta, csábította ez a ház. Ő pedig nem állt ellen ennek a hívásnak. Végül közelebről is megismerkedett a családjával. Ahogyan feltételezte, az asszonynak három saját gyermeke volt. A legidősebb Krisztina, és az ikrek: egy kislány és egy kisfiú. A másik kettő fogadott gyermeke volt. A saját lánytestvérének hirtelen halála után vette őket magához.

Ajándékokat hozott a gyerekeknek, és szétosztotta. Aztán, mint mindig, játszott velük a gyerekszobában. Csak Krisztina húzódtott félre, gondolataiba merült, szomorú volt. Mondhatni, bánatos.

Később, amikor kiment a gyerekszobából, megkérdezte a ház asszonyát:

- Mi van Krisztinával?

Az asszony sóhajtott egyet, és azt mondta:

- Krisztina – az én fájdalmam...

A férfi megértette, hogy miért gondolta a nőről, hogy pesszimista. Kiderült, hogy a nagyobbik lánya, Krisztina komoly betegségben szenvedett. Veleszületett szívrendellenessége volt. Ráadásul az a fajta, amelyiket Oroszországban egyáltalán nem gyógyítottak és nem operáltak. Ilyen műtéteket csak néhány európai ország klinikáin végeznek, külföldön – Németországban, Olaszországban, Angliában. De hogy oda eljusson, meg kell járni a pokol hét körét. Először is: az Egészségügyi Minisztériumnak egy egész paksaméta dokumentumot kell kiállítani, és meg kell állapodnia a klinikával. A lelketlen hivatalnokok kelletlenül küldöztetik egyik ügyosztálytól a másikig, egyik hivatalvezetőtől a másikig. A kérdés megoldásának felgyorsításához az kellene, hogy maga a miniszter fogadja. De egy egyszerű földi halandónak szinte lehetetlen bejutni hozzá, legjobb esetben is csak a helyetteséig jut el az ember. Az egész iratpaksaméta ott hever valahol az Egészségügyi Minisztériumban, vándorol egyik asztaltól a másikig. De nem ez a legnagyobb akadály. A legnehezebb még hátra van. Vagyis a műtét kifizetése valutában. Ez a második legnagyobb probléma. A műtét csillagászati összegbe kerül. A hivatalnokok előre mossák kezeiket, figyelmeztetnek: az államnak erre nincs pénze. Ha azt akarják, hogy a kislányt megműtsék, keressenek pénzt, keressenek szponzorokat. Úgy tűnik, hogy az állam semmit sem tehet. Pontosabban az állam – ennek a magas beosztású hivatalnoknak a képében. Ha akarja, aláírja a szükséges papírt. Ha akarja, elkülöníti a pénzt. Ha akarja, mindent megtehet. A nép – csak kérelmező. Én nem hiszek az államnak, mondta az asszony. Pontosabban a hivatalnoknak, aki az államunkat megszemélyesíti. Oda küldözget, ahova csak akar. Tudom, érzem, hogy segíthetne nekem, de nem akar. Ezer okot talál, hogy elutasítson.

Krisztina helyzete azzal súlyosbodik, hogy minél idősebb, annál veszélyesebb a betegsége. Az orvosok figyelmeztették is az édesanyját, hogy az idő a lánya ellen dolgozik. Betegsége az életkorral tovább súlyosbodik, egyre veszélyesebb lesz. Minden évvel, minden nappal nehezebben tud élni.

Roman némán hallgatta.

A ház asszonya elhallgatott.

Ültek, mindketten hallgattak.

Végül Roman így szólt:

– Megpróbálok segíteni.

A nő nem hitt a fülének, lassan megkérdezte:

– Hogyan?

– Vannak kapcsolataim.

– Az jó – mondta. – De honnan veszünk pénzt?

– Találunk – felelte Roman.

Az asszony bizalmatlanul nézett rá, és azt mondta:

– De ez nem egyszerűen pénz, hanem óriási összeg.

– Még a legnagyobb összegnek is van határa – mondta.

– Adja Isten! – mondta az asszony.

Aztán amikor Krisztinát elvitték Angliába a klinikára, és a műtétre készülődtek, számukra megállt az idő. Mi lesz a vége. Senki sem tudott garanciát vállalni. Senki sem tudta megjósolni az eredményt. Feszült várakozásban éltek. Minden pillanat perceké, órákká, napokká tárgult. Ez kimerítő volt, és nehéz.

Azt mondta az asszony:

– Félek...

A férfi, hogy megnyugtassa, nehezen mondta ki:

– Én hiszek.

Később rájött, hogy ez a feszült várakozás közelebb hozta őket egymáshoz. Várakozásban éltek. Úgy tűnt, hogy most a múlt kimenetelétől függ az egész jövőjük.

Várakozásban élt az asszony.

Várakozásban élt a férfi.

De mindez később lesz, hosszú évek múlva.

Most még a gyermekotthonban volt. És egyre csak a mamára gondolt. Meg arra, hogy hol keresse az igazságot, az igazságosságot. Lehet, hogy Alekszej Georgijevics bácsinál, a testnevelési szertár laboránsánál, a nagy honvédő háború veteránjánál. Évente kétszer, a Szovjet Hadsereg napján és a győzelem napján lépett színpadra mellén az összes kitüntetésével, érdemérmével, amikor az igazgató köszöntötte, és ajándékot adott neki az ünnep alkalmából. Aztán a sítáborban, a saját kis dolgozószobájában pár kupica után, ha megkérték rá, felidézett különböző háborús történeteket. Úgy tűnt, mintha ő is része lett volna a hadseregnek, az igazságosságnak. A hitleri csapatokkal harcolva felszabadította Európát a fasizmus alól, a rabság alól. Függetlenséget hozott minden európai ország népének. Teljesítette az ember legnagyobb földi küldetését – helyreállította az igazságosságot. Alekszej bácsinál mindig jó volt. Szeme még a legkegyetlenebb fagyban is meleget sugárzott. Lehet, hogy éppen ezért vonzódott hozzá Roman és még sok gyerek a gyermekotthonból. Íme, ő, az igazi ember, a hős harcos. Hiszen egy harcos minden időben a védelmezőt, az erőt, a bátorságot testesítette meg. A hadsereg mindenre képes. A fiú hallgatta Alekszej Georgijevicsét, a veterán harcost, és azt gondolta, hogy a hadsereg maga az erő és az igazságosság. És a gyermekotthon után katonai iskolába ment.

Természetesen a seregben, ott van az igazságosság helye.

Később, Afganisztánban a Szamuráj ragadványnév lett az ő szólítóneve.

20.

A Maestrónál egymás után sorakoztak a megfestendő képek. Mindegyik várta a saját megszületésének napját. A Szamurájjal kapcsolatos látomásai is ott lógtak sorukra várva.

Itt, az első helyen a partizánmozgalomról bukkant fel egy kép. Háború elől menekülő gyerekek. Ez a kép sem adta meg magát könnyen a Maestrónak. Erre még itt van Jana célozgatása, hogy valakinek az ugyanilyen című munkájára emlékezteti. A cím egyáltalán nem zavarta. A tartalom a fontos. A történetet Nyikolaj Ivanovics I. mesélte, a Belorusz Köztársaság volt főügyésze. Idősebb társa a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa képviselő-testületében. De ő már nincs az élők sorában. Ez a kép az ő emlékére készült. Nehezen mesélt, megszakításokkal, mintha fuldokolna – nem volt elég levegő a tüdejében. Nem volt elég a levegő, mert a gabona betakarítása után, az asztagokkal teli, hosszú kolhozmezőn futott végig a húgocskájával. A repülőgépek hullámokban, szabályos rajokban támadtak. Buzgón bombázták az üres mezőt. Alacsonyan repültek, szaggatott bögésük agyonnyomta a földet. Rakományukat pontosan sakktáblaminta szerint szórták le.

Az erdőhöz közeledve a repülőgépek felhúztak a magasba, bögésük tompult, és eltűntek a felhőkben az erdő mögött.

El kellett jutni a menedéket nyújtó erdőhöz. Az erdőt nem bombázták. Az erdő – menedék.

A kisfiú és a kislány kézen fogva menekült az erdőbe. Lélekszakadva. Nem kaptak levegőt. Kezüik-lábuk automatikusan mozgott, szinte maguktól vitték a gyerekeket az erdő felé. Végül, amikor berepültek az erdőbe, vagy inkább bekúsztak az első fák koronái alá, felbuktak, és kitátott szájjal, akár a partra dobott halak, kapkodták az életető levegőt.

Később, valahányszor csak erdőben járt Nyikolaj Ivanovics, mindig ott volt vele az életadó erdő érzése. Az erdő mentette meg őt és kishúgát.

Köszönet az erdőnek, mindig ezt gondolta az erdőben járva.

Ezt a képet is különbözőképpen értelmezték. Ki bombázta a mezőt és a gyerekeket? A mieink vagy a németek? Miért bombázták az üres, hadi felszerelések és katonák nélküli mezőt? Tévedésből? Vagy: hogy kockázat nélkül megszabaduljanak a bombáktól, hogy veszteség nélkül térjenek haza?

A Maestro elgondolkodott. Különböző gondolatai voltak. Festői gondolatok. Grafikus gondolatok. Szobrászi gondolatok – főleg fában gondolkodva.

Felsorakoztak a témák.

A Föld.

A Föld lakói.

Az Ég.

Az Ég lakói.

A történelem.

A történelmi személyiségek.

A háború.

A háború következményei.

Felsejlettek a sorozatok.

„Amulettek”. Erdei amulettek. Vízi amulettek. Nyári amulettek. Téli amulettek. Szóval, különféle amulettek.

„Hősök”

A Maestro olvasott. Szerette az olvasást. Minden lehetőséget kihasznált, és ha akadt néhány szabad perce, mindig fellapozott egy könyvet. De mindig arra törekedett, hogy csak jó irodalmat olvasson, igazi művészek alkotásait. Azért, mert olvasás közben mindig megjelentek neki a szereplők, akik a vászonra vagy a papírra kéredzkedtek. Főként klasszikusokat olvasott.

Olvasta Puskind, és megjelent a Puskin-művekhez készített illusztrációsorozat.

Olvasta Lermontov¹⁸ életrajzát. Először Lermontov műzsái jöttek. Pontosabban az ő portréik. Természetesen az első a pétervári beképzelt szépség volt, a viszonzatlan, gyötrelmes szerelem, az „N. F. I.-rejtély”. A másik Jekatyerina Szuskova, aki a „Jegyzetek” című írását hagyta az utókorra. Bár a nő nem mindig vette észre az „esetlen és görbelábú” tizenhat éves rajongóját, a „Szuskova-versciklus” mégis megkerülhetetlen. Majd Natalja Ivanova bárónő jelent meg az életében, akinek negyven verset szentelt a költő, az „Ivanova-ciklus”-t. Utolsó szenvedélye, utolsó öröme, utolsó szerelme Varenyka Lopuhina volt. Spontán módon alakult úgy, hogy az ő alakjuk annak megfelelően formálódott a Maestro tudatalattijában, hogy melyikük mennyire volt kegyes a költőhöz. Aztán jött a Lermontov-hősök sora, akik megelevenedtek, és a ceruzájára vagy az ecsetjére kéredzkedtek.

Olvasta Gogolt¹⁹, és megjelent a Gogol-művekhez készült illusztrációsorozat.

Puskin sokáig nem hagyta nyugodni a Maestrót. Időről időre felbukkant. Végül megfestette a „Puskin a hídon” című képet. A göndör hajú génusz egy hídon áll, és nézi, hogyan viszi el a folyó a kemény kalapját. A művészettörténészekben azonnal kérdések merültek fel.

– Miért dobta Puskin a kalapját a folyóba?

– Nem tudom – válaszolta a Maestro. – Csak úgy bevillant egy ilyen kép, és én megfestettem.

– Lehet, hogy beleejtette a kalapját, és nem beledobta? – kezdett kételkedni az egyik művészettörténész hölgy.

– Ő maga dobta bele.

¹⁸ Mihail Lermontov (1814–1841) orosz költő, elbeszélő, drámaíró. Puskin mellett az orosz romantika másik nagy alakja.

¹⁹ Nyikolaj Gogol (1809–1852) az orosz nagyrealizmus ukrán származású kiválósága. Számos műve közül „A köpeny”-t, a „Revizor”-t és a „Holt lelkek”-et a mai napig szívesen játsszák a magyar színházak is. Dosztojevszkij szerint az orosz irodalom Gogol Köpenyének ujjából bújt ki.

– Ön látta?
 – Hát persze. Álmomban vagy ébren.
 – Maestro, mesélje el, kérem, ha lehet.
 – Hogyne lehetne. Puskin komótosan sétált a hídon, megállt. Álldogált, elnézett a folyón felfelé, aztán lefelé. Ráncolta a homlokát. Levette a kalapját, először a bal kezében tartogatta, aztán áttette a jobb kezébe. Végül a folyóba dobta. És úszó kalapját nézván két kezével a híd korlátjába kapaszkodott. Így állt hosszan és némán.
 – És ön mit gondol, miért dobta a folyóba a kalapját?
 – Lehet, hogy feldühödött – mondta lassan elgondolkodva a Maestro.
 – És mi miatt dühödött fel?
 – Inkább ki miatt.
 – Na, és ki miatt?
 – Lehet, hogy mindnyájunk miatt.
 – És miért?
 – Mert elvesztettük a szeretetet...
 – A szeretetet?! Miféle szeretetet? Ki vagy mi iránti szeretetünket?
 – Emlékszik a következő sorokra:
*„A család melegének szeretete,²⁰
 Az atyák sírjainak szeretete...”*
 – Igen, igen. Tényleg elvesztettük a szeretetet.
 – Ma pedig ilyen állapotba juttatták az ő Hazáját: hogyne dühödne fel az ember?
 – Igen, a nép fogyatkozik, elsatnyul a lelke, az állam pedig tönkremegy. Mindannyian repülünk a mélybe – mondta a művészettörténész. – Nem csak forogsz a sírodban, de akarva-akaratlan fel is állsz belőle...

Nem mindenki, de a figyelmes nézők észrevettek néhány részletet a folyón. A víz fodrozódott, hullámozott. Ha figyelmesen és merőn nézi az ember, felfedezi, hogy a távolban kalapok sokasága úszik a folyóban. Mintha sok-sok költő feje úszna. A múlt Puskinjai. A jelen Puskinjai. A jövő Puskinjai. A víz fodrozódásában talán még a költő sétabotjait, kesztyűit, lúdtollait, rajzait, vázlatait, szép ovális arcait is lehet látni. Egyszóval tárgyak, részletek sokaságát látni, amik minden nézőben más-más benyomást, emóciót, emléket ébresztenek...

Múlt az idő. A Maestro egyre dolgozott. Akár egy szeizmográf, időről időre felfogta a nagy honvédő háború visszhangjait. Szinte önmaga számára is váratlanul festette meg a „Zsukov marsall Berlinben” című képet.

Zsukov marsall befészkelte magát a munkáiba.

A marsall nem szokványos személyiség. A Maestro művészetében is többféle értelmezést kapott az ő alakja.

Még Napóleon is feltűnt váratlanul.

Napóleon Moszkvában.

Elsőnként a vezető művészettörténész aggályoskodott:

- Miért van Napóleon Moszkvában?
- Nem tudom – tárta szét a karját a Maestro.
- Ő jelent meg önnek?
- Igen.
- És miért nem Kutuzov?

²⁰ Alekszandr Puskin (1799–1837) 1830-ban írta a Черновые наброски/Piszkozatok c. versét, de csak halála után publikálták, 1855-ben. Az első versszak (Два чувства дивно близки нам // В них обретает сердце пищу // Любовь к родственному пепелищу // Любовь к отеческим гробам) utolsó két sorát idézte Jeremej Ajpin.

– Nem tudom megmondani. Lehet, hogy Kutuzov nem tartotta fontosnak, hogy megjelenjen.

– És miért ilyen ócska, poros, mocskos a város, az utak teli vannak kátyúkkal, pocsolyákkal. Minden olyan lepusztult...

– De hiszen háború van. Ilyen a század, és ilyen az év – 1812. Az is honvédő háború.

– Bárki megvádolhatja önt hazafiatlan történelemszemlélettel – sóhajtott a művészettörténész. – A Haza rosszakaróinak a malmára hajtjuk a vizet.

– És külföldre vinni a pénzt, hazafias cselekedet? Idegen gazdaságot, idegen háborúkat finanszírozni hazafias dolog? Úgy táncolni, ahogy a saját banditáink, tolvajaink fütyülnek, hazafias dolog?

– Természetesen nem. De ez gazdaság, ez politika.

– Hadd legyen így... – mondta a Fiatalabbik művészettörténész.

Természetesen, mindig kellemes volt neki olyan képeket festeni, ahol sütött a nap. A Nap mindig öröm. Hogy mindig süssön a nap...

A Maestrónak volt két állandó művészettörténésze, két nélkülözhetetlen segítőtje. Magában csak Idősebbiknek és Fiatalabbiknak nevezte őket, életkoruk alapján. Az Idősebbiknek, a művészettörténetek kandidátus asszonyának, úgy tűnt, a kisujjában volt az egész irodalom és művészet. A Fiatalabbiknak nem volt semmilyen tudományos fokozata, de ösztönösen megragadott minden nüánsot, sok-sok mindent megérezett a munkáiban. A Maestro néha úgy gondolta, hogy a lány azokat a képeket is érzi már, amiket ő még nem is készült megfesteni, amik még a terveiben sem szerepeltek. Ők ketten tökéletesen kiegészítették egymást, és teljesen átadták magukat a Maestro képeinek. Sokat dolgoztak. Kiállításokat szerveztek, tanulmányokat írtak, albumokat adtak ki, lefordították azokat idegen nyelvekre. Egyszóval, ők tartották a kapcsolatot az emberekkel és a művészvilággal. Mindketten szerelmesek voltak. De nem a Maestróba, hanem a képeibe. Pontosabban a művészetébe. Ezt ő is tudta. Igaz, néha, igen ritkán mintegy mellékesen gyors árnyként átsuhant benne a féltékeny gondolat: a két művészettörténész többre becsüli a képeket, mint magát az alkotót. De ez az árny gyorsan el is tűnt egy pillanat alatt. Később is úgy vélte, hogy soha nem táplált irántuk féltékeny érzéseket. Hiszen minden képe az ő elidegeníthetetlen része, az ő lelke volt.

A Maestro általában csak fél füllel hallgatta az állhatatos kolléganőit, az információk nagy részét elengedte a füle mellett. Akaratlanul is a meg nem festett képekre gondolt állandóan. A képekre, amik a sorukra vártak, hogy megszülethessenek. Most a Janával a Kis Szent Helyre tett utazása vésődött be az emlékezetébe önálló képként.

Magas domb. Magas ég. Meleg volt. Jó volt. Sütött a nap.

De a titokzatos, gonosz 432-es szám nem hagyta magát elfelejteni. Hány nap telt el? Hány nap maradt még a végzetes pillanatig?

A végzetes napig 401 maradt.

401 nap.

III. fejezet

21.

Sütött a nap.

Csend honolt. Csak a víz csordogált a holtágban, könnyű szellő játszott a part menti fűzfa leveleivel.

Matvej Janára nézett, és azt mondta:

– Hát ez történt ebben a holtágban, ezzel a szent hellyel szemben.

A lány kinyitotta ragyogó-nap szemét, és nagyon komolyan megkérdezte:

– És most hol vannak az önök istenei?

– Felmentek a mennybe.

A férfi felemelte a szemét, hosszan és szomorúan nézte az eget. Mintha ő is oda készülne most, a mennybe.

A lány is némán nézte az eget.

Sokáig hallgattak. Aztán a lány halkán megszólalt:

– Annak az embernek becsületesen be kellett volna vallania az erdei istennőnek, hogy nem akar vele maradni...

– Az istenek nem mindig figyeltek oda az emberi szavakra és logikára.

– Akkor is meg kellett volna próbálnia megmagyarázni, hogy ő egy másik világból való...

– Úgy gondolták, hogy ha egy isten, de különösképpen egy istennő akar valamit, akkor azt el is fogja érni. Nem tehetnek ellene semmit.

– I-ge-en – hagyta rá a lány.

Hallgattak egy darabig. Aztán a lány megkérdezte:

– És hova tűntek később az erdei istenek?

Gondolkodott egy kicsit, és így felelt:

– Bizonyára az égbe mentek. De az is lehetséges, hogy – ahogyan manapság mondják – a párhuzamos világokba. Vagy másként fogalmazva: az ezoterikus világokba. Időről időre azért megmutatkoznak az embereknek, hogy előre jelezzenek bizonyos eseményeket. Mintha itt élnének valahol a közelünkben, csak mi nem látjuk őket, ha ők nem akarják ezt. Mind a mai napig, igaz, nagyon ritkán, visznek el magukhoz embereket, de néha vissza is küldik őket a mi világunkba. Előfordul, hogy különböző tárgyakat visznek el. Az őseim mesélték, hogy volt egy olyan időszak az emberiség történetében, amikor az erdei istenek a földön éltek, mint az emberek. Azokat a helyeket, ahol éltek, most szó szerint így nevezik: „a házak földje”, vagyis „földek, ahol az erdei istenek házai álltak”. Ezek mára kis és közepes szent helyekké lettek.

Előfordulnak olyan esetek, amikor tárgyak tűnnek el. A mi nagynénénk ősszel a csupasz jégen akart léket vágni. De váratlanul eltűnt a fejsze, amit az előbb még a kezében tartott. Csupasz a jég, minden látható, csak a fejsze nem. Körbetapogatta maga körül mindenütt a jeget, de a fejsze sehol nincs. Tapogatta, de nem találta meg. Ez rossz előjel. Nagyon elszomorodott. Tavasszal, amikor elolvadt a jég, ugyanezen a helyen úszott a nénikénk. Egyszer csak látja ám, hogy a sekély vízből meredezik egy fejszenyel. Felemeli – ez az ő eltűnt fejszéje. Nagyon megörült és megnyugodott. Visszajuttatták neki a fejszét a másik világból, ez azt jelenti, hogy minden baj elkerüli a házat. Jó jel, ha előkerül egy titokzatos módon eltűnt dolog.

A mi házunkat viszont nem kerülte el a baj azokban az években, emlékezett vissza Matvej. Még nem jártam iskolába. Otthon laktam. Ősszel leesett az első hó, apa készülődött, hogy elgyalogol a kolhozba a szarvasokért. Darja nagymamával elkísértük a családi Fás Patakit. A gyaloghídon váltunk el.

Apa elbúcsúzott tőlünk, és elment. Mi a nagymamával a patak mentén haladtunk a nyírfaerdőn keresztül, mert nyírfagombát, más szóval nyírtaplót akartunk gyűjteni dohánykészítéshez. Láttam, hogy a nagymama egész idő alatt a kezében tartotta a halászhálóból készült zsákot, abba akartuk belerakni a gombákat. Még a színére is jól emlékszem: orgonaszínű volt. Orgonaszínű új fonalból volt összekötözve. Aztán hirtelen eltűnt a zsák. Körbejártuk a friss hóban hagyott nyomainkat: sehol az elvesztett zsák. Nagyanyám nagyon elkeseredett: így elveszíteni valamit – rossz jel. Szerencsétlenség fog történni. Zsák és gomba nélkül mentünk haza. Néhány hónap múlva, a tél közepén házunkra is tört a szerencsétlenség: eltávozott a mama az életből.

Matvej és Jana szomorúan hallgatott. Aztán a lány azt mondta:

– Igen, ilyenkor az ember akaratlanul is hisz a párhuzamos világok létezésében.

Még mindig sütött a nap. Könnyű szél fodrozta a vizet a holtágban. A túlsó dombon mozdulatlanok maradtak az évszázados cirbolyafenyők meg lucfenyők, és szigorúan néztek rájuk. Úgy tűnt, hogy a lombkorona alól mindjárt kilép a partra az erdei istennő. Valószínű Janának is ilyesmi rémlett, ezért megkérdezte a férfit:

– Mit csinálna, ha most önt hívná az erdei istennő?

– Nem hiszem, hogy leereszkedne hozzám.

– De ha mégis hirtelen kijönne a partra, és hívná?

– Megtagadnám, hogy elmenjek.

– Miért?

– Azt mondanám, hogy jó nekem itt, a földön az emberek között.

– De képes elbűvölni az embert, és akkor mindenről megfeledkezik.

– Az én ösöm is ellenállt a bűvöletének!

A lány csodálkozó tekintettel nézett rá, és némán, csak a szemével mosolygott.

Hallgattak egy darabig, aztán így szólt a férfi:

– Egyébként nálunk, ezen a földön különféle csodák történtek. Egészen a közelmúltig.

– Találkozások, érintkezések?

– Igen, találkozások, természetesen, az oltalmazókkal.

– Önöknél egymás szomszédságában élnek az emberek és az istenek...

– Igen, hiszen minden emberben van isteni vonás, és minden istenben van emberi... – mondta magabiztosan a férfi.

– Ha elveszne, hol keressük?

– Az égben, természetesen – mosolyodott el a Maestro.

Aztán hozzátette:

– Én is az égben fogom keresni magát, Jana!

Úgy tűnt, ezzel a lány is egyetértett.

A férfinak eszébe jutott – de nem mesélte el – még egy történet arról, hogyan érkezett az erdei oltalmazó asszony az ember házába. Mintha nem is olyan régen, szinte napjainkban történt volna. Igaz, száz év csak annyi az emberiség történetében, mint egy röpke pillanat.

22.

Nemzetségünk egyik férfi tagja, a nagybácsikám egy erdei istennő lányát vette feleségül, kezdte visszaemlékezését Matvej. Jóindulatú, serény, fürgé kezű lánynak bizonyult. A férje házában élt, a mi településünkön. De láthatatlan feleség volt. Az emberek csak a hangját hallották. Minden női munkát kifogástalanul elvégzett a ház körül. Főzött, varrt, bogyót gyűjtött, az ura kedvében járt. Amikor megszülettek a gyerekek, mint minden anya, ő is dajkálta, etette, nevelte, járni tanította őket. De soha senki nem látta. Amikor a dohányszelencét kérte, és odanyújtották neki a hang irányába, az emberek csupán csak finom, lágy pelyhet láttak az ujjai hegyén. Kivett egy szippantásnyi tubákot a szelencéből, és visszaküldte annak, akitől kérte.

Így élt bácsikánk az erdei istennő lányával.

Idővel neki is lettek bizonyos olyan tulajdonságai, mint az erdei isteneknek. Azt mesélik, hogy télen ő is elment az egész faluval a jég alatti halászatra. Léket vágtak, a jég alatt végigengedték a kerítőhálót, majd kihúzták. Egyenlően elosztották a halat, halomba gyűjtötték a szerszámokat, felakasztották a kerítőhálót a szárítóra. Aztán mindannyian felültek a szarvaszánjaikra, és elindultak hazafelé. Csak a nagybácsi, az erdei istennő férje nem sietett haza. Amikor a többiekkel együtt ő is befejezte a dolgait, egyik könyökével nekidőlt a lék melletti jégkupacnak, pipára gyűjtött, és azt mondta a rokonainak:

– Ti csak menjetek, majd utolérlek benneteket.

Az emberek hazamennek, elengedik a szarvasokat, bemennek a házba. Bácsikánk a halászok legnagyobb csodálkozására már régen hazaért: ott ül, most fejezi be a vacsorát, már a teáját issza.

Így élt a nagybácsi az erdei istennő lányával békében és egyetértésben hosszú ideig vagy rövid ideig.

Egyszer aztán rájuk szakadt a szerencsétlenség.

A nagybácsi húgai, a fiatal, csintalan hajadonok elhatározták, hogy megtréfálják a láthatatlan sógornőt. Amikor az a csuval lángra föl akasztotta a hallal vagy hússal teli üstöt, a huncut lányok eldugták a merőkanalat. Az üst gyorsan felforrt, és a habos húslé kifutott a tűzre. A láthatatlan menyasszony keresni kezdte a merőkanalat. De az nincs sehol. A habos húslé pedig el fogja oltani a tüzet. Futkos ide-oda, fel-alá, de a merőkanál sincs sehol. Ezért a kezét dugta bele a forró üstbe, hogy lecsillapítsa a habot. És ekkor felkiáltott:

– Megégette a kezem a forró víz! Megégette a kezem a forró víz!

A 'kéz' helyett a 'katari' szót használta. Ilyen szó nincs az osztjások nyelvén. Tehát így nevezik a 'kéz' szót az erdei istenek nyelvén. De mindenki megértette, hogy a kezét égette meg.

Ezt követően azt mondta:

„Elmegyek a falutokból.”

Aztán a gonosz tréfa miatt, amit a csintalan lányok követtek el ellene, megátkozta őket:

„Hadd sokasodjanak az emberek a településen. Hadd gyarapodjék, hadd növekedjék a település. Aztán kezdjen el fogyni-fogyatkozni. Addig fogyjon, amíg csak egy ember marad. Azután újból kezdjen el nőni-gyarapodni. Aztán újból fogyjon-fogyatkozzon egyetlen egy emberig. Így legyen ez időről időre, évszázadról évszázadra.”

Ezeket mondotta az erdei istennő lánya, aztán fogta a két fiát, és ismeretlen helyre távozott a településről. Később, sok év elteltével – a sokat látott emberek mesélik – messze, a folyó felső folyásánál, a mocsaras-erdős oldalon, vagyis a bal parton látták is az elhagyott falu nyomait, ahol egykor az erdei istennő fiai éltek. Ennek a helynek sajátos ismertetőjele volt: egy magasnál is magasabb lucfenyő és egy magasnál is magasabb vörös fenyő. A fákon kampókon lógtak az akkori időkből való mohos szarvaskalodák.

Így ért véget a rokonom és az erdei istennő lányának szomorú szerelme.

Matvej gyakran felidézte ezt a történetet. Ő természetesen mindent képekben látott. Előfordult, hogy vázlatokat készített az ember és az istennő égi-földi szerelmének témájához. Úgy tűnt, mintha mostanában történt volna mindez, néhány nemzedékkel ezelőtt. Ám ilyen kapcsolatok, ha voltak, valamikor réges-régen a világ keletkezésének idején lehettek. Arról az időről ezekkel a szavakkal meséltek az öreg bölcsek:

A CIRBOLYATOBOZ-BABÁK TEREMTÉSÉNEK IDEJÉN,

A FENYŐTOBOZ-BABÁK TEREMTÉSÉNEK IDEJÉN...

Egy idő óta még egy kérdés foglalkoztatta és gyötörte Matvejt. Ez már az Ég Atyával volt kapcsolatos. A földön az a hír járta, hogy réges-régen, a Cirbolyatoboz-babák Teremtésének Idején, a Fenyőtoboz-babák Teremtésének Idején Ég Atya és a tisztátalan erő hordozója – akit még gondolatban sem akart sátánnak, gonosznak, ördögnek-kísértőnek nevezni a Feljebbvaló

nevével együtt emlegetve – ugyanabból a masszából, népnyelven szólva ugyanabból a tésztáblából lettek gyúrva. Igaz-e ez? Valóban így történt? Volt ilyen massa? Kényelmetlen lett volna megkérdezni.

De Ég Atya kitalálta a gondolatát, váratlanul elmosolyodott, látszott, hogy őt is mulattatta ez a régi történet, és azt mondta:

– Volt ilyen. A Círbolyatoboz-babák Teremtésének Idején, a Fenyőtoboz-babák Teremtésének Idején egy felhőn éltünk-háltunk ezzel, ahogyan te nevezed, a tisztátalan erőt hordozóval...

Éltünk-háltunk, folytatta Ég Atya a régen történt esemény felidézését. Semmi különös nem csináltunk, mondhatni, csak tétlenkedtünk arra várván, hogy mikor lesz Babává Teremtve minden Círbolyatoboz, mikor lesz Babává Váloztatva minden Fenyőtoboz. Mindketten a felhőn éltünk arra várván, hogy mikor telnek meg vízzel a folyók, a tavak, a tengerek, mikor nőnek ki a fák és a füvek, mikor töltik meg az erdőt a lábas állatok és a szárnyas madarak. Arra vártunk, hogy mikor fejeződik be a Földön Minden Élőlény Megteremtésének Ideje. Ez sok-sok időt vett igénybe az égi Napok és az égi Holdak mozgásában. Akkor még nem tudtuk a saját felhőnkön, hogy melyikünk mire hivatott. Melyikünk a jóra, melyikünk a gonoszra. Felhőszomszédom egy semmirekellő, nyughatatlan alak volt, engem bátyónak nevezett, saját magát pedig öcsikének, de hogy valójában fivérek voltunk-e vagy sem, azt nem tudni.

Bár az ég hetedik körének távoli sarkában élő idős szüleim soha nem mondták, hogy lenne egy ismeretlen fivérem. De valahogyan egy felhőn kötöttünk ki mindketten, ott élünk-hálunk. Egyszer azt mondja nekem: gyere, bátyó, versenyezzünk: szépséges fiatalokká változunk, aztán kipróbáljuk, hogy melyikünk tud több hajadont és fiatalasszonyt elcsábítani. Nézd csak, ott van egy palota. Valamilyen ünnepség zajlik ott, oszlopokban áll a füst. Nézd, minő betörtetlen, tüzes kis kancák álldogálnak a tornácon. Pöfékelnek, váltogatják a patáikat, türelmetlenségük és az égető tűz miatt dobognak a patáikkal. Mindannyian egyformán vannak megáldva szeméremmel és buja vággyal. És akkor mi, két csinos legény, elébük állunk. Ki tudna nekünk ellenállni? Férfiakat meg egyáltalán nem látni, talán mind kihaltak. A végén még egy sem akad, akinek beverhetnénk a pofáját. Most aztán kedvünkre kipajzánkodhatjuk magunkat! Mindent felforgatunk, mindent összezavarunk. A hűtlen feleségeket hűségessé, a hűségeseket hűtlenné tesszük. A sellőket, a tündéreket mohó szukákká változtatjuk, a mohó szukákat pedig tisztas családanyákká. A szemérmes nők örömlányokként ébrednek. Meglátjuk, megszámláljuk, kinek jutnak csak tündérek, és kinek csak szukák. Ez lesz csak a mulatság, ez lesz csak a vidámság, bátyó! A férfiak meg majd jönnek, csak pislognak, értetlenül vakargatják a tarkójukat – nem értik, mi történt. Miért változott meg hirtelen minden?! Engem kérdez: nos, bátyó, benne vagy, pajzánkodunk egyet, mit szólsz? Azt válaszolom neki, ami először az eszembe jut: nem, ez bűn, ilyet nem csinálunk.

Telik-múlik az idő. Élünk-hálunk a saját felhőnkön. Ismét odaszegődik hozzám: gyere, bátyó, versenyezzünk: ki tud több bort meginni úgy, hogy nem részegedik le, és ha be is rúg, elsőként józanodik ki. Hogy békén hagyjon, beleegyeztem: gyere, próbáljuk ki. Hozzáfogtunk. Ő is iszik, én is iszom. Én is iszom, ő is iszik. Egyformán iszunk. Szemmel tartom őt, mert tudom, hogy ravasz a társam, nem lehetetlen, hogy egy-két poharat kiönt valahova balra vagy jobbra. Aztán mindketten egyszerre aludtunk el. Nem tudom, mennyit aludtunk. De ő előbb ébredt fel, mint én. És letaszított a felhőről. Vagyis egyedül, nélkülem döntött úgy, hogy ő irányítja a világot. Mikor felébredtem, egy hajszálon lógtam a felhőn, csak az tartott. Megragadtam a felhő szélét, addig ügyeskedtem, amíg vissza nem jutottam rá. Ekkor megragadtam azt a semmirekellőt, és ledobtam a felhőről. Utána megragadtam az összes szolgáját, segítőjét, és őket is ledobáltam. Három évig, három hónapig és három napig hajigáltam őket lefelé. Jól elfáradtam, megizzadtam. Leestek a földre. Jelentéktelen senkik lettek. Ki hol esett le, ott. Aki az erdőben – az erdei manó, aki a vízben – az vízi manó. Aki a házban – az házi manó. Akik a fürdőkben vagy a raktárakban – azok ártó manók.

Ég Atya elhallgatott.

Matvej azt mondta:

– Ha, te, Ég Atya, akkor leestél volna ide a földre, akkor minden nép, minden ember jobban élne. Közel volnál, mindig a segítségünkre siethetnél. Most elég magasan ülsz, és elég messze élsz...

Ég Atya egyetértett:

– Igen, kérlek, jobb volna. De akkor így alakultak a dolgok, így történt. Már semmit sem tehetünk...

– Hát igen... – sóhajtott egyetértően Matvej.

Ültek még egy darabig, hallgattak. Aztán Matvej búcsúszavak helyett ezt mondta:

– Na, én megyek.

Ég Atya biccentett:

– Menj! Szemléld meg a földi útjaidat, földi lépteidet.

És Matvej az ismerős ösvényen visszatért a földre.

Ama nyirkos szerda estéig, a Feljebbvaló Fiának földi megjelenésétől számított 1991. év holdas december hónapjának 25. napjáig már nem maradt túl sok év, hónap és nap.

23.

A Maestróhoz váratlanul berobogott a nagyhangú és mindenütt jelen lévő Anaskin őrnagy. Öblös, talán a háborúban zsákmányolt aktatáskájával robogott be, ami iratok helyett általában mindenféle itallal és étellel volt degeszre tömve. Megveregette a Maestro vállát, végigdübörgött a műtermen, otthonosan letelepedett az asztalhoz, és jó étvággal evéshez-iváshoz látott, közben beszámolt a friss hírekről, szinte a világ minden pontjáról.

– Maestro, ugye emlékszel Ivan Kirillovicsra az első parancsnokodra a „Mesterlövész” tanfolyamon? – kérdezte szinte kiabálva Anaskin őrnagy. – Ugye a sarkkörüli száműzetését sem felejtetted el? Na, az ő portréját fessd meg! Mindenhol megfordult, sokfelé járt. Északon, külföldön, a központban és Afganisztánban. Kevés ilyen figyelemre méltó ember van. Emlékszel, a sarkkörön Sz. városban egyszer vele köszöntöttük az újévet. Fiatal koránál fogva szertelen volt, ahogy mondják, kormány és légcsavar nélkül is repült! Nem ismert féket vagy efféle zavaró tényezőket. Egyszóval, derék fiatalember volt! Meggondolatlan a mi Vanyka Mihajlov barátunk. Nem úgy, mint a mai nemzedék. Emlékszel, amikor negyvenfokos hidegben üvegből öntöttük le a pezsgőt a torkunkon. Fogadásból. Butaságból, ostobaságból. Maestro, íme, itt az új megbízásod: szükség van a portréjára! Emlékezz, a szolgálatban egyszer lefelé, aztán újból felfelé haladt. Most megint fölfelé mozgatják, ha jól mennek a dolgok, nagy kutya lesz belőle, tábornok, ha nem marsall lesz párt- és katonai vonalon. Kell neki egy kis segítség. Nálad jobban senki sem csinálja meg! A kinevezés előtt általában felmerülhetnek különféle nüánszok. Minden ecsetvonás a hasznunkra lehet. Rajta, öreg, láss munkához! Hiszen te ismered őt. Tiszteled is, mint rendkívüli személyiséget. Vagy inkább hőst.

Az őrnagy elhallgatott. Némi szünet után a tőle szokatlan komolysággal, már-már szomorúan mondta:

– Ha valaki meg tudná menteni az országot a szakadékba zuhanástól, akkor az Ivan, a mi Kirillovicsunk. Csak adj neki hatalmat...

Aztán válaszolt is magának:

– De ki ad neki ma hatalmat?!

Az őrnagy szavai felkeltették a Maestro érdeklődését. Miért kellhet ez a portré?

Anaskin őrnagy elhallgatott, aztán megkérdezte:

– Meg tudod csinálni?

A Maestro bólintott. Ugyanis Ivan Kirillovicshoz egyforma tisztelettel viszonyultak a gorbacsovi reformok ellenzői és támogatói is.

– Ez a feladat? Megpróbálom.

- Hiszen te is ismered őt, nem? Neki is emlékeznie kell rád.
- Igen, így van.
- Akkor fogd az ecseted!

A Maestro emlékezett az Ivan Kirilloviccsal, ezzel az erős, ősz hajú, parancsoló arcú férfival való utolsó találkozására. Akkor, 1991-ben, a Szovjetunió Népi Küldötteinek utolsó kongresszusán egy asztalnál ebédelt vele a Kremlben a Kongresszusi Palota felső emeletén, a tető alatt. Ivan Kirillovics szomorú volt. Pontosabban bánatos és hallgató. Egy csésze volt előtte kihűlt teával, és egy Moszkva környékén termett, kicsi ráncos almát hámozott az evőkéssel. A Maestrót kissé meglepte, ugyanis az általa sugárzott hatalom és erő abszolút nem volt összhangban a kezében tartott kicsi, ráncos almával. Ugyanakkor az a ráncos alma annak az időnek a népi kezdetére emlékeztette. Akkoriban a nép jegyre kapta a húst, a vaját, a dohányárut, a vodkát és sok minden mást. A kongresszus háborgott. Moszkva háborgott. A nyugatbarát „demokraták” forrongtak.

Úgy emlékszik, hogy ő Ivan Kirilloviccsal kissé srégen, szemben állt az ebédlőasztal túoldalán. Ősz hajú beszélgetőtársára emelte a szemét, és mintha valaki biztatta volna, valósággal kiszakadt belőle:

– Ivan Kirillovics, engedélyt kérek a bemutatkozásra: Matvej Tajsin hírszerző! Második felderítő század. „Mesterlövész”

Ivan Kuzmics csodálkozva emelte szemét a fiatal kollégára, akinek a zakója hajtókáján a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának a jelvénye látszott. Rászegezte kemény, szigorú tekintetét. Hunyorított a szemével. Próbált emlékezni. A Maestro jobbnak látta, ha mással is segít neki emlékeztetni:

– Ön akkor készült az Akadémiára. Én pedig éppen akkor érkeztem a századba. Lehet, hogy emlékszik valamire...

A volt századparancsnok ráncolta a homlokát, letette a fonnyadt, de a hazájában termett almáját, aztán közelebről is megnézte az egykori ezredtársát, kissé elmosolyodott, és megkérdezte:

– Te vagy az, aki az én Inkámnak ádámkosztümben keltette rossz hírét az egész ezred, pontosabban a „Mesterlövész” összes évfolyama előtt?

- Történt ilyen. Nem tudtam befejezni a festményt – bevágtak a fogdába.
- Afgánt is megjártad?
- Megjártam.
- Romával?
- Romával.

Ivan Kirillovics hallgatott, aztán így szólt:

- Persze, hogy emlékszem. Majdnem mindenre.
- Tépted a szád a demokratákért?
- Nem szoktam a szám tépni, csak a reformokat támogattam. A reformok mellett vagyok.

A Maestro biztos volt benne, hogy az öreg harcos mindenre emlékszik.

Ivan Kirillovics elhallgatott, újból a fonnyadt almája után nyúlt, aztán halk, tompa hangon megkérdezte:

– Most mivel foglalkozol?

– A Legfelsőbb Tanácsban vagyok. Igyekszem megvédeni a Hazámat, a Tanácsot. Civilben pedig képeket festek. Portrékat szeretnék készíteni. Ha sikerül, a „Mesterlövész” összes veteránjának a portréját. Kezdve a legelsővel...

- Ez igen, ez nemes ügy...
- Önt is beleértve, Ivan Kirillovics...
- Rendben, majd valamikor később, ha megéljük...

Amikor Ivan Kirillovics készült elmenni, a Maestro egészen közel húzódott hozzá, figyelmesen belenézett a mindig belső lánggal égő szemébe, és tompa, az izgalomtól mély hangon feltette neki a legfontosabb kérdését:

– Merre tartunk, Ivan Kirillovics?

Az hunyorgatott, elismerő tekintettel végigmérte beszélgetőtársát, hallgatott egy darabig, majd azt mondta:

– Ha tudnám, szalmát szórnék²¹ le...

Aztán levette a szemüveget, jobb tenyerét végighúzta a szemén, megfordult, és gyors léptekkel igyekezett a kijáráthoz.

Ez a Szovjetunió fennállásának utolsó évében volt.

De nem jutott mindenkinek a szalmából.

24.

A Maestro a régi kapcsolatai révén könnyen felkutatta. Mielőtt munkához látott, mint mindig, most is belépett új hősének az életébe. Vanya Mihajlov a szovjet idők úgynevezett „tábornoki ifjúságához” tartozott. Elvégezte a hadmérnöki iskolát, megkapta a hadnagyi állalatot. Feleségül vette az ismert, magas beosztású hadvezérnek, a honvédő háború hősének, B. marsallnak az unokáját. Ez nagyon jó parti volt. Most be kellett jutni a katonai akadémiára. De ehhez először csapatszolgálatot kell teljesíteni. Végzettségének megfelelően egy építő zászlóaljba irányították, ám nem sokáig maradt ott.

Hamarosan kinevezték a Moszkva közvetlen környékén állomásozó rangos katonai alakulathoz, a Saposnyikov marsall nevét viselő „Mesterlövész” felsőfokú tiszti továbbképző tanfolyam tanulmányi munkáját biztosító ezredhez. A „Mesterlövész” akkori vezetője a nagy honvédő háború hőse, a katonai körökben jól ismert Dragunszkij David Abramovics vezérezredes volt, akit B. marsall is jól ismert. A „Mesterlövész” tanfolyamai sokprofilú, szinte mindent átfogó tanfolyamok voltak: hét tanfolyam a Szovjet Hadsereg tisztjeinek továbbképzésére, szakképesítésük emelésére a zöldfülű hadnagyoktól – ha kaptak ezredet vagy zászlóaljat – kezdve az ősz hajú ezredesekig, ezredparancsnokokig. És egy speciális tanfolyam a külföldiek számára, főleg a bolygó szocialista és fejlődő országaiból.

A katonai alakulat maga is sokprofilú volt, mint egy valódi hadsereg, ahol minden csapatnem képviselteti magát. Az ezredben három zászlóalj volt: gépesített gyalogsági, felderítő, páncélos és tüzérségi. Ezeken kívül utászszázad, híradós század, parancsnoki század és így tovább. A tanfolyamok hallgatói a lötereken saját szemükkel látták, hogyan kell a legmodernebb haditechnikát hadműveleti körülmények között alkalmazni a legkülönbözőbb szituációkban és kontinenseken. Taktikai feladatokat kaptak, és az ezred alegységeinek felhasználásával keresték a legelfogadhatóbb, leghelyesebb megoldásokat.

A felderítő zászlóaljban három század volt: az első, a második, és a rádiós felderítő század. A fiatal hadnagyot a második felderítő század parancsnokának nevezték ki. Az a tény, hogy hírszerző századot vezényel, a későbbiekben fontos szerepet játszik majd további sorsában.

Remek tiszt, nagy ambíciókkal, kiterjedt kapcsolatokkal az ország legfelsőbb katonai és pártköreiben, több hiú energiával telve, mint Napóleon Toulon után, vagy mint Nagy Sándor a keleti hadjárata után.

Még minden előtte van, minden csak tőle függ.

Az ezred okos parancsnoka, Vaszilij Kuznyecov ezredes, aki részt vett a honvédő háborúban, azonnal megértette a lényegét: a fiatalemberből nagy embert kell nevelni. És helyettesének a

²¹ Jelentése: óvintézkedést tesz, hogy elkerülje a bajt; vagy ha elkerülhetetlen, akkor az minimális veszteséggel járjon. (Egyébként az ortodox családok a betlehemi jászolra emlékezve szalmát szórnak a lakás minden helyiségébe, jelezvén, hogy készen állnak a Kisjézus fogadására, nehogy baja essék.)

taskenti páncélos iskolán végzett Gorjacsev főhadnagyot nevezte ki, aki már jelentős katonai szolgálati tapasztalattal bírt, de nem voltak befolyásos kapcsolatai.

A fiatal hadnagy az első naptól kezdve határozott és független parancsnoknak bizonyult. Soha senkivel nem teketóriázott. Az alárendelteknek ez tetszett: ő, a mi sasunk senki előtt nem hajlong. A háta mögött egyszerűen csak Kirillicsnek vagy Kirillnek nevezték. Bár a laktanya újoncai eleinte csodálkoztak ezen a kinevezésen az egymás közti beszélgetésekben a kaszárnyában.

Építő zászlóaljából jött, és azonnal egy hírszerző század parancsnoka lett. Pedig a katonai hírszerzés már nem gyalogos, mint száz évvel ezelőtt, hanem alapvetően műszaki. PT-76-os úszó harckocsik és páncélozott szállító járművek különböző modern elektromos eszközökkel felszerelve. Például a vegyész-hírszerző levegő-, talaj- és vízmintát is vesz stb. Az ellenség megfigyelése már nem szemmel történik, hanem technikai eszközök segítségével. Az öreg bakák viszont tudták, hogy ezen nincs mit csodálkozni. A hadseregben ennél sokkal különbség átalakulások is előfordulhatnak. Itt minden parancsra történik, és a parancsokat nem szokás megvitatni. Csak teljesíteni.

Az újdonsült parancsnok nem különösebben terhelte magát az ezred dolgaival. Amikor megjelent a századkörletben, és meglátta, hogy a helyettese vigyázban áll, általában csak egy parancsot adott:

– Valera, pihenj!

Valera végezte a századnál az összes favágó munkát.

Előfordult, hogy a fiatal parancsnok egy nővel érkezett a századba, a filigrán termetű, szimpatikus és szívélyes barna Ingriddel, akit néha csak Inkának hívott. Szép kézírása volt. És nagyon jól rajzolt, ezért szívesen segített a katonáknak a hadi újságok megjelentetésében és az összes propagandaanyag, nyomdai termék megfogalmazásában.

Maga a parancsnok két alapvető irányban dolgozott. A század törzssörmesterének, Kalasnyikovnak vagy más alacsonyabb rendfokozatú beosztottjának a kíséretében járkált a „Mesterlövész” tanfolyamok emeletein, és kapcsolatokat létesített, illetve ápolott azokkal, akik az ezredben a katonai hierarchia ranglétrájának magasabb fokán álltak. Közben kiharcolt ezt az ezred technikai és gazdasági ellátása számára, ami közismert rokonának a nevével neki egyáltalán nem volt nehéz. Közben „balra” járogatott, igyekezett nem elszalasztani egyetlen „újonc” szoknyát sem az ezrednél és a katonai bázison. Ekkorra már pontosan megtanulta, hogy sok fontos kérdést nem a tábornokok, hanem a nők döntenek el. Azok pedig rövid életrajzában már eddig is fontos szerepet játszottak. Különösen egy B. marsallhoz közel álló személy, a ragyogóan elegáns, elismert intelligenciával bíró Ljudmila Szergejevna.

25.

Először kilencedik osztályos korában látta meg a nőt. Ivan apja, Kirill Mihajlovics nyugdíjas B. marsall törzsfőnökeként fejezte be a háborút. Volt parancsnokával a háború után is barátkozott. Az öreg harcosok gyakran találkoztak, és egy kupica mellett mindig visszaemlékeztek a harcostársaikra, a hadjáratokra, csatákra. Aztán divatba jöttek a memoárok. A marsall is elkezdte írni a háborús visszaemlékezéseit. Megjelentetés előtt a kéziratot oda szokta adni öreg barátjának, a volt törzsfőnökének, hogy olvassa el, és pontosítsa a múltbeli hadjárat egyes részleteit. Főként a hősök nevét és családnévét, a dátumokat, a harci cselekmények helyszíneit és sok mást. A volt törzsfőnök lelkiismeretesen elolvasta a kéziratot, elvégezte a javításokat, és visszajuttatta a szerzőnek. Dácsáik²² mindössze egy utcányira voltak egymástól a Szovjetunió Honvédelmi Minisztériumának üdülővároskájában.

²² dácsa/дача: nyaraló, nyári lak, villa

Egyszer az apja megkérte, hogy vigye el a marsallnak az átolvasandó kéziratot. Ivan hóna alá dugta a dossziét, és kedvetlenül, szabad kezét lustán lóbálva, lassú léptekkel elindult a szomszéd dácsához.

Odaért. Becsengetett.

Egy szép fiatal nő nyitott ajtót. Mosolygós, életvidám, jókedvű. Mintha áramütés érte volna Ivant. Félig kinyitotta a száját, és tágra nyílt szemmel bámulta némán, közvetlen közről.

A nő szintén szótlánul nézte néhány pillanatig hosszú szempilláit rebegtetve. Aztán halkán nevetni kezdett, és örömeiben felkiáltott:

– Ó, milyen szép fiú!

Ivan ekkor magához tért, és szótlánul átnyújtotta a kéziratot.

A nő meg sem nézte, csak átvette a dossziét. Le sem vette a szemét a fiú arcáról, és ezt mondta:

– Engem Ljudmila Szergejevának hívnak. Gyere el máskor is.

Ivan biccentett a fejével. Sarkon fordult, és szinte futva távozott a marsall dácsájáról.

Ezután már gyakran forgolódott apja íróasztala körül várván, hogy nem küldi-e el megint a marsallhoz valamilyen papírokkal. De az öreg marsall, úgy látszik, nem mindennap foglalkozott visszaemlékezései befejezésével.

Izgága, kötekedő fiatalember lett belőle. Közepesen tanult. Ezért az apja rögtön azt mondta neki:

– Hadmérnöki iskolába mész. Másra ez nem lesz elég!

Azzal, hogy katona lesz, Ivan szinte születésének napjától tisztában volt. Náluk a Haza szolgálata családi hagyomány. Anyai nagyapjától kezdve a Lihacsovok és Mihajlovok családjában majdnem mindenki katona volt. A családban büszkeséggel emlékeztek minden ősiükre, aki a hazáért áldozta az életét. Mihail nagypapa volt az utolsó, aki a fronton halt meg az első világháborúban, 1914-ben. A nagypapa törzskari írnok volt, nagyon ritka tehetséggel – úgy rajzolt meg minden betűt, hogy az maga volt gyönyörűség. Senki sem tudott olyan szépen levelet írni, mint ő. A főparancsnoknak, II. Miklós cárnak, imperátornak szóló jelentéseket mindig Mihail nagypapa írta. Ezért nagyon vigyáztak rá. De a háború az háború. Nem tudták megóvni. Amikor egy német áttörés elért a törzsig, a nagyapja habozás nélkül puskát fogott, és a többiekkel együtt indult ellentámadásra. A németeket visszaverték, de ő meghalt.

Halála után meghalt a nagyanyja is, annyira a szívére vette a nagyapja halálát. Apja így került menhelyre. Ott nőtt fel, ott nevelkedett. 1917-ben váratlanul kitört a forradalom, elkezdődött a polgárháború. A többi menhelyi kamasszal együtt elszökött a déli frontra. A vörösök a Fekete-tenger partvidéke felé szorították vissza az önkéntes hadsereget, amit Vrangeli generális vezetett. A Vörös Hadsereg alakulataival Szevasztopolig jutott. A fehérek megsemmisítése után a CSON²³-ban, a különleges haderőknél szolgált: Ukrajnában és Oroszország déli részén számolták fel a bandákat.

A polgárháború után, már a vörös hatalom idején, először különféle tanfolyamokat végzett, aztán elvégezte az akadémiát, és hivatásos katona lett. Emellett soha nem felejtette el a családi hagyományt, azt, hogy minden férfi köteles a Haza védelmének szentelni az életét.

Nyáron, a tízedik osztály előtt nyugtalankodni kezdett az apja. Az iskola után tovább fog tanulni, ezért házitánítót kell neki keresni, főként orosz nyelvből. Ez semmi jóval nem kecsegtetett. Nem nagy öröm egy unalmas, fárasztó tanárral végigülni a nyarat! Bele lehet dögleni. De egyszer az apja váratlanul azt mondta neki:

– Menj el, Vanya, Ljudmila Szergejevához! Elvállalta, hogy felzárkóztat orosz nyelvből és irodalomból.

²³ CSON/ЧОН (части особого назначения): a kommunista párt és a forradalom megvédésére szervezett félkatonai szervezet volt 1917 és 1925 között.

Elhallgatott, aztán hozzátette:

– Mielőtt férjhez ment, jó tanárnő hírében állt.

Halk, alázatos, példás tanulóként kezdett Ljudmila Szergejevnához járni. Szemlesütve hallgatta az óráit, szinte rá sem nézett. De minden szavát megértette, mindet magába szívta. Tényleg csodálatos tanárnak bizonyult. Mindenféle jegyzet nélkül minden óráját ugyanazzal a szóval kezdte mindig, amelyekkel az előző foglalkozást befejezte. Főnevek, igék, partikulák. Mellérendelő és alárendelő összetett mondatok. Mellékneves és határozói igeneves szerkezetek. Írásjelek. Névmások. Mind-mind zeneként hangzott a fiú fülének. Minden óra ünnep volt. Az élet új értelmet nyert a számára. Egész lényével úgy érezte, hogy valamilyen nagy és fontos dologra született. Hogy új oldalt ír az emberiség történetében. Az is lehet, hogy még a régi idők és népek hőseinél is ragyogóbb, jelentősebb oldalt. Minden csak idő kérdése. Minden dolog csak pillanat műve, de azok a pillanatok napokra vagy évekre is lehetnek egymástól.

Egyszer, amikor megérkezett az órára, rövid atlaszpongyolában találta a tanárnőt. Nem az asztalnál ült, mint máskor, hanem egy fotelban, a fiúnak pedig a vele szemben lévő pamlagon mutatott helyet. Amikor leült, és felemelte a fejét, meglátta, hogy kigombolódott a pongyola alsó gombja. És ott, a pongyola kettévált szárnyai között meglátta a göndör, rövid szőrszálakkal övezett fészkét. Oda nézett, arra az elbűvölő fészekre, és nem bírta elszakítani róla a tekintetét. Nem volt ereje elvezetni a szemét. Mintha elvarázsolták volna, szeme úgy szegeződött erre a titkos és tiltott helyre. A tanárnő meglátván odameredő tekintetét, hirtelen, a fiú számára teljesen váratlanul azt mondta:

– Gombold be!

Lassan odalépett hozzá, lehajolt. De így nem esett kézre. Ekkor leereszkedett az egyik térdére, aztán a másikra. És engedetlen, remegő kézzel próbálta begombolni a pongyolát. De az a gombocska, mintha csak megbabonázták volna, kisiklott a kezéből, sehogy sem akart betalálni a gomblyukba. Az ujjai meg, mintha megmerevedtek volna, egyáltalán nem engedelmeskedtek neki.

És innen megszűnt az emlékezet.

.....
Aztán magához tért.

Ezután csak az órákra való várakozásban élt.

Amikor megérkezett, és a nő pongyolában volt, ő maga kezdte kigombolni az alsó gombot. Mágikus erővel bírt az a kis gomb.

A nyár végén befejeződtek az órák.

Beköszöntött az ősz.

Ő pedig mindenféle mondvacsinált ürügyet talált ki, csakhogy elmehessen a nyaralóba, Ljudmila Szergejevnához. A találkozás időpontja mindig a tanárnő kedvétől függött. Ő döntötte el, hogy mikor mehet hozzá. A nő eléggé szabad volt. Egészen különös életet éltek a marsallal. A férje jóformán mindig foglalt volt. A nyugdíjazás után, mint minden magas katonai rendfokozat tulajdonosa, ő is örökös tagja lett a Szovjetunió Honvédelmi Minisztériuma főszemléltői karának; írta az emlékiratait; szabadidejében rajongott a lóversenyekért és a futballért. Gyermekkorától szerette a lovakat, futballdrukkerré pedig a hadseregben töltött élete első éveit. Ljudmila Szergejevna sem a lóverseny, sem a futball nem érdekelte, és soha nem is járt ilyen helyekre. Igaz, közös életük első éveiben néha elmentek együtt hangversenyre vagy a színházba. De a marsall mindig elaludt. A konzervatóriumban – az első rész alatt, a színházban – az első vagy a második felvonás után. Aztán megkönyörült a férjén, és a barátnőivel járt a zenei vagy színházi előadásokra. Amikor ő a dácán volt, a marsall általában a moszkvai lakásukban tartózkodott. Amikor ő volt Moszkvában, a marsall volt kint a dácán, és az emlékiratain dolgozott. Az utóbbi években csak protokollrendezvényekre vagy ünnepi fogadásokra jártak együtt, ilyenkor a nő felvette az ékszereit és a pompás ruháit. Olyan volt, mintha csak a tábornoki egyenruha ragyogó kiegészítője lenne.

Elmúlt az ősz.

Észrevétlenül elrepült a tél. Eljött a katonai iskolába való felvételizés ideje.

Ljudmila Szergejevna azt mondta:

- Felhívhatom Nyikolajt.
- Miféle Nyikolaj? – csodálkozott a fiatalember.
- Hát a tábornokot, az iskola igazgatóját.
- Miért?
- Hát, hogy megkérjem...
- Ne – mondta. – Nem kell, majd én magam.
- És ha nem vesznek fel, ha megbuksz a vizsgán?
- Elmegyek, elhelyezkedem valahol.
- Hol és kiként fogsz dolgozni?
- Elmegyek vízvezeték-szerelőnek.
- Miért éppen vízvezeték-szerelőnek?
- Tetszik, ahogyan folyik, áramlik a víz.

A nő szemmel láthatólag mégis csak felhívta Nyikolaj tábornokot. Ugyanis a vizsgák után gyanúsan könnyen bejutott az iskolába. De nem mondott semmit Ljudmila Szergejevna-nak. Nem akart vele vitatkozni.

Amikor elment az asszonyhoz, rendszerint leült vele szemben, és némán nézte. Bár nem volt szentimentális ifjú, és soha nem érdekelte a költészet, de Ljudmila Szergejevna magasra tűzött, fényes hajára nézve mindig Jeszenyin sorai úsztak fel az emlékezetében:

A mámort másoknak adtad,

De enyém maradt, csak az enyém,

Füstszténben fénylő hajad,

*S bágyadt szemedben az őszi fény...*²⁴

Úgy tűnt neki, hogy Jeszenyin ismerte Ljudmila Szergejevna-t, és az ő nevében szentelte neki e sorokat. Ez volt az a valóság, amelyben akkoriban élt.

26.

Amikor Ivan befejezte a harmadik évfolyamot, Ljudmila Szergejevna váratlanul azt mondta:

- Ivanuska-Vanya, ideje megnősülnöd.
- Menyasszony is van? – kérdezte nevetve, nem hitt a nő szavainak komolyságában.
- Van.
- Na és, ki az?
- Ingrid. Magunk között csak Inka.
- És ki ő?
- A marsall unokája.

Az asszony elhallgatott, aztán pontosította:

- Az első házasságából.

Most értette meg, hogy ez nagyon komoly. Ebben a házban nem a marsall parancsolt, nem ő döntött, hanem Ljudmila Szergejevna. Ahogyan ő mondja – annak úgy kell lenni. A marsall, bizonyára még a fronton sem álmodott ilyet.

Némi szünet után Ljudmila Szergejevna azt mondta Ingridről:

- Tetszeni fog neked. Jó feleséged lesz.

²⁴ Az eredeti szöveg: Пускай ты выпита другим // Но мне осталось, мне осталось // Твоих волос стеклянный дым // И глаз осенняя усталость. Rab Zsuzsa fordításában: Ifjúságod széthordta más. // De megmaradt nekem, nekem maradt meg // hajadban a füstsztén varázs, // s őszi fénye fáradt szemednek.

Elhallgatott, aztán szomorúan hozzátette:

– Így kell lennie, Ivanuska.

Ivan megértette, hogy a kérdés végérvényesen eldöntetett, nincs helye vitának.

Ljudmila Szergejevna egy hét múlva elvitte őt Ingridhez. Szép fekete nő volt, kék szemmel. Kék szem és szénfekete haj – erre mondták a férfi köreiből, hogy extraklasszis. Szerény volt, már-már félénk, mintha nem is a honvédő háború hadvezérének családjában nevelkedett volna.

Ingrid tágra nyílt, szerelmes, égszínkék szemmel nézett a derék katonanövendékre. Látni lehetett, hogy Ljudmila Szergejevna mindent elkövetett, hogy alaposan felkészítse a lányt a találkozásra.

Nyáron, a harmadik évfolyam után össze is házasodtak.

Így indult Ivan házassága.

Hamarosan felvették az Akadémiára, ahogy arról mindig is álmodott. De itt a fiatalkori szenvedélyek és gyengeségek miatt bajba került. A fővárosban soha nem lépett ki a saját kapcsolati köréből. Mint azelőtt, ifjú éveiben, néha most is eljárógatott azokra a táncmulatságokra és orgiákba átsapó bulikba, amiket az arany ifjúság, vagyis a magas beosztású állami hivatalnokok, katonák, diplomaták és hasonló gyermekei rendeztek. Összegyűltek valahol a szülői szemektől távol, és átadták magukat annak a tiltott dolognak, ami különösen élvezetes volt. Azért járt ilyen helyekre, hogy felejtkezzen, amikor hatalmába kerítette a Ljudmila Szergejevna iránti maró vágy. Ez alkalommal is lányok és fiúk vidám társaságával indultak egy dácásra. Mint általában, most is ittak, énekeltek, táncoltak, és különféle extravagáns dolgokat találtak ki a szeretkezésre. Késő éjszaka szétszéledtek az erdőben. Neki egy elég bogaras, de jó alakú lány jutott. Reggel vele ébredt egy fenyőfa alatt. A lány nem adott életjelet. Az eljárás teljes titoktartás mellett folyt. Kiderült, hogy kábítószer-túladagolásban halt meg, LSD-től. Akkoriban az országban még a hírért sem hallotta senki annak, hogy nálunk is megjelentek a kábítószeresek. Az ő bűnössége fel sem merült a lány halálával kapcsolatban. Ezért rendfokozatát megőrizve csak feltételes száműzésre irányították Északra, Sz. városba. A hadkiegészítő parancsnokságra vezényelték, és kinevezték osztályvezetőnek.

Életének ebben a periódusában ismerkedett meg Jevgenyij Grigorjevics Anaskinnal, a nagylelkű és vendégszerető újságíróval, a nagy honvédő háború résztvevőjével.

Baráti körben egyszerűen csak „Zsenya őrnagynak” nevezték. Bejáratos volt mindenhova. Senkivel sem lehetett összetéveszteni. Mindenki mástól megkülönböztette őt a fején lévő dús ősz hajkorona, amin a legerősebb fagyban sem volt fejfedő. Nem volt senki hozzá hasonló sem méltóságteljes megjelenésben, sem daliás termetben, sem beszédkészségben, sem bőkezűségben. Össze is barátkozott a két család. Jó idők voltak azok. Nyugodt, ráérős, kiegyensúlyozott idők.

Mindössze két vagy három év telt el, aztán feledésbe merült az Ivan-féle sztori, és családostul visszatértek a fővárosba. A lányuk meg a fiuk Északon született.

Ivan végül befejezte az Akadémiát, és a Vezérkar egyik felderítő irányítórendszerébe került szolgálatba. Ekkor jutott szerephez az a tény, hogy annak idején a „Mesterlövész” Felsőfokú Tiszti Továbbképző Tanfolyam kiszolgáló ezredében egy hírszerző század parancsnokaként kezdte a szolgálatát.

27.

A családi élete rendbe jött a fővárosban, minden a legjobb úton haladt.

Itt kezdődött feleségének, Ingridnek a szolgálati karrierje – a befolyásos rokonok segítségével beprotezsálták őt gyors- és gépírónak a Szovjetunió vezetőjének, a soron következő Iljicsnek a hivatalába. Gyorsan beilleszkedett, és hamarosan megtetszett magának Iljicsnek is: imponált neki, hogy egy iskolázott, szorgalmas, szerfölött jó és intelligens segítőtárral

dolgozhat együtt. Gyakran maradt bent a munkahelyén. Ilyenkor, felhívta a férjét, Ivant – akinek akkorra már volt belépési engedélye a Kremlbe, a KB épületkomplexumába az Óváros téren –, ő ment is érte, és megvárta.

Egyszer, mint máskor is, felhívta a férjét, és azt mondta neki, hogy sürgős munkája van, előreláthatólag tovább marad, ezért csak egy óra múlva jöjjön érte, és várja meg. Ivan a kitűzött időben megjelent a várószobában. Az őt egy székre mutatott, jelezvén, hogy várjon, még nem fejezték be a munkát.

Ivan engedelmesen helyet foglalt, és várta a feleségét. Feltűnt neki, hogy a mai jelenléte nagyon nem tetszik a biztonsági őrnök. Furcsállotta, mert rendszerint udvariasan fogadták. Arra is emlékezett, hogy a ruhatárban csak a felesége kiskabátját látta. Ebből arra következett, hogy a dolgozószobában csak ketten vannak – a főnök és az ő felesége. Más nincs ott. Gyanút fogott. És a kedvező pillanatot kihasználva, amikor az őt valami másra figyelt, beosont a dolgozószobába.

Kinyitotta az ajtót – a szoba üres.

Hol lehetnek? Villámgyorsan, katonásan átgondolta, és a pihenőszoba ajtajához ugrott.

Kitárta az ajtót – a meztelen Iljics a feleségén lovagol. Liheg, nyög, keményen dolgozik.

Később, évek múltán Zsenya őrnagy kesernyés mosollyal emlékezett vissza erre a történetre, és mintegy Ivan barátja nevében így mesélte:

– Megragadtam Iljicset, és rajta! Pofán vágtam! Pofán vágtam! Az meg először úgy megdöbbsent, hogy meg sem tudott szólalni. Csak mormogott:

– Ő, ő...

Meg sem hallgatom, folytatom a munkámat.

Pofán vágtam! Bele a pofájába!

Ő pedig ismét:

– Ő-ő...

Én pedig üvöltök:

– Vén kujon, majd én megmutatom neked!

A főnök végül csak kinyögte, amit akart:

– Ő maga...

Elborult az elmém. Mindenről megfeledkeztem. Magamból kivetközve üvöltöttem:

– Hu-u-u, vén kujon, majd én mindjárt...!

Ekkor befutott a biztonsági őt, és elrángigált onnan – emlékezett Zsenya őrnagy a barátja szavaira.

Hogy ebben a történetben mennyi volt az igazság, és mennyi a féltékeny férj kitalációja, azt természetesen senki sem tudja. Az ügyet eltussolták, süllyesztőbe került. Ivan Kirillovicsot elbocsátották a szolgálatból, lenyugdíjazták. Úgy látszott, hogy ezzel véget ért a XX. század sikertelen Napóleonjának katonai karrierje. Igaz, később Zsenya őrnagy, miután jól beittak, minden módon vigasztalta a barátját mondván, még nem veszett el semmi, még minden rendeződhet. Soha nem lehet tudni, mit hoz az élet, bárhogy alakulhat, főként egy katona életében.

Ivan elvált a feleségétől, aki vele ellentétben, egyre feljebb emelkedett a ranglétrán. Hamarosan ő lett Iljics kancelláriájának a vezetője. Ingrid gondoskodott a gyermekeikről: a lányukról és a fiukról. A legfelsőbb állami és párhivatalnokok legrangosabb tanintézetébe, a Nemzetközi Kapcsolatok Moszkvai Állami Intézetébe, ismertebb nevén a MGIMO-ra²⁵ küldte őket tanulni. Majd a felsőoktatási intézmény elvégzése után mindkettejüknek diplomáciai munkát szerzett. Mindketten külföldön vannak, diplomáciai munkán. A lányuk Izlandon, Reykjavíkban dolgozik a követségen, egy diplomatához ment férjhez. A fiuk Kanadában van, először a kereskedelmi képviselőként dolgozott, aztán őt is áthelyezték diplomáciai szolgálatba.

²⁵ МГИМО (Московский государственный институт международных отношений): A Nemzetközi Kapcsolatok Moszkvai Állami Intézete

Ivan pedig a válás után ostoba orosz szokás szerint keményen inni kezdett. Vég nélkül ivott, egy hétig, egy hónapig, másfél-két hónapig. Aztán abbahagyta. A rokoni és baráti kapcsolatok segítségével, bár nem a legelитеbb, viszont igen jól jövedelmező állásba helyezték: az egyik fővárosi nagy szálloda igazgatója lett.

Így élt Ivan Kirillovics a gorbacsovi peresztrojkáig.

Ekkor új korszak kezdődött az életében.

Felajánlották neki, hogy térjen vissza a katonai szolgálatba, a régi helyére, a Vezérkar felderítő csoportfőnökségére. Rögtön meg is kapta az első szolgálati kiküldetését: Afganisztánba küldték a szovjet csapatok korlátozott kontingensének kötelékében.

Elég gyatrán mentek ott a dolgok. A Szovjetunió politikai vezetése és a hadsereg parancsnokai szemmel láthatóan abban bíztak, hogy intenzív és alaposan átgondolt speciális hadműveletekkel javíthatnak a helyzeten.

1989 márciusában, az első alternatív választások idején a Szovjetunió népi küldötte lett.

28.

Valószínű, hogy azok éltek túl a háborút, akik nem félnek a haláltól. Vagy azok, akik nem mutatják, hogy félnek meghalni az igaz ügyért.

Afganisztánban Ivan Kirillovics csak azért élte túl, mert nem félt a haláltól. Ellenkezőleg: meg akart halni, el akart pusztulni, de ez nem történt meg. Van ilyen az életben. Amit akarsz, nem következik be, amit kívánsz, elkerül. Még a halál is.

Azért kereste a halált, mert akkor úgy érezte, hogy ő már senkinek sem kell ezen a világon. A Hazáért nem sajnálja az életét. A Hazáért meghalni nagy megtiszteltetés – ezt hagyták neki örökül nagyapái és dédapái a katonai dinasztiaiból.

Addigra sok veszteség érte az életében. Eltávozott az életből az édesanyja. Apja, Kirill Mihajlovics nyugdíjas tábornok is meghalt nem sokkal az édesanyja halála után. Meghalt az öreg B. marsall is. A marsall halála után Ljudmila Szergejevna rögtön és nagyon gyorsan meghízott, bár továbbra is lankadatlan optimizmussal nézett az életre.

A fia is, a lánya is jól el vannak engedve. Mindketten külföldön vannak, diplomáciai munkán.

Ingriddel, a volt feleségével ritkán beszélt, akkor is csak a gyerekeket érintő kérdésekben.

Úgy nézett ki, hogy ő már nem kell senkinek.

Most azonban szüksége van rá a Hazának, hogy rendbe hozza a dolgokat az afgán háborúban. Jó érzés, hogy van, akinek még szüksége van a szolgálataira, szüksége van rád. Jól-rosszul mentek a szovjet csapatok afganisztáni korlátozott kontingensének a dolgai. Az igazat megvallva, inkább rosszul. Ahogy Ivan Kirillovics látta, a hadseregcsoporthoz vezető út úgy gondolta, hogy az ellenséges vonalak mögötti bomlasztó és diverziós műveletek erősítése talán javíthatja a helyzeten. Ennek a taktikának több célja is volt. Nevezetesen: a katonai célra használható kommunikációs csatornák kiiktatása, a lőszer- és fegyverraktárak megsemmisítése, az élőerők és a haditechnika összehívási helyének felderítése az utána korlátozott erővel és eszközökkel végrehajtható csapásmérés érdekében, a mudzsahedek legagresszívebb, legkérlelhetetlenebb főkomposainak likvidálása. És még sok egyéb. Szükség szerint. Nem kevésbé fontos, ha nem a legfontosabb szerepet játszottak a lokális háborúk lebonyolításának új eszközei. Ekkor jelentek meg a hírhedt stingerek, vagyis a szovjet 40. hadsereget minden határon túl zaklató amerikai gyártmányú, vállról indítható föld-levegő rakéták.

Ivan Kirillovicsot kinevezték a föld-levegő rakétákkal foglalkozó egyik alegység parancsnokának. Hol és hogyan lehet őket megszerezni? Ezek a föld-levegő rakéták büntetlenül lövöldözték le a szovjet hadsereg katonai repülőgépeit és helikoptereit, akár a verebeket, aztán eltűntek, mintha a föld nyelte volna őket. Kirillovics létrehozott egy csoportot a föld-levegő rakéták felderítésére és keresésére. Alapvetően a „Mesterlövész” tisztjeiből, akikkel egykor szolgált, és akiknek volt valami közük a felderítéshez.

Gondosan választotta ki az embereket, nem annyira a személyi anyaguk, sokkal inkább a velük való személyes beszélgetés után kialakult benyomásai alapján. Az egyik csoport vezetését Romanov századosra bízta, aki valaha a helyetteseként szolgált a „Mesterlövész” második felderítő századában. Tisztjeit a hírszerzői múlttal rendelkező tisztek közül válogatta össze. Itt figyelt fel Romanov századosra, akinek kifogástalan volt a szolgálati lapja.

Romanov százados kitüntetéssel végezte el Taskentben a páncélos csapatok marsalljának, P. Sz. Ribalkónak a nevét viselő páncélos parancsnoki iskolát.

Parancsnokhelyettes, majd századparancsnok a B. M. Saposnyikovnak, a Szovjetunió marsalljának nevét viselő, Lenin-renddel és az Októberi Forradalom Vörös Zászló Érdemrendjével kitüntetett „Mesterlövész” Felsőfokú Tiszti Továbbképző Tanfolyamot kiszolgáló N. katonai alakulatban.

Később a N. katonai alakulat felderítő zászlóaljának parancsnoka a szibériai katonai körzetben.

Ivan Kirillovics figyelmesen nézte a kapitány zömök, erős felépítésű alakját – olyan volt, mintha belenőtt volna a földbe –, elhallgatott, aztán baráti beszélgetésre váltott mondván, szolgálaton kívül hívhatja egyszerűen Kirillicsnek. Ez rövidebb és egyszerűbb.

Felidéztek a „Mesterlövész”-beli bajtársakat.

Az első helyen természetesen a tanfolyam parancsnoka volt, Dragunszkij vezérezredes. David Abramovics. A Szovjetunió kétszeres hőse, harcocsizó. Felidéztek, hogy a tábornok nyáron civil ruhában szeretett sétálgatni a katonai bázis lakótelepén, a szolgálati nyaralója mellett a Szenezs partján: fedetlen ősz fejjel, régi kötött pulóverben, széles szárú nadrágban. Tábornoki egyenruhában csak a dolgozószobájában, a „Mesterlövész” tanfolyam főépületének negyedik emeletén látták.

És ki volt az ezred parancsnoka? Kuznyecov ezredes. Pontosan, ő, Vaszilij... Részt vett a nagy honvédő háborúban.

És kié volt a felderítő zászlóalj? Ananyjev kapitányé. Vadim Dmitrijevicsé. Nyalka, arányos testalkatú, fegyelmezett, szűkszavú. Egyszóval, titokzatos, zárkózott jellemvonásaival különbözött az ezred többi tisztjétől. Mintha valami olyat tudott volna, ami mások számára ismeretlen vagy hozzáférhetetlen volt.

Visszaemlékeztek Petya Tkacsenkóra is, a Komszomol-bizottság titkárára. Mondhatni, az ezred költőjére. Keményen tudta a dolgát. Nem messze a katonai lakóteleptől volt Mengyelejev tönkrement udvarháza, az ő lányának udvarolt Blok²⁶. A költő gyakran ellátogatott ide a menyasszonyához, Ljubov Dmitrijevnához. A szovjethatalom idejében sem állították helyre a nagy tudós kúriáját. De felépítettek ott fából egy pici, földszintes, meglehetősen szerény Blok Múzeumot. Tkacsenko főhadnagy pedig, ha esett, ha fűjt, minden Blokkal kapcsolatos rendezvényre elvitte a katonákat, hogy közelebb hozza őket a költészethez. Vaslogikája volt: aki nem szereti a haza magasztos költői lelkét, az nem lehet annak méltó védelmezője sem.

Ivan Kirillovics elhallgatott. Látszott rajta, hogy gondolatban a híres katonai lakótelep utcáskáin sétál, ahonnan a katonai pályája indult. Aztán gondolataiból felocsúdva megkérdezte:

– Szolgált nálad ott, az ezredben egy katona, aki állandóan rajzolt?... Amolyan festőféle?

– Igen, volt egy ilyen emberünk.

– Igen-igen, valamelyik művésznek – Grekovnak²⁷ vagy talán Verescsaginnak²⁸ – a nevét adták neki.

²⁶ Alekszandr Blok (1880–1921) orosz költő.

²⁷ Mitrofan Grekov (1882–1934) kozák csataképfestő

²⁸ Vaszilij Verescsagin (1842–1904) a leghíresebb orosz csataképfestő volt.

– Ő az én főfelderítőm, Matvej Tajsin, mondta Romanov. A legjobb lövész volt az alegységben. Ezenkívül még elsajátította rádiótávírási és az úszó harckocsin a töltőkezelői szakmákat is. A felderítőössvényt is igen gyorsan kitanulta. Végigcsinálta a mozgó harckocsis kiképzést. Szerintem legyőzte a halálfélelmét. És ehhez nem mindenkinek van elég ereje...

Romanov elhallgatott, aztán hozzáfűzte: valamilyen oknál fogva érdeklődött a harckocsik iránt, járt a harckocsi-zászlóaljba, ami nem a bázison, hanem a katonai lakótelep mögötti gyakorlótéren volt. Ott képezték ki a gépesített gyalogságot, megtanították őket a tankok elleni egyéni harcra. Komoly pszichológiai felkészítést folytattak. A katona lefekszik a keréknyomba, halottnak tettei magát. Jön a tank, nem lát benne veszélyt. Amikor a katona a holtterbe kerül, gyorsan átgördül a két lánc talp közti sávba, elengedi maga fölött a tankot, azután felpattan, és felgyújtja. Volt egy másik módszer: az erkélyről végzett támadás. Ez csak városi körülmények között alkalmazható. Az emeleti erkélyről leugrasz az elhaladó tankra, letakarod egy sátorlappal a kémlelőnyílásokat, és megsemmisíted a tankot. Természetesen, ez nem gyenge idegzetűeknek való.

Én akkor már az akadémiára készülődtem, emlékezett vissza Ivan Kirillovics. Amikor a te művészed a századba jött. Már az ügyeket adtam át a században. Emlékszem, történt egy eset. Megjelent a katonai újság soron következő száma. De a katonákat valahogy nem annyira a szöveg, mint az újságlapnak a hirdetőtábla felé eső hátoldala érdekelte. Az történt ugyanis, hogy ez a pimasz fráter a hátlapra az én Inkám portrévázlatát rajzolta. Természetesen meztelenül. A ruháját már nem sikerült megfeszítenie, vagy mi a szösz. Látszik, hogy az egész véletlenül történt. A vázlatot ő készítette, de egy másik katona meg sem nézte, és az előlapjára felírta az újságot. A fiúk, persze, felismerték a fiatal parancsnokét... Ekkor történt, hogy a katonák ajándékkal leptek meg: egy képpel arról, hogy mi vár rám a jövőben. Mi akkor mindannyian fiatal, zöldfűlű, ambiciózus, tehetséges hadnagyok voltunk, dicsőségről álmodoztunk. Mindenkinek megvolt a maga bálványa. Mármint, akit különösen tisztel. Nagy Sándor, Szuvorov és természetesen Napóleon. A képnek „Egy hadnagy éjszakája Toulon előtt” volt a címe. A téma akkor elég szórakoztatónak, ugyanakkor érthetetlennek tűnt számomra: felismertem rajta magamat, a háttérben pedig az én Inkámat, aztán még egy ismerős arcot, és persze azoknak a helyeknek az ismerős kontúrait, ahol már jártam...

– El akarom vinni a mi katonai hírszerzőnket egy műveletre – mondta Romanov. Segíteni fog nekem.

– Dönts el, ez a te dolgod – biccentett a parancsnok.

Aztán Ivan Kirillovics elhallgatott. Ekkor Roman egy kérdéssel szakította meg a szünetet:

– És mi lett a maga Toulonjával?

Kirillovics észrevehetően elszomorodott, és hangjában némi sajnálattal válaszolt:

– Bevettem az én Toulonomat... és feladtam. Bevettem és feladtam.

Mindketten elhallgattak.

Roman emlékezett egy ugyanilyen képre, amit a katonaművész festett neki ott, a „Mesterlövész”-ben. A történet szintén különös volt, és érthetetlen. Célzás arra, hogy milyen úton megy a hadnagy, melyik utat választja. És Roman most azt remélte, hogy az ő Toulonja még előtte van, valahol a jövő ködös távolában.

A hallgatást Ivan Kirillovics törte meg. Sóhajtott, és azt mondta:

– Mintha ott lettem volna hadnagyként a tanfolyamokon... Na, kapitány, most együtt húzzuk az igát. Hittel és igazsággal szolgálj a Hazát, barátocskám!

29.

A műveletre való felkészülés gyorsított ütemben folyt. Fentről siettették. De Ivan Kirillovics a saját ritmusában tette a dolgát, gyakran és higgadtan vitatta meg a részleteket Romanov századossal. Egy idő után az alegységnél valaki tréfából elkeresztelte őket Kirillics

fivéreknek. Ivan az idősebbik. Roman a fiatalabbik. Ha fivérek, hát fivérek. Fontos, hogy ez így rövid: Kirillics és Kirillics.

Ivan Kirillovics nyomban felfigyelt a fiatal századosra, Romanovra, de nemcsak azért, mert ezredtársa volt a legendás „Mesterlövész” továbbképző tanfolyamon, ahol katonai karrierjének hajnalán a kiszolgáló ezred felderítő zászlóaljában vezette a második felderítő századot. Hanem mindenekelőtt azért, mert volt valami ebben az újonc kapitányban, ami imponált neki, az öreg harcosnak. Lehet, hogy már azzal is kivívta a szimpátiáját, hogy a saját fiatalságára emlékeztette az idősebbik Kirillovicsot. Ugyanolyan vakmerő, elszánt, mondhatni, zabolátlan. De a felnőttkorral együtt jár a bölcsesség és az önvédelem elővigyázatossága. Egyszóval, érződött rajta egyfajta higgadt józanság és hétköznapi megbízhatóság a kritikus szituációkban.

Romanov a felettes parancsnoka beleegyezésével már maga választotta ki a csoportja tagjait, olyanokat, akikben megbízhat, mint saját magában. A legmegbízhatóbbakat. Annál is inkább, mert a hadsereg lehetővé tette, hogy ennek a hadműveletnek a végrehajtásához tetszése szerint bárkit kiemeljen a tartalékos katonák vagy a szükséges szakértők közül. Közben azért mindig észben tartotta: ahhoz, hogy valaki odatartsa a homlokát a golyónak, nem kell sok ész, de ahhoz, hogy túlélje, és kiutat találjon egy nehéz szituációban, ahhoz már több gögyi kell... Az elsőből is elsőként írta be Matvej Tajsint a csoportjába, különösebb kétely nélkül. Ugyanis már a „Mesterlövész”-ben felfedezett a fiatalabb bajtársában egy olyan különös képességet, ami elengedhetetlen egy felderítő számára. Ha bent volt a szobában, és az asztalnál ült, vagy a falnak, esetleg a szekrénynek vagy valami másnak támaszkodva állt, szinte láthatatlanná vált. Az ember kinyitotta az ajtót, futó pillantást vetett a szobára, és mivel senkit sem vett ott észre, becsukta az ajtót, és elment. Közben a szoba sarkában, a fotelben ott szunyókált mozdulatlanul, vagy a saját szűzséiről elmélkedett Matvej, a kezdő Maestro. Maga sem tudta megmagyarázni, miért válik szinte láthatatlanná. Megmagyarázhatatlan módon tárgyakká tudott alakulni. Ha írt, a toll részévé vált, ha a falnak támaszkodott – a fal részévé, ha mozdulatlanul ült – a fotel vagy a szék részévé. Az erdőben képes volt felvenni egy megégett fatuskónak, egy kidöntött fatörzsnek, egy bokornak vagy egy mohos zsombéknak az alakját. Bizonyára, ha nagyon összpontosított volna, még ablakfüggönnyé, teáskannává, borospohárrá, komputerré is át tudott volna alakulni. Egyszóval bármilyen dologgá, bármilyen tárggyá.

Roma Romanov széttárta a karját, és csodálkozott:

– Az ördög tudja, mi ez. A tudomány sem tudja. A varázslók sem. Matvej, lehet, hogy te egy pogány sámán vagy?

Erre Matvej így válaszolt:

– Én valóban pogány vagyok.

Elhallgatott, aztán bevallotta: én magam sem tudom megmagyarázni, mi történik velem. Időnként előfordul velem ilyen, időnként nem: ugyanúgy járok, élek, mint minden látható ember.

Roman hallgatott, aztán levonta a következtetést:

– Különben Oroszországban egy kicsit mindannyian pogányok vagyunk... Az oroszok is pogányok. Egyetlen tudomány sem képes megmagyarázni bennünket.

Egyébként Roma Romanovnak is megvoltak a maga hóbortjai. Egyszer azt jelentették Ivan Kirillovicsnak, hogy a hadműveletek alatt egy fiatal százados valami megmagyarázhatatlan makacssággal ment az áttörésre, és amikor a csoport visszavonult, ő fedezte a társait. Saját könnyelműségére igen egyszerű magyarázatot adott a parancsnokának. Kérem, én inkubátorbeli vagyok, gyerekotthonban nőttem fel, engem nincs, aki megsirasson.

– Talán egy inkubátorgyereknek meg kell halnia?

– Természetesen nem.

– Ezzel ne viccelődj, barátocskám! – mondta szigorúan Ivan Kirillovics. – Túl kell élni.

– Túl – hagyta rá Roman.

Hallgattak.

– Rokonaid sincsenek? – kérdezte a parancsnok, mert eszébe jutott, hogy a személyi anyagában nem volt semmi a rokonokról.

– Senkim sincs.

– Menyasszonyod sem?

– Nem, még nem találtam magamnak.

A parancsnok megvakarta a tarkóját, és komoran azt mondta:

– Pocsék dolog, százados elvtárs.

Mire a százados így válaszolt:

– A fiúknak még pocsékabb, nekik van családjuk, vannak gyerekeik...

A parancsnok sokáig hallgatott, aztán ráhagyta:

– Így igaz. De mindenkinek élni kell! Mindenkinek csak egy élet adatik...

– Remélhetőleg nem esünk el, túléljük – válaszolta élénken a százados.

– Remélem – biccentett Ivan Kirillovics.

És Ivan Kirillovics a siker reményében indította el Romanov csoportját a speciális bevetésre.

A feladat nem volt egyszerű. Meg kellett szerezni a szigorúan titkos amerikai föld-levegő rakétát, amit később röviden csak PZRK-nak²⁹, vagyis hordozható légvédelmi rakétarendszernek neveztek. Az amerikaiak nemrégén kezdték ezeket Afganisztánba szállítani. Egyszerűek voltak, és igen hatásosak. Ezekből, mint valami puskából, egyetlen ember lőtte ki vállról az infravörös vagy ultraibolya sugarakkal irányított, célkövető „föld-levegő” rakétákat. A mudzsahedek úgy lőttek le a szovjet csapatok alacsonyan repülő repülőgépeit és helikoptereit, mint a diókat. Leginkább az akkor rendszerben tartott MI–8-as helikoptereknek jutott ki a jóból, amik a többi közlekedési eszközt helyettesítették a nehezen megközelíthető helyeken.

A hadművelet terve egyszerű volt: a csoport a hágó mögötti völgyben száll le, ahol a felderítési adatok szerint a föld-levegő rakétával felszerelt mudzsahedek tartózkodnak. Ezután a csoport a hágón keresztül megközelíti az ellenség állásait, egy katonai helikopter pedig csaliként odarepül. Egészen biztosan rá fognak lőni ezzel az új rakétával, ezáltal viszont elárulják a hordozható légvédelmi rakétakomplexummal felszerelt mudzsahedek tartózkodási helyét. Ekkor avatkozik be Romanov százados csoportja, megszerzi a PZRK-t, és hív egy helikoptert, hogy visszajussanak a bázisra.

A csoport elfoglalta a kiindulási körzetet.

Felkapaszkodtak a hágóra. Fújt a szél.

Amikor lefelé ereszkedtek, szemerkélni kezdett a hó. Fájdalmasan vágott arcukba a száraz, szúrós, szemcsés hó, mintha figyelmeztetne valamire.

A művelet első része sikeresen zajlott, ahogy a nagykönyvben meg van írva. Megszerezték a stingert. Csendben, veszteség nélkül. De a hadművelet második része már nem alakult a terv szerint. Kiderült, hogy a mudzsahed rakétalövészeknek is volt egy jól felfegyverzett saját védőegységük, amit az elején nem vettek észre. Igaz, visszaverték őket. Pontosabban, majdnem a teljes védelmi egységet megölték. De ebben a rövid, elkeseredett harcban három katona meghalt. Roman súlyos légnyomást kapott egy gránátvetőből kilőtt robbanólövedéktől, és kómába esett.

30.

Matvej Tajsin egyedül maradt a sérült parancsnokkal és a gyűlöletes stingerrel. Reménykedett a megmentő műholdas telefonban. Megnyomta a gombot, de a készülék nem működött.

²⁹ PZRK/ПЗРК: Переносной зенитно-ракетный комплекс/Hordozható légvédelmi rakétarendszer

Átnedvesedett, vagy egyszerűen csak tönkrement útközben vagy a tűzpárbaj közben. Akkor karjára vette bajtársát, könyökét beleakasztotta a tokban lévő stinger szíjába, és rohant a hágón átvezető ösvény felé, ahonnan reggel a csoport leereszkedett ebbe a völgybe. Oda, előre, a sajátjaihoz.

Roszsabb már nem is lehetne. Nincs kapcsolat. Valahol a közelben vannak a láthatatlan mudzsahedek. Egész lényével érezte, hogy igen közel vannak, keresik őt, hajtóvadászatot indítottak ellene. Bármelyik pillanatban eljöhetnek a lelkéért. Vagy inkább a stingerért. És egyúttal elviszik az ő lelkét is.

De a legfontosabbat tudta. A legfontosabb, hogy ne veszítse el a lélekjelenlétét, hogy megőrizze a hidegvérét. Ne essen pánikba, ne kapkodjon. Ha elveszíti a fejét, vége. Gondolkodni kell, döntenit kell, mit csináljon először.

Elbújjon, keressen valami fedezéket, és várja ki a megfelelő időt, vagy: haladjon előre megállás, egy helyben várakozás nélkül. Egyszerűbb lenne, persze, lefeküdni, kifújni magát, pihenni, felfrissülni, erőt gyűjteni. A test haladékot, pihenést kért. De a józan ész azt diktálta, hogy ez kockázatos.

Végül döntött: minél gyorsabban a hágón túlra, az övéihez. Ott már nem érik el. Sőt, ha a hágóig elvergődik, ott sem fogják már el. Ez már a megmenekülés felé vezető út fele. Ez már egy fél megmenekülés.

Estére járt az idő.

Az ég hirtelen szürke lett, aztán teljesen besötétedett.

Esni kezdett a hó.

Észak megmentő hava.

Ó, Istenem, esik a hó. Matvej majdnem sírva fakadt örömében. A hó betakarja a lépteit. Az ördög se tudja a nyomai után megtalálni. A leereszkedő sötétség pedig úgy elrejt, hogy egy lépésről sem látják meg, csak akkor vennék észre, ha belebotlanának.

Hatalmas nedves pelyhekben hullt a hó. Elomlott az idő, ez most nagyon jól jött, egyre csak erre gondolt Matvej. Betemeti a nyomokat. Esteledik, leszáll az alkony. Ez is jó. Éjszaka, a sötétségben nehéz lesz megtalálni a felderítőket. Igaz, haladni is nehezebb. Az ösvény nyálkás, csúszós, nehezen járható. Nem lehet sietni. Bár úgy tűnt neki, hogy elég fürgén, gyorsan ment. Úgy vélte, hogy elég messzire eltávolodott már a harcmezőtől. Valójában azonban lelassult a járása. Egyre jobban nyomta a vállát Roman, egyre közelebb húzta a földhöz a nyakát a géppisztoly, egyre többször akadt bele a kövekbe az az elátkozott, szinte már gyűlöletes stinger a tokjában, amit a jobb könyökével vonszolt a köves földön.

Végül, amikor úgy vélte, hogy már elég messze eltávolodott az ellenségtől, és kifújhatja magát, lefektette Romant az ösvényre, ő pedig leereszkedett mellé, hátát egy mohos görgelék-kőnek támasztotta. Mélyeket lélegzett, tenyerével letörölte nedves homlokát, behunyta a szemét, és mozdulatlaná dermedt, mintha eltávozott volna az örökkévalóságba. Így félfekvő helyzetben, mozdulatlanul, semmire sem gondolva pihent néhány pillanatig, erőt gyűjtött.

Kicsit később kezdett el gondolkodni. Újból értékelni kell a helyzetet, és meg kell hozni az egyetlen helyes döntést. Legelőször, természetesen, minél gyorsabban el kell tűnni erről a helyről, haladni kell előre. De kivel vagy mivel? A sérült társával vagy a stingerrel? Mindkettővel, a társával és a rakétával, nagy kockázat, bajosan jut velük messzire. Utolérhetik, elpusztíthatják. De szerencséje is lehet a háborúban. Lehet, hogy már nem is üldözik. Nincs kinek. És a golyók elé állni sincs sok embernek kedve. Az idő néha csak annak dolgozik, aki nyeresre vágyik, aki győzelemre vágyik. Eddig a pillanatig szinte ösztönösen csinált mindent, nem gondolkodott. Keze, lába, feje, izma tette a maga dolgát, automatikusan. De most elgondolkodott.

Az égő arcára hulló nagy, nedves hópelyhek visszatértették az emlékezetét ifjúkorába, amikor először kezdett járni az apjával vadászni. Voltak olyan őszi éjszakák, amikor gyorsan kellett eljutni a zsákmánnyal hazáig vagy az éjszakai szálláshelyig.

Saroglya!

Akkor egy saroglya segített neki. Itt van gyermekkorából a megmentő saroglya.

Felállt. Megfordította a hasán fekvő Romant, kitapogatta a nyaki ütőerét. Ismét meggyőződött róla, hogy él. Visszaengedte a fejét a sziklatömbre, kifújta magát, aztán körülnézett. Nem messze, a mélyedésben hóval behordott bokrokat pillantott meg. Talán jók lesznek saroglyának? Azonnal munkához látott. Igyekezett minél hosszabb bokrokat kivágni, a tövüknél összekötve saroglyát készített belőlük, felülről ráterítette a sátorlapját, vontatókötél helyett készített egy hámot a saját derékszíjából és a géppisztolya szíjából. Óvatosan ráfektette bajtársát a saroglyára, mellé tette a stingert és a saját fegyverét, majd befogta magát a hámba, és elindult az ösvényen a hágó felé. A saroglya a sima havon úgy siklott, akár egy szán, de a szűk helyeken többször is beleakadt a görgelékkövekbe. Időnként meg kellett állnia, hogy megigazítsa a saroglyát. De most már sokkal könnyebben és gyorsabban tudott haladni. Megállt, kifújta magát, aztán még egyszer megkönnyebbülten sóhajtott. Állt egy kicsit, vetett még egy pillantást a mellette fekvő bajtársára, a tokban lévő stingerre, a saját fegyverére, és lépdelt tovább a köves ösvényen a hágó felé, az övéihez, ahonnan reggel a bajtársaival együtt érkezett ide.

Úgy tűnt neki, hogy sok vargabetűt írt le a hegyi ösvényeken, akár egy nyúl, összekuszálta a nyomokat, mintha erre szükség lett volna. Aztán kimerülten leereszkedett egy mohával benőtt nagy köre, kifújta magát. Megfogta bajtársa kezét, kitapintotta a pulzusát, meggyőződött róla, hogy még él. Karját és lábát széttárva egész testét ellazítva feküdt egy darabig csukott szemmel, mozdulatlanul, az egész világot kikapcsolva. De most nem sikerült teljesen kikapcsolnia magát: a közelharcba induló második világháborús öreg bajtársainak csatárláncában találta magát: ott volt a tanár Kornyejev, középen Zsenya őrnagy ősz hajkoronájával, tőle jobbra pedig a saját apja, Ivan Romanovics. A kegyetlen támadás a tetőpontján van. Matvej 'hurrá' helyett szélesre tátott szájjal csak egyetlen Á-t tudott kipréselni: 'Á-Á-Á-Á-Á-Á-Á-Á'. És ekkor látja, hogy a kötelék vezetője, a középső, Zsenya őrnagy leesik a jobb oldalára. Mit tegyen? Rohanjon hozzá segíteni? Megsebesült? Segítse fel? Matvej látja az őrnagy szélesre tárt száját, kiabál, de a csatazajban nem hallja a szavát, de ajkáról leolvassa a parancsot:

Tartsd a köteléket!

Tartsd a köteléket!

Tartsd a harcosokat!

Tartsd a bajtársaidat!

És Matvej teljes erejével rohan, hogy megtartsa a rohamozó hármass köteléket. Megértette: egyenként megölhetnek, de hármass kötelékben nem. Aztán emlékezetének peremén erőteljesen felvillant valahol a gondolat: nem történt-e valami a vezető rohamozóval, fel kellene hívni az őrnagyot, Zsenya bácsit, Jevgenyij Grigorjevicset.

Az egyik Urálon túli nagyváros központjában lakik, egy kellemes kertes házban a bekötőútnál, a második emeleten, ahol vendégszerető konyhája és könyvektől roskadozó polcokkal zsúfolt, nagy dolgozószobája van. Matvej szeretett ott lenni, hallgatni, nézegetni vagy lapozgatni a könyveket, hallgatni a házigazda replikáit, észrevételeit, gondolatait; vagy ha ő kérdezi valamiről, igyekezik alaposan, ugyanakkor röviden válaszolni a kérdésére. Most az őrnagy még jó egészségnak örvendett. Majd sokkal később, az értelmetlen posztszovjet zavaros idők sűrűjében távozik el: este hazaér a szerkesztőségéből, leereszkedik a bejárat előtti kispadra, kiegyenesíti a hátát, kinyújtja fáradt lábát, magába szívja az éppen csak előbújt levélké és a pad alatt kisarjadt fű illatát, aztán megáll a szíve. Matvejnek később, az őrnagyra gondolva mindig az jutott eszébe, hogy igaz a népi bölcsesség: ne könnyű életet kérj az Istentől, hanem könnyű halált.

Ekkor Matvej magához tért a saroglya mellett. Feküdt még egy darabig, erőt gyűjtött a kezébe és a lábába, aztán kényszerítette magát, hogy felüljön. Alaposan szemrevételezte a

környéket, meggyőződött róla, hogy nincsenek veszélyben, kissé megkésve eszébe jutott, hogy ellenőrizni kell, nem maradt-e föld Roman orrlyukában, fülében, szemében vagy a fején. De mindene tiszta volt. Aztán szétfeszítette bajtársa állkapcsát, és a katonai kulacsából egy kevéske alkoholt öntött a szájába. Ettől majd könnyebb lesz neki.

Aztán meg-megtántorodva újból lábra állt, és a köves ösvényen vánszorgott tovább abba az irányba, ahol a táboruknak kell lennie.

Nem kevés víz folyt le azóta a nagy és kis folyókon. Sok év múltán Szibériában, a Távoli Északon, az óceán partján egy szőrmeházikóban egyszer csak váratlanul megkérdezi Roman a bajtársát:

– Mondd, miért nem hagytál ott engem a hegyekben, Afgánban?

Matvej önkéntelenül elmosolyodott a váratlan kérdésen.

Roman még két szót fűzött a kérdéséhez:

– Csak őszintén! Hülyéskedés nélkül.

Matvej Maestro hallgatott, gondolataiba merülve ült, aztán felemelte a fejét, és ahogy maga is hitte, őszintén bevallotta azt, ami először jutott az eszébe:

– Az ördög tudja...

Aztán széttárta a karját, és szomorúan elmosolyodott. Emlékezett arra az évre. Emlékezett, hogyan kezdett havazni, és hogy mennyire örült az első hónap. Azt gondolta, hogy a hó jó. Behord minden nyomot. A hó nagyon jó. Időnként a természet maga siet az ember segítségére.

Friss hó...

Eszébe jutott az éjszakai jósnő. Hol láthatta mégis ezt a számot? Hol és milyen körülmények között. Mennyi is maradt még? Hány nap? Ki kell számolni. És kiszámolta. 358 nap maradt.

IV. fejezet

31.

Nagy pelyhekben kezdett hullni a hó Nyúl Mama és Róka Mama házára. Beköszöntött az ősz. Készülni kell a télre.

A Maestro előtt gyakran úsztak fel gyermekkora képei. Előfordult, hogy teljesen váratlanul. Nem gondolt rá, mégis megjelent egy látomás. Az alakok felkeltek, elindultak, megszólaltak, elkezdtek tenni-venni.

Gyermekkorában, édesanyjuk korai eltávozása után mindannyian – ő és három lánytestvére – az apjuk köré gyűltek. Főként esténként. Egyszer, egy csendes nyári estén, amikor lefeküdtek, de aludni még egyikük sem tudott, és nyomasztotta őket a süket csend, a három nagyobb testvér anélkül, hogy összebeszéltek volna, sorban kérlelni kezdte az apját:

- Papa, mesélj egy mesét!
- Mesélj, papa!
- Várjuk a mesét, papa!

Mindannyian tudták, hogy apjuk soha nem szokott mesélni. Elalvás előtt mindig a mama mesélt örömmel, amikor esténként a kisebbeket ringatta. Darja nagymama is mesélt, amikor náluk vendégeskedett a házban, a lányánál, és jó hangulata volt. Jefrem öreg is mindig mesélt, az ő meséi soha sem értek véget. Annyi meséje volt, hogy mindennap újat tudott kezdeni. Ahány este van egy évben, annyi meséje van. Sőt, lehet, hogy sokkal több. Az ő meséi ugyanis soha nem ismétlődtek.

De apa nem volt egy mesemondó alkat.

Ám, ma este szükség volt egy mesére. Nagyon szomorúak voltak.

Mama sincs, mese sincs.

Úgy látszik, apjuk megérezte, hogy ma feltétlenül szükségük van egy mesére. A mama emlékére. A mese nem helyettesíti a mamát. De a gyerekek talán egy kis időre, ha egy röpké pillanatra is, megelégednek a pótolhatatlan veszteségről.

Azt mondta az apa:

- Elmondok nektek egy mesét.

Elhallgatott. Aztán mesélni kezdett. Hagyományos mesekezdés nélkül, mesebeli ismétlések nélkül, a hallgatóknak feltett kérdések nélkül.

Nyúl Mama és Róka Mama

Ez volt apa meséjének a címe.

Nyúl Mama és Róka Mama közel laktak. Egymás szomszédságában állt a házuk. Egy reggel elindultak szénát gyűjteni. Ki-ki elővette a saját szánját, és útnak indultak. A gyerekeik otthon maradtak. Nyúl Mamánál: a lánya és a fia. Róka Mamánál szintén a lánya meg a fia.

Eközben Nyúl Mama és Róka Mama mentek, mendégéltek, és elértek egy kis rétre.

Lekaszálták a szénát. Szánjaikra rakták, és kötéllel lekötözték, nehogy lehulljon a fű. Aztán elindultak haza.

Alkonyodott.

Szürkülni kezdett.

Nyúl Mama és Róka Mama elértek a kis hegyig. Megálltak fenn a tetején.

Azt mondja Róka Mama Nyúl Mamának:

- Nyúl Mama, ülj fel a szánra, és te gurulj le elsőként a hegyről, én meg majd utánad.
- Jól van – egyezett bele Nyúl Mama. – Indulok.

Azzal Nyúl Mama felült a szánra, és elindult a lefelé a hegyről.

Alighogy elindult Nyúl Mama szánja lefelé, Róka Mama is elindította a teherszánját, és a hegyről lefelé félúton belerohant útitársnője szánjába. Róka Mama szánjának keresztléce eltörte Nyúl Mama gerincét. Nyúl Mama azonnal meghalt.

Róka Mama a széna alá rejtette Nyúl Mama tetemét a saját szánján, és hazament. Otthon, az utcán Róka mamát már várta a lánya meg a fia. Nyúl Mama Lánya és Fia is kimentek az utcára az édesanyjuk elé. De ő nincs sehol. Ekkor Nyúl Mama Lánya megkérdezte Róka Mamát:

– Hol van a mamánk?

– Lemaradt – válaszolta Róka Mama. – Menjetek haza, és várjátok. Hamarosan megjön.

Nyúl Mama Lánya és Fia szomorúan ment be a házba. Ülnek, hallgatnak. Nyúl Mama Lánya látja ám, hogy Róka Mama szánján a széna alól meredezik ki édesanyjuk fülének fekete hegye. Nyúl Mama Lánya rájött, hogy mi történt. Róka Mama megölte Nyúl Mamát. De semmit sem mondott a fiútestvérének.

Amikor besötétedett, Nyúl Mama Lánya kiment a házból, és halkan felmászott Róka Mama házának a tetejére. Megállt a kémény mellett, a csuval kürtőjénél. Hallgatózott, figyelte a hangokat: mi történik a szomszéd, vagyis Róka Mama házában. Hallja ám, hogy Róka Mama kevergeti az üstöt, és az üst karimájához ütügeti a merőkanalat.

Kihallatszott Róka Mama fiának a hangja. Azt mondja az anyjának:

– Forr az üst: ide nekem Nyúl Mama fejét, ide nekem, nekem!

– Nem, a fejet nekem, nekem, nekem add! – visítja Róka Mama Lánya.

– Nem, nekem, nekem add! – felel Róka Mama fia.

– Nem, nekem add a fejet, mama! – kiabálja Róka Mama Lánya.

Így veszekszik, vitatkozik Róka Mama Fia és Lánya.

Vitájukat Róka Mama szakította félbe. Azt mondta szigorúan:

– Nyúl Mama fejét én magam eszem meg! De holnap megöljük Nyúl Mama Lányát és Fiát. Az ő fejük a tiétek lesz. Ti ehettek meg.

Meghallotta ezt Nyúl Mama Lánya, halkan leereszkedett a tetőről, és hazarohant. Gyorsan felöltöztette Kisöccsét, lábbelít húzott a lábára, beültette egy nyírkéreg hátikosárba, a vállára vette, és ment az erdőbe, amerre a szeme látott. Minél messzebbre a házuktól. Minél messzebbre a szomszédoktól: Róka Mamától és a családjától.

Nyúl Mama Lánya alig ment valamit az éjszakai erdőben, amikor megállt. Rádöbrent, hogy Róka Mama reggel üldözőbe veheti őket a nyomaik után. Lassított, megállt, gondolkodott, aztán az égre emelte a szemét. És imádkozott:

– Drága Ég Atya! Ha életben akarsz tartani bennünket a Fivéremmel, küldj a földre havat, hófúvást, hóvihart, hóförgeteget. Hogy a hó beszórja a nyomunkat, hogy a szélviharok befújják és elsimítsák a csapásunkat, hogy az alattomos Róka Mama ne találjon meg bennünket, ne üldözzön bennünket a Kisöcsémmel. Drága Ég Atya, ne hagyj meghalni bennünket az Öcsikémme!

Elmondta ezeket az imádság-szavakat, és ment tovább, amerre látott.

Megy az erdőn, megy. Öcsikéje a kosárkában ül a vállán. Hallgat, szendereg vagy alszik.

Hamarosan susogni kezdtek a fák, feltámadt a szél. Aztán esni kezdett a hó. Először kevéske, aztán egyre több és több. Nyúl Mama Lánya egy kicsit megnyugodott: Ég Atya meghallgatta az imádság-szavait. Megmentette őt és az Öcsikéjét.

Eljött a reggel. Róka Mama felébredt, és azonnal ment szomszédjának, Nyúl Mamának a házához. Az ablakokat meg a kéményt betömte kövel, hogy ne tudjanak elmenekülni Nyúl Mama gyermekei. Mindent felforgatott a házban, de nem találta meg Nyúl Mama Lányát és Fiát. Elmentek, nyomuk veszett. Körül mindent belepett a hó. A viharos szél mindent eltüntetett-elsimított az erdőben.

Megy Nyúl Mama Lánya. Viszi Öcsikéjét a kosárban.

Megy, amerre lát.

Egyszer csak meglátott egy különös, csörgőkkel-csengőkkel teli nyírfát. Csodálkozott Nyúl Mama Lánya: ilyen szép és tüneményes fát még soha sem látott az erdőben. Nézte a csodás fát, és elment mellette. Ekkor a kosárban fészkelődni kezdett a Kisöccse, és ezt kiabálta:

– Nővérekém, nővérekém, micsoda szép fa! Törj le nekem egy csörgőkkel-csengőkkel teli ágat! Játsszani szeretnék vele!

Nővére visszament a fához, letört egy csörgőkkel-csengőkkel teli ágat, és odaadta az Öcsikéjének. Meg akarta örvendeztetni a kicsit. Aztán lépdelt tovább. Tett néhány lépést, és érezte, hogy a kosár hirtelen könnyebb lett a hátán. Belenézett, üres. Nincs benne az Öcsike. Ránézett a csörgőkkel-csengőkkel teli fára – hát, Kisöccse félig eltűnt a fában. Megijedt. Odaugrott a fához, kést ragadott, és ki akarta vele vájni az Öcsikéjét a fából. De nem sikerült, az egyre mélyebbre és mélyebbre süllyedt a fába, végül eltűnt a nyírfa belsejében.

Csak ekkor értette meg a lány, hogy nem szabadott volna levágni Kisöccsének a csörgőkkel-csengőkkel teli ágat.

Sírt a nővére, sírt Nyúl Mama Lánya. Sírva ment tovább az erdőben. Elvesztette az édesanyját. Most a Kisöccsét is elvesztette. Megy, keservesen sír, keservesen. Megy, amerre lát. Egyszer csak látja ám, hogy öt vagy hat fiatal lány – Porne erdei tündér lányai – jön vele szembe. Lármáznak, ricsajoznak, fesztelenek. Meglátták Nyúl Mama Lányát, körülvették, és faggatni kezdték:

– Nővére, nővére, miért sírsz?

– Elvesztettem az Öcsikémet – mondta Nyúl Mama Lánya.

– Könnyekkel nem kapod vissza az öcsédet, ne sírj, nővére! – mondták az erdei tündér lányai. – Hova mész most?

– Megyek, amerre látok.

– Na, akkor gyere velünk, nővére!

– És ti hova mentek?

– Völegényt keresni, nővére! – válaszolják az erdei tündér lányai. – Elzavart bennünket a háztól a mamácskánk. Azt mondta, hogy völegény nélkül vissza se térjünk. Így hát, eljöttünk.

Nem volt mit tenni. Nyúl Mama Lánya velük ment.

Mentek-mendegéltek az erdőn keresztül.

Egyre csak mentek.

Egyszer csak találkoztak hat vagy hét legénnyel. Az első legény csizmájának selyemből-bársonyból volt a kötője. A többieké zelnicemeggyháncs-fonatból. Meglátták ezt az erdei tündér lányait, és azt mondták Nyúl Mama Lányának:

– Nővére-nővére, te az elsőhöz mész férjhez, mi pedig a többiekhez. Ők gazdagok. Vasból van a csizmájuk kötője.

Az erdei tündér ostoba lányai összekeverték faháncsot a vassal.

Nyúl Mama Lánya nem ellenkezett. Ez hát az ő sorsa.

Együtt mentek tovább. Hamarosan megérkeztek egy városba. A selyem-bársony csizmakötős fiatalember a Városi Öregnek, a Város Fejének volt a fia, a többiek pedig az ő munkásai. Nyúl Mama Lánya a Városi Öreg nagy házában élt a férjével, az erdei tündér lányai pedig a munkások udvari épületeiben voltak elszállásolva a férjükkal.

Így él Nyúl Mama Lánya a férjével a nagy házban. Eltelt valamennyi idő, és a fiataloknak született egy kislányuk. Újabb idő elteltével pedig kisfiuk született. Így éltek, éldegéltek.

Egyszer Nyúl Mama Lánya elment az erdőbe bogyót gyűjteni. Sok bogyó volt, bőven termett abban az évben. Messzire bement a bogyók után az erdőbe. Megy, szedi a bogyókat, nézeget körbe, igyekszik emlékezetébe vésni a hazafelé vezető utat. Egyszer csak látja ám, hogy ott áll egy csörgőkkel-csengőkkel teli nyírfa. Szakasztott olyan, mint amilyet az Öcsikéje elvesztésének napján látott. Nézi, hát a nyírfa mögött egy ház áll, kijön belőle egy fiatal lány, egy fiatal nő, és azt mondja:

– Üdvözöllek, Nyúl Mama Lánya! Gyere be a házba, légy a vendégünk!

Honnan tudhatja a nevemet, töprengett a házba lépve Nyúl Mama Lánya.

Bement. A házban a vörös sarok³⁰ alatt ült egy félszemű fiatalember. A másik szeme nem látszik a leengedett szemhéja mögött. A ház asszonya a férje felé intett, és azt mondta:

– Nyúl Mama Lánya, ő a te Öcsikéd. Amikor a csörgőkkel-csengőkkel teli nyírfán keresztül behoztam ide a házba, te meg akartad állítani, és kárt tettél az egyik szemében. Én az Erdei Istennő lánya vagyok. Öcséd felnőtt, és a férjem lett. A vendégünk vagy, érezd jól magad az öcséd házában.

Ezt hallva megörült Nyúl Mama Lánya: él az öccse, előkerült az elvesztett testvére, micsoda szerencse, micsoda öröm! Az öccse is örvendezett. A lány odarohant hozzá. Megcsókolták, megölelték egymást. Megölelték, megcsókolták egymást. Háromszor csókolták és ölelték meg egymást. Nyúl Mama Lánya elmesélte, hogy hol és hogyan telepedett le. Elmondta, hogy van egy lánya és egy fia, hogy minden rendben van a családjában, hogy a Városi Öreg fia szereti, ajnározza őt és a gyermekeit is.

Beszélgettek erről-arról. Megetették-megitatták Nyúl Mama Lányát, mint a legkedvesebb vendéget és rokont. Aztán hazatért a lány. Örvendezett, boldog volt. Otthon semmit sem szólt a megtalált öccséről, valamint a titokzatos, csörgőkkel-csengőkkel teli nyírfáról.

Eltelt valamennyi idő.

Egyszer Nyúl Mama Lánya meghallotta, hogy a Városi Öreg hadjáratra indítja a katonáit. Este kiadta az utolsó parancsokat:

– Holnap reggel harcba indulunk az ellen az ember ellen, akinek a háza előtt egy csörgőkkel-csengőkkel teli nyírfá áll. Annyi aranya, ezüstje és mindenféle kincse van, hogy senki nem tudja felmérni, senki sem tudja számba venni. Ha meghódítjuk őt, akkor a csörgőkkel-csengőkkel teli nyírfá a mi városunk-országunk díszé lesz, és az összes vagyona ránk száll. Ma pedig a város minden lakója – katonája, dolgozója – feküdjön le korán.

E szavakat meghallván Nyúl Mama Lánya azt gondolta: na, várjatok csak, majd meglátjuk, hogyan indultok ti holnap háborúba.

Éjszaka, amikor mindenki elaludt, Nyúl Mama Lánya felkelt, és kiment a házból, kinyújtotta a kezét, és levette az égboltról a Holdat. Bedugta a kebelébe, és visszatért a házba. Otthon kinyitotta a személyes dolgait tartalmazó láda tetejét, és beletette az égi Holdat. Majd lecsukta a ládikó fedelét. Aztán visszafeküdt az ágyába.

Az éjszaka utolsó pillanataiban, közvetlenül virradat előtt Nyúl Mama Lánya csendben felkelt, és kiosont a házból. Álldogált egy darabig, az eget kémlelte. Amikor a horizont mögül előbukkant a Nap, kinyújtotta a kezét, levette az égboltról a Napot, bedugta a kebelébe, és visszatért a házba. Szép csendben a napkorongot is beletette a ládikójába, és lecsukta a fedelét. Aztán visszafeküdt az ágyába.

Elérkezett az idő, Városi Öreg felébredt, forgolódni kezdett az ágyában, egyik oldaláról a másikra fordult, a hátáról a hasára gurult. Már elfeküdt az oldalát, és még mindig nincs reggel. Ült az ágyában, nyögött, és megkérdezte a háziszolgákat:

– Miért nem jön a reggel? Hol van a Nap? Hol van a Hold?

³⁰ A 'vörös' szó a 'gyönyörű' szinonimája az ószláv nyelvben. (Ugyanez a szó szerepel a Vörös tér nevében is, amennyiben: a leggyönyörűbb tér; továbbá a népmesékben gyakran előforduló 'красная девица' 'világszép lány'-t jelent.) A vörös sarok valójában házi szentély, ahol az ikonok előtt mécses világít. A pogány népeknél is volt/van vörös vagy szent sarok, ahol a házi bálványait tartották/tartják. A vörös sarok a ház legnagyobb tiszteletben tartott része. Ez a vörös sarok nem tévesztendő össze a Szovjetunióban és az 50-es években a csatlós államokban is – az iskolákban, közintézményekben, gyárakban, katonai alakulatoknál – kialakított vörös sarkokkal, ahol Lenin-, Sztálin-, Rákosi-szobrok, -képek voltak elhelyezve; ott volt a dicsőségtábla, meg taggyűlések idején az elnökség piros vagy zöld terítővel letakart asztala; és ahol nagyobb ünnepeken a tanulók-dolgozók-katonák díszőrséget álltak. (Somogyi László)

Senki sem tudta megválaszolni, hogy hol van a Nap és a Hold. És miért nem jött el a reggel. Fölöttébb igen meghökkent a város minden lakója: maga a Városi Öreg, a szolgálai, a katonái, a munkásai. Az emberek ültek, feküdtek, céltalanul botorkáltak a sötétben egyik sarokból a másikba. Nem tudták, mit tegyenek, hogyan éljenek a Nap és a Hold nélkül.

Csak Nyúl Mama Lánya kelt fel a megszokott időben, és látott hozzá a tennivalóihoz. Varródobozával ült a ládjában. A kulcslyukon át kiszüremkedő napfény megvilágította a kezét. És csendben varrni kezdte gyermekeinek a ruhát.

Telt-múlt az idő.

Az emberek nem csináltak mást, csak egymástól kérdezgették ugyanazt:

– Hol van a Nap, hol van a Nap?!

– Hol van a Nap, hol van a Hold?!

Ekkor a Városi Öreg kiskorú fia a házban lődörögve észrevette, hogy a menyük ládjából fénysugár szűrődik ki. Odament az apjához, és azt mondta:

– Én tudom, hol van a Nap.

– Na, és hol?

– A menyünk ládjában – mondta a gyerek.

Ekkor Városi Öreg, a város-ország uralkodója rájött: nem közönséges menyem van. A fiamnak nem egy átlagos felesége van. A házunkban nem egy átlagos asszony van. Valahogy dűlőre kell jutni vele, hogy minél előbb visszaadja a Napot és a Holdat. Erősen elgondolkodott a fejedelem. A menyét illetően tiszteletben tartotta az elkerülés ősi szokását: szabad vele beszélgetni, de csak udvariasan, illedelmesen és csak magázva. Nincs mit tenni, beszélni kell a menyével, meg kell tudni, mi a helyzet. És halkán meg is kérdezte:

– Kedves menyem, miért tartja a Napot a ládjában? Miért nem engedi, hogy reggel legyen?

– Ugye, maguk ma reggel háborúba akartak indulni az ellen az ember ellen, akinek a háza közelében áll a csörgőkkel-csengőkkel teli nyírfa? – kérdezte a meny, Nyúl Mama Lánya.

– Akartunk – ismerte be az após.

– Akkor miért nem mennek? Menjenek!

– Hiszen sötét van – válaszolta a Városi Öreg. – Sötétben nem tudunk elindulni, nem tudunk harcolni. Visszaküldhetné a Napot az égre. Visszaküldhetné a Holdat az égre.

– Amíg háborút fontolgatnak a fejükben, nem engedem vissza a Napot az égre – mondta Nyúl Mama Lánya. – Nem juttatom vissza a Holdat az égre.

– Mit kell tennem? – kérdezte az após.

– Vesse el a háború gondolatát – mondta a menyé.

– De mi időről időre, mindig háborúztunk – mondta a város-ország fejedelme.

– Márpedig a csörgőkkel-csengőkkel teli nyírfa közelében élő emberrel soha nem fognak harcolni!

– Miért?

– Mert ő az én édes fítestvérem. Nem akarom, hogy háborúval támadjanak rá.

Ekkor Városi Öreg felemelte a fejét, és ezt mondta:

– Nem tudtam, hogy ő a testvéred. Nem, nem fogunk vele harcolni. Ha egyszer a rokonunk, akkor rokonként fogunk viselkedni vele, barátok leszünk, eljárunk egymáshoz vendégségbe.

Elhallgatott, aztán így folytatta:

– Kedves kis menyem, esküszöm, nem fogunk háborúzni. Csak küldje vissza a Napot az égre, csak küldje vissza a Holdat az égre.

Ekkor a menyé, Nyúl Mama Lánya kivette a ládjából a Napot meg a Holdat, kiment a házból, és egy könnyed karmozdulattal felküldte őket az égbe, a nekik rendeltetett helyre, hadd ragyogjanak a földön a békés embereknek.

Ettől a naptól kezdve Nyúl Mama Lánya eljárt a Kisöccséhez a gyermekeivel és a férjével, a Kisöccse és annak fiatal felesége is gyakrabban meglátogatták a Városi Öreg házát. Ezzel az örömmel, ezzel a boldogsággal élnek a mai napig.

Így végződött a Nyúl Mamáról és Róka Mamáról szóló mese.

Az apa elhallgatott, majd azt mondta, hogy ez nagyon régen történhetett, az emberiség születésének kezdetén, amikor a babákhoz hasonlóan egyes emberek cirbolyatobozból, mások fenyőtobozból lettek.

32.

A Maestro egyre csak a színeket válogatta, hogy megfesse az ő Janájának isteni alakját. De Jana újból eltérítette egy kérdéssel. Figyelmét egy magányos csónakban ülő utas vonta magára, aki a Szent Hely felé, az Első Föld felé evezett. Ennek az embernek a titkos kikötő felé irányuló, éles tekintetében hihetetlenül egybeolvadt a fájdalom és a gyűlölet, a jámbor szentség és az értelmetlen lázadozás. A hit és a kétely. A csalódás és a remény.

A Maestro nem válaszolt azonnal Jana néma kérdésére, mintha közben lepergetné magában ennek az ismeretségnek sok-sok részletét.

– Ő a szakértőnk. A mi bizottságunk szakértője volt a Legfelsőbb Tanácsban. Még a Szovjetunió idején. A legjobb pénzügyi és gazdasági szakértő. Akkor az egyik legnagyobb külkereskedelmi bankban dolgozott. De ebben nem volt semmi különös, hiszen a Legfelsőbb Tanácsba csak a legjobbakat, a legkiemelkedőbbeket hívták meg szakértőknek... Én a Kremlben ismerkedtem meg vele...

A Legfelsőbb Tanács közös ülésének befejezése után a Körteremben odalépett a Maestrohoz egy középkorú férfi, mondván, hogy ő volt a kiállításán, és most autogramot kér tőle. A Maestro zavartan vonogatta a vállát:

– Mivel érdekeltem ki ezt a tiszteletet?

– Tetszettek az ön művei – mondta a szakértő. – Én magam egy sikertelen művész vagyok. Ha így tudnék festeni, bizonyára boldog lennék. De így arra kényszerültem, hogy a száraz tudományokkal foglalkozzam. Pénzüggel és gazdasággal. A lelkem viszont finomságra, szépségre, repülésre vágyik...

– Sose búsuljon, fiatalember – nyugtatta meg a Maestro. – Önben van energia. Következőképpen az ön tehetsége valami másban, de mindenképpen meg fog nyilvánulni. Fontos, hogy eszébe ne jusson eltemetni a tehetségét. Tűz van önben, ez azonnal érződik.

Mialatt e szavakat mondta a Maestro, három kecses lángnyelvet, alájuk négy sátrat formázó rudat, köréjük pedig hét parányi pontocskát rajzolt a fiatalember meghívókártyájára. Mindenki mást látott ebben a rajzban. Egyesek tüzet. Mások egy házat, egzotikus lakhelyet. Megint mások egy elragadó szépséget vagy egy égbe emelkedő, elbűvölő istennőt...

– Ez az öné – mondta a Maestro, és odaadta az autogramot a fiatal szakértőnek.

– Köszönöm, Maestro, remélem, még találkozom önnel a bizottsági üléseken – mondta a fiatalember.

– Természetesen, még beszélgetünk – biztosította a Maestro.

– Jöjjön, a legjobb lesz, ha lemegyünk az alagsori büfébe – javasolta a szakértő. – Annál is inkább, mert délre jár az idő.

A Maestro örömmel beleegyezett, mert ott nem annyira hivatalos a légkör.

Ráérősen lementek a büfébe.

– Vologyának hívnak. Egyszerűen Vologya Gradov. Ha akarja, tegeződhetünk. Annál is inkább, mivel majdnem kollégák vagyunk a művészetben. Pontosabban nem a művészetben.

– Semmi probléma – nevetett a Maestro. – Engem nyugodtan szólíts csak Matvejnek. – Bevallom, nem szeretem a különféle bonyolult megszólításokat, titulusokat.

Ezzel elváltak.

Aztán összeomlott a Szovjetunió.

Eljött a Papa ideje.

Eljött a hét bankár³¹ ideje.

Egyszer váratlanul berobogtak a Maestrohoz az elválaszthatatlan barátok: Zsenya őrnagy, vagyis Jevgenyij Grigorjevics és vele együtt a Szovjetunió utolsó parlamentjének két tagja – a költő Vologya Koszigin-Kojanto³² meg a költő és festő Ruga Romin. Mindketten exképviselők, a Legfelsőbb Tanács volt tagjai. Tudták, hogy a Maestro, amikor dolgozik, semmiféle italt nem tart a műhelyében, ezért a trojka saját készlettel érkezett. Zsenya őrnagy mindig tartott valami inni- és ennivalót az öblös táskájában. Vologya és Ruga zsebeiben is mindig akadt egy-két ötven- vagy százgrammos üveg vodka, konyak, whisky vagy likőr. Egy pohárára való. Ezeket valamiért „gazfickócskáknak” hívták. Már mindhárman virágos hangulatban voltak. Lehet, hogy tort ültek a volt Szovjetunió emlékére. Már a küszöbről kórusban kiabálták:

– Hallottál Gradovról?

– Tudod, hogy ki ő most?

– Tudod, hogy micsoda ügyei vannak mostanában?!

– Ezer éve nem láttam – mondta a Maestro. – Ki vele, milyen híreket hoztatok?

– Ő a legerősebb a hetekben. Mindenkit elküldött, tudod hova? Az édesanyjukba, jó messzire³³. Árulók, tolvajok, banditák. Mint valami taknyosokat. Egyedül akarja felemelni az országot. Neki van a legnagyobb bankja, fiókok sokaságával. Kizárólag a hazai ipart és a hazai mezőgazdaságot finanszírozza. Ez a nép testének táplálására szolgál. A nép lelkének kigyógyítására pedig képtárat alapít. A legjobb és legigazabb munkákból.

– És én mit tehetek?

– Meg akarja nézni a képeidet. Lehet, hogy párat meg is vásárol.

A Maestro Ruga Romanra nézett, és megkérdezte:

– A saját alkotásaidat nem mutattad meg neki?

– Mutattam neki ezt-azt.

– És?

– Azt mondta, hogy majd később. Hogy talán majd a következő partira, a következő eresztés, a következő vásárlás tárgyai lehetnek.

Zsenya őrnagy örvendezett:

– Akkor kezet rá! Hadd jöjjenek a szakemberek, a művészettörténészek, hadd nézzék meg. Igaz, megvannak a maga szeszélyei, a saját érdekei, váratlan mániái a művészetben és a festészetben is.

³¹ Az orosz történelemben korábban használt ‘hét bojár’ (семибоярщина, 1610–1613) analógiájára egy újságíró kezdte használni a ‘hét bankár’ (семибанкирщина) kifejezést azoknak az újkazdag oligarcháknak megnevezésére, akik a peresztrojka idején döntő szerepet játszottak az orosz gazdasági és politikai életben, és akik valójában kilencen voltak: Borisz Berezovszkij, Mihail Hodorovszkij, Mihail Fridman, Pjotr Aven, Vlagyimir Guszinszkij, Vlagyimir Potanyin, Alekszandr Szmolenszkij, Vlagyimir Vinogradov, Vitalij Malkin.

³² Vlagyimir Koszigin, írói nevén Kojanto (1933–2012) korják író, költő, közéleti személyiség. Az öslakosokért való bátor kiállásáról személyesen is meggyőződhettem egy nemzetközi konferencián. A Szovjetunió széthullása után az első szabad választásokon nagyon sok értelmiségi (író, költő, művész, tudós stb.) vállalt közéleti-politikai szerepet a Dumában, és költözött családotul Moszkvába, többek között e regény írója is. Ugyanez történt a többi volt szocialista országban is. Például: a kirgiz Csingiz Ajtmatov (1928–2008), a cseh Vaclav Havel (1936–2011), a magyar Göncz Árpád (1922), Csoóri Sándor (1930), Csurka István (1934–2012) stb. esetében.

³³ Az eredeti szövegben egy orosz frazéma szerepel: Oda, ahova Makar sem hajtotta ki a borjakat.

Megérkeztek Gradov szakemberei, megnézték a képeket, kérdezgettek ezt-azt a Maestrótól, aztán megérkezett maga Gradov is egy ügyvéddel, aki már az adásvételi szerződést is hozta magával. A Maestro ránézett a papírra, észrevehetően zavarba jött, még el is sápadt.

– Vologya – mondta Gradovnak –, az én munkáim nem érnek ennyit, hidd el nekem!

Erre Gradov csendben elmosolyodott, és ezt mondta:

– Maestro, szívesen elhiszem, hogy nem ennyit érnek! A te mesterműveid értékét nem lehet pénzben kifejezni. Hidd el nekem, aki művésznek ugyan sikertelen vagyok, de meglehetősen jól fel tudom mérni az emberiség lelki és anyagi kincseinek értékét.

A beszélgetés ezzel véget ért.

Később Ruga Romin megkérdezte a Maestrót:

– Mihez kezdesz a pénzzel, Matvej?

– Nem tudom – válaszolta a Maestro. – Nem gondolkodtam rajta.

– Tudod, mit vennék meg, ha nekem ennyi pénzem volna?

– Nem, nem tudom.

– Megvenném a Nagy Opera balettkarát!

– Minek neked annyi balerina?

– Lefesténém őket. El tudod képzelni, mindennap egy új modell, új portré, új mestermű – ábrándozott Ruga. – Mindannyian különbözőek, nem kell törni a fejed. A múzsa is új mindennap, ránézel, és ihletet merítesz. Ráadásul a balerínák nyolcvanöt százaléka megkapható – ezt még Picasso is észrevette –, nem kell időt vesztegetni az etyelepetyelére. Lefesténém őket mindennap. Minden kis újoncot!

– Mindennap új balerínát festeni – nem bírnád ecsettel! – nevetett barátján a Maestro.

A bank betétkönyvét, amit az ügyvéd hozott, a Maestro meg sem nézte, bedobta az íróasztal egyik fiókjába. Teljesen megfeledkezett róla. Janával volt elfoglalva.

34.

Most Janáról elmélkedett. Pontosabban, mint egy modellről a művész számára.

De képtelen volt megtalálni a színeket, megrajzolni a vonalakat, megtenni a megfelelő ecsetvonásokat, hogy életet leheljen a lány arcába, életre keltse az auráját. Még nehezebb volt megragadni gondolatainak légies rezgéseit, észjárásának kifürkészhetetlen útjait, vibráló lelkiállapotát...

A nő mindig váratlanul érkezett.

És ugyanolyan váratlanul ment el.

A férfi a családi szálláshelyen élt, az erdei tanyán. A ház egy alacsony, fehér zuzmós dombon állt, örökzöld fenyők között. A fenyők felett a nap aranyszínű, áttetsző palotája. Körülötte a végtelen kék ég.

Járkált a fenyvesben.

Lába alatt a fehérenél is fehérebb rénzuzmó.

A tisztánál is tisztább rénzuzmó.

Szeme előtt a zöldnél is zöldebb tűlevelek.

Vállait a fenyők hajlékony ágai simogatják.

Mész, mintha úsznál a fatörzsek között, és szívod magadba a tűlevelek, a vörös- és a feketeáfonya-levelek meg a borostyánszínű gyantacseppek éltető aromáját.

Ment a fenyves erdőben.

Barangolt a paradicsomi földön.

Ez maga a földi paradicsom.

Pontosabban, mintha lebegett volna a paradicsom fölött.

Még pontosabban valósággal lebegett a földi paradicsom sárgás-aranyos fenyői között.

Kereste a színeket az ő isteni Janájának az alakjához. Elég sok szín volt az erdejében. Színáradat. Finom nüánszok a színekben és a vonalakban. Mindenütt ott voltak körülötte. A

levegőben, a fenyők között a fénysugárban, a feje fölött az égen, a lába alatt a rénzuzmóban. Hatalmas mennyiségben.

A túlevél zöldjében.

A fekete áfonya termésének sötétkékjében.

A túlérlett hamvas áfonya üde világoskékjében.

A tavalyi száraz tűlevelek narancsszínében.

Az erdő élt. Az erdő lélegzett. Az erdő ősi mítoszokat suttogott. Az erdő mesebeli dallamokat dúdolt. Az erdőben gombacsaládok tenyésztek. A gombabirodalomban látni lehet a fenyves minden színét.

A fehér gombák kemény barna kalapjai.

Az érdesnyelű tinórugombák tűzpiros sapkái.

A rókagombák vörössárga ernyői.

Orgonalila galambgombák.

Málnaszínű galambgombák.

Indigókék galambgombák.

Sárga galambgombák.

Vörös galambgombák.

A lány elment. És ő a fenyvesben kereste.

Sehogyan sem tudta megtalálni a hozzá illő színeket, habár sokat tanult, és sokat tudott. Emlékszik, hogy amikor kiállította az első képeit, mindenki nagyreményű művésznek tartotta. Ám a remények valami miatt nem siettek meglátogatni a műhelyét, hogy nyomot hagyjanak a vásznán. De igazából nem volt oka panaszkodni az alkotói életére. Különböző kiállításokra hívták. Örömmel vásárolták a képeit. Albumok jelentek meg a munkáiból. Előnyös megrendeléseket kapott. Aztán elkezdődött a gorbacsovi peresztrojka. És a sors akaratából, amikor az első alternatív választásokon megválasztották őt a Szovjetunió népi küldöttének, a politikai indulatok, történelmi megrázkódtatások poklában találta magát. A szeme láttára bomlott fel a Szovjetunió, omlott össze a hatalom, és bukott meg a kommunista párt. Nagyon a szívére vette az eszmék megghiúsulását, a nyomort és az ország szellemi elszegényedését. De túlélte. Folytatta a munkáját. Minél többet gondolt a Szovjetunió váratlan bukására, annál több lett a munkája és a gondja. Nem számít, milyen szavakat használnak a Szovjetunió összeomlására: állami fordulat, forradalom, a hivatali személyek árulása. Közben elkezdődtek a lokális polgárháborúk Abbáziában, Hegyi-Karabahban, Moldáviában, Dél-Oszétiában, Dagesztánban, a Kaukázusban. A szemétdombokon, pincékben megjelentek a hajléktalanok, a senkinek sem fontos öregek a saját sufnijukban haltak meg elhagyatottan, az utcákat ellepték a csavargó gyerekek...

Mi volt az oka a Szovjetunió széthullásának? Az örök orosz kérdések: az első: ki a bűnös³⁴? A második: mi a teendő³⁵?

³⁴ Utalás Alkekszandr Herzen (1812, Moszkva – 1870, Párizs) Ki a bűnös? című naturalista társadalomkritikai regényére. Herzen a XIX. század első felének nemesi, földesúri forradalmár nemzedékéhez tartozott. Az orosz reformerek kétféleképpen képzeltek el hazájuk fejlődését. A nyugatosok Európa felé, a szabadságjogok és a racionalizmus irányába; a szlavofilek pedig az ortodox egyházban és a paraszti földközösségben hittek. Hegel a két tábor vitájában a baloldali hegelianizmust népszerűsítette. Hitt abban, hogy az embert a környezete formálja, ezért olyan környezetet kell teremteni, hogy az méltó legyen az emberhez. De ez a korabeli orosz viszonyok között csak utópia maradt.

³⁵ Utalás Nyikolaj Csernisevszkij (1828–1889) több nyelven beszélő orosz író, kritikus, filozófus Mit tegyünk/Mi a teendő (1867) című művére, mely hű képet fest a XIX. század közepének orosz forradalmi mozgalmairól. E könyv, melyen fiatal forradalmárok egész generációja nőtt fel, Leninnek is kedven olvasmánya volt. (Olyannyira, hogy forradalmi röpiratának is ezt a címet adta: Mit tegyünk/Mi a teendő?)

Megint azok a rekviráló katonák. A rekviráló katonák nem hagyták nyugodni.

Ismét jött Nyikolaj Ivanovics I. A saját történetével. Túlélte a bombázást a kis húgával együtt. Valamivel a bombázás után partizánok jöttek a faluba. A partizánok az erdők gazdái. Természetesen, ha előjönnek az erdőből, nekik is, mint mindenkinek, enni kell, inni kell, és meg kell szállni valahol. Meg kell foltozni az elnyűtt ruhát. Sőt, még egy fiatal menyecskét is kell keríteni. Kipihenték, kialudták magukat a partizánok, ettek-ittak, és készülődtek vissza az erdőbe.

Ekkor két fogat érkezett. Kiderült, hogy két idős segédszolgálatos német katona érkezett töltetlen puskával – rekvirálók, a lovaknak gyűjtöttek takarmányt a falvakban. A partizánok elkapták őket – valódi élő ellenség, maguk futottak a karjaikba. Indulás a mezsgyekaróhoz. Ássátok meg a sírokat.

Ekkor az egész falu rohant a parancsnokhoz:

– Parancsnok elvtárs, engedjék el őket. Miféle harcosok ők: öregek, csak puskájuk van. Senkit sem öltek meg. Senkit sem bántottak.

Állnak a rekviráló katonák, hallgatnak sorsukra várva.

A parancsnok igen elcsodálkozott:

– Azt kéritek, hogy kegyelmezsek meg nekik?

– Igen, hagyja őket életben.

– De hát hány békés embert öltek meg a fasiszták! Ti meg közbenjártok ezekért – mutatott a parancsnok a fogoly rekvirálókra.

– Parancsnok elvtárs, nem ezek a németek lövöldöztek, nem ezek az öregek öltek.

– De nekik is felelniük kell a sajátjaikért! – mondta a parancsnok.

– Ha megölik őket, megtorolják, rajtunk állnak majd bosszút, felgyújtják a falut – győzködtek a falubeliek a partizánparancsnokot. – Hagyjátok őket. Majd mi bezárva tartjuk őket, amíg ti vissza nem tértek az erdőbe.

Áll a falu népe, és várja, hogyan végződik az egyezkedés a partizánparancsnokkal.

Állnak és várnak a rekviráló katonák is.

Vajon melyik oldalra billen a mérleg?!

A parancsnok, fiatal ember, hallgatja, pödörgeti a bajuszát. Hogyan lehet, hogy ti, szovjet polgárok azt kéritek, hogy kegyelmezsek meg az ellenségnek. Ugyan miért? Azért, mert a földünkre jöttek? Ilyen kijelentésekért felelősségre vonás jár. Háborús időkben minden megengedett a parancsnoknak. Bárkít likvidálhat árulásért, az ellenségről nem is beszélve. Nincs ezen mit beszélni.

Ezen kívül a parancsnoknak volt még egy nyomós oka arra, hogy miért végezzen a rekviráló katonákkal. Mindennap jelentenie kellett a feletteseinek: hány vonatot siklatott ki, mennyi élőerőt és technikát tett harcképtelenné. Egyszóval: milyen veszteséget okozott az ellenségnek. Másik oldalról viszont a parancsnok belátta, hogy a falu lakóinak igazuk van. Csodálkozott is a titokzatos orosz lélek, a titokzatos szláv lélek megnyilvánulásán. Téged ölnek meg, és te kérsz megértést, kegyelmet a gyilkosnak. Kész vagy mindent megbocsátani a gyámoltalan vagy már legyőzött ellenségnek.

Öreg és fiatal kérlelte a parancsnokot.

A falu népe vár.

Várnak a rekviráló katonák.

Mindenki a dolog kimenetelére vár.

Volt már ilyen más falvakban is. Ha jönnek a megtorlók, mindenki mentse magát, ahogy tudja. Felgyújtanak mindent. Van, akit azonnal agyonlőnek, van, aki a saját házában ég benn, van, akit elhurcolnak Németországba. Kevés az olyan szerencsés ember, akinek sikerül elrejtőznie az oltalmazó erdőben.

A Maestro fest, és érzi, hogy egyre nő benne a feszültség. Merre billen a mérleg serpenyője, maga sem tudja. Egész idő alatt a szeme előtt úsztak a kép részletei. Részletek, részletek, részletek. Mintha ő maga is ott ment volna a kis falu felé az ellenség büntetőosztágában. Mintha ő maga gyűjtotta volna föl egymás után a megszállt föld falvainak, településeinek a házait. Sírj! Üvölts! Hajítsd el az ecsetet! Mintha most te magad volnál elfoglalva a kis belorusz falvak lakóinak kivégzésével.

A Maestro festette a képet. És nem tudta, mi lesz a vége.

36.

A Szovjetunió széthullása után magasra jutott Ruga Romin, a költő és művész. Legfőbb pártfogója és megrendelője a hatalmas Kormányzó, a Gazda, a Séf; a vidám, életszerető, szeretetteljes és becsvágyó úr lett, aki a gorbacsovi peresztrojkának és a Szovjetunió széthullásának köszönhetően került a hatalomba. Háta mögött szűk körben egyszerűen Séfnek vagy Gazdának, tréfából pedig Kazanovának hívták, tekintettel a múltban közismert olasz íróra³⁶ és tudósra. Sok oligarchától és újgazdagtól eltérően ő adakozó természetű ember volt. Soha nem filléreskedett. Ruga időről időre megfestette a Gazda portréját. Különböző háttérrel, különböző attribútumokkal. A dolgozósobájában. Vadászaton. Halászáton. Pihenés közben. Vagy a soros állami kitüntetés vagy valamelyik szövetségi hatóság, társadalmi szervezet, politikai párt vagy mozgalom kitüntetésének átvétele után. Elég gyakran kapott kitüntetéseket, úgyhogy a művésznak állandóan volt munkája. Ezenkívül sok-sok barátnőjének a portréját is megrendelte a Séf. Sorozatok formájában. Az egyik sorozat – „Buja keblek”. A másik – „Buja csípők”. Közeli barátainak a társaságában illetlen szavakkal emlegette őket. Aztán ott volt a „Szőke nők”, a „Barna nők”, a „Gesztenyebarna nők” sorozat is. Vásznára kerültek a rézbőrű, a sárga és a fekete nők is. Egyszóval az egész nemzetközi paletta. Mint minden hősszerelmes Don Juan, ő is elnéző volt a nőkkel szemben, és nem is nagyon igazodott ki rajtuk. De a barátnői között néha akadtak elég tisztességes személyek is, akiket örömmel festett le a művész, mert talált bennük valamilyen érdekességet. Miért tetszettek a Séfnek Ruga Romin képei? Talán azért, mert minden személyben igyekezett olyan vonzerőt találni, ami tetszhet a gazdának. Fontos, hogy vonzó legyen, hogy hasson. A Séfnek így tetszett. Ruga kiismerte a pártfogója ízlését, vonzalmait. Tudta, hogy mi kell neki a rajzon. Ezért nem volt nehéz a Kormányzó kegyeltjének lenni. Mi több, emiatt aztán mások számára is modern és vonzó művész lett.

Ruga Romin tudta, hogy az igazi művész nem függhet senkitől és semmitől. De a peresztrojka, a Szovjetunió széthullása, a szovjethatalom bukása, az ezeket követő vadkapitalizmus mindent a feje tetejére állított. Valahogyan élni kellett, és a legfontosabb: vissza kellett adni a megfelelő helyre az élet lelki támaszait mind a maga, mind pedig az emberek számára. Pontosabban az ember számára. Mert egy feje tetejére állított világban, ahol a lelki és szívbeli értékeket az anyagi javak váltották fel, és ahol arra kényszerítik az embert, hogy csak a dollárt és a rubelt istenítsen, nem lehet sokáig csak úgy élni vagy egyszerűen csak létezni. Később meg már csak tehetetlenségből is megmaradt a Séf mellett. Bár tisztában volt vele, hogy ha nem hagyja ott a modelljét, akkor művészként neki vége. De a pártfogójától kapott anyagi javak elfojtották minden alkotói kételyét. Túl kell élnie valahogyan.

A Séf segített kedvencének felépíteni egy vidéki házat a saját elővárosi rezidenciája közelében, rézsút, az utca túloldalán. Ruga Romin nagy örömmel mutogatta tágas házát a vendégeknek. Hogy hány szint volt benne, a Maestro soha sem tudta megjegyezni. Az elsőt – a kandallóterem és a nappali. A másodikon – a hálószobák, az étkező, a konyha és még valami. Feljebb – a könyvtár, a dolgozósoba, a műterem és egyéb helyiségek. A tető alatt a padlás-térben – a biliárdszoba. Benne egy zöld posztóval bevont, hatalmas asztal. De a Maestro soha

³⁶ Giacomo Girolano Casanova de Seingalt (1725–1798) neve oroszosan: Kazanova.

nem irigyelte a társát, és nem ítélte el az anyagi javakhoz való ragaszkodása miatt. Bár Ruga Romin néha panaszkodott a saját középszerű, függő művészi és költői sorsára.

Egyébként ebben a világban mindenki függ valakitől vagy valamitől.

37.

Úgy tűnt, hogy a világot az Uralkodó, a Gazda, a mindenható Séf igazgatta. Pontosabban az ő csapata.

Vidáman, bohón, igazi orosz lendülettel irányította.

Egyetlen hír sem szólt arról, hogy volt-e közvetett köze a Szovjetunió széthullásához, a szovjethatalom bukásához, Oroszország kifosztásához, de gondtalanul élt. Senki sem tudta megmagyarázni, hogy az éhínség határán lévő, koldusbotra jutott orosz nép miért isteníttette őt. Tudniillik, minden választáson, amin csak elindult, mindig megszerezte a szavazatok majdnem száz százalékát, mint régen, a szovjet időkben. Mindig kilencven fölött volt. Mintha mindig lovasroham lenne, mindig hurrázva támadott. Az összejöveteleken, amiken Ruga Romin a portréit festette, nem tudott egy percnél tovább csendben maradni. Legszívesebben a szerelmi ügyeiről, az ezen a fronton aratott győzelmeiről mesélt. Jóllehet, mint minden szoknyavadász férfi, ő is kozmetikázott rajtuk egy kicsit, hozzátett valamit a valósághoz. Ruga hallgatta őt, és mindig szívesen fenntartotta a beszélgetést, mivel a Séfnek igen eleven, kalandozó, detektívre valló képzelőereje volt. Az utolsó ülések egyikén, amikor Ruga az éppen aktuális portréját festette, a Séf megkérdezte:

– Rugon Prokopjevics, miért nem jöttél el a jubileumomra?

– Úton voltam, a kordon mögött.

– Volt meghívód?

– Volt.

– Eljöhettél volna.

– Sajnálom, hogy nem tudtam.

– Sokat veszítettél.

– A következőre mindenképpen eljövök.

A Séf néhány másodpercig hallgatott, aztán megkérdezte:

– Ismered Ruszalkát?

– Melyiket? Szerintem úgy megsaporodtak, hogy meg sem lehet számolni őket!

– Hát, a legkeletibbet! Az első osztályút!

– Hallottam valamit. Azt mondják, elérhetetlen, megközelíthetetlen, utolérhetetlen és így tovább.

A Séf szünetet tartott, majd ezt mondta:

– A jubileumomon, amit te elszalasztottál, a közeli barátaim szereztek nekem egy meglepetést.

– Miféle meglepetést?

– Hát, hallgasd.

És a Séf felidézte az utolsó jubileumát.

Ruga, szokás szerint fél füllel hallgatta őt, közben felvitte a festéket a vászonra. Igaz, később kétségtelenül sok mindent hozzátett magától.

Nagy lendülettel szervezték a jubileumot, emlékezett a Séf. Először az állami kitüntetés átvétele, aztán az üdvözlések, majd az ajándékok mindenkitől, akit csak el lehetett képzelni – reggeltől estig csak ezeket vette át. Este bankett. Természetesen a legtágasabb, legelőkelőbb éttermet foglalták le. Az ünnepi vacsora későig elhúzódott. De a jubilánsnak a jubileum napján mindent szabad. Hamarosan eltávozott a dácsájára, a Kék Tóra a legszűkebb körrel – a közeli barátokkal és a tekintélyes vendégekkel. A dácsán újabb bőséges asztal várta őket énekesekkel, tréfacsinálókkel és a születő kapitalista életforma egyéb attribútumaival.

Ittak.
Ettek.
Énekeket hallgattak.
Megnézték a sztriptíztáncosokat.
Az egész asztal ordítózva énekelt.
Maguk is táncoltak.
Biliárdoztak.
Teával és kávéval élénkítették magukat.
Kényelem, fesztelen légkör.
Aztán kezdődött minden előlről.
Megint szívbeli pohárköszöntők, hozsannázások.
Aztán ivás.
Evés.
Ének.
Sztriptíz.
Ének.
Tánc.
Biliárd.
Tea, kávé.

Éjfélre járt az idő. A hosszan tartó evészettől és ivászattól kimerült vendégek lassan szétszéledtek. Azokat, akik alig álltak a lábukon, hazaszállították. Mindenkiről gondoskodtak. Csak a leghűségesebb, legállhatatosabb barátok és bajtársak maradtak.

A jubilánst elvitték az úszómedencés szaunába.

A barátok sutyorogtak:

– Lesz egy meglepetés is.

– Meglátjuk – mondta a jubiláns. – Szeretem a meglepetéseket.

A szauna után újból asztalhoz ültek. A könnyű ételekkel és sörrel teli asztal közvetlenül a medence széle mellett állt. A medencében pedig ott úszkált Ruzalka. Vagy testszínű volt a fürdőruhája, vagy nem is volt rajta. Mindenesetre átlátszónak tűnt. Egy valódi sellő volt. Igazibb, jobb, mint egy folyami sellő. Halfarok helyett könnyedén, úszólábakként mozgó formás lábai voltak, a medence egyik végétől a másikig úszkált az asztal mellett, de hidegen hagyta a vidám társaság, mintha a vadonban hancúrozna, az emberi szemektől távol, a folyó egy titkos, csendes forgójában, ahova lebukott a magas kék ég. A medence csempéjének kékje és a zöldeskék víz kékes árnyékot vetett rá. Kibontott haja szürkésbarna hínárként húzódott mögötte, megtörve a víz hullámos fodrait. Szép volt, vonzó és kíváncsi. Nyugalom áradt belőle, és az olyan örök dolgok érzése, mint az ég, mint a levegő, mint a víz. Lehet, hogy az asztaltársaság ezért hallgatott el hirtelen, és ezért követte őt némán a tekintetével, és fordult egyetlen közös nyakként, egyetlen közös fejként hol balra, hol jobbra.

Végül a jubiláns nem bírta tovább, hümmögött, aztán megkérdezte:

– Hmm... Sokáig úszkál még ott? Ideje volna az asztalhoz hívni?!

– Inkább az asztalra – mondta egy basszus hang.

– Máris kihalásszuk! – válaszolt néhány hang.

Bugyborékkolt a víz, fröcsögött, vidám zaj, lárma támadt.

És abban a pillanatban kihalázták Ruzalkát a medencéből. A kezükben hozták, de nem leültették, hanem lefektették az egyik oldalára, a széles heverőre, ami a medence szélénél állt. Ruzalka rá sem nézett a jubilánssra. Közben a névnapját ünneplő barátai-haverjai némán, ám kifejezően bátorították: csipkedd magad, mutasd meg, jubiláns, mire vagy még képes.

De a jubilánsnak már mindenféle bátorító mozdulat nélkül is felvidult az egész teste, megfeszült minden izma. Felállt, megigazította az úszónadrágját, és büszke mosollyal hümmögte: én, barátaim, mindig formában vagyok!

Odament az asztal végéhez. Ekkor Ruzsalka elkapta a férfi tekintetét, úgy tűnt, hogy a nő alig észrevehetően rákacsintott a bal szemével. Mintha csak azt mondaná: rajta, ne aludj! Ránézett a habos sörrel teli pohárra, ami Ruzsalka meztelen lábainál várta őt. Aztán a medence mélyébe fordította a fejét, és éles hangon mondta:

– Vodkát!

Abban a pillanatban a kezében termett egy kupica vodka. Felemelte szemmagasságba, és az áttetsző folyadékkal teli üvegen keresztül nézte Ruzsalkát, néhány másodpercig így tartotta, majd fejét hátraszegezve hirtelen a szájába öntötte.

Elégedetten köszörülgette a torkát, letette maga elé az üres poharat az asztalra, kezét végighúzta az ajkán, kiegyenesítette a vállát, és ezt mondta:

– Valódi!

Ekkor néhány pár kéz megragadta a jubilánst, felemelték, és finoman leengedték Ruzsalka mellé.

Várt néhány pillanatot, aztán az ajtók felé intett a kezével. Barátai tompa morajjal kimentek a teremből, ahol az úszómedence volt.

Csend lett. Csak a víz csobogott alig hallhatóan a medence oldalán.

Némán nézegette a nőt.

Nem sietett, elnyújtotta az élvezetet.

Szép kényelmesen felemelkedett a kezére és a térdére. Közben hevesen forrt az ereiben a vér, nyomta és hajtotta őt. Siettette.

Nem tudta levenni a szemét Ruzsalkáról. Tényleg jó nő volt. Egy, a víz titokzatos mélyéből kihúzott, friss, sikamlós, tiszta, érintetlen halacskára emlékeztette őt.

– Ah, én smaragdszínű halacskám... – mormolta.

De ekkor zavar támadt.

38.

Zavar támadt, amire nem szeretett visszaemlékezni a jubiláns, és ő maga senkinek sem mesélt róla.

Éppen csak megérintette, Ruzsalka eltolta a kezét.

A férfi ápolt arca egyetlen pillanat alatt egyetlen néma kérdéssé változott.

A nő nem sokáig gyötörte a némaságával, éles hangon megkérdezte:

– Vannak részvényeid?

– Miféle részvényeim? – a férfi döbbent szemöldöke felfelé repült.

– Gazprom-részvények³⁷.

– Vannak – válaszolta gépiesen, a váratlan kérdéstől meglepetten.

– Add oda!

– Kinek? Talán neked?

– Nem, nem nekem.

– Hiszen mindent kifizettünk.

– Még semmi sincs kifizetve.

– Kit nem fizettünk ki?

– Nem engem.

– Akkor kit?

– A népet. A népnek add vissza.

– Ugyan miért?

– Mert az övé. Nem illik elvenni a néptől a részvényeit. Nem szép dolog. Ésszerűtlen!

– Ki vagy te?! – még az alsó ajka is lebiggyedt a jubilánsnak.

³⁷ 1989 júliusában hozták létre Gorbacsov javaslatára. A föld legnagyobb földgáz-kitermelője.

Hallgatott egy darabig, aztán feltalálta magát:

– Ki vagy te? Talán Robin Hood szoknyában?

– Akár Robin Hood is...

Végül elmúlt a döbbenet, visszatért az önuralma, sőt humorizálni is tudott:

– Pontosabban Robin Hood szoknya nélkül!

Ez elszórakoztatta a férfit, és hahotázni kezdett.

– Ha nem adod oda, a nép maga szerzi vissza! – mondta higgadt, de kemény hangon, legalább is úgy tűnt a jubilánsnak.

– Azt még majd meglátjuk! – nevetett a jubiláns. – Mire fel?

Ekkor a férfi közelebb húzódott hozzá, de Ruszalka hirtelen az oldalára fordult, meglökte őt, a jubiláns pedig lerepült a heverőről, és a medencébe pottyant.

– Hát, erre fel! – nevetett kajánul a nő.

Aztán Ruszalka felült, könnyedén felugrott az asztal mellől, ráérősen odasétált a falnál lévő szekrénykéhez, elővett egy tiszta lepedőt, beleburkolózott, és csípőjét kecsesen ringatva kiment.

A jubiláns pedig jól táplált hústömeggént pottyant a medencébe, lement a fenekére, és alaposat kortyolt a klóros vízből. Majd felbukkant, kiköpte a vizet, prüszkölt, mert az orrába is belement a víz. Csak később, miután magához tért a meglepetéstől és a kissé hűvös fürdőtől, kezdett ordítozni:

– Te sz-szuu...! Te bü-dös-ku...!³⁸ Én téged...!

És szitkozódva, prüszkölve kiúszott a korláthoz.

– Én ezt a...!

Az üvöltésre berohantak a barátai.

Segítettek neki kikászálódni a medencéből, száraz lepedőbe csavarták, a helyére vezették, leültették az asztalhoz. Szitkozódott, prüszkölte a vizet, és nagy súlyával lehuppant a székre, két tenyerét végighúzta a haján, kicsavarta belőle a vizet.

Az asztaltársaság néma várakozásba dermedt. Nem is annyira a Séf lehetséges dühétől dermedtek meg – hiszen mindenki tudta, hogy gyorsan kiengesztelődött, és tréfálkozni is szeretett –, hanem mert senki sem tudta, hogy mit művel majd Ruszalka váratlan és megmagyarázhatatlan pimaszsága miatt.

A jubiláns bepréselte magát a székbe, fenyegetően körülnézett a társaságon, és hangosan üvöltötte:

– Ez a ti meglepetésetek, idióták?!

Az asztaltársaság hallgatott.

– Kérdezem: ez a ti meglepetésetek?! Még senki sem csókolta, érintetlen, megközelíthetetlen! Az a nő, aki már egész Európát végigjárta Courchevelről az Azúr-partig. Idióták, bakkecskék, még a nőkön sem tudtok eligazodni. Mindig beértétek holmi ringyókkal! Idióták, barmok, birkák!

Hallgatás.

– Ki volt az értelmi szerző?

Csend.

Senki sem ismerte be, hogy köze lenne hozzá.

Titokban különböző verziókat fontolgattak:

– Lehet, hogy a vörösök küldték a nyakunkra? Zjuganov³⁹ küldönce. Mindent a népnek, ami az övé! Le az oligarchákkal, a parazitákkal! Le az úrgazdagokkal!

³⁸ Az eredeti szövegben a következő szókezdetek szerepelnek: a ‘cy...’, vélhetően a cyka/szuka szóból; és a ‘бл...’ vélhetően a блядь (repedsarkú, utolsó) kurva szó kezdőbetűi.

³⁹ Gennagyij Zjuganov (1944) az Oroszországi Föderáció Kommunista Pártja Központi Bizottságának az elnöke.

– Lehet, hogy a konkurensaink? Kevesen vannak tán, akiknek semmi sem szent? Vagyis, hogy a nép előtt besározzák a nevünket!

– Lehet, hogy az antiglobalisták közül való? Ők a világméretű rablás ellen lépnek fel. Ez most divat a fiatalok körében.

Ekkor valakinek eszébe jutott, hogy adjanak egy pohár vodkát a kedves jubiláns kezébe. Egyszerre felzúdultak, lármázni kezdtek. Valaki egy új pohárköszöntőt mondott a jubiláns tiszteletére. Valaki énekelni kezdett. Valaki táncolni készült. A jubiláns fogta a poharat, nézte, elgondolkodva hallgatott, aztán hátraszegezte a fejét, és kiitta a vodkát. De a szokásos elégedett „krákogás” elmaradt. Ez azt jelenti, hogy még nem higgadt le teljesen, még nem tette túl magát a medencébe való esésen.

A Házigazda letette a poharat, és utánozni kezdte az övét:

„Meglepetés! Meglepetés!”

Senki nem szólt semmit. Mindenki hallgatott.

Újból végigvezette a tekintetét az asztaltársaságon, de most már kevésbé fenyegető hangon megkérdezte:

– Hol van a nő?

Azonnal jelentették:

– Bezárkózott a vendéglakosztályba.

– Mit csinál?

– Lustálkodik a heverőn, szárítkozik...

Ekkor egy kicsit megnyihült a házigazda jubiláns, és basszus hangon megszólalt:

– Először is magatokat hoztátok kellemetlen helyzetbe, aztán a barátotokat, meglepetés-gazemberek!

Ekkor valaki kitalálta, hogy újabb pohár vodkát adjanak a kezébe. Némán kiitta, kézfejét végighúzta az ajkán, és krákogott.

Egyszerre fellelegeztek. Ez annak a jele, hogy a barát, a Séf visszanyerte megszokott formáját. Közben letette a poharat, és most már szelíden hozzátette:

– Még egy Ruzsalkára sem vagytok képesek, szereztetek nekem egy...

Szünetet tartott, aztán hozzátette:

– Környezetet váltunk!

Ekkor a társaság mozgolódni kezdett, hangoskodott, és mindenki egyszerre rohant az autókhoz. Ezen világ erős embereinek gazdaságában mindig akadtak az avatatlan szemek számára láthatatlan, félreeső kis zugok, kényelmes találkozóhelyek vagy tanyák. Eszükbe jutott a Kék Tó, a Fogadások Háza, a Mámorító Erdő, a Nyírfás Hegyek és még sok kellemes hely a jubileumi ünnep folytatására. Végül is nem holmi banánköztársaságban élünk...

Gyorsan változtattak a környezeten. Villámgyorsan. Az autók fekete kavalkádja ördöggént repült a hóviharban a néhány tíz kilométerrel távolabbi, sokkal zártabb, kevésbé elérhető helyre. Íme, az új környezet.

A jubiláns visszanyerte a régi formáját. Itt jól képzett személyzet áll rendelkezésre – minden vágyat teljesít. Itt minden magas színvonalú, minden első osztályú. Soha, senki nem követ el olyan csúnyt, mint amilyet Ruzsalka.

Nincs miért kísértetni a sorsot. A jubileum napját kellemes dolgokkal kell befejezni, hogy később legyen mire emlékezni.

39.

Amikor a jubileumi kavalkád elment, és csend lett, a tagbaszakadt biztonsági őr, csúfnevéen Kvadrát, bekopogott Ruzsalkához. Az ajtón keresztül megkérdezte:

– Önt hova vigyem?

Ruzsalka kinyitotta az ajtót, tetőtől talpig végigmérte a férfit, és megkérdezte:

– Mindenki elment?

- Mindenki. Ön az utolsó.
- Ön befejezte mára?
- Igen, elviszem önt, aztán szabad vagyok.
- És hova visz?
- Ahova parancsolja.

A nő hallgatott, valamin gondolkodott.

Abban az öltözetben állt a férfi előtt, amiben a medencéből távozott – lepedőbe burkolózva. Elvezette a férfiről a szemét, és lassan, színtelen hangon pontosította:

- Tehát, ön szabad.
- Igen, kora reggeltől talpon vagyok. A Séf elengedett.
- Jöjjön – mondta a nő, és kiment a szobájából, lement a lépcsőn az első emeletre.
- Hova megyünk?
- Majd meglátja.

A férfi némán követte.

A nő lement, odament a medencéhez, leült a padlóra a medence szélénél, és azt mondta Kvadrátnak:

- Terítsen le egy törülközőt, és hozzon valamit.
- Italt is?
- Persze.

Amikor a rögtönzött asztal meg volt terítve, a nő azt mondta:

- Üljön le.

Kvadrát leült.

A nő teletöltötte a poharát vodkával, és megkérdezte:

- Ihat?
- Ihatok.

Fogta a poharat, kérdően nézett a nőre, ő is felemelte a poharát, és egyszerűen azt mondta:

- Egészségére!
- Egészségére!

A férfi huszáros hetykeséggel felhajtotta a poharat. Aztán rágcsált valamit. Szeme elhomályosodott, elálmosodott.

Ruszalka a medence kék mélyét bámulta, feléje sem is fordította a fejét, úgy kérdezte:

- Kér még?
- Jöhet.
- Egészségére.
- Egészségére.

A férfi némán kiitta.

A nő megigazította a vállán a lepedőt. Aztán megkérdezte:

- Mindenki elment?
- Mindenki.
- Mérges?

Kvadrát pontosítás nélkül is értette, hogy kiről van szó.

– Az nem kifejezés! – mondta. – Rettentően dühös volt. Ocsmányul káromkodott. Aztán lehiggadt.

Kvadrát elhallgatott, majd hozzáfűzte:

- Békülékeny ember, holnapra mindent elfelejt.

Ruszalka hosszan hallgatott.

A férfi nem akarta megtörni a hallgatását. Végül ráemelte a szemét, de nyomban le is vette róla. A nő továbbra is a vizet bámulta, és fejét el sem fordítva megkérdezte:

- Kér még?
- Kérek.

- Fogja.
- Fogom.

A férfi megint az ajkához emelte, és megitta a vodkát.

Aztán fogott egy uborkát, és ropogatni kezdte. Az eltelt nap szemmel láthatóan alaposan kifárasztotta. Bal könyökére támaszkodva lefeküdt. Aztán elnémult, mintha meghalt volna az erején felüli munkától.

Ruszalka is lassan lefeküdt a hátára, a saját lepedőjére, és akkorát nyújtózott, hogy még az ízületei is ropogtak. Aztán szemét becsukva elnémult, mintha elszunnyadt volna.

Mindketten mozdulatlanul feküdtek egy darabig, és hallgattak. Aztán Ruszalka megkérdezte:

- Él még?
- Élek – válaszolta Kvadrát, és jóízűen ásított.
- Ki van még a dácsán?
- Csak a biztonsági őr.
- Fiatal?
- Nem öreg.
- Hívja ide.
- Máris...

Kvadrát hangosan szuszogva felemelkedett, beburkolózott a lepedőbe, és fáradt lábaival súlyosan lépkedve elindult az ajtóhoz. Kiment, és viszonylag gyorsan visszatért a biztonsági őrrel, mintha az ott várta volna az ajtó mögött. Kvadrát visszament a helyére, lefeküdt, egymásra hajtotta a lepedő két szélét, mint egy köpeny két szárnyát, álmosan ásított, aztán elcsendesedett.

Ruszalka végigmérte a biztonsági ört. Majdnem Kvadrát hasonmása volt – ugyanolyan nagy, köpcös, mintha egy alomból valók lennének, csak ő valamivel vékonyabb. Úgy néztek ki, mint két testvér. A nő hellyel kínálta a rögtönzött asztalnál, és megkérdezte:

- Iszik?
- Szolgálatban vagyok... – mondta bizonytalanul a fiatalabbik biztonsági őr.
- Mindannyian szolgálatban vagyunk – felelte Ruszalka.
- Így van.
- Tényleg nem iszik a Séf egészségére?
- Nem, a Séfért mindig kész vagyok – dörögte mély hangon.

A férfi némán megfogta a poharat, felemelte, a kezében tartotta, mintha a súlyát mérlegelné, aztán tompa hangon megszólalt:

- Egészségére, a Séf egészségére!

A fiatalabbik biztonsági őr nem egyszerre hajtotta fel a vodkát, mint Kvadrát, hanem nyugodtan, apró kortyonként, mintha meg akarná hosszabbítani az élvezetet.

A nő ült, és a medence mélyét bámulta. A fiatalabb biztonsági őr követte a tekintetével, és megkérdezte:

- Úszik egyet?
- Nem, már kiúszkáltam magam – hárította el Ruszalka.
- Készítsek önnek egy kellemes fürdőt? Ebben én nagy szakértő vagyok.
- Nem, köszönöm – tiltakozott Ruszalka.

Ekkor Kvadrát megmozdult, megtalálta a poharát, ránézett Ruszalkára, és ezt mondta:

– Maga hiába kér a Séftől részvényeket! Nem adják. Semmit sem adnak. Én már csak tudom, úgy fogják, mint farkas a prédát.

– Ahogy inni adnak, úgy nem adják oda a Gazpromot! És a Nyefteypromot⁴⁰ sem adják – mondta a fiatalabbik biztonsági őr. – Semmit sem adnak nekünk!

⁴⁰ Olajipari konszern.

- Ha nem adják, majd elveszük mi magunk! – nevetett vidáman Ruzsalka.
- Mi magunk – ez nehéz ügy – vakargatta egykedvűen a tarkóját Kvadrát.
- Ha élni akarsz, tegyél érte! – nevetett újból Ruzsalka.
- Így van ez – helyeselt a fiatalabbik biztonsági őr. – Mit meg nem tesz az ember az életéért? Ezzel megszakadt a beszélgetés.

A biztonsági őrök gyorsan elbágyadtak. Kvadrát az oldalára dőlt, és úgy szuszogott, mint egy kisgyerek. A fiatalabbik őr is elálmosodott, kinyújtotta a végtagjait, és elaludt.

Ruzsalka egy darabig még mozdulatlanul feküdt, hallgatta az alvók hortyogását. Aztán felállt, és lassan elindult a zuhanyzóba.

Reggel felé Kvadrát és a fiatalabbik biztonsági őr szinte egyszerre ébredtek a csupasz padlón. Egymásra néztek, aztán a poharak után nyúltak, hogy gyógyítsák a másnaposságot. Mindketten megkönnyebbültek.

Kvadrát megkérdezte:

- Kivel álmodtál, barátocskám?
- Ruzsalkával.
- És te?
- Én is.

Hallgattak. Ittak még.

A fiatalabbik azt mondta:

- Csodálatos. Ha elmondanád valakinek, el sem hinné.

– Ki is hinne el ilyesmit?! – mosolygott öntelten Kvadrát. – Ruzsalkák csak a mesében léteznek.

Még egyszer zavartan egymásra néztek. Talán álom volt, talán valóság, ami a Séf eme jubileumi éjszakáján történt. Mindenesetre az őrök semmi nyomát nem észlelték annak, hogy Ruzsalka egyáltalán ott volt a dácán. Minden vízi tündér habból születik. Aztán eljön az idő, amikor a hab szétpattan, eloszlik, és minden tündér csak úgy magától elillan. Volt vízi tündér, nincs vízi tündér.

40.

A jubiláns Séf pár pohár vodka után kissé elernyedtt az úton. De aztán, valami kellemesre emlékezvén váratlanul felélénkült, és beszélni kezdett:

– Tíz évvel ezelőtt találkoztam egy lánnyal, aki egy vízi tündérre hasonlított. Igaz, őt nem Ruzsalkának hívták, normális neve volt: Anyecska. Kis híján fülig szerelmes lettem belé, kis híján...

És elkezdte felidézni a saját karrierjének kezdetét. Ő talált meg engem, amikor bekerültem a hatalomba, mondta. Peresztrojka. Gorbacsov. Alternatív választások. Gyűlések. Demokrácia és a többi. De az alapvető haladási irányok már kirajzolódtak. Én már éreztem, hogy merre tartunk. Ám az én új, agilis üzletasszonyomnak, Anyecskának szerintem akkor még eszébe sem jutott, hogy megszabaduljon a komszomolista illúzióktól, jelesül, hogy a világ általános jólétre, az egész emberiség boldogságára van berendezve. A nép jóléte miatt aggódott: sorra mennek tönkre a gyárak meg az üzemek, és mi marad a népnek? Azt mondja, hogy tenni kéne valamit... A Krasznaja Presznja rakparton⁴¹, a Hammer⁴²-központ⁴³ mellett találkoztunk, ahova én hívtam meg ebédelni. Kiderült, hogy egy eléggé eredeti északi projekttel érkezett a

⁴¹ A Moszkva-folyó bal partján, Moszkva Városi Központi Közigazgatási Kerülete.

⁴² Armand Hammer (1898–1990) amerikai üzletember az egyik kezdeményezője volt annak, hogy Moszkvában is hozzanak létre egy nemzetközi kereskedelmi központot.

⁴³ Más néven: Moszkvai Nemzetközi Kereskedelmi Központ

fővárosba, aminek fontos szerepe lenne a régió gazdasági bázisának fejlődésében a helyi lakosok érdekében. De kellett két olyan nagy súlyú szövetségi hivatal támogatása, amelyeknek Északon is működtek alosztályaik. Már találkozott is ezek első számú vezetőivel, és sikeres tárgyalásokat folytatott velük.

Ezt a két hivatalt akkoriban ismerték az egész Szovjetunióban. Az egyik az Építők útja 8.-ban működött, nem messze az Egyetemtől. És abban az időben Cs. vezette, egy tapasztalt gazdasági szakember, akiből később, a Szovjetunió széthullása után egész Oroszországban ismert társadalmi és politikai személyiség lett. A másik a Krasznaja Presznyán, a Bolsaja Gruzinszkaja utca elején, talán a 4–6. szám alatt. Később nem egyszer jártam ott. Akkoriban a hivatal vezetőjének első helyettese a népszerű tudós, ugyanakkor nagy gyakorlattal bíró C. volt, akit Északon különösen jól ismertek és szerettek. Igaz, később, a Szovjetunió bukása után idő előtt elküldték nyugdíjba.

Egyértelmű volt, hogy Anyecskának befolyásos pártfogója lehetett Gorbacsov stábjában. Különböző nem kerülhetett volna ilyen magas beosztású szövetségi szintű vezetők közelébe. Ezért azt gondoltam, hogy alaposabban meg kell őt ismernem. Az északi régióban gyakorlatilag semmit sem tudtam róla. Csak futólag találkoztam vele a különböző értekezleteken, gyűléseken, regionális szintű választási kampányokon és így tovább. Így most meghívtam magamhoz estére a Rosszija Szállóba, ahol egy elegáns szobám volt. Akkoriban kezdtem berendezkedni Moszkvában a hatalom köztársasági szintű szervezeteiben, és még nem volt lakásom. Jelcin csapatához tartoztam. Mindannyian a szövetségi minisztériumok és hivatalok vezetése alá tartoztunk. De már feszegettük Oroszország, vagyis az Oroszországi Szovjet Szövetségi Szocialista Köztársaság függetlenségének témáját. Először csak folyosói beszélgetésekben, később már kimentünk az utcára is nagygyűlésekre és felvonulásokra.

A megbeszélte időpontban lementem a földszintre, a nyugati bejárat halljába, a Kreml felőli oldalon.

A barátnőjével jött, egy szép szőke lánnyal, akinek különös és elég ritka neve volt: Lozanna, baráti körben csak Loza. A bejáratnál vártam őket.

Anyecskának abban az időben jó alakja volt, fiatalnak látszott és nagyon félénknek.

Szóval mindkét lány jól nézett ki.

Bevezettem őket a szállodába.

Az ismerős portás rám kacsintott, és odasúgta:

– Milyen szerény lányok! Manapság szinte nincsenek is ilyenek!

Segítettem nekik levetközni, és meghívtam őket vacsorára.

Közben, amikor megláttam, hogy Anyecska a barátnőjével érkezett, felhívtam a barátomat Karl Lvovics C.-t. Az ő szobája az enyém mellett volt a szállodában. Ahogy megismerkedtünk, össze is barátkoztunk. Kellemes férfi, társasági ember. Magas, sportos alkat, egyszóval szép szál fiatalember. Amint meglátták őt az asszonyok meg a lányok, önkéntelenül igyekeztek csinosabbnak látszani. Karl éppen kint volt a városban. De megkértem, hogy jöjjön vissza a szállodába, amilyen gyorsan csak tud. Az étteremben várom, mondván, fontos találkozóm lesz az ő részvételével.

A földszintre mentünk vacsorázni, szintén a nyugati tömbben. A két lány magabiztosan ült az asztalnál. Társalogtunk, beszélgettünk erről-arról. A pincér megtöltötte a poharainkat. Én mondtam a tóosztot, koccintottunk, ittunk. Aztán a szőke lány mondott pohárköszöntőt, újból koccintottunk, és újból ittunk.

Ültünk, vacsoráztunk, beszélgettünk.

Aztán előkerültek a zenészek.

Táncolni kezdtünk.

Aztán ismét visszamentünk az asztalhoz.

Végül betoppant Karl, az én Lvovics barátom. Bemutattam a lányoknak. Kezet csókolt nekik, gálánsan meghajolt, és azt mondta:

– Karl. Igaz, nem Brjullov⁴⁴...

A lányok figyelmesen néztek rá. A szőke azt mondta:

– Szép a családi neve.

Anyecska hallgatott.

Karl szünetet tartott, majd hozzátette:

– Szolgálatukra.

Nekem szükségem is volt rá. Ittunk, aztán beszélgettünk még egy darabig. Majd a szőkét Karlra bízta, Anyecskát pedig felvittem magamhoz.

Felmentünk a szobámba. Őt a teázóasztal előtti heverőre ültettem, én pedig leültem az asztal végénél lévő fotelba. Megkínáltam egy csésze kávéval. De a kávé előtt, ahogyan illik, töltöttem neki egy pohár konyakot. Koccintottunk, kiittam. Ő csak egy kortyot ivott. Ülünk, beszélgetünk erről-arról.

Fehér kabátka volt rajta, minden gombja begombolva.

Leültem mellé, és megkérdeztem:

– Nincs melege?

– Nincs – felelte.

– Legalább a kabátját gombolja ki – intettem fejemmel a nyakára.

– Én magam nem gombolom ki – mosolygott kacéran.

Ekkor hátraszegeztem a fejét, lehajoltam és megcsókoltam. De ő sehogyan sem reagált. Fagyos volt. Pontosabban fagyos, mint egy hal. Még pontosabban, fagyos, mint a jég. Szóval fagyos szél támadt. Látszik, hogy nem ok nélkül csúfolták sarkköri Anyecskának. Valaki nagyon helyesen ragadta meg az ő lényegét. Ez zavarba hozott. Elengedtem. Nem szeretem a hideg nőket. Még a hal formájúakat sem.

Kopogtak az ajtón. Éppen jókor jött hozzánk Karl a szőkével. Üldögéltünk még egy darabig. Kávét ittunk konyakkal. Aztán valamilyen ürüggyel kitessékeltem Karl Anyecskával. A szőkét pedig magamnál tartottam.

Reggel kikísértem barátnőt a bejáráshoz. Elutazott. Én pedig kiugrottam a kioszkba, a Szövetségi Sajtó bódéjába, újságokat vettem, és még a hallban átlapoztam őket, aztán felmentem a szobámba. Reggelenként általában korán ébredtem és korán keltem. Így még reggeli előtt át szoktam nézni a hivatalos postámat, amit magammal vittem a szállodába. De ma már késésben voltam. Gondoltam, átnézem a papírokat.

Alig nyitottam ki a mappámat, kopogtak.

Az én Karl Lvovics barátom jött köntösben, papucsban, mezítlábosan. Láthatóan nem rég kelt fel. Fesztelenül jártunk át egymáshoz. Eszembe jutott a tegnapi kis mulatság, és öntöttem neki egy pohár konyakot. Leült a fotelba, megitta, aztán megkérdezte:

– Hogy töltötted az éjszakádat, Séf uram?

– Csodálatosan – válaszoltam.

– Barátnővel? – kérdezte.

– Persze – válaszoltam.

– Én egyedül – sóhajtott.

– Hogy-hogy? És hol van Anyecska?

– Üldögéltünk egy kicsit, beszélgettünk, aztán elment. Azt mondta, hogy valamilyen halaszthatatlan dolga van.

– Úgy látszik, nem jöttél be neki – mondtam.

– Úgy látszik – hagyta rám. – De kitűzött egy találkozót. Igaz, szakmait.

Anyecska az országban és a régiókban gőzerővel folytatódó gazdasági reformok kapcsán érdeklődött Karl személye iránt. Privatizációs csekket bocsátottak ki, aztán elkezdődött az állami tulajdon privatizációja. Szövetkezetek, közös vállalkozások jöttek létre, megjelentek az

⁴⁴ Karl Pavlovics Brjullov (1799–1852) festő, művésztanár, az orosz romantika jeles alakja.

első részjegyes befektetési alapok, amiket röviden PIF⁴⁵-nek hívtak. Ide fektették be az olaj- és gáztársaságok privatizációs utalványait és részvényeit a régiók lakosai számára. Egyszóval, kiépülőben voltak a magántulajdonú népi vállalatok, intézmények. Hogy a nép a piaci viszonyokra való áttérés közepette is életben tudjon maradni. Anyecskának pedig szüksége volt egy tapasztalt, becsületes és tisztességes vezetőre, hogy egyetlen népi kopejka se vesszen kárba, ne jusson a kalandorok és a tolvajok kezébe. Vagyis olyan emberre, akinek van gyakorlata pénzügyi és gazdasági kérdésekben. És Karl Lvovicsnak volt ilyen tapasztalata. Volt egy saját kisvállalkozása Moszkva környékén. Igaz, közepesen fejlődött. Nagyobb pluszok és mínuszok nélkül. Egyszóval közepesen stabil vállalkozás volt. Viszont Karl tisztességes vállalkozó hírében állt.

Karl hallgatott, aztán megkérdezte tőlem:

- Férjnél van?
- Szerintem nincs.
- Mit gondolsz róla? Olyan szerény lánynak néz ki, félénk, érintetlen bogycskának tűnik.
- Lehet, hogy ez csak a látszat. Most olyan idők járnak...
- Azt gondolom, hogy tévedsz – mondta Karl. – Ő nem olyan, mint a többiek. Szigorú szabályok szerint él.

- Lehet, hogy igen. Lehet, hogy nem.

Ismét elhallgatott, majd így folytatta:

- Tudod mit, fogadjunk, hogy melyikünknek van igaza!
- Megéri? – kérdeztem.
- Mi van, félsz fogadni?
- Nem, nem félek. Végül is tréfának sem rossz!
- Akkor fogadjunk! – mondta.
- Fogadjunk!
- És miben?
- Természetesen konyakban – mondta Karl. – Márkás franciában.
- Rendben – egyeztem bele.

És mókázva egymás tenyerébe csaptunk.

Eltelt két-három hét. Pénteken, a nap végén elutaztunk Karllal a Moszkva környéki családi birtokára. Olyan csendes, eldugott hely. Erdő, folyó, ház, fürdő. Jól megcsapkodtuk egymást vesszőnyalábbal. A gőzből egyenesen a folyóhoz rohantunk, és a stégről beugrottunk a vízbe. Aztán a vetkőzőben üldögtünk, ittuk a hideg sört, élveztük a csendet, az életet.

Ezen az eldugott paradicsomi helyen Karl felidézte a vitánkat és a fogadásunkat. Önelégült mosollyal mondta:

- Megnyertem a fogadást, és az alapot is.
- Mi van, már le is tudad ellenőrizni?
- Igen, meggyőződtem róla, hogy nincs igazad.
- Hát, akkor el kell küldenem valakit konyakért.

És ittunk az én győztes Karl barátomra.

Miről beszélnek a részeg férfiak a fürdőben? A halászatról, a vadászatról meg a nőkről. Ráadásul mindent eltúloznak, vagy kíméletlenül hazudoznak. Karl is elkezdte mesélni a hősnőnkkel való utolsó eseteit.

Itt találkoztam vele, a fővárosban, mondta. Aztán elutaztam hozzá. Felmerült, hogy vállalkozást alapítunk. A javaslat a következő volt: én leszek az ügyvezető, ő pedig beviszi az igazgatóságba a saját emberét. Úgy láttam, hogy nincsenek képzett szakembereik. Ezért elkezdtem felverni a saját értékeimet. Mondom: a dolog új, bonyolult, mindent a nulláról kell kezdeni. Mindent nekem kell mérlegelni, mindent nekem kell kiagyalni. Mire ő azt mondja: a kérdést

⁴⁵ ПИФ: Паевой инвестиционный фонд

nem lehet elodázni. Döntennem kell: igen vagy nem. Ha nem, már sorban áll a többi jelölt erre a posztra. Látom, hogy olyan ember kell neki, akiben tökéletesen megbízhat. Azt mondom: gondolkodom rajta. Este az összes konzultáció után elmentünk a hotel éttermébe. Aztán megkértem, hogy kísérjen a lakosztályomba.

Kávét ittunk.

Várta a válaszomat.

Végül beleegyeztem, hogy elkezdem a vállalkozás megszervezését. Meg fogjuk csinálni. Megérintettem bal kezének a csuklóját, finoman végigsimítottam. De ő elhúzta a kezét, és azt mondta:

– A munkán kívül – semmit.

Én pedig jelentősegteljesen megtoldottam:

– Egye-lőre...

Semmit sem szólt. Megfordult és elment.

Így lett Karl Lvovics a hideg Anyecska jóvoltából az ország egyik legperspektivikusabb befektetési rendszerének a vezetője. Megvalósult a titkos álma. Valamivel korábban, még a peresztrojka kezdete előtt, majd később az állami vállalatok privatizálásának időszakában is felfigyelt az állami tulajdon legínyencebb falatjára, az olajra és a gázra; e kettőnek a tartalékaiból élt az egész megbonthatatlan Szövetség, tartotta fenn magát az SZKP, a szovjethatalom és a szocialista világrendszer. De egy kicsit elkésett. Nem neki adatott meg az olajbirodalom kiépítése a Szövetség romjain. Még az olajcsap közelébe sem engedték. Először is, mert már mindent megkaparintottak maguknak. Másodszor, mert ő kívülről jött ember volt. Harmadszor, mert nem szakember ebben az ágazatban. Most viszont egy olyan piaci szektort kapott, ami közvetve kapcsolódik az olajüzlethez. A dolog lényege, hogy elnöki utasításra a hatalmas olajtársaságok a részvényeik egy részét beviszik az ő alapjába a kis lélekszámú északi népek számára. Ezek a legértékesebb, legjovédelemezőbb értékpapírok.

Felépítette a saját pénzügyi piramisát. Elég sikeresen. Amikor az országban sok ilyen piramis bedőlt nagy skandalummal, akkor Karl Lvovics műve talpon maradt. Őt nem szidta a nép, nem átkozta minden sarkon. Amennyit a nép befektetett – annyija is volt. Egy kopejkával sem kevesebb. De ez a kopejka időről időre gyarapodott. Azért, hogy a népben ne haljon meg a remény, hogy a nép elhiggye, hogy holnap egy kopejkával gyarapodik, két kopejkával gyarapodik. Ez jobb a semminél. Közben Karl Lvovics pénzügyi birodalma növekedett, nőtt széltében-hosszában. De reklám nélkül, felhajtás nélkül. A közelálló személyek szűk körének segítségével. A néppel békességben, a hatalommal harmóniában élt. Íme, a két erő, amivel egyetértésben kell élni. Ezt nagyon jól elsajátította az újdonsült üzletember. Még munkásságának hajnalán egyszer megkérdezte az egyik ismerős olasz vállalkozót: hol erősebb a maffia: Olaszországban, a keresztapák országában vagy az új, rabló Oroszországban. Mire az olasz a legkomolyabban ezt válaszolta: mindenütt működik a maffia, ahol pénz van. És nagyon nehéz meghúzni a határt, ahol a tiszta pénzek átmennek maffiózóba. Vagy szinte lehetetlen. Nagy igazság, gondolta akkor Karl Lvovics. Így lett ő annak a pénzbirodalomnak a sikeres építője, ahol éjjel-nappal gyarapodott a pénz. Néha azonban nála is merültek fel problémák. Előfordult, hogy az ő hajója is zátonyra futott. Ilyenkor a bölcs Karl Lvovics tapasztalt kapitányként időben elfordította a kormányt, és elkerülte a veszélyes örvényeket. De nem törte magát, hogy a nép javára jótékonykodjon. Pontosabban már nem is gondolt erre.

A Séf, Kazanova tudta, hogy barátja nagy pénzeket forgat, és ki tudta volna fizetni az osztalékot, sokszor többet is, mint a többi hasonló alap. Kérlek, miért verted át a hiszékeny lányt. Mire Karl Lvovics ésszerűen válaszolt: nem tehetek mást. Én egy rendszer része vagyok, magyarázta. Ha kétszer-háromszor vagy tízszer többet fizetek ki, a félgengszter üzletbeli kollégáim elveszik tőlem az alapot, vagy szándékosan csődbe juttatják, vagy egyszerűen kiröhögnek. Nem nekem való az ilyen perspektíva.

Az ő Kazanova barátjának még nem áldozott le a napja. Úgy alakult, hogy Karl Lvovics számára is messze van még az alkony. De a világegyetem mozgásának szabályai szerint előbb vagy utóbb beköszönt.

Ez idő alatt a Maestro festette a képeit, visszafizette az adósságait, és számolgatta a napjait. Hitt abban, ami vele történik.

Igaz, a bebeszélésnek is van ereje. Eszébe jutott az egyik bajtárásának, a költő-újságíró Vologya Koszigin-Kojantónak a története. Én nem hiszek a különböző jósnőknek és telepátikus fenoméneknek, sarlatánoknak, emlékezett Vologya. Egyszer valahogyan rám akaszkodott egy cigánylány: egy kis pénzért elmondok mindent: ami volt, és ami lesz. Fiatal volt, szimpatikus, és én megadtam magam, azt mondtam neki: rendben van, jósolj. A szokásos elcsépeelt igéző szavak után azt mondta: a hét hatodik napja végzetes lesz az ön számára. Aha, hiszem, ha látom, gondoltam, majd leellenőrzöm én a te hatodik napodat, hogy milyen lesz az a számomra.

Ez a dolog a feleségem, Faja szülőföldjén, a faluban, az anyjánál történt. Elérkezett a hét hatodik napja. Egész nap dolgoztam, otthon ültem. Azt gondolom, a világért sem megyek ki az utcára: nehogy a fejemre essen egy tégl, elgázoljon egy autó, agyonnyomjon egy fa. Így telt el a nap, már csak néhány óra volt hátra a következő nap kezdetéig. Ekkor Faja nyaggatni kezdett: menj le a pincébe, hozz fel holnapra valamilyen lekvárt meg savanyúságot, vendégek jönnek. Lemásztam a lakás alatti pincébe, leestem a létráról, és eltörtem a lábamat. Durva szóval emlegettem a cigánylányt, de legbelül tudtam, hogy én vagyok a hibás, mert bebeszélttem saját magamnak, hogy végzetes lesz ez a nap. Ha nem gondoltam volna a cigánylányra, semmi sem történt volna. Ilyen is megesik, fejezte be Vologya a történetét.

De a Maestro esete teljesen más volt. Ő hitt a sorsában. Addig a pillanatig, amíg kihuny az ő Napja, és kialszik az ő Holdja 307 nap maradt.

Mindössze 307.

V. fejezet

41.

A Maestro házát már belepte az esti szürkület, amikor megérkezett hozzá Dmitrij szomszéd az Alsó Faluból. Szomorú volt. Pontosabban bánatos. De ha egészen pontos akarok lenni, komor. Szemmel láthatóan valami szokatlan történt. A házigazda megkínálta teával. Beszélgettek erről-arról. Aztán a szomszéd azt mondta:

- Eltűnt a kisebbik fiunk.
- Hogyan tűnt el?
- Csak úgy egyszerűen, sík területen.
- Hol?
- Az erdőben, a bogyótermő helyen.
- Mikor?
- Ma, a nap végén.

És Dmitrij higgadtan elmesélte, hogyan tűnt el sík területen a kisfia, aki mindössze négyéves volt. Éppen, hogy megkezdte az ötödik életévét. Reggel elmentek hármasban – a fiú, a mama és a papa – bogyót szedni. Vörös áfonyát gyűjtöttek a tiszta, fehér rénzuzmós, gyér fenyvesben. Délig szedték a lédús, érett bogyót. Az ebédhez egy tisztást választottak pihenőhelyül. Tüzet gyújtottak, teát főztek, megebédeltek. Ebéd után a fiú lefeküdt az apja rövid kiskabátjára, és elaludt. A szülők újból nekiláttak a bogyószedésnek a pihenőhely körül. A tűz füstölt a még izzó zsarátnokokkal. Később a kisfiú felébredt, és ő is gyűjtögetni kezdte a bogyót a saját zománcozott bögrécskéjébe. Hol a mama, hol a papa nyírkéreg kosarába ürítette ki a poharát attól függően, hogy melyikük volt közelebb hozzá. Később, amikor megunta a bogyószedést, elkezdett játszani a tűz körül. Száraz vesszőkből épített házikókat. A házakba fenyőtoboz játékkeréket rakosgatott.

Csend volt, napfény, üdeség a fenyvesben.

A nap végén hazafelé készülődött a család.

A szülők a tűznél átöntögették az összegyűjtött bogyókat a nyírkéreg puttonyokba, rendet raktak a pihenőhelyen, és összeszedték a holmijaikat. A kisfiú egész idő alatt mellettük volt. Az apa segített felvenni a feleségének a vörös áfonyával teli hátikosarat, aztán felvette a saját puttonyát, és a mellén összekötötte annak zsinórait. Kezébe vette a bogyókkal teli nyírkéreg vödröt is. Kész a hazaindulásra. Körülnézett a pihenőhelyen – nincs sehol a kisfia.

- Hol van a kisfiunk? – kérdezte a feleségét.
- Az előbb még itt volt – válaszolta az anya, közben ráillesztette a fedelet a puttonyra.

Miután megkötötte a puttony fedelén a zsinórokat, felemelte a fejét, körülnézett. Sehol sem látni a fiát.

Ekkor mindketten hívni kezdték:

- Kolja-ja!
- Kol-ja-ja!
- Kol-ja, válaszolj!
- Kolja, hol vagy?
- Kolja, hangot!

De csak a fenyves visszhangzott tompán.

A fenyves tiszta, ritkák a fenyők, messze el lehet látni. De a fiút sehol sem látták.

Mintha a föld nyelte volna.

Mintha az égbe szállt volna.

De nem volt sehol.

A szülők lerakták a puttonyokat. Gyorsan körbejárták az egész környéket. Délről egy nedves horhos vezet a fenyveshez, mögötte a sűrű, tűlevelű erdő és a Nagy Folyó partja. Oda nem mehetett a fiú. Észak felől zsombékos, nedves mocsár határolja a fenyvest. Oda sem mehetett. Keleten egy sekély, fehér homokos fenekű patak szeli át a fenyvest. Ott sincs keresnivalója egy gyereknek. A fenyves nyugati oldalán állt a család háza, ahova egy ösvény vezetett. De ilyen gyorsan nem tudott hazáig futni a fiú. Ha mégis elindult volna, még láthatnák az ösvényen.

A szülők futkostak a fenyvesben.

Kiáltoztak.

Hívták a fiukat.

A fiú nem felelt.

A fiú nem volt sehol.

A szülők hazatértek.

A feleség sír, nem találja a helyét.

Az apa, Dmitrij pedig elment a szomszédjához, az egyik távoli rokonához, Matvejhez, vagyis a Maestróhoz.

– Matvej, segíts! – mondta Dmitrij.

A Maestro két kezével fogta a fejét.

– Miben segíthetek? – kérdezte. – Elmehetek keresni. Gyere, összetoborozzuk az embereket! Még egyszer átkutadjuk az erdőt és az egész környéket.

– Ne, másként segíts – mondta Dmitrij.

– Hogyan másként?

– Láss álmot!

Dmitrij hallgatott. A „Láss álmot!” azt jelentette, hogy álomban kell kideríteni ilyen vagy olyan okát egy jelenségnek, váratlan eseménynek. Rendszerint ezzel a módszerrel tudták meg a nem túl bonyolult, hétköznapi, aktuális dolgokat.

– Láss álmot! – ismételte meg lassan Dmitrij. – Próbáld megtudni, hová tűnt el a kisfiunk. Úgy emlékszem, neked sikerülni szokott. Úgy emlékszem, hogy egyszer valamikor még az Ég Atyával is találkoztál. Lehet, hogy most is sikerül. Lehet, hogy most is találkozol Vele...

A Maestro sokáig hallgatott, aztán azt mondta:

– Ha sikerül, megpróbálom. Természetesen megpróbálok egy ilyen dolgot.

– Neked sikerülni fog – bizonykodott Dmitrij.

– Ha megtudok valamit, elmegyek hozzád. Én magam megyek el.

– Várni fogunk – mondta a szomszéd.

Azzal Dmitrij elkészönt. Fejét lógatva, görnyedten, szinte a földhöz lapulva indult a saját háza felé.

A Maestro azt gondolta: Meg kell várni az álmot. Akár az éjszakait, akár a reggelit, akár a nappalit. Az álmot, ami tarthat egyetlen pillanatig, de eltarthat egy pipányi vagy egy üstnyi ideig⁴⁶. Az álmot vagy szendergést, ami az álom és a valóság között mozog.

42.

A Maestro bement az Ég Atya házába. Megköszörülte a torkát, a Házigazdára emelte a szemét, és üdvözlés helyett ezt mondta:

– Megjöttem.

⁴⁶ Az időtartam kifejezésére használt kifejezés: amíg elszívna egy pipát, amíg felforr egy üst. A magyar nyelvben is találkozunk hasonlókkal: pl. „tyúkmony sültetni idő” = amíg megsül egy tojás (Kemény János Önéletrajza 1657–59) stb.

Feljebbvaló a szokott helyén ült, a vörös sarok közelében, a ház közepén. Térdére fektetett jobb kezében a pipa, bal kezében a dohányzacskó. Felemelte a fejét, és azt mondta:

– Látlak, hallak. Ülj le, gyermekem, ahol tetszik.

A Maestro, mint gyermekkorában, amikor először került ide, leült az Ég Atya közelében. Nem túl közel, nem túl távol. Úgy ült le, hogy közöttük még egy ember, vagy annak az isteni oltalmazója el tudott volna menni vagy le tudott volna ülni. Végigvezette tekintetét a házon. Itt minden a régi, olyan, mint sok évvel ezelőtt. Maga az Ég Atya sem változott semmit. Továbbra is hasonlított egyrészt a Keresztapjára, Jefrem öregre, kezében az elhagyhatatlan pipával, másrészt Roman nagypapára – a lágy fényt sugárzó arcán lévő ráncok mosolygós hajlataival. Ugyanolyan közel állt hozzá, ugyanolyan kedves maradt, mint amilyennek az első találkozásakor, gyermekkorában vésődött az emlékezetébe.

Mindketten hallgattak egy darabig. Aztán a Feljebbvaló megkérdezte:

– Mi szél hozott hozzám, gyermekem?

A Maestro kellő szünetet tartott, aztán így válaszolt:

– Íme, miért jöttem hozzád: eltűnt egy gyermek, az egyik unokaöcsikém a nemzetségünkől. Sík területen tűnt el, tiszta helyen, világos nappal. Ragyogó napfényben tűnt el, felhőtlen égnél, fényes holdnál. Talán felfelé ragadták el őt, talán lefelé ragadták el őt. Talán jobbra vitték el, talán balra vitték el. Talán tiszta erő ragadta el, talán tisztátalan erő ragadta el. Nem tudjuk, hova tűnt. Segítségért jöttem Hozzád. Segíts, Ég Atya! Rajtad kívül más nem segíthet, nincs kihez fordulunk, nincs kihez imádkozunk!

A Maestro soha nem beszélt ilyen sokat. De most csak mondta, mondta, nem tudta abba hagyni. És attól, hogy sok felesleges szót szolt – legalább is úgy tűnt neki –, egy kicsit elbizonytalanodott. Rövidebben kellett volna beszélnie. De a Feljebbvaló ügyet sem vetett erre, és azt mondta:

– Megnézem a Felső és az Alsó Világokban. Megnézem az ég és a föld látható és láthatatlan rétegeit. Megkeresem, hol van a mi kisgyermekünk. Te pedig, gyermekem, szundikálj, aludj egy kicsit, amíg én ezt megcselekszem...

A Maestro megöregült. Nagyon feszült napja volt. Az alvás csak jót tesz. Ég Atya házában, ahogyan erre a gyermekkorából emlékezik, mindig kellemes volt, csend honolt. Észre sem vette, hogy gyógyító álomba merült.

Ég Atya három napig, három hónapig, három évig vizsgálta a Felső Világokat. Három napig, három hónapig, három évig vizsgálta az Alsó Világokat. Három napig, három hónapig, három évig vezette végig tekintetét az Ég hét rétegén. Három napig, három hónapig, három évig kergette gondolatait a Föld hét rétegén.

Matvej csak aludt. Mennyit aludt, nem tudta. Felébredt, mintha kicserélték volna: megfiatalodott, felfrissült. Könnyű volt a feje, világosak a gondolatai, tiszták az érzései. Megérezte, hogy Ég Atya mondani akar neki valamit.

És Ő ezeket mondotta:

– A beálló nap reggelét ott köszöntésétek, ahol a kisgyermek eltűnt...

A Maestro ragyogó arccal, ünnepélyesen és magasztosan ejtette ki a szavakat:

– Köszönöm neked, Ég Atya!

Hallgatott, aztán hozzátette:

– Még a földön is imádkozunk Hozzád, Feljebbvaló! A család is imádkozik, a nemzetség is imádkozik, a nép is imádkozik majd.

Ég Atya erre semmit sem mondott. Csak szájához emelte a Jefrem öreg pipájához hasonlós pipáját. Aztán elfordította a fejét, figyelmesen nézte a Maestrót, majd elvezette a tekintetét, kifújta a füstöt, és megkérdezte:

– Gyermekem, nem szeretnél a házamban maradni?

A Maestro lassan szokott válaszolni, minden szót mérlegelve. De most kérdéssel felelt:

– És ki leszek én itt?

Ég Atya is ráérősen válaszolt, kellő szünetet tartva:

– Követ.

Lassan folytatódott a beszélgetés, szünetekkel.

– Mi lesz a dolgom? – kérdezte a Maestro.

– Te leszel a követem, felügyeled a rendet a földön. Bejártál sok földet, megfordultál különböző országokban, különböző városokban. Láttál sok embert, sok rokont, sok népet. Láttál sok vadat és madarat, sok füvet és madarat. Tudod, hogyan kell működnie az értelmes életnek az én világomban.

Ez igaz, gondolta a Maestro. Sokat utaztam, sokat kóboroltam. Majdnem mindenütt jártam. Némi sejtésem van arról, hogy milyen az élet Észak-Amerikában, Dél-Amerikában, Európában és Ázsiában. Városok és falvak sokaságát láttam. Sok nép beszédét hallottam. Magamba szívtam a különböző földrészek sok-sok lakójának örömet és bánatát. De ez óriási teher is. Nehezen elviselhető. Nagy felelősség...

– De ez nehéz misszió is... – mondta a Maestro.

– Gondolod, hogy nekem könnyű? – kérdezett vissza Ég Atya. – Láttad legutóbb: ahhoz, hogy megnézzem a földet, ki kell mennem a házamból. Nem mindent tudok meglátni. Nem mindent tudok meghallani. Nem mindenkinek tudok időben segíteni.

– De Neked vannak segítőid.

– Kikre gondolsz?

– Van hét fiad és hét lányod. A hét fiadnak és a hét lányodnak is vannak fiaik és lányaik.

– Ez nem elég. A világ nő, a világ szélesedik, a világ hosszabbodik és mélyül. Ezért van szükségem követekre a földön. Ha a követ úgy akarja, megmutatkozhat az embernek. Ha nem akarja, nem fogják őt látni. A követ értelmes dolgokat alkot. A követ igazságos dolgokat alkot.

A Maestro hallgatott, aztán megkérdezte:

– Mivel érdemelted ki ezt a megtiszteltetést?

– Sokat imádkozott érted az édesanyád. Sokat imádkozott érted az édesapád. Erős volt a hitük. Megingathatatlan. Kérdemelték, hogy meghallgassam az imáikat.

Mindketten hallgattak.

A Maestro elgondolkodott: ha gyermekeim lesznek, én is imádkozni fogok értük.

A Feljebbvaló hallgatott, aztán megtoldotta a saját szavait:

– Édesanyád idő előtt távozott a másik világba. Az én gondatlanságomból... Úgy érzem, adósa vagyok. Azért, hogy levezekeljem a bűnömet, minden gyermekének hosszú napokat, hosszú nyarakat, hosszú teleket, hosszú életet küldök. Egyet közülük el akarok vinni követtemnek, élhet a földön és az égben. Lehet látható és láthatatlan. Megjelenhet az embereknek, meg nem is.

A Maestro elgondolkodott: különös, még az Ég Atya is megtapasztalhatja a bűn érzését, még az Ég Atyának is elkerülheti valami a figyelmét, még ő is elmulaszthat valamit...

A Maestro hallott olyan esetekről, amikor embereket idő előtt vittek el a síron túli világba. Egyszer, még a mama életében egy nyári napon eljött hozzájuk vendégségbe Akszinyja néni. A mama megvendégelte teával, utána valamit szabni és varrni kezdtek. Kézimunka közben beszélgettek erről-arról. A néni sok legendát és hagyományt ismert. Elmesélt egy történetet arról, hogy az Alsó Világ urának két segítője éjszaka elragadott egy alvó asszonyt, és elvitték a gazdájuk elé – itt van még egy lélek a Te sötét birodalmadba. Biztosan ki akartak tűnni, meg akarták mutatni a fürgeségüket és ügyességüket. Ég Atya véletlenül, a szeme sarkából meglátta ezt. Ránézett az asszonyra, és azt mondja: ő még nem élte le a neki kiszabott földi napokat, milyen jögon veszitek el az életét. Haragra gerjedt Ég Atya, és dühösen megparancsolta: tüstént vigyék vissza ezt az asszonyt a Középső Világba. Az asszonyt hazavitték, reggel a saját ágyában ébredt. Azt mondják, hogy még sok nyarat és telet megélt a földön az Oltalmazó által megszabott idő alatt, nagyon idős korában halt meg.

Mindketten hallgattak.

Aztán Ég Atya megkérdezte:

- Maradsz az égben, gyermekem?
- Gondolkodhatom rajta, hogyan legyen?
- Gondolkodhatsz, gyermekem.
- Később is vissza tudok ide térni, ha akarok?
- Vissza, gyermekem.
- Akkor most szeretnék hazamenni. Sok ember vár ott. Még sok befejezetlen dolgom van a földön.

– Menj, ha kell.

Búcsúzás helyett azt mondta a Maestro:

– Na, megyek.

– Menj, gyermekem! – Mondta az Ég Atya.

És a Maestro elment haza.

Reggel lett.

Otthon ébredt.

A reggeli szürkület visszahúzódott, és megérkeztek a lágy fénysugarak.

Felöltözött. Aztán elindult Dmitrij szomszédhoz a fenyők közötti ösvényen a fehér rénzuzmós erdőn keresztül. Már várták a szomszédok: a gazda és a gazdasszony. Hármasan indultak a bogyótermő helyre, ahol tegnap eltűnt a fiuk. A fehér rénzuzmón kimentek az előző napi tűzrakó helyhez, ahol ebédelték. Körülnéztek. A közelben állt egy hosszú életű, fehéres kérgű nagy fenyőfa. Alatta, a törzsének támaszkodva ült Dmitrij eltűnt kislánya. Édesanyja sírva odarohant hozzá, felkapta, agyoncsókolgatta, erősen magához szorította. És könnyek közepette megkérdezte:

– Nem fázol, Kolja?

– Nem – felelte a fiú.

– Hol voltál?

– Jött egy néni, és kézen fogva elvezetett. Aztán azt mondta: aludj! És én elaludtam.

– Mi történt ezután?

– Ezután egy bácsi hangját hallottam. Azt mondta: ébredj! És én felébredtem.

– Nem féltél egyedül? Nem sírtál?

– Nem. A bácsi azt mondta: várj, jön a mamád és a papád. Tudtam, hogy eljöttök értem. El is jöttetek, mama, papa.

Megfordultak a nap járása szerint, és most már négyesben indultak Dmitrij szomszéd háza felé.

43.

Ivan Kirillovics már azon töprengett, hogy mi legyen az állással, ami senkinek semmilyen hasznot nem hoz. Sem az államnak, sem a népnek, sem a Papának. Ám ekkor új állást ajánlott neki a Papa.

Persze először, ahogyan szokta, konzultált K. tábornokkal, és hangosan gondolkodva megkérdezte:

– Mit gondolsz, beválik?

– Azt gondolom, igen – válaszolta a tábornok. – Megbízható. Semmi sem kell neki. Nem visz el semmit, és másoknak sem engedi meg.

A Papa titkos tanácsadói állást ajánlott Ivan Kirillovicsnak, a saját családjának ügyeiben. Vezető tanácsadói, titkos tanácsadói, árnyéktanácsadói állást. Számvitelre, kontrollra. Ivan némi gondolkodás után elfogadta azt feltételezve, hogy minden reális dologból lehet hasznot húzni az ország és a nép javára. Különösen, ha az a gazdaságot érinti, ami a piaci viszonyokra való áttérés közepette elsőbbséget élvez. Akkor még nem tudta, hogy ennek később, a

belátható jövőben még következményei lesznek... A váratlan ajánlat nem a semmiből bukkant elő. Ugyanis a rendelkezésére álló információkat felhasználva, illetve a saját gyakorlati érzékre támaszkodva már két vagy három alkalommal is adott pénzügyi-gazdasági tanácsokat a Papa lányának, aki a családi vállalkozással foglalkozott. Ivan prognózisai minden alkalommal beváltak. Ezért döntött úgy a nő, hogy a férfi felettébb hasznos lehet ebben a szférában.

És Ivan Kirillovics a maga részéről elkezdett hozzáértő és megbízható segítőt keresni a barátai és a volt bajtársai között. Megbízható, vállalkozó kedvű, körültekintő, ugyanakkor kockázatot is vállaló, merész emberekre van szüksége.

Így bukkant fel a láthatáron egykori bajtársa, akivel együtt harcolt Afganisztánban, Roma Szamuráj, a fiatalabbik Kirillics.

Karrierje elején Roma saslikot sütött a dácsán, a piknikeken. Saslikjai nagyon ízlettek a Papának, és megkérdezte:

– Ki készítette ezeket a saslikokat?

Máris odavitték hozzá a fiatalembert, és azt mondták:

– Íme, ő az, Roma.

– Dicséretes – mondta a Papa. – Mester.

– Én csak jól csinállok mindent, amihez hozzáfogok – mondta magáról a fiatalember.

– Dicséretes, dicséretes – hajtogatta az elégedett és jóllakott Papa. – Hova valósi vagy?

– Inkubátorbeli vagyok.

– Inkubátorbeli?! – kérdezett vissza csodálkozva a Papa.

– Hát, gyermekotthonbeli.

– És hol van az... a te inkubátorod?

– Az Urálon túl, Szibériában.

– Tehát szibériai vagy.

– Igen, tősgyökeres szibériai.

– Dicséretes. A szibériaiak, tudom, erős, megbízható férfiak – mondta a Papa. – Mihez értesz még a saslikon kívül?

– Mindenhez. Ott Szibériában, Északon mindenhez kell érteni, különben nem éli túl az ember.

– Tudom, hideg van, fagy, extrém életkörülmények.

– Igen, tekintélyes fagyok vannak.

– Azt mondom, mindenhez értesz. Dalokat is ismersz, tudsz énekelni?

– Tudok, csak egy gitár kell.

A Papa az embereire nézett, és azt mondta:

– Gitárt!

Azonnal előkerült egy gitár.

A fiatalember fogta, végigfutott a húrokon, ráérintsen felhangolta, és azt mondta:

– Énekelek. Lehet egy inkubátorbelit?

– Rajta! – mondta a Papa.

A fiatalember leütött egy akkordot, és énekelni kezdett:

„Gyermekeként menhelyeken hányódva,

Hiányzott a család melege,

Ah, miért jöttem én a világra,

Ah, anyám világra mért szüle?!

Ah, miért jöttem én a világra,

Ah, anyám világra mért szüle?!”

Jól énekelt. Mélyrehatóan. Lélekből.

Amikor befejezte a dalt, a gyengébb idegzetű hölgyek már zsebkendőt emeltek a szemükhöz. Sőt, még a Papa is meghatódott. A fiatalember vállára tette a kezét, aztán tenyerét a kobakjára csúsztatta, összeborzolta a haját, és érzéssel, egyetlen kilégzéssel, basszus hangon, lassan ezt mondta:

- Dicséretes, derék fickó vagy! Úgy tűnik, tényleg tudsz!
- Tényleg sok dologhoz ért – erősítette meg K. tábornok.

A Papa hallgatott, aztán megfordult, végigvezette tekintetét a saját bizalmasain, fejével a fiatalemberre biccentett, és hatásosan, tagoltan ezt mondta:

– Na, adjatok neki lehetőséget, hogy részt vegyen a privatizációban... Adjatok neki valamit... akár Szibériában.

Jól értették őt.

Ez 1995 tavaszán történt. Azokban a hónapokban és években intenzíven folyt az állami tulajdon privatizációja. Pontosabban a volt Szovjetunió tulajdonának a felosztása. Nyáron kijött a rendelet az első magán-olajtársaság létrehozásáról. A társaság részvényei természetesen az új hatalom három közeli és megbízható személyiségének jutottak. Köztük volt a fiatalabbik Roma. Elutazott Északra, Szibériába, és fejest ugrott az olajüzletbe. Elkezdte tanulmányozni az olajügyek történetét. Ki és hogyan csinált pénz az olajból. Rövid idő alatt körbeutazta a világ legfontosabb olajvidékeit. Talán a szokottnál is többet tartózkodott Olaszországban. Ennek megvolt a maga oka...

44.

Különbféle történeteket meséltek ennek az ásványnak a lehetőségeiről, különösen az elmúlt századokban. Állítólag Amerikában az ismert multimilliomos, az idősebbik Rockefeller egy üveg kőolajból kiindulva szedte össze az egész vagyonát. Elhíresztelte, hogy csodatévő gyógyszer van, ami minden betegséget meggyógyít. Többek között a rákot is. A nép hitt neki. Ez a vállalkozó kedvű emberke butéliájával végigjárta az eldugott falvakat, kisvárosokat: bizonyos összegért bárkinek bekeni a pattanását, bárkinek elad egy cseppet vagy egy fiolával. Így gyűjtötte össze az üzlethez szükséges, ahogyan ma mondjuk, indulótőkét. Később az ő New Jersey-i Standart Olajtársasága⁴⁷ vált az iparág magjává, ami 1973-ban új nevet kapott: Exxon. Aztán befolyási övezete kiterjedt a gépkocsigyártásra, az elektronikára és a különböző gazdasági ágazatok egész sorára; pénz- és hitelintézeteket, biztosítótársaságokat hoztak létre. Maga a birodalom alapítója, az idősebbik John Davidson Rockefeller hosszú életet élt. 1839-ben született, és 1937-ben halt meg 98 éves korában. Mindössze két év hiányzott a 100 éves jubileumig. Szemmel láthatóan maga is hitt a kőolaj csodatévő, gyógyító erejében.

Roman elutazása után a Papa megkérdezte Ivan Kirillovicsot:

- Ez a fiatalember, ez a szibériai Kirillics nem a te testvéred?
- De az enyém. A fogadott testvérem.
- Hol barátkoztatok össze?
- A háborúban.
- Az afgánban?
- Igen, az afgánban.
- Akkor katonás, vagyis erős és megbízható a barátságotok?
- Remélem, hogy lehet rá építeni.
- Te, mint az idősebb, ügyelj rá. Segítsd őt ott, a dolgaiban.
- Rendben, igyekezni fogok.

És a fiatalabbik Roman hosszú időre eltűnt a moszkvai barátok látóköréből. Igaz, a Papa, amikor saslikot evett, mindig megemlékezett róla. Érdeklődött, megkérdezte a közeli segítőit:

- Mi van a mi szibériainkkal?
- Romannal?
- Igen, igen, Romannal.

– ⁴⁷ Standart Oil C. of New Jersey

– Minden rendben van vele – válaszolták neki. – Egészen jól boldogul a saját üzletével. Elindult felfelé.

– Meredeken?

– Nem. Inkább lassan, de biztosan halad.

– Lassan jársz, tovább érsz – mondta a Papa. – Így tartja a közmondás.

– Így-így. Szépen gyarapította a tőkét.

– Dicséretes – mondta a Papa. – Rögtön tudtam, hogy sokra viszi.

Hallgatott, gondolkodott, aztán így szólt:

– Hívjátok meg a következő saslikra!

– Rendben, így lesz.

Roman hamarosan a Papa előtt állt. Borostásan, puha flanelingben, rövid dzsekiben, ziláltan, egyáltalán nem hasonlított egy stabilan fejlődő olajtársaság tulajdonosára. Inkább egy épületgépészre vagy egy vízvezeték-szerelőre emlékeztetett.

A Papa a mellére ölelte, egyik kezével átkarolta, megveregette a vállát, és vidám mosollyal megkérdezte:

– Na, hogy él a mi szibériaiink?

– Jól, nem panaszkodhatom.

– Szükséged van valamilyen segítségre?

– Nem, elboldogulok magam is.

– Se segítség, se támogatás nem kell? – csodálkozva ráncolta szemöldökét a Papa.

– Segítségre nincs szükségem, de a figyelmet elfogadom.

– Meglesz – mondta nyomatékosan a Papa. – Csak szólj, ha szükséged lesz rá.

– Köszönöm – mondta szerényen Roma.

A Papa hallgatott, szünetet tartott, aztán megkérdezte:

– Nem felejtettél el saslikot sütni?

– Persze, hogy nem. Akár máris hozzáláthatok...

– Hát, ez dicséretes.

Búcsúzóul a Papa ezt mondta:

– Húzz bele, szibériai! Még oligarcha is lehet belőled!

45.

A Papa csak nézett. A fiatal szibériai sikeres üzletember lett. Mintha valaki felülről, az égi magasságokból támogatná. Az egyik üzlettársa a Papa nyugdíjazása után összeveszett a hatalomba újonnan érkezettekkel, először ellenzékbe vonult, azután a távoli külföldre⁴⁸ távozott. Vagy többet kért, mint amennyit ő maga tudott volna adni, vagy nem elégítették ki az ambiciózus terveit, projektjeit. Szóval, egyrészt ő maga vágott el minden, Oroszországba visszavezető utat, másrészt megtiltották neki a beutazást. A másik üzlettársát, szintén a távoli külföldön, egyszerűen likvidálták: a saját házának küszöbén lötték agyon. Nyilvánvaló, hogy nem tetszett valakinek: vagy a hatalomnak vagy a bűnözőknek. Egyiknek vagy a másiknak. Így a kisebbik Kirillics, hogy megőrizze a saját üzletét, kénytelen volt megszerezni az üzlettársai részvényeit. Így ő lett a magán-olajtársaság teljhatalmú gazdája.

Néhány év múlva a Szovjetunió széthullása után majdnem a teljes állami vagyont szétosztják a magánszemélyek és a cégek között. A gazdaság fő ágazatait, beleértve az állami szektort is, a tulajdonosok két nagy pénzügyi-ipari csoportja kontrollálja – a családi és a szentpétervári.

⁴⁸ A 'távoli külföld' (дальнее зарубежье) vagy 'régi külföld' (старое зарубежье) a volt Szovjetunió határain kívüli országokat jelenti. A 'közeli külföld' (ближнее зарубежье) vagy 'új külföld' (новое зарубежье) azokat a volt szovjetunióbeli köztársaságokat jelenti, amelyek nem csatlakoztak a FÁK-hoz (pl. Ukrajna, Grúzia stb.)

Röviddel ezután, észrevétlenül, különösebb felhajtás nélkül megjelenik egy harmadik csoport, amit a gazdasági szakemberek informális beszélgetésekben csak „szibériaiak”-nak neveznek. Pontosabban ez nem egy csoport, hanem egyetlen ember: Roman. Az ő közvetlen vagy közvetett ellenőrzése alá kerül az ország egész gazdasága az Urálon túl, az Urál hegységtől kezdve a Csendes-óceán partvidékéig. Magánéletét a titok vastag fátyla borítja. Semmilyen hivatalos rendezvényen nem vesz részt. Egyetlen interjú sem készül vele a tömegtájékoztatásban. Nem publikálják a fotóját. Életrajzában sok a fehér folt. De a gazdasági szakemberek tudják, hogy ő az ország legvállalkozóbb kedvű és legsikeresebb üzletembere. Hogy mi a titka az ő sikerének, igazán senki sem tudta. Ő maga sem tudta volna megmagyarázni, miért sikerül neki minden jobban, mint másoknak.

Sok év elmúltával bevallotta Ivan Kirillovicsnak, hogy váratlanul felébredt benne a vállalkozás valamiféle ördöge. Mindent ösztönösen csinált az üzletben, mintha valaki felülről mutatta volna neki, hogy mit és mikor kell megvenni, mit és mikor kell eladni. Kivel lehet dolga, és kivel nem. Kinek hihet, és kinek nem. Az üzleti élet nagykutyaival ellentétben ő a Szovjetunió széthullása utáni reformidőszakban sem keresett könnyű és jogszerűtlen utakat az indulótőke felhalmozására. Az ő társasága kőolaj- és gázkondenzátum kitermelésével foglalkozott a kitermelési megállapodásokban rögzített határok között. Aztán sikeresen eladta ezt az olajat külföldön. Így a kőolaj- és gázkondenzátum eladásából rövid idő alatt több mint 5 milliárd rubel jövedelemre tett szert. Aztán sikeresen forgatta ezeket a pénzeket. Ezek újból extraprofitot termeltek. Tehát a pénz pénzt fialt. Ez az ismeretlen és személytelen „fantom” így vezette őt az üzlet viharos tengerén. És vezeti a mai napig.

Persze a megszerzett tapasztalat és maga az üzlet is diktálta neki, hogyan tovább. Amikor az olajkitermelés beindult, olajfeldolgozó üzemeket vásárolt. Lett saját üzemanyaga. Ebből fakadóan kellettek a benzintöltő-állomások, a saját benzinkutak. Ezeket részben építették, részben meg felvásárolták azokat az ország különböző régióiban. Így alakult ki a töltőállomások hálózata Oroszországban, majd a közeli és a távoli külföldön.

A repülőgépekhez szükséges kerozin gyártása pedig légitársaságok vásárlására ösztönözte. Nem sokkal később felismerte, hogy a repülőterek különálló láncszemek maradtak, mivel nem tartoztak a légitársaságok állományába, hanem önálló vállalatokként működtek. Ezeket is megvásárolta. Kifizetődő dolog: saját üzemanyag, saját légitársaságok, saját repülőtéri komplexumok, saját jegyárak. Mindent maga szabályoz, minden egy kézben van. Igaz, a konkurens cégek és a hatalom érdekeinek számításba vételével. Ezen a területen a diplomáciai képességei is megmutakoztak. Mindenkiel szót értett, mindenkiel megtalálta a közös hangot. Mindig tudott kompromisszumokat kötni.

Közben a hatalomba is sikerült bekerülnie, habár a politika nem állt közel a lelkéhez. De a barátai rábeszélésként: talán sajnálod rá a hétmillió zöldhasút. Abban az időben körülbelül ennyibe került egy szövetségi szintű képviselői mandátum az alsóházban vagy a szenátori felsőházban. Végül ráállt, azzal a titkolt reménnyel, hogy itt megtalálja „Azt”, amit az édesanyja annyira keresett életének utolsó napjaiban. De hiába. Hamarosan írt egy nyilatkozatot, és önként lemondott a népképviselői felhatalmazásáról. Mert ez munka nemcsak fárasztó volt, de teljesen haszontalan is. A legfontosabb döntéseket fent, az ismert magas irodákban hozták meg, itt már csak a szavazás technikai mechanizmusa működött, a hatalmasok szűk körének akarata emelkedett törvényerőre. Igaz, még itt működött a képviselői mentelmi jog, ami miatt úgy özönlöttek ide az üzleti és a politikai élet piszkos kezű szélhámosai. Neki viszont erre nem volt szüksége.

Az iparvállalatokon kívül megjelentek a saját repülőgépei és helikopterei. Jachtjai, tengeralattjárói. És mindazok a struktúrák, amik nélkül képtelenség életben maradni az üzlet és a konkurencia kegyetlen világában. Saját biztonsági szolgálat. Saját felderítés és kémelhárítás. Saját légvédelmi rendszer. Mindenből saját. És ez a saját automatikusan dolgozni kezd a tőkéjének gyarapításában. Lehetséges, hogy a saját igazságkereséséhez és túléléséhez szükséges

információk oroszlánrészét ingyen kapta, nem pazarolt rájuk pénzügyi és anyagi eszközöket, azoktól a jól informált támogatóktól tájékozódott, akiknek hozzáférésük volt a különböző szolgálati dokumentumokhoz.

A magas rangú hivatalnokok, politikusok, közéleti szereplők, képviselők megtiszteltetésnek vették, hogy igénybe vehetik az ő légitársaságainak szolgálatait. Nála minden olyan eredeti, egzotikus, tiszta, olyan romanovos. Az ő repülőgépein nincs két egyforma személyzet. Van szláv, japán, török és egyéb személyzet. Szükségszerűen jó alakú, szép stewardessek, akiket kíméletlen versenyben választottak ki, és akik mindig egy-egy nemzetet vagy országot reprezentáltak. Például egy ismert politikusnak, aki előnyben részesíti a törököket, soha nem küldenek olyan repülőgépet, amelyiken szlávok vagy kínaiak szolgálnak.

Hirtelen mindenkinek fontos lett. Még a Papa nyugdíjazása után is. Tisztában volt vele, hogy nem a személye a fontos, hanem a pénze. Főleg a hatalom birtokosainak. Muszáj volt finanszírozni a választási kampányokat; az egyes politikusok kedvező vagy kedvezőtlen imázsát kialakító médiumokat; a hatalom különböző PR-akcióit, továbbá az őt támogató politikai pártokat és mozgalmakat. Később az Állami Duma módosította a választási törvényt, és az oroszországi Állami Dumába csak pártlisták alapján lehetett választani, és minimálisra csökkentették a választási urnákhoz járuló szavazók szükséges létszámát. Eltörölték a Szövetségi Tanácsba való választásokat, helyettük kinevezéssel kerültek a Tanácsba az ország különböző régióiból. A népet teljesen kiközösítették a hatalomból. Érthetetlen volt, hogy mindezek ellenére miért mennek még el az emberek a választásokra. Annyira nem butult el a nép, hogy ne fogná fel, hogy ilyen körülmények között a választók szavazata nem befolyásolja a szavazások kimenetelét. Akit befutó helyre vesznek fel a választási listára, abból lesz képviselő. A listát a hatalom csúcsán lévő hivatalnokok, pártfunkcionáriusok és az üzleti életből jött úrgazdagok – vagy ahogyan magukat nevezik –, oligarchák állítják össze. A dolgok logikája szerint most nincs szükség nagy pénzekre a választások lebonyolításához és a választók szavazatainak megszerzéséhez. Viszont most a politikai pártok kezdték el beszédni ezeket a pénzeket a pártlistákon a befutó sorrendi helyekért. Gyakorlatilag mindent eladtak és mindent megvettek. Rájött, hogy a farkashordában farkasként kell üvölteni, különben széttéphetik. Az üzletben mindenki haramia: senkit sem kímélnek, a sajátjaikat sem, hát még az idegeneket. Időnként eszébe jutott Vologya Gradov története, aki a „hét bankár” uralmának idején egy kereskedelmi banknak, a regionális és nemzetközi fiókok nagy hálózatával rendelkező óriásbankok egyikének volt az elnöke. Gradov a „kindermeglepetés” kormány csődjének lett az áldozata 1998 augusztusában, amikor mindent kiárúsított, hogy becsületesen el tudjon számolni saját bankjának betéteseivel. Nem bocsátják meg neki a becsületességét és függetlenségét, ugyanis ő nem hajbókolt sem a hatalom hivatalnokai előtt, sem annak a világnak más erős emberei előtt – ebben különbözött a másik hat bankártól. Tíz év múlva, mindenki által elfelejtve hal meg szívinfarktus és az azt követő agyvérzések következtében egy külvárosi bérelt lakásban, a fővárosban. Az üzleti világ csúcsain lévőek nem csak vérszomjasok, de haragtartók és kicsinyes bosszúállók is. A fiának nem engedik befejezni a tanulmányait, arra kényszerítik, hogy hagyja ott azt az elit iskolát, amelyiknek annak idején az egyik alapítója és szponzora az ő apjának a bankja volt.

46.

Szamuraj az újdonsült tulajdonosok körében külön utakon járt, mint egy magányos farkas. Lehetséges, hogy két okból nem bántották őt. Először is a maga ura volt, pénzügyileg és gazdaságilag szerfölött hatalmas; az erősekkel viszont jobban szerettek nem kapcsolatba lépni, mert az költséges. Másodszor, mert kiszámítható volt – soha nem tért el az elveitől. Sem az üzletben, sem a politikában, sem az életben. És ez mindig tiszteletet kelt másokban – ha bevallják, ha nem.

Mint mindig, most is ellentmondásos hírek keringtek róla. Azt híresztelték, hogy kopejkánként gyűjtötte össze a tőkéjét, ezért takarékos és fősvény gazda, tőle télen havat sem tudsz kikönyörögni. De hírek keringtek a jótékonyági akcióiról, a nagylelkűségéről és a mecénási hajlandóságáról is. Igaz, jótékonykodása szelektív jellegű volt. Az országnak csak meghatározott régióira terjedt ki. És főként a gyerekeket érintette. Azt beszélték, hogy árva fiúkat és lányokat fogadott örökbe, gyermekotthonokat épített, gyermekkórházakat és szanatóriumokat finanszírozott. Azt is beszélték, hogy egy eldugott, még az Isten által is elfeledett tajgai falunak a lakói egy utat és egy helyreállított templomot kaptak tőle. Azt is rebesgették, hogy egy tehetséges, eredeti művésznak egy fényűző műterem-galériát ajándékozott. Azt is pletykálták, hogy az egyik nagyváros polgármesterét a saját jubileumán egy csodálatosan berendezett, tizenkilenc millió dollárt érő repülőgéppel tisztelte meg.

Nemcsak vállalkozó szellemű és sikeres üzletembernek bizonyult, de egy igazi, sikeres közigazgatási alkalmazottnak is. Elvbarátait gyűjtötte a csapatába. Azok lettek a közeli segítői, akiket még az üzleti életbe kerülésük előtt jól ismert. Ezek főként a gyermekotthoni, a katonai iskolai, a szovjet hadseregbeli és az afganisztáni háborús társai voltak, továbbá a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsából, a Szovjetunió utolsó Parlamentjéből ismert szövetségesei. Ők voltak azok, akikben teljességgel megbízott. A vezetők kiválasztásában két elvhez tartotta magát: először: csak ismerősöket vagy az általuk ajánlott szakembereket kért fel a munkára. Másodszor: soha nem választott hitvány szakembereket, még ha nagyon tehetségesek voltak is. Aki egyszer már elárulta a főnökét vagy valamelyik közeli munkatársát, az engem is el fog árulni a nehéz pillanatokban... Az irányítás művészetében sokat tanult Csubajstól. Őt tartotta az ország legjobb vezetőjének. Amikor Anatolij Boriszovics vezette Oroszország elnöki adminisztrációját, ő maga csak 5-7 kulcskérdést gondozott. A többi ügygel a helyettesei foglalkoztak, akik felesleges egyeztetések nélkül hozhattak operatív döntéseket, és oldhatták meg a felmerülő problémákat. Így a vezetőnek volt ideje kidolgozni az aktuális és a jövőre vonatkozó stratégiai kérdéseket.

A szovjet vezetők legfőbb baja az volt, hogy minden kérdést – beleértve a legkisebbeket és legjelentéktelenebbeket is – maguk akartak megoldani. De ami megengedhető volt a húszas években egy elmaradott agrárországban, az abszurdá lett a XX. század végén a Szovjetunióban. A hatalom egy ügyetlen, nehézkes, rosszul irányított, bürokratikus, vak és érzéketlen gépezetté változott. Mindig elkésett az állami irányítási rendszer megőrzésének és megreformálásának legfontosabb kérdéseit érintő helyes és időszerű döntések meghozatalával. Ez volt az egyik oka a Szovjetunió széthullásának.

Az üzletben minden nyereséget a vállalkozások és a személyzet fejlesztésébe fektetett. Emellett a pénzügyi és anyagi erőforrásokat kizárólag a hazai gazdaságba fektette be. Külföldre egyetlen centet sem vitt ki. Csak technológiákat és berendezést vásárolt, ha az jobb volt a hazainál. Szakembereket képzett, és a legélenjáróbb, legtekintélyesebb cégekbe, illetve társaságokba küldte őket szakmai gyakorlatra. Később ezek a személyi befektetések elég gyorsan megtérültek... De ami a legfontosabb: támaszkodott az emberekre. Abból indult ki, hogy csak az tud jól dolgozni, aki jól él, és aki akar dolgozni. Vállalkozói tevékenységének kezdetétől megvalósította a „szabad, önkéntes munka” fogalmát az életben. Valamikor régen meghökkentette egy francia remekmű, a Canal du Midi, amit most Déli-csatornának hívnak. XIV. Lajos király uralkodása alatt a vállalkozó szellemű adóbérlő Pierre-Paul Riquet szálította a sót a francia királyságnak, illetve a királyi udvarnak, és ezzel tisztességes vagyonná tett szert. Aztán, habár nem volt vízépítő, hozzálátott álmai megvalósításához – egy hajózható csatorna ásásához Franciaország déli részén, hogy az Atlanti-óceán partvidékétől a Pireneusi-félsziget megkerülése nélkül lehessen eljutni hajóval a Földközi-tengerig, Toulouse városáig. A sózúlettel foglalkozva mindenkinél jobban megértette, hogy a gazdaság fejlődéséhez szükség van az ország hajózható vízi útjainak fejlesztésére. Egész lényével azon volt, hogy megvalósítsa saját elképzelését – fanatikus ösztönzője, motorja és szervezője lett a csatorna

megszületésének. Elképzelésének ésszerűségéről meggyőzte magát a királyt is, így 1666-ban elkezdődött Európa legrégebbi csatornájának az építése. Ellenfelei – akik nem hittek abban, hogy egy ilyen, az ő korában örültségnek elkönnyvelt álmod meg lehet valósítani csákány, lapát és talicska segítségével – gyakran megállították az építkezést. Erre költötte egész vagyonát, és tette rá egész hátralévő életét. Tizenöt évig építették a csatornát. Az ő élete azonban nem volt elég erre, ezért a fia fejezte be a csatorna építését, amit Riquet halála után nyolc hónappal nyitottak meg. A sors kiszámíthatatlan – mindössze nyolc hónap kellett volna, hogy beteljesüljön az álma. Ez csak a történeti háttér. De a legmeglepőbb az volt, hogy azoknak az embereknek – férfiaknak és nőknek –, akik kézzel ásták a csatornát, Riquet pénzt fizetett. És ha valaki betegség miatt nem tudott dolgozni, azt a gyógyítás idejére felmentette a munkavégzés alól. Európában ezen az építkezésen kaptak először segélyt munkaképtelenség okán: mai nyelvre lefordítva fizetett betegszabadságot. Ez a XVII. században történt, XIV. Lajos 1643-tól 1715-ig tartó uralkodása alatt. Ugyanebben az időben a reformer I. Péter uralkodása előtt, alatt és után Oroszországban a birodalom nagy építkezésein az orosz paraszt csak valami moslékot, verést és jobb esetben sírkeresztet kapott a munkájáért, de leggyakrabban névtelenül a várak, paloták, utak alapjaiba temették. Nem ennek, vagyis a szabad és önkéntes munkának köszönhetően adtak a franciák annyi remekművet az egyetemes kultúrának?! Bizonyára ez az egyik oka a sikeres alkotótevékenységüknek és tekintélyes hozzájárulásuknak a világ civilizációjához...

Romannak hosszú időre bevésődött az emlékezetébe az ismert francia Riquet életének tanulságos története, amiről honfitársai már megfellebbeztek, és remekművét egyszerűen csak Déli-csatornának nevezik. Roman Kirillovics tudta, hogy a történelmi tapasztalatokból mindig érdemes levonni a tanulságokat, főként a modern körülmények között. Minden munkához kell több-kevesebb hatékony ösztönzés. Lehetséges, hogy ezért hozta létre a saját vállalatának munkáskollektíváiban a szociálisellátó-szolgálatot, ahova a kellő élettapasztalattal bíró, az emberi fájdalmak és örömek iránt kifinomult érzékkel viseltető inspektorok verbuválódtak össze.

A gazdasági kérdésekkel foglalkozó szakértők különbözőképpen ítélték meg Roman vagyoni helyzetét. De egyben, igaz, hogy fenntartásokkal, egyetértettek – még pedig abban, hogy a gazdasági befolyási övezetek körülbelül három egyenlő részre vannak felosztva a pénzügyi-gazdasági csoportok között. Egyharmad a családi klánok, egyharmad a péterváriak és egyharmad a szibériaiak kontrollja alatt van. Pontosabban egy szibériai, vagyis Roma Szamuráj ellenőrzése alatt.

47.

A Maestróhoz megérkezett Jana. Mint mindig, most is finoman érdeklődött az újdonságai iránt. Soha nem erőszakoskodott, hogy mutassa meg neki azt, amit még nem akart közszemlére tenni. Gyengéden mosolygott a művészre, végigment a műtermen, majd megállt az ablaknál, hosszan és némán nézte az utcát, aztán feléje fordította a fejét, és megkérdezte:

– Maestro, volt már barátnője?

A Maestrót váratlanul érte a kérdés, összerezsent, majdnem kiejtette az ecsetet a kezéből. Erről még soha senki nem kérdezte. Aztán egy pillanat alatt összeszedte magát. Janára emelte a szemét, és azt mondta:

– Volt.

– A művgrafon?

– Igen.

– És most hol van? Belőle is művész lett?

A Maestro arcára árnyék vetült. Letette az ecsetet. Felemelte a fejét, hosszan nézett felfelé, mintha valakit meg akarna találni a hatodik vagy hetedik égben. Lehet, hogy látni akarta ott az

iskolát, pontosabban a művészeti-grafikai kart, amit röviden művgrafnak neveztek. Ahol a tanárokat „kovácsolták”. A képzőművész- és rajztanárokat. Aztán jobb kezével abba az irányba mutatott, amerre nézett, és azt mondta:

– Ott van...

– Bocsásson meg – mondta Jana. – Én... nem akartam. Én... nem tudtam...

A Maestro hallgatott még egy darabig. Eszébe jutottak az iskolai napok a művgrafon. Tanulni akart. Az iskola befejezése után egy évig dolgozott. És ez alatt az egy év alatt nagy honvágyat érzett az alma mater iránt. Szeretett volna visszatérni. De oda már csak tanárként mehet vissza. Talán rajztanárként. Minden rajzzal a szépség világának ajtaját nyitod ki. A szépség világáét. Ha jól tanítod a tanítványaidat, akkor ők is beszélnek ebbe a világba, és maguk kezdik azt létrehozni. Pontosabban maguk kezdik megteremteni. Ilyen módon én is világot teremtek, egy tökéletes világot. Később ezt fogják tenni az én tanítványaim, aztán az én tanítványaim tanítványai. És minden pillanattal – tudatosan vagy nem tudatosan – haladunk a tökéletesség felé... Nagy igyekezettel készült a vizsgákra. Különösen a szaktantárgyra. Ez a rajz volt. A festészet. A kompozíció. A képen életnek kell lennie. Kiterjedésnek, mélységnek, mozgásnak. Akkor még nem tudta, csak ösztönösen érezte, hogy egyetlen művészetben sincs semmilyen kánon és szabály. Ha a művész jól dolgozik, mindig igaza van. A művész mindig maga alkotja meg a saját szabályait. És ők, ezek a szabályok, ha egyáltalán lehet így nevezni őket, mindig csak arra a műre jellemzőek, egyediek, megismételhetetlenek... Kezdetben minden jól alakult. A felvételi vizsgán nagyon izgult. Pedig attól a naptól kezdve rajzolt, amióta először került ceruza a kezébe. Nagyon tetszettek neki az elődök túlfűtött rajzai. Természetesen az ő első munkáit is a szinkretizmus jellemezte. Mindent, ami csak körülveszi az embert, be akart zsúfolni egy festmény vagy egy grafika kicsi területére. Illetve majdnem mindent. Szóval nagyon sokat. Alkotói pályáján szükségszerűen be kell járnia az emberi fejlődés minden szakaszát: a naiv gyermekkort, az érzelmes és mindent azonnal megismerni akaró ifjúkort, a világegyetemet felfedező érettséget, valamint a megélt évek mindent megértő és mindent átfogó bölcsességének korszakát. Az egyik tanár – mint később kiderült, a város egyik ismert művésze, a tanító és nevelő Mihail Jefimovics, akit a barátai röviden csak Jefimicsnek hívtak – komor arccal, hosszasan nézegette a munkáit, aztán szét húzta összevont szemöldökét, felragyogott az arca, eltűnődött, és mintha hangosan gondolkodna, halkán azt mondta: „I-gen, mester, maitre, maestro...” De a dicsérettel fukarkodó, szigorú felvételiztető hirtelen észbe kapott, az alkotás szerzőjére emelte a szemét, és megkérdezte: „Mondtam valamit?” „Igen” – erősítette meg a felvételiző. „És mit mondtam?” A leendő hallgatónak inába szállt a bátorsága, de a tanár követelő tekintete alatt kellenlenül megismételte: „Nos, Ön azt mondta: Maestro...” Mihail Jefimovics újból összeráncolta a szemöldökét, a műalkotásra vezette a tekintetét, és azt mondta: „Csak hangosan gondolkodtam. Még sokat kell dolgoznod és dolgoznod... Tanulnod és tanulnod...” Akkortól, vagyis a művgrafteről kezdve hívták Maestrónak először csak a lányok a csoportjában, aztán a többiek is rákaptak erre a ragadványnévre.

A Maestro most leengedte a kezét, arca kifürkészhetetlenné vált, már egyenletesen lélegzett. Nyugodt, de bánatos hangon, mintha csak a lányt akarná megnyugtatni, ezt mondta:

– Jana... Ez már történelem...

Ez egy olyan történet volt, amin nehezen tette túl magát. És most egyetlen szempillantás alatt filmszerűen peregtek le életének ama napjai. Az iskolában az első évfolyamon, szinte már szeptember elsején szerelmes lett. Ahogyan az lenni szokott, és ahogyan az neki rémlett, a csoport legszebbik lányába. Lanának hívták. Egyedüli volt, egyetlen, senkire sem hasonlított. Semmivel sem. Sem a szépségével, sem a jellemével, sem a tehetségével. Az volt a legcsodálatosabb, hogy a világ minden pillanatban különböző színekkel, árnyalatokkal, ecsetvonásokkal tükröződött vissza az arcán. Szokatlanul elven arca volt. Hatalmas, szurokfeke, lelkes szemével mindent érzékelt, ami körülvette. Csak őt nem mindig vette észre. Már csak

azért sem, mert a Maestro az ő közelében, különösen az első időkben, némává, visszafogottá, szinte észrevétlenné lett. Elakadt a lélegzete. Lana megőrizte a függetlenségét, megközelíthetetlen volt. Az első évfolyamon úgy járkált körülötte, ahogyan a vadász járkál a nyúl után az első hóesésben. Egyszerűen követte őt. Egyetlen egy ösvény volt. Az egyetemi városnegyedről a művgraf főépületéig tartott. Néha köröket kellett leírnia, hogy láthassa, hogy találkozhasson vele, mintha véletlenül futottak volna össze. Ha találkoztak, és a lány mosolygott – az öröm volt, ünnep. Ha nem jelent meg az osztályban – az szomorúság volt, bánat. Ha néhány napot hiányzott – az maga volt a sötétség, kétségbeesés. Az órákon igyekezett olyan helyet elfoglalni, hogy láthassa a profilját vagy a tarkóját, hogy mindig a szeme előtt legyen, hogy bármelyik pillanatban ránézhesen. A foglalkozásokon egyszerűbb volt. De a kollégiumban különböző épületekben laktak. És ez kényelmetlen volt. Ha nem látja őt, olyan, mintha egyáltalán nem is létezne. Ott volt valahol elől, oldalt, az ismeretlenségben. Láthatatlanul. Vázlatokat készített. Profiljaival, hajtincseivel, nyakának görbületével, fejének fordulatával megtöltötte az első, a második, a harmadik vázlatfüzetet is. Később már nem is számolta, hogy hány vázlatfüzete van a lány arcvonásaival, alakjával, mozdulataival. A városban kevés szórakozóhely volt. Szabadnapokon moziba jártak. Szombatonként a lányok rohantak táncolni, főként a szakmunkásképző és a tengerészeti tanintézetek klubjaiba. Ott csak fiúk tanultak. A lányok, először kiszabadulva a szülői gyámság alól, siettek kihasználni a szabadságot. Siettek élvezni a szabadságot, siettek élni, siettek mindent látni és lehetőség szerint átélni, kipróbálni. A közösségi kezdeményezéseket illetően két lány mutatkozott különösen aktívnak: Raja, a Komszomol-szervezet titkára és közeli barátnője, a csoport szakszervezeti bizalmija, Alisza, aki majdnem mindenkitől különbözött abban, hogy ő a városban lakott, így elég sok barátja és barátnője volt a városi fiatalok között. Raját és Aliszát mindig együtt emlegették. A kollégiumi nevelők nem olyan szigorúak, mint otthon a szülők. Mindenkinek legyen egy barátja, egy gavallérja, akivel moziba jár, akivel táncolni megy, akivel a városi parkban sétál, akivel elmegy a kávézóba fagyfaltozni. A saját tanintézetében 10-12 fiú volt minden évfolyamon. De ők már általában foglaltak voltak a saját barátnőikkel. Ezért a szombati táncok főként az elsőévesek életében foglaltak el fontos helyet. A tanulmányi követelmények igen kemények voltak. Az első évfolyam volt a legnehezebb, nagyon feszes volt a programjuk. Gyenge teljesítmény miatt már az első félév eredményei alapján kizárták őket, akiknek nehezen ment a tanulás, azok maguktól mentek el, és hagyták ott a tanintézetet. Ezért mindenből sikeresen kellett teljesíteni. A szaktárgyon kívül általános humán tantárgyakból is kellett vizsgázni. A csoportban, Komszomol-gyűlésen, ahogyan ez akkoriban szokás volt, azok mellé, akik valamilyen tantárgyból lemaradtak, a legjobb hallgatókból biztosítottak patrónust. Matvej az általános iskolától kezdve egyformán jól tanult minden tantárgyból, a matematikától kezdve az orosz nyelvig. Mindig könnyen ment neki a tanulás. És most Lana is kénytelen volt egyre nagyobb és nagyobb figyelmet fordítani rá. Ugyanis a Maestro korrepetálta őt és a többi lányt matematikából. Ott aztán olyan szakkifejezések használatosak, hogy törhette a fejét. Minden sikeres megoldás után, ha a válasz megegyezett a tankönyv végén megadott válasszal, felszabadult és megkönnyebbült, győztesnek érezte magát. Valószínű ilyesmit éreznek a hadvezérek egy győztes csata után, ha nem is a legnagyobb, de mégis győzelem után... Az orosz nyelv nehézségeivel könnyebb dolga volt. Csak jó memória és nyelvérzék kellett hozzá. Kitűnő tanuló szindrómája volt. Az iskolában az első osztálytól kezdve az ő fotója mindig ott díszelgett a dicsőségtáblán. Először a legszorgalmasabb, aztán a kitűnő tanulók között. Ezért őszintén csodálkozott, amikor a lányok elemi hibákat vétettek matematikából vagy orosz nyelvből. Például fogalmazáskészítés szabadon választott témában. Miért használjátok azokat a szavakat, kérdezte, amelyeknek nem ismeritek a helyesírását. De senki sem tudott közülük értelmes magyarázatot adni.

Lanával fokozatosan kezdett kialakulni a baráti viszony. Egyszer vette a bátorságot, és meghívta moziba. Úgy emlékszik, Szergej Bondarcsuk⁴⁹ új filmét nézték meg, a Romeo és Júliát, amiről sokat beszéltek. A szerelem örök témájának új interpretációja, egészen fiatal színészekkel, a cenzúra is átengedte – az akkori puritán időben – az intim viszonyok elég merész epizódjait – szóval tehetséges munka. Ez egy szombati napon volt, órák után. A film után komótosan sétálgattak a városi parkban, ahol sok eldugott, kényelmes zug volt, ahova el lehetett vonulni.

Lana azon az esten életvidám és derűs volt.

Csicsergett, mint egy varázslatos égi madár.

Lélegzet-visszafojtva hallgatta a lányt.

– Otthon „Ovis”-nak hívnak.

– Miért? – érdeklődött.

– Ez a legkisebb csokoládé neve. Én vagyok a legidősebb a családban – mesélte. – Van még két öcsém. Ünnepeken, születésnapon vagy valamilyen jó tettért járó jutalomként rendszerint a legidősebb kapja a legkisebb csokit, a legfiatalabb pedig a legnagyobbat. Aztán megszoktam és megszerettem a „Ovis” csokit. Alkalomadtán mindig azt kiabáltam: az „Ovis”-t adjátok nekem, az „Ovis”-t.

Némán hallgatta a lányt. Olyan, mint egy kisgyerek, gondolta, és oltalmazón nézett rá leélt éveinek magasából. Tudniillik három évvel volt idősebb a lánynál. Ezért érezte magát felnőttebbnek, bölcsebbnek: két évvel később adták iskolába, egy évet járt a felkészítő osztályba, aztán még dolgozni is sikerült neki a faluban: halászként, vadászként és kollégiumi nevelőként. Közben a lány mesélt a nagymamájáról és a nagypapájáról, akiknél szeretett vendégeskedni, az öccseiről és a mamájáról. Sőt, még az örökké komor, mogorva mostohaapját is megemlítette. Kiderült, hogy hároméves volt, amikor meghalt az édesapja. Aztán jelent meg a családban a mostohaapa. A Maestro részvétellel gondolt a lányra: félárva. Mint ő. Ő is anya nélkül nőtt fel, mert az édesanyjuk idő előtt hagyta ott őket. De erről nem szólt a lánynak. Nem akarta, hogy részvétet nyilvánítson neki.

Hallgatta a lányt.

A park már tavaszi illatot árasztott, bár még hó volt. A teliholdnál minden ezüstösen ragyogott. Az ég, a hó, a fák, a fapadok, a bokrok, az utak.

A lány alakja az egész fehér világgal társult a képzeletében. A világ plusz Lana. Magától íródott a vers. „Derűs volt az én Lanám... Törekény volt... Világszép volt... Ezüstös volt... Evilági volt... Derűs volt...”

Vele minden évszak jó volt. Nem egyszerűen jó, hanem elragadó.

Ősszel, amikor nem süt a hold, mész mellette, és körülfon benneteket a könnyű, puha sötétség, az az érzésed támad, hogy egyedül vagytok a hatalmas világegyetemben.

Minő boldogság – a kert őszi leveleinek susogása alatt hallani a hangját és érezni a leheletét a szeretett lánynak! Micsoda óriási boldogság! Ezt különösen a halála után értékelte.

48.

Az idő gyorsan repült. Négyyszer két óra naponta. Gyakorlatok. Kezdetben a tanár segítője, nyáron pedig gyakorlat az úttörőtáborokban vagy a gyermek-játszótereken. Szemináriumok. Évfolyamdolgozatok. Komszomol-gyűlések. Szakszervezeti gyűlések. Osztályfoglalkozások. Krumpliszedés minden ősszel.

Befejezték a második évfolyamot.

⁴⁹ Sz. Bondarcsuk (1920–1994) ukrán származású szovjet filmrendező, filmszínész, forgatókönyvíró. Az általa rendezett Háború és béke c. filmben (1968) ő játszotta Pierre Bezuhov szerepét. Ez volt az első szovjet film, ami Oscar-díjat kapott (1969).

A nyár végtelen hosszúnak tűnt neki. Lana után vágyakozott. Reggelente rá gondolva ébredt. Hány nap maradt még addig, amíg újra láthatja?!

A harmadik évfolyamba léptek.

Elérkezett a május. Ünnepek. Felvonulás. Jelszavak. Zászlók. Vidámság. Öröm. De a hallgatók számára legfontosabb az a néhány szabadnap, amikor kialakíthatják magukat, amikor nem kell bemenni a foglalkozásokra. Ez az, amiről minden diák álmodik.

Április 30-án Lanával kettesben köszöntötte a májusi ünnepet az iskola fizikaszertárában. Az emeleten. Ez egy kis szoba volt. Itt őrizték a fizika tantárgyhoz szükséges eszközöket. Mihail Szemjonovics laboráns vezette, aki szigorúan vigyázott rá, reggelenként mindig személyesen nyitotta ki a saját kulcsával, az órák után pedig ő is zárta be a számára legszentebbet, a szertárat. A Maestro ekkor még mint hallgató, szinte elsőéves korától kezdve barátkozott vele, és most rávette, hogy bízza rá a kulcsot egy szabadnapra, hogy a szeretett lánnyal köszönthesse az ünnepet. Így most egy egész napig ők ketten voltak Lanával az egész szertár gazdái. Már korábban előkészített mindent: pezsgőt, „Ovis” csokit, zsemlét, szendvicseket, sőt még egy halkonzervet is. Fontos, hogy senki sem látta meg, hogy illetéktelenek is maradtak az épületben. Az egész korpuszon egyetlen női őr volt, így nem volt nehéz észrevétlenül besurranni a szentül őrzött szertárba, ahol szekrények álltak különböző kémcsövekkel, üvegfialákkal és lombikokkal. A falakon taneszközök függtek táblázatokkal, diagramokkal. Voltak ott polcok is kisebb fizikai műszerekkel, eszközökkel. A szekrények mögött helyezkedett el a parányi „lakószoba”, benne egy fogas, egy asztal és egy heverő. Itt Mihail Szemjonovicsnak egész háztartása volt egy alacsony, öreg kis szekrényben: edények, kések, villák, komplett ágynemű és törülköző.

Fontos, hogy kettesben vannak. Felbontotta a pezsgőt, mondott valamit a májusról, a munkáról, a tavaszról és a szerelemről, aztán koccintottak, ő mind kiitta, Lana csak óvatosan belekóstolt.

Sikeres volt az ünnep.

Fontos, hogy kettesben vannak. Övék volt az egész világ.

Lana a különféle vegyszerekkel és ásványokkal végzendő kísérletekhez szükséges kémcsövekkel és lombikokkal teli szekrényre nézett. Hallgatott, aztán megkérdezte:

– Ha megmérgezném magam, és meghalnék, mit tennél?

– Utánad halnék! – mondta magabiztosan, gondolkodás nélkül.

Elhallgattak. Aztán megkérdezte:

– Miért kellene meghalnunk? Miért kellene meghalnod? Te nem vagy Júlia, én pedig nem vagyok Romeo.

– Hát, csak úgy mondtam – nevetett a lány. – Ha a szükség vagy a körülmények arra kényszerítenének...

– Meghalnék nélküled! – erősítette meg újból. – De inkább éljünk! Hiszen jól érezzük magunkat kettesben.

– Egy buta tréfa jutott az eszembe – nevetett. – Romeóra és Júliára gondoltam, nemrégén beszélgettünk róluk a lányokkal. Természetesen, élni fogunk...

Közben éledezni kezdett a földszint. Érzékelhető volt, hogy a hivatalos városi ünnepi est után az iskola tantestülete a földszinti ebédlőben gyülekezett, akkoriban ott szokták megünnepelni május elsejét, a munkásszolidaritás nemzetközi ünnepét.

De a tantestület már nem zavarta őket.

A heverőn feküdtek, és ő Lana ajkát csókolgatta. Egy egész életre megőrizte ezeknek a csókoknak az édes ízét. Később sem tudta megérteni és megmagyarázni, hogy mitől volt olyan édes ízük.

Nem tudtak észrevétlenül kimenni a szertárból, és elhagyni az iskolát. Meg kellett várni, amíg véget ér az ünnepi est az ebédlőben. A tanári vigasság éjjelig elhúzódott. Először a zene-gép játszott. Aztán a harmonikás. Aztán egy egész kvartett. Aztán énekeltek. Májusi dalokat.

Forradalmi dalokat. Komszomol-dalokat. Csak úttörő- és kisdobosdalokat nem énekeltek. Evégre ez egy alkotó intézmény, volt elég tehetség. Minden újra akadt egy.

Egyszer egy eléggé kapatos személy odadülöngélt a labor ajtajához, és rángatni kezdte a kilincset. Lehet, hogy a fiatal tanárok közül volt valaki, aki szintén szabad helyet keresett, hogy elbújhasson valamelyik fiatal kedvesével. De az ajtó be volt zárva belülről Mihail Szemjonovics megbízható kulcsával.

Később az iskola belsejéből behallott két ember halk beszélgetése, akik szintén alaposan megemlékeztek a májusi ünnepről. Egyikük hangjában Lana felismerte a matematikust, Ilja Gyemjanovicsot, akit különösen tiszteltek, pontosabban szerettek a csoportban. Lana meg-sajnálta őt, és félig suttogva mondta:

- Szegény Ilja Gyemjanovics, holnap beteg lesz...
- Nem mindenki betegszik meg az ivástól – mondta a Maestro.
- Már öregecske, ezért fog megbetegedni – ellenkezett Lana.

Szünet volt a táncmulatságon. Aztán minden hang elhalt, és áthelyeződött a földszintre, az ebédlő környékére.

Ők pedig újból elcsendesedtek a heverőjükön. Magához ölelte, és igen-igen erősen csókolta. Aztán, amikor elfogyott a levegő, elszakadt az ajkától, és simogatni kezdte hosszú gesztenyebarna haját, gyengéden megérintette a fülcimpáját, az orrát, a nyakát, a szemöldökét. Ujjai szüntelenül és fáradhatatlanul jártak a lányon. Gyengéden, nagy szeretettel járt rajta a keze, mintha tenyerének minden apró részecskéjével akarná emlékezetébe vésni egész lényét. A lány nem védekezett, nem állította meg a férfi kezének mozgását. De a legcsábítóbbhoz, a legtiltottabbhoz nem nyúlt. Lana rövid ujjú, könnyű, kék nyári ruhában volt. Később, sok év múlva még az Aeroflot stewardesseinek egyenruhája is fájdalommal emlékezteti majd őt Lana nyári ruhájának finom kékségére. A nyári ruha alatt fehér blúzt viselt. A felső gombja ki volt gombolva, amikor az asztalnál ültek, és pezsgöztek. Aztán a lány levetette a csizmáját, majd összeölelkezve átmentek a heverőre, és szorosan egymáshoz simulva feküdtek. Úgy érezték magukat, mint egy magányos, néptelen szigeten, a világegyetem közepén, ahol rajtuk kívül nem létezik senki és semmi. Tenyerei jártak a lány testén. Keze a ruhán keresztül ismerte meg, és véste be emlékezetébe örökre a lány testének minden vonalát, hajlatát, domborulatát. Ruganyos volt, mint a frissen érett lédús vörös áfonya. Amikor keze a feszes melléhez ért, Lana megremegett, de nem tolt el, sőt, még szorosabban simult hozzá. Ő megdermedt, mozdulatlanul feküdt, félt megmoccanni, és abban reménykedett, hogy örökkévalósággá tudja változtatni ezt a pillanatot. Egész teste ruganyos volt és erős, mint egy erősen összenyomott rugó. Később, évek múltán is bevillan a múltból a megkésett megvilágosodás: mennyi élet, tűz, szerelem volt benne... De most itt volt mellette, és miközben ölelte, meglátta, hogy hófehér kabátkájának második gombja is ki van gombolódva. De nem nyúlt sem a harmadik, sem a negyedik gombhoz. Kabáton keresztül szabad, de ruha nélkül tilos. Nem engedte meg a kezének, hogy a kabátka alatt megérintse a lány meztelen testét, mellét. Nem engedte meg, hogy oda közeledjen, ahol még érintetlen volt. Érintetlen, isteni, szakrális... Hiszen az istenit lehet imádni, lehet csókolni, be lehet lélegezni, gyönyörködni lehet benne. Ó, Uram! Milyen jó is ő, milyen gyönyörű, milyen elbűvölő! Csak sok év elteltével fogta fel, hogy kapott egy lehetőséget, de ő nem élt vele. És ezzel tönkretette az első és egyetlen szerelmét. Az a pillanat volt, amikor a lánynak meg kellett volna nyílni, és megismerni az ismeretlent, a megtapasztalatlant. Eljött számára a megismerés pillanata...

De akkor a férfit felkavarta az előző évi vezetői gyakorlat, amit egy városkörnyéki úttörőtáborban töltöttek. Lana úttörővezető volt, ő pedig vezető és harmonikás. Az úttörők mindent énekelve csináltak, vidáman, frissen. Reggeli torna harmonikaszóra. Zászlófelvonás zenére. Reggelihez sorakozó – énekkel. Játékok és versenyek – énekkel. Fürdés a strandon – énekkel. Minden zenére, minden énekre. Rigmusok, indulók, menetelések. A nyár gyorsan és vidáman elszállt, akár egy pillanat. Befejeződött az utolsó turnus. A gyerekeket hazavitték.

A vezetői kollektíva egy kis mulatságot rendezett a táborzárás tiszteletére. Szépen megterítették az asztalt minden földi jóval, bőségesen bevásároltak a bolgár fehérborból. Azokban az években, ki tudja miért, állandóan lehetett kapni finom bolgár száraz bort. A táborvezető mindenkinek gratulált, aki sikeresen elvégezte a kötelező vezetői gyakorlatot. Aztán asztalhoz ültek. Tósztokat mondtak, lelkes ifjúsági meg úttörő- és Komszomol-dalokat énekeltek. Hiszen mindenki komszomolista volt. A mulatság után szétszéledtek, ki merre. Ki a városba, ki a folyó mögötti öbölbe. Lana és Matvej önként maradt a táborban. A tábori felszerelésre kellett vigyázni. A gazdasági vezető majd reggel jön autóval, hogy elvigye az ágyneműt meg a többi tábori felszerelést.

A legnagyobb szobában összetolták az ágyakat, és raktak rájuk néhány matracot. Valódi cári nyoszolya lett belőlük.

Egymás mellett feküdtek. Eleinte félénken csókolóztak, mintha valaki figyelte volna őket. Aztán tudatosult bennük, hogy teljesen egyedül maradtak a szobában. És észrevétlenül felbátorodtak. Most már csókolóztak is, ölelkeztek is. Feszélyezettség nélkül, szégyenérzet nélkül. Lana hatalmas szemével nézett Matvejre, és vidáman, huncutul azt mondta:

– Motya, ha te csinálsz velem valamit, én vízbe ugrom...

Ő is vidáman válaszolt:

– Én pedig, Lana, kimentelek!

– Elúszom messzire, nem tudsz kimenteni!

– Dehogynem!

– Nem tudsz!

– De igen.

Így hancúroztak a puha cári nyoszolyán, és csókolósdit játszottak: ki kit csókol jobban, ki kit szeret jobban, ki kit ölel jobban. Aztán legyőzte őket az álom. Lana már gyenge, erőtlén hangon mondta:

– Motya, ha te csinálsz...

Hirtelen arra gondolt, hogy a lány tényleg elmerülhet: ha ő elalszik, nem hallja meg, ha elmegy a strandra, ami itt van egészen közel, szinte az épület fala mögött. Ezért még erősebben szorította magához, még erősebben ölelte az ő ruganyos, fejedelmi lazachoz hasonlatos testét...

– Motya, ha te... – ismételte Lana álomba merülve.

Csak később, sok idő elteltével értette meg, mit jelentettek valóban a lány gyengéd szavai. Akkor, ott az úttörőtáborban is úgy aludtak el, egymást átölelve, szorosan egymáshoz simulva.

De most itt, a fizikaszertárban valami miatt még jobban elbátortalanodott. Lehet, hogy a részeg tanárok elmosódott hangja zavarta lent, az épület falai mögött.

Közben az éjszaka egyre rövidebb lett.

Az éjszaka nem örök.

Az éjszaka is véget ért egyszer.

Május hava elolvadt.

Mindenki elutazott gyakorlatra, aztán nyári szünetre.

Számára az az idő jött el, amikor bánatosan várja szeptember elsejét, a tanévkezdést.

Megérkezett a szeptember.

Beköszöntött az ősz. Teltek az iskolai hétköznapiak. Órák, gyakorlatok, szemináriumok, sportversenyek, kiállítások a hallgatók alkotásaiból.

Lana gyönyörű volt, mint mindig. Pontosabban, egyszerűen lenyűgöző. Úgy látszik, a nyáron még szebb lett. Alakjának formái, vonalai, a teste, mondaná a művész, még tökéletesebb lett.

Ez volt az igazság.

Ez a való.

És ezen az őszön Lana halálos csapdába került. A részletekről csak később, majdnem egy hét múlva értesült a Maestro. Fél füllel hallotta, hogy valamit pusmog egymás között a mindenütt jelen lévő Rajka és Aliszka. Rá akarták venni valamire a barátnőiket, hívták őket valahova, valamivel kecsegtették őket.

Amint az később kiderült, az egyik szombat este Rajka és Aliszka majdnem minden lányt rábeszéltek a csoportban, hogy menjenek el egy bizonyos befolyásos városi fiatalember – ragadványnevéen Kot, vagy Szkot, vagy angolosan Scott – születésnapjára. Mondván, ez a Kot-Szkot⁵⁰ minden lányt meghív a csoportból, hogy megismerkedjenek, összebarátkozzanak. Erős férfi, egy kényúr. A falon Sztálin, Mao Ze-tung és Hitler portréi lógnak nála. Ezek az ő bálványai. És az ő kellemes, érdekes barátainak, haverjainak a bálványai. Határtalan ambíciói vannak. Idővel ő akarja megszerezni és irányítani a világot. Hangosak, vidámak nála az esték. Senkit sem hagynak unatkozni. A ház nagy, ott is lehet éjszakázni. Rajka és Aliszka már nem egyszer voltak ott. Bugyiban is lefekhettek aludni, senki sem bánt benneteket, győzködték a barátnőiket.

Szinte minden lány készülődött, így Lana is elhatározta, hogy elmegy velük erre a születésnapra. Az esti összejövetel valóban zajos volt, durva tréfákkal és fesztelen testre pacsikkal – kinek mi tetszett a testen. Rajka és Aliszka elsőként rúgott be, vagy megittatták őket valamilyen altatóval, ezért lefektették őket a szomszéd szobában. Ez után Kot bejelentette, hogy az est véget ért, mindenki menjen haza. Mindannyian felálltak mintegy vezényszóra, és vonakodás nélkül, beleértve a barátait is, öltözködni kezdtek. Ő az ajtónál állt, és egyenként engedett ki mindenkit. Lanát, amikor át akarta lépni a küszöböt, határozottan visszahúzta a falhoz, a saját háta mögé, és tompán azt mondta:

– Te leszel az utolsó...

De amikor a csoport utolsó lánytagja is átlépte a küszöböt, Kot gyorsan becsapta a nehéz bejárati ajtót, és bezárta valamilyen bonyolult retesszel. Aztán feléje fordult, és azt mondta:

– Tetszel nekem. Nálam fogsz aludni Rajkával és Aliszkával.

Lana felháborodásában alig kapott levegőt, elvesztette a beszélőképességét. Még sírni sem tudott.

Aztán egész éjjel Kot ellen védekezett, aki rávetette magát. Reggelre darabokra szaggatta a fehér blúzá. Ugyanebben a fehér – most már véres – blúzban köszöntötte május elsejét is a Maestróval a szertárban, az iskolájukban.

Lana egy hétig nem mutatkozott az iskolában. A barátnői jelentették, hogy megbetegedett. A Maestrónak pedig azt mondták: nem akarja, hogy lásd. Majd meghívunk, ha jobban lesz. Ő maga fog meghívni. Légy türelmes!

És ő türelmes volt. Pontosabban türelmesen várt.

Aztán alig egy hét múlva, amikor a szobatársai elmentek a foglalkozásokra, megtörtént a baj. Lana úgy döntött, hogy eltávozik az életből. A Maestro elment hozzá. Hanyatt feküdt az ágyban. Felismerhetetlenül megváltozott. Halálsápadt volt. Kihegyesedett az orra. Beesett az arca. Kicserepesedett az ajka. Kialudt szemében a fény. Magánál volt, de már nem tudott beszélni. A fiú a takarón fekvő kezére borult. Hozzásimult az ajkával: mintha ösztönösen igyekezne életet lehelni belé. De az élet elhagyta őt. A lány már tudta, hogy rövidesen meg fog halni. Kinyitotta a szemét, ránézett, mosolyogni próbált. De a mosoly hamarosan egy sírni készülő gyermek grimaszára emlékeztetett. Picit megmozdította a kezét, a mosoly-grimasszal együtt próbálta megsimogatni a férfi ajkait, amikkel életet akart belé lehelni. A szeme azt mondta: bocsáss meg... Lehet, hogy még hozzá akart valamit tenni: bocsáss meg nekem, amiért egyedül hagylak... Bocsáss meg... De rosszul volt. Betakarta a szemét. Súlyosan lélegezte be a levegőt. Nehezen szívta magába a levegőt. De a fiú tehetetlen volt, nem tudott neki segíteni.

⁵⁰ Mindkettő beszélőnév. A 'Kot' jelentése 'Kandúr', a 'Szkot'-é pedig 'Barom'. (Somogyi László)

Az éjjeliszekrényen – még eltakarítani sem tudták – még mindig ott állt a két háromoldalú, sötét, majdnem fekete üvegből készült, ecetespalack. Az egyiket fenékgig kiitta, a másiknak az alján alig egy ujjnyi maradt a mérgező folyadékból.

Elégette az egész bensőjét.

Az orvos azt mondta: tehetetlen vagyok. Semmivel sem tudok segíteni.

Rögtön azt mondták mindenkinek: szerelmi bánatában ment el a lány. Ez kényelmes volt minden hivatalos személynek – a hatalomnak, az iskolai adminisztrációnak és a jogvédő szervezeteknek. Nincs skandalum, nincs felhajtás.

Eszméleténél volt, amikor meghalt.

Így hagyta itt az életet. És őt, az egyetlen, boldogtalan barátját, akit megölt a váratlanul rászakadt bánat.

49.

A temetésre zárt koporsóban, egy „Urál” teherkocsi platóján, a nemrég lefektetett, kátyús téli úton vitték haza a szülőföldjére, a kerületi központba, ötszáz versztányira a várostól. A második, a személyszállító teherautón a kísérők utaztak: a tanintézet képviselője, a társadalmi szervezetek küldöttei, a két évfolyamtárs: Rajka és Aliszka, a Maestro, Lana rokonai és még valamilyen emberek.

Sokáig utaztak, lassan, gyakran megálltak, ha hófúvások keletkeztek a gödrökben, az emelkedőkön és az ereszkedőkön, a folyókon és a patakon átvezető gázlóknál. Rosszul tisztították a téli utat.

Amikor odaértek, a település temetőjében már ki volt ásva a sír. Leengedték a koporsót. És ő, a Maestro, mint egy holdkóros, lassan fogott egy marék földet, a kezében tartotta, aztán rádobta a koporsóra. Így tett mindenki. Aztán a koporsót beföldték földdel, a sírhalmot tele-rakták sok-sok koszorúval. Nedves, fagyos, borús idő volt. Az emberek sietve gyülekeztek, és indultak a halotti torra a fakitermelő üzem étkezdéjébe. Lana édesanyja pártmunkás volt, a hatalmas fakitermelő üzem párttitkára. Rajka és Aliszka is elutazott a többiekkel. Véget ért a nap, leszállt az este. Sötétbe burkolózott a temető. Mindenki elutazott, de ő ott maradt. Egyedül. Pontosabban Vele. A fehér hóval körülvett, vészterhes, fekete sírhalomnál, ami alatt Lana feküdt. Ott állt előtte. Mint egy kisgyerek. Sajgott a lelke, egyre csak sajgott. A tompa fájdalom nem hagyta el. Aztán meglátott egy falat kenyérrel letakart vodkás poharat, ami a kis deszkalapon állt a fejrésznél. Fogta a poharat, a kezében tartotta, aztán fenékgig kiitta. Gépiesen megfogta a kenyeret is, és rágcsálni kezdte. Aztán leült a deszkalapra, és letette az üres poharat. Magához húzta a koszorúkat. Mintha kicsit felmelegedett volna tőlük. Becsukta a szemét, alighanem elszenderedett. Arra ébredt, hogy fázik. Remegés fogta el az egész testét, időnként még a fogai is vacogtak.

Felállt, és a koszos, letaposott havon elindult a temető kijáratához. A kapunál állt az őrbódé. Bement. Halványan pislákol a lámpa. Égett a vaskályha. Mellette ült az őr, egy meghatározhatatlan korú férfi – talán már nyugdíjas, de lehet, hogy nem is olyan öreg. A Maestro némán leereszkedett a kályha melletti padra. Az őr közömbösen nézett rá, nem szólt semmit. Aztán kinyitotta a kályha ajtaját, rakott a tűzre néhány hasáb fát. Csak ezután kérdezte meg:

– Kije voltál, fiam? Talán a vőlegénye?

– A vőlegénye – mondta, hogy ne kelljen sokat magyarázkodnia.

– A-a-a – nyújtotta el megértően az őr.

Hallgatott, aztán az ablaknál lévő asztal felé biccentett, és azt mondta:

– Fiam, idd meg ezt a vodkát, és sírd ki magad! Megkönnyebbülsz a könnyektől.

– Nem tudok sírni – mondta.

– Nem tudsz sírni – ez rossz – mondta az őr. – Az öregeknek nehezebb sírni, mert öreg-ségükre kiszárad a könnyük. De a fiataloknak kell, hogy legyen könnyük... Mindegy, igyál a lelki üdvösségéért. Így szokás, nem mi találtuk ki...

Felállt, odament az asztalhoz. Az asztalon poharak és bögrék álltak meg két fél literes üveg vodka. Félig öntötte a saját poharát, meg az őrét is. És odaadta neki a poharat. Némán kiitták. Ő visszaereszkedett a kályha melletti padra. A kályhából meleg áradt. És észrevétlenül elnyomta az álm.

Reggel lett.

Szürke. Nedves hóval. Heves szellőkésekkel, a végtelen – akár a tenger – tuman felől. Tumannak errefelé a nagy folyó árterét nevezik.

Úgy látszik, még a természet is Lanát siratta.

Az őr a kályha nyitott ajtajánál bajlódott, meg akarta rakni. Nedves volt a fa. Rosszul égett. Az öreg, mégis csak jobban emlékeztetett egy idejekorán megöregedett emberre, nyögdecsett, az ébredező fiatalemberre sandított, és tompán azt mondta:

– Fiam, szigorú a főnökasszonyom. Be szokott nézni hozzám. Nagyon fog morogni, ha itt idegenek...

A Maestro némán hallgatta őt, majd azt mondta tompán:

– Én nem vagyok idegen... – biccentett az ajtó felé, a temető belsejébe. – Én egyike vagyok a... Kérem, én is halott vagyok.

Mire az őr azt mondta:

– Ez nem olyan egyszerű dolog... Egy darabka föld, két méter húsz... Könnyebb élni, mint meghalni, és ezt a saját két méter húszadat megkapni. Meghalni – fáradságos, sok utánjárás-sal, aktatologatással jár, meg a rendőség... Inkább menj, szerezz tűzrevalót a begyújtáshoz, menj végig a sorok között. Összeszedheted a régi sírkereszteket, az elhagyatott sírok kerítésleceit, koszorúkat, faágakat. Van ott elég kacat. Csak szárazak legyenek, ne nedvesek.

A Maestro kiment az őrbódéból. Odakullogott a sírhalomhoz, ami alatt a kedvese maradt tegnap. A szomorú, sajgó fájdalom még nem hagyta el a testét és a lelkét. Álldogált a sír mellett. És ekkor különös dolog történt, hirtelen azt kezdte érezni, hogy mindenki, aki eltávo-zott az életből, és aki a szerelme körül nyugodott, a hozzátartozója lenne, mintha mindenki a rokona lett volna. Az ő sírjaikról összeszedni, ellopni a korhadt, megdőlt kereszteket, letördelni a kerítésleceket – ez istenkáromlás.

Még sokáig álldogált Lana nyughelye mellett. De ő semmiféle jelet nem adott. Noha a lelke mélyén abban reménykedett, hogy küld valamilyen életjelet. De csak a csend volt.

Nem győzte tovább várni az életjeleket az eltávozott lánytól, beljebb ment a temető belsejébe. A keresztekhez és a sírkerítésekhez nem nyúlt. A fák száraz ágait gyűjtögette nyalábba.

Az őr befűtött a kályhában, most mintha egy kicsit kedvesebb lett volna a szürke arca. Azt javasolta, hogy igyanak. És ittak. Aztán sokáig ültek a felforrósodott kályhánál. A hosszú hallgatást az őr törte meg, alig kivehetően mormogta:

– Menj el, fiam, a nagyapjához, Kentyinhez... Úgy emlékszem, hogy ő gyakran szaladgált a nagyszüleinél... Kicsi a mi településünk, mindent tudunk egymásról... Ül le vele! Lehet, hogy mond valami vigasztalót... Alekszej Fjodorovicsnak hívják. Valamikor barátságban voltunk. Engem Ivannak hívnak. Előfordult, hogy együtt mentünk a folyóra halászni. Nagyot hall. Hangosabban beszélj hozzá... Könnyen megtalálod a házikóját. Kimész a partra. Az utcára, ami a part mentén halad. Elfordulsz jobbra... Az utolsó ház a folyónál. A kerítésajtó előtt egy öreg deszkacsónak hever. Fel van fordítva. A fenekével fölfelé. Biztos jel. Nem tévedsz el. Megtalálod. Ha nem találod meg, megkérdezel valakit, hol lakik Lekszej Fjodoro-vics. Bárki megmutatja... Az édesanyját ne zavarj. Anyai fájdalom gyötri, gyerekek, munka, ház, férj... De Lekszej Fjodorovicsal elüldögelhetsz...

Az őr elhallgatott. A pad alatt kotorászott valamit a kezével. Előhúzott egy megkezdett üveg vodkát, bedugaszolta, és átadta a fiatalembernek. Ez Lekszejé. Az ennivalót majd a nagymama, Marja Ivanovna kitalálja.

Úgy látszik, az elhunytak könyörületes rokonai a temetőgondnokra is figyeltek, hagytak neki inni- és ennivalót. Hogy kifogástalanul vigyázzon a sírokra.

A Maestro némán fogta az üveget, biccentett az örbódé gazdájának, és elment.

Könnyen megtalálta Alekszej Fjodorovics Kentyin házikóját.

Lekszeics egy cseppet sem csodálkozott a megjelenésén. Úgy tűnik, éppen fordítva, már régen várta őt, és felesleges szavak nélkül beengedte a házába. Asztalhoz ültek. A nagymama szerény falusi ételt rakott ki: uborkát, paradicsomot és még valamilyen savanyúságot meg édességet.

Ittak.

Lekszeics azt mondta:

– Nyáron mesélt rólad, Matvej. Jön egy fiatalember, okos, ügyes kezű, és még valamilyen bölcs szót mondott. Szóval, megbízható ember...

Lekszeics megitta a vodkát. Sóhajtott egy nagyot, aztán hirtelen azt mondta hangosan:

– De hiszen, nemrég még a karjaimban hordtam!

Szipogott, és elkezdett sírni.

Amikor elcsendesedett, ökleivel letörölte arcáról a gyér könnyeket, Marja Ivanovna nagymama szemrehányóan csóválta a fejét, és féltékenyen azt mondta:

– Mintha én nem hordtam volna a karjaimban!

– Persze, hogy te is hordtad... – dörmögte békülékenyen az öreg.

Aztán ittak még. Lekszeics és Marja Ivanovna megnyugodtak egy kicsit, és felidéztek, hogy miket mondott, mi mindent csinált náluk a rakoncátlan Lana.

Aztán Lekszeics odament az ablakhoz, a kereten át az udvaron lévő hinta felé biccentett, és azt mondta:

– Az ő hintája. Én magam csináltam neki, amikor kicsi volt. Szeretett hintázni.

Hallgatott, aztán azt mondta:

– Olyan vidám volt! Úgy szeretett élni!...

Matvej némán hallgatott. Aztán lassan kiballagott az udvarra. Lassan megsimogatta a hinta ülőkéjét. Csak ezt követően, lassan, elhúzva a pillanatot, mintha az időt akarná húzni, ereszkedett le a hintára, és becsukta a szemét. Némán, dermedten ült sokáig. És ekkor, az utóbbi napok során először érezte a lány melegét, az az érzése támadt, hogy ott van a közelében. Csak ki kell nyitnia a szemét, és meglátja őt, ott van a közelében, és soha nem hagyja el őt. De nem nyitotta ki a szemét, szándékosan húzta az időt, lassította az idő rohanását azt remélvén, hogy akkor meglátja őt, az élő, egészséges, életvidám lányt... Ekkor váratlanul, a tudatalattijából tört fel a gondolat: ha ő is itt hagyja ezt az életet, ahogyan megígérte a lánynak, és utána megy a másik világba, akkor ki őrzi majd az emlékét itt a földön. Ki? A nagymamája és nagypapája sem él örökké. Itt temetik el őket a közelben, a Szatigini tuman partján. Édesanyját a mindennapi gondok nyomasztják. Az öccsei is felnőnek, és elfelejtik. A mostohaapjának pedig nincs semmi dolga a mostohalánya halála után. Így ő az egyetlen, aki megőrizheti a lány alakját, és fogadhatja, mint most is, az ő ritka látogatását ebben az életben, ezen a földön...

50.

A Maestro felemelte a szemét, hosszasan nézte az eget, aztán lassan, fojtott hangon megismételte:

– Ott van...

Némi szünet után hozzátette:

– Vár engem...

Akkor, abban az évben, különösképpen Lana halálát követő első hónapokban állandó kétségek közt hányódott. A kör, amit bejárta, nem volt nagy: elmenjen utána, hagyja ott az iskolát, halasszon évet, őrizze az emlékét a földön, menjen utána. Hányódott, de túlélte. Egyszer, mintha a valóságban történt volna, és nem álmában, megjelent neki az Oltalmazó Istennője földi asszony képében, és szigorúan arra intette: „Ne siess oda!” Ő csak a lányra gondolt. De olykor belemart a tudatába a kérdés: mi legyen azzal – még megfelelő szót sem talált a megnevezésére –, aki a szerelme halálát okozta? Hogyan legyen? Milyen bosszút, milyen büntetést eszeljen ki? De az Oltalmazója erről is, mintegy mellékesen, csak annyit sugott neki, hogy mindennek eljön a maga ideje. Ennek is. Nem sok idő telt el, és elégett a saját házában, ahol a sötét ügyleteit bonyolította. Bennégett a bálványáival – Sztálinnal, Mao Ze-tunggal, Hitlerrel – együtt. Azt pletykálták, hogy a haverjai gyújtották rá a házat, még az ajtót is betámasztották kívülről, mert valami elszámolási vitájuk volt. Az igazságügyi szervek gyorsan lezárták ezt a sötét ügyet: mindent a sajnálatos eseményre, a tűzre fogtak. Úgy tűnik, győzött az igazság. De ez a hír akkor semmiféle érzelmet nem váltott ki a Maestróból. Önmagát vádolta a lány haláláért. A szertárban, azon a csodálatos május éjszakán, amit először töltöttek kettesben, fel kellett volna tárni előtte a létezés egyik legtitokzatosabb rejtélyét. Nem értette meg a lányt, és nem tette meg ezt. Az érett gyümölcs, amit nem szakítanak le időben, később szétpattan és elpusztul... A tragédia másik két résztvevőjére, Rajkára és Alizkára igyekezett nem gondolni. Nem gondolt róluk rosszat – amit tettek, ostobaságból tettek. Ám később, saját legnagyobb meglepetésére megtudta, hogy őket is utolérte a gyászos végzet. Rajka nem sokkal a művgraf elvégzése után halt meg lakóházútúben, Alizka pedig valamilyen kényes ügybe keveredett, ezért elfordultak tőle a közeli rokonai is. És utolsó napjait az invalidusok házában tengette.

Most csak magában idézte fel ezt a történetet. Janának semmit sem mondott. Ez magánügy, kizárólag rá tartozik.

Jana együttérzéssel nézett rá, és – miként a férfi Oltalmazója azokban a távoli sötét napokban – ő is azt mondta:

- Maestro, nem kell oda sietni...
- Én nem is sietek...

Elhallgatott, aztán alighanem először ismerte be hangosan:

- Én magam tettem őt tönkre...

Az én legsúlyosabb terhem ez a szerelem, gondolta. És önkéntelenül felsóhajtott. Szerette. A legsúlyosabb terhét mindig a személyes Szent Oltalmazója segítette cipelni – a szerelem kivételével.

Most megkönnyebbülten azt gondolta a Maestro: hamarosan látni fogom őt, az elsőt, az idő előtt eltávozottat. Mennyi maradt még hátra? Mindössze 203 nap. Fél évnél kicsivel több.

VI. fejezet

51.

A Maestro személyes Szent Oltalmazója, az Arany Cár Öreg, az Ég Atya kisebbik fia szerette az embereket és az ő oltalmazottjait. Ő volt a legismertebb gyermek az isteni családban. Sok neve volt.

Arany Cár Öreg.

Közelben Tartózkodó.

Világügyelő.

A Feljebbvaló Kisebbik Fia.

Földet Szemlélő.

Fehér Lovas.

Fehér-Lovon-Ülő-Lovas.

És még sok más név, allegorikus megnevezés. Sok monda, legenda, hősmonda kering róla és az ő hőstetteiről, cselekedeteiről. A szájhagyomány évről évre, napról napra gyarapítja a Róla szóló történeteket. Ő volt a legmindenhatóbb, legerősebb Istenfi a földön ember képében. De madárrá, vaddá is tudott változni. Szóval, azzá tudott változni, akivé csak akart. Bármilyen külsőben járhatott a földön. Megkeresztelhet téged egy szentember képében, kérhet tőled néhány kopejkát egy utolsó rongyos koldus képében, elfuthat melletted egy éhes kóbor kutya képében. Ezért nem csak az utolsó koldust és szentembert, de a legutolsó rühes kutyát is tilos volt megsérteni. Ugyanis aki megsért egy szentembert, egy koldust vagy egy gazdátlan kóbor kutyát, az véletlenül, saját ostobaságából képes megsérteni a nagy erejű Legkisebbik Istenfit is. Hiszen a neve – Közelben Tartózkodó – azt jelenti, hogy állandóan a közeledben lehet észrevétlenül. Egy karnyújtásnyira. Egy lépésnyire. Csak hívd, és ha a közelben van, mindig a segítségedre siet egyetlen pillanat alatt. Jöhet ember, szentember, koldus és kutya képében is segíteni. Akinek a képében csak akar. Megjelenhet a legváratlanabb, legmegjósolhatóbb és legfeltételezhetlenebb alakban.

A Maestro képek sorozatát tudta festeni a személyes Oltalmazójának életéről és hőstetteiről. Csak portrékat nem készített róla. Az Ő arca mindig elmosódva jelent meg egy áramlásban, egy szellőkésben, egy vízsugárban vagy titokzatos ködfátyolban. Mintha mindenben benne lett volna, ami az embert körülveszi.

A saját személyes Oltalmazójáról először a szüleitől hallott a Maestro. Az apja mondta, hogy a kis Matvejnek is rendeltek egy személyes Oltalmazót a születésekor.

– És ki rendelte ezt az Oltalmazót? – kérdezte a fiú.

– Ég Atya.

– És hogyan szereztetek erről tudomást?

– A Keresztapád kérdezte meg a Feljebbvalót, hogy ki lesz a te Oltalmazód. Ő pedig a saját kisebbik fiát nevezte meg. Tudod, hogy Keresztapádnak megvan az a képessége, hogy érintkezzék az oltalmazóinkkal, égi és földi isteneinkkel.

A fiú tudta ezt. Keresztapja a nemzetség szellemi vezetője volt: betegségek, bajok gyógyítója, jövődömdő és próféta.

Azokban a napokban egyik este két fényes csillagnyomot mutatott neki a mama az égen, ami nyugatról keletre vezetett, kissé délebbre a ház fölött. Amikor visszatértek a házba, édesanyja elmesélte, hogy ez a két nyom az ő személyes Oltalmazójának, a Közelben Tartózkodónak a sítalpnyma.

A cirbolyafenyő-toboz-babák megteremtésének idején, a lucfenyő-toboz-babák megteremtésének idején, vagyis a föld megteremtése után, amikor megjelent az emberi faj, Arany Cár

Öreg vadász képében készült a vadászatra. Felvette a könnyű vadászmalicáját⁵¹, felövezte magát széles bőrvével, a jobb és bal oldalán késekkel, szörme övtáskával, amiben a tűzszeres számot, a tűzkövet és a száraz taplódarabot, a nagy és kis tűt, a szarvasínból készült fonalakat, a késelésítéshez való kicsi fenőkövet tartotta. A hátizsákba a poharat, a fából faragott kanalat, a teának való nyírtaplódarabokkal teli kis zacskót és a különleges huzatba burkolt üstöt tette. Bal vállára vette a nyilakkal teli puzdrát, jobb kezébe pedig az íjat. Egy nyírkéreg lapáttal kopogtatva levergette a havat a vidrabőrrel bevont sítalpáról. Ráállt, és elindult a Folyó bal partjára, a sötét erdőbe. Ott egy hím jávorszarvas friss, még ki sem hült nyomára lelt. Azt gondolta: most gyorsan elejtem a vadat, felbontom, és megnövelem az erőmet a friss étellel. Ezekkel a gondolatokkal eredt a vadász gyors léptekkel a vad nyomába.

Ment, ment, ment a nyom után, de a vadat nem látta. Egyre jobban fokozta a lépteit, de a vad sehol. Egyre jobban és jobban csodálkozott – milyen vad lehet az, amit én nem tudok elejteni? A vége felé közeledett a nap. Szürkülni kezdett. Végül besötétedett. A nyomot elnyelte az éjszaka. A vadász megállt éjszakai pihenőre. Lerázta a havat a sítalpakról, és orrukkal fölfelé a hóbuckába állította őket. Tüzet gyújtott, teát főzött, ivott két pohárral egy falat ennivaló nélkül. Fenyőágakat vágott, fekhelyet készített belőlük a tűznél. Lefeküdt, és nyomban elaludt.

Így telt a jávorszarvas üldözésének első napja.

Reggel felébredt, megitta az üres teát, és újból követte a nyomot. Ma is üldözni fogom a vadat mindenképpen, gondolta. Most félig lépve, félig futva ment a nyom után – néhol gyors lépéssel, néhol könnyű futással. De a jávort továbbra sem látni. A nyom egyenes sorként húzódik a havon, de a vad sehol. A második napon estefelé, amikor a vadász rájött, hogy aznap már nem éri be a vadat, lőtt egy császármadarat. Megfőzte vacsorára, megitta a húslevet, megette a húst, lefeküdt és elaludt.

Eredménytelenül végződött a második nap is.

A harmadik napon minden kezdődött előlről. A vadász növelte a sebességét, de nem tudta utolérni a jávorszarvast. Nemcsak az állatot nem sikerült látnia egyetlen egyszer sem, de még a suhanó árnyát sem sikerült elkapnia. Ez aztán a vad, ez aztán a jávorszarvas! – csodálkozott a vadász. Este csak leforrázott nyírfataplóból készült teát ivott. Elhatározta, hogy amíg utol nem éri a szarvast, csak másnaponként eszik. Egyik nap eszik valamit, a következőt éhesen tölti.

Így fejeződött be a vadászat harmadik napja.

A negyedik nap sem hozott neki semmit. A nap végén, amikor rájött, hogy aznap sem lesz szerencséje, lőtt egy fogolymadarat. Este, mielőtt nyugovóra tért volna, megvacsorázott, aztán lefeküdt aludni. Ez valami csodaszarvas – csodálkozott a vadász. Micsoda sebességgel vágat erdőkön, meredélyeken, völgyeken, tajgai folyókon és horhosokon át!

Befejeződött a negyedik nap.

Az ötödik napon a vadász csak egyszer látta a szarvas fák között elsuhanó rövidke farkát. O-hó! Utolérlek, utolérlek gyors lábú szarvas, mondta a vadász. Csak azért is utolérlek, utolérlek. Este forrázott nyírtaplóteát ivott, majd lefeküdt aludni a fenyőalomra.

Kialudt az ötödik nap fénye.

A hatodik nap már szerencsésebb volt a vadász számára, ha szerencsének lehet nevezni azt, hogy kétszer sikerült látnia a futó szarvas fák között megvillanó kis farkát és hátsó lábát. De nem engedte Őt a vad egy nyíllövésnyi távolságra. O-hó, utol fogom érni, mondta magának a vadász. Mindenképpen utol kell érnem, mindenképpen. Ha nem ma, akkor holnap. De a hatodik nap sem hozott semmit. Elment a jávorszarvas a vadásztól.

A hetedik nap csendes és szélmentes volt. Reggel, miután felébredt, a vadász ráállt a vidrabőrrel bevont gyors sítalpakra. Ha ma sem érem utol a jávorszarvast, akkor már soha sem fogom, mondta magának. Ezért lépésben ment a nyomban, aztán futásra váltott. Minél tovább

⁵¹ malica: szarvasbőrből készült, szőrével befele fordított, csuklyás, elől zárt férfiöltözet

ment, annál jobban fokozta a futást, annál gyorsabban és gyorsabban siklott a fekete erdőrengeteg fehér haván. Végül kezdte beérni a szarvasbikát. Felette igen elcsodálkozott, amikor meglátta, hogy a jávornak nem négy lába van, mint a többi vadnak, hanem hat! Milyen különös – hatlábú szarvas! Egy jávor hat hosszú lábbal! Hát ezért nem tudta utolérni a vadat a hatnapos üldözés során. A vadász már közeledett a jávorhoz, egy nyíllövésnyi távolságra volt tőle. Ám ekkor úgy döntött, hogy nem szabad csak úgy egyszerűen lelőni egy gyors nyíllal egy ilyen csodaszarvast. Még gyorsabban dolgozott a lábaival – végül utolérte a szarvasbikát, jobb oldalról odafutott hozzá, kihúzta a kardját a hüvelyből, és egyetlen csapással levágta a futó szarvas hátsó két lábát a hátának egy részével együtt.

Ekkor azt mondta a híres vadász:

– Ha én, az Istenfi ilyen nehezen tudtam utolérni a hatlábú jávorszarvast, akkor hogyan érné utol egy vadász az emberi fajból! Mától kezdve négy lábon járjon minden jávorszarvas a földön!

És attól kezdve minden jávorszarvas négy lábbal született, mint a többi vad.

A szerencsés és csodás zsákmány után a vadász, a Legkisebbik Istenfi feldobta a jávorszarvas bőrét az égre – és az hét csillagként az égre rajzolódott. Ezeknek a csillagoknak a képét Jávorszarvas vagy Lábbal Bíró Vad, vagy Lábas Vad, vagy Gyalogos Vad csillagképnek nevezték. Sok ember Nagy Medve csillagképnek hívja. És azt mondta az Istenfi:

– Hadd állapítsák meg az emberek az időt a jávorszarvas hét égi csillagának mozgása alapján: mikor hunyjon ki az alkonypír, mikor érkezzen meg az éjféli, mikor jöjjön el a hajnalpír.

Aztán még egy ígézetet mondott:

– Hadd maradjon az égen a sítálpam nyoma annak emlékére, hogy valamikor hat lába volt a jávorszarvasnak!

És az égre rajzolódott a hatlábú szarvast üldöző vadász sítálpának nyoma – a két fényes csillagsík. Nyugatról kelet felé üldözte a szarvast. Éjszakázásainak és pihenőinek a helyén kerek fényes csillagövezetek formálódtak. Ott, ahol letaposta a havat, ahol tüzet gyújtott, ahol fenyőágakat rakott le fekhelyül. Akinek jó a látása, az jól olvassa a szarvast űző vadász csillagok közötti égi útját. Az emberek ezt az egész, égen végighúzódnó fényes csíkot röviden „Az Öreg útja a szarvas után”-nak kezdték nevezni. Mások Tejútnak hívják.

A Maestro esténként a házból kilépve mindig felnézett a csillagos égre. Ott megkereste a Jávorszarvas csillagképet, valamint az „Öreg útja a szarvas után” csillagképet, figyelmesen nézte őket egy darabig, így tisztelve a személyes Oltalmazója emlékét.

A Maestro gyermekkorától tudta, hogy apja, ha elejtett egy jávorszarvast, mindig elvégzett két kötelező szertartást. Az elsőt az erdőben, az elejtés helyén. A zsákmányt a jobb oldalára fordították. Majd az orrát és a nyakát megcsókolva köszöntötték. Aztán a bal felső oldalára tettek egy kis darabkát a vad orrlyukából, és elkezdtek imádkozni. Köszönetet mondtak a szerencsés zsákmányért az Istenfinak és az Erdő Öregnek, a vadászat oltalmazójának.

A második szertartást már otthon végezték. A forró üstből egy nagy fatálban a vörös sarok elé tették a vad fehéren gőzölgő szívét és nyelvét. Aztán újból imádkoztak. Most a vadászat két meghatározó oltalmazójával együtt ünnepélyesen meghívták a nemzetség és a család többi égi és földi oltalmazóját is a lakomára.

Ezek nélkül a szertartások nélkül a szerencse elfordul a vadász házatól, a vadász családjától és később a vadász fiától is.

52.

A Maestro, egy szibériai tajgai vadász fia, azokban a napokban, amikor Izlandon kitört az isteni, egzotikus és titokzatos nevű Eyjafjallajökull vulkán, éppen Washingtonból repült Európába a Delta amerikai repülőársaság Boeing–474-es gépén. A világ összes tévé- és rádió-

társasága csak ennek a vulkánnak a kitöréséről beszélt, ami 1821 óta – majdnem két évszázada – nem ébredt fel. Hamuja 12 ezer méter magasságba emelkedve eltömítette a repülőgépek turbináit. A meteorológusok előre jelezték, hogy a porfelhő Európa irányába tart, de a szélrózsától függően a földgolyó bármelyik sarkában megjelenhet. Minden repülőtársaság felfüggesztette az Egyesült Államokból és Kanadából az északi útvonalon, Grönlandon és Izlandon keresztül történő repüléseket. Sőt, arról is tárgyaltak, hogy a repülőgépek Japánon, Kínán és Tajvanon keresztül juthatnának el Európába, de ez annyira meghosszabbította az utat, hogy ezt csak az az utazó tudta vállalni, akinek igen sürgősen kellett eljutni az Óvilágba. A Delta az elsők között indította el járatait a déli útvonalon, az Atlanti-óceán déli részén át az európai kontinensre.

A repülőgép késő este 5-6 órás késéssel indult Washingtonból, amikor már sötét volt. A várakozásban kimerült Maestro alig foglalta el a helyét az ablaknál a bal oldalon, azonnal elszenderedett, majd elaludt. Érthetetlen, nyugtalan neszre ébredt a repülőgép sötét utasterében. Odament hozzá egy stewardess egy zseblámpával, rávilágított az övére, és azt mondta:

– Csatlolja be magát! Kényszerleszállást hajtunk végre.

A Maestro az órára pillantott. Négy és fél óra telt el a felszállás óta. Tehát körülbelül az Atlanti-óceán közepén vagyunk. Kinézett az ablakon. Keleten, amerre a gép halad, bizonytalanul emelkedett fel – mintha azon töprengene, hogy érdemes-e vagy sem – a hajnalpírmálna színű, nedves szélű szalagja.

Azonnal eszébe jutottak az aggasztó hírek. Eszébe jutottak a meteorológusok előrejelzései, eszébe jutott az izlandi Eyjafjallajökull vulkán és az északi féltekén úszó vulkáni hamufelhő. Azonnal kérdések fogalmazódtak meg benne az óceán közepén való kényszerleszállással kapcsolatban. Leszállnak, de hova? A vízre? Vagy valamelyik kis sziklaszigetre? És van-e ott sima felület? Lehet, hogy van egy repülőtér? Ha van, akkor milyen hosszú a fel- és leszállópálya? Elég hosszú-e egy ilyen típusú Boeingnak?

A kényszerleszállás okaival kapcsolatban is merültek fel benne kérdések. Az első: került-e vulkáni por a repülőgép turbináiba? A második: megsérült-e az üzemanyagadagoló-rendszer? A repülőablakkal szemben, ahol a Maestro ült, a szárny végén egy csőcsonkból fehér nyomot hagyva sugárban lövellt ki a kerozin. Miért ömlik ki az üzemanyag? A harmadik: van-e valamilyen üzemzavar a fedélzeten? Miért kapcsolták ki az utasterben a világítást? Még a vészvilágítás sem ég.

Kibírja-e a repülőgép a leszállásig? Ez a legfőbb kérdés, amire, úgy látszik, senki sem tudta a választ.

A Maestrónak nem volt félelemérzete. Mindenhez filozofikusan viszonyult az életben: aminek meg kell történnie, azt úgysem lehet elkerülni. Ám a lelkében nyugtalanság támadt, amit az váltott ki, hogy nem tudhatták, mi történik a következő pillanatban, hogy nem kaptak választ a vulkánról, illetve a repülőgép állapotával kapcsolatos kérdések sokaságára. De az utasterben az emberek, ahogyan Belinszkij⁵² mondta, békésen aludtak. Lehet, hogy egyesek ébren voltak. De ezek az egyesek nem a repülőgép szárnya közelében lévő ablaknál ültek, és nem látták, hogy a gép valamilyen oknál fogva kifolytatja az üzemanyagot.

A Maestro ebben a kritikus pillanatban a személyes Oltalmazójára gondolt, a Legkisebbik Istenfira, a Világügyelőre, és megkérdezte:

– Hol vagy te, Oltalmazóm?

Szinte azonnal érzékelte a választ:

– Itt vagyok.

⁵² Visszarion Belinszkij (1811–1848) az orosz kritikai realizmus megalapítója. Puskin Anyeginjének kritikájában írja Anyeginről, hogy „békésen alszik” az éjszakai bál után, miközben Péterváron már mindenki dolgozik. Áprily Lajos fordításában: „De bálzsivajtól elgyötört, // Éjjellé váltva nappallát, // Álom ringatja boldog ölben // A pompa s élvezet fiát.”

Ekkor a Maestro feltette a második kérdést:

– Mit tegyek?

– Semmit – következett a válasz.

– Mi lesz?

– Semmi – válaszolta az Oltalmazó. – Minden jóra fordul.

Jó, hogy velem van az Oltalmazó, gondolta a Maestro. Feleslegesek voltak a félelmeim. És gondolatban hozzátette:

Hallak téged, Oltalmazó...

A Maestro behunyta a szemét, és fejét a szék magas támlájához támasztotta. De már nem tudott elaludni. Bizonyára kialudta magát a négy órával hosszabb repülés alatt. Az ablakot bámulta. Aztán gondolatban Izland dühöngő gazdájához, az Eyjafjallajökull vulkánhoz fordult:

„Miért kezdtél el garázdálkodni, öreg?”

„Eljött az időm” – hangzott a válasz.

„Emlékszel, Eyjafjallajökull öreg, hogy eljöttem hozzád vendégségbe, és bőséges ajándékot hoztam neked.”

„Hogyne emlékeznék rád, zimankó embere!” – válaszolta a vulkán.

„Emlékszel az ajándékaimra: az ezüstre, az aranyra, a rézre? És a selyem-, a bársony- és a szőrmeöltözetekre?”

„És a te kedvenc pezsgőd folyóira, a vörös borod folyóira, a whisky folyóira?”

„Emlékszel, öreg, hogyan kényeztetted engem és a társaimat a gejzírjeid gőzölgő gyógyvizeiben az első találkozásunkkor?”

„Hogyne emlékeznék, zimankó embere.”

„Akkor, Eyjafjallajökull öreg, engedj engem vissza a földemre egy istenhozáddal!”

„Én nem vagyok vérszomjas, gonosz, ahogyan sok jenki gondolja – válaszolta a vulkán. – „Isten veled, repülj haza a földedre! Ha időd engedi, gyere máskor is, én mindig örülök neked és a te házigazda-tisztelő vendégeidnek!”

„Nem tudom, hogy milyen hamar, de mindenképpen eljövök” – ígérte meg a Maestro.

Ez minden. Eyjafjallajökull is szabad utat adott, gondolta megelégedéssel a Maestro. Az Oltalmazó is itt van valahol a közelemben. Megnyugodhat a lelkem.

A felhők ólomszürke darabjain látható volt, hogy a gép gyorsan készül a leszállásra. A Maestro megkönnyebbülten felsóhajtott, amikor a futómű hozzáért a leszállópálya szürke kövezetéhez. Hogy mennyire komoly volt a helyzet, csak akkor értette meg igazán, amikor jobbról, a leszállópálya mentén meglátta az orrukkal a leszállópálya felé felsorakoztatott majd két tucat vörös tűzoltókocsit, bevetésre készen állva. Kissé távolabb, szintén sorban álltak a vöröskeresztes mentőautók és még bizonyos speciális baleseti mentő- vagy technikai rendeltetésű repülőtérei autók. Mellettük zöldes terepszínű egyenruhás katonák álltak.

A Boeing közvetlenül a leszállópályán állította le a motort.

A Maestro mindent jól látott.

Gyorsan megérkezett az utaslépcső. Három tűzoltó szállt fel a fedélzetre az űrhajósok szlafvanderére emlékeztető öltözékben. Az utastér elejében azt a szakaszt vizsgálták meg, ahol az utaskísérők szokták felmelegíteni és előkészíteni az utasok ételét. Aztán elhagyták a fedélzetet. Utánuk három katona ment fel az utaslépcsőn. Ők a pilótafülke mellett tisztáztak valamit, és sietve távoztak. Csak ezután szállították ki az utasokat a repülőből, és vezették őket a pálya széléhez, a nagyvárosok mellékutcaiban lévő garázsokhoz hasonlatos alacsony hangárok szürke falaihoz. Egy nehéz vontató pedig elvontatta a repülőgépet a leszállópályáról.

A hajnalpír sávja egyre magasabbra emelkedett.

Beköszöntött a szürke, nyirkos, az óceán nedves leheletével átitatott reggel.

Az álmos utasok beburkolózva, ki mibe tudott, toporogtak a hangárok falainál.

A kifutón földet ért egy kisebb, nagy hasú, piszkosbarna színű katonai teherszállító repülőgép. Kis idő múlva bőgő motorokkal felszállt egy másik szürkésbarna, egy csonka sárgadinnyéhez hasonlatos, kétmotoros turbólégcsavaros gép. Az utasok közül valaki elővette a fényképezőgépét, aztán a második, a harmadik. Az objektívet a repülőgép szokatlan külsejére irányították. Ekkor megjelent egy katona: fényképezni tilos, fényképezni tilos!

Amíg a hangárok falainál álldogáltak az utasok, mindent kiderítettek, hogy mi is történt a repülőgéppel. Kiderült, hogy repülés közben megolvadt az elektromos vezeték tekercselése az utaskísérők részlegében, vagyis a „konyhájukban”. Ezért mindent áramtalanítottak a fedélzeten, amit csak lehetett. És az Atlanti-óceánon lévő, kilenc tagból álló Azori-szigetcsoporthoz tartozik. Itt található egy amerikai katonai bázis. Pontosabban a NATO katonai bázisa. Tehát, ahogyan ez bevett gyakorlat a kényszerleszállásoknál, a pilóták egyszerűen kifolyatták az üzemanyagot a szárnyak elosztócsövein keresztül, fejtette meg a Maestro. Ezt láthatta az ablakból. Hát, vannak ilyen dolgok.

Kis idő elteltével kisbuszok jöttek, ezeken szállították át az utasokat a kifutópálya túloldalán lévő polgári repülőtérre. A kifutópálya egyik oldala polgári, a másik katonai. Középen a fel- és leszállópálya közös.

A repülőtér épületében összeszedték az útleveleket az utasoktól az ideiglenes schengeni vízum kiállításához. Ezt igen-igen hosszan végezték a vámhivatalnokok arra hivatkozva, hogy kézzel kell kiállítaniuk a csaknem kétszáz dokumentumot. Végül megkapták a vízumot. És az utasokat beszállították a városba, a tengerpartra, a szállodába.

A Maestro reggel egy kényelmes, kétszintes lakosztályban ébredt. Az első szinten a szalon, a másodikon a hálószoba. Az ablak mögött ragyogó nap, fahéjszínű alacsony sziklák, salátazöld szegély a hullámtörőnél, smaragdzöld feszített víztükör, ami közvetlenül a hotel falától indulva tart az indigókék-égszínkéék távolba, ahol az óceán az éggel összeér.

Úgy látszik, még van a földnek olyan édeni zuga, gondolta a Maestro, ahol nem jártam. Felkelek, és elmegyek a sziklákhöz, gondolta. Fel kell kapaszkodnom a legmagasabbik tetejére, hogy meghajoljak az Oltalmazóm előtt.

Az óceán sima felszínét nézve eszébe jutott az éjszakai kényszerleszállás. Úgy tűnik, elsőként az a jelentéktelen, de pozitív árnyalatú gondolat járt a fejében, hogy az amerikai katonáknak az óceán közepén is van bázisuk, ahol kényszerleszállásokat tudnak végrehajtani a világ segítségére szoruló utasszállító repülőgépei. Az Államokban, ahogyan ezt a Maestro érzékelte, a lakosság nem szimpatizál velük, egyszerűen csak harcosoknak nevezik őket. Bizonyára azért, mert a saját hazájukat még soha nem védelmezték külső ellenségtől. Ha folytattak is háborút, az hódító háború volt. Az indián őslakosok ellen, Kanada ellen, Mexikó ellen. Mexikótól olyan jelentős darabot csaklítottak el, hogy pontosan egyharmaddal növelték meg a saját területüket.

53.

„Az értékeiket észrevétlenül álértékekre cseréljük, és arra kényszerítjük őket, hogy ezekben higgyenek. Hogyan? Meg fogjuk hozzá találni a cinkostársainkat, segítőinket és szövetségeseinket egész Oroszországban. Egyik esemény a másikat követve játszódik le a földön a leghajthatatlanabb nép pusztulásának a maga nemében hatalmas méretű tragédiája; a nép öntudatának végleges, megfordíthatatlan kialvása. Minden eszközzel támogatni fogjuk és magasra juttatjuk azokat az úgynevezett alkotókat, akik elültetik az emberi tudatban a szex, az erőszak, a szadizmus, az árulás – egyszóval minden erkölcs-telenség kultuszát. A durvaságot és a szemtelenséget. A hazugságot és a csalást. Az alkoholizmust és a drogozást. Az állati félelmet egymás előtt. Az arcátlanságot, az árulást, a nacionalizmust, a népek közötti gyűlölködést, mindenekelőtt az orosz néppel szembeni gyűlöletet és irigységet. Mindezt ravaszul, észrevétlenül fogjuk művelni. Csak

nagyon kevesek fogják sejteni és érteni, hogy mi történik. De őket ellehetetlenítjük, nevetség tárgyává tesszük. Megtaláljuk a módját, hogy bemocskoljuk, és a társadalom szemetének nyilvánítsuk őket.”

Allen Dulles
Az Amerikai Egyesült Államok
Központi Hírszerző Ügynökségének igazgatója
1953-tól 1961-ig
XX. század

54.

KÉRDÉS: MIÉRT NEM VETETTE FEL SOHA SENKI, HOGY SZEMBE KELLENE HELYEZKEDNI ALLEN DULLESSZEL!?

Mihail Szergejevics Gorbacsovot 1985 márciusában választották meg az SZKP KB főtitkárának. Ettől az évtől kezdett együttműködni az Amerikai Egyesült Államokkal. Pontosabban az akkori, tengerentúli elnökkel, Ronald Wilson Reagannel. Azoknak az éveknek a legmagasabb szintű találkozóiról szóló krónika a következőképpen néz ki:

1985. november 19–21. Genf, Svájc

1986. október 10–12. Reykjavík, Izland

1987. december 2–11. Washington, USA

1988. december 9. Governors Island, New York, USA. A tárgyalások első menete hármasban: R. Reagan, idősebb G. Bush és M. Gorbacsov. A második – kibővített körben: G. Shultz, A. Jakovlev, E. Sevardnadze és más hivatali személyek.

1989. december, Valletta, Máltai Köztársaság, Földközi-tenger.

A máltai találkozókat a szovjet Szlava cirkálón és az amerikai Belnap cirkálón szervezték. De a rossz időjárás miatt a tárgyalások harmadik menete a szovjet Makszim Gorkij motoros hajón volt. Négy szemközti találkozók sora zajlott M. Gorbacsov és az idősebb G. Bush között. A kibővített körben a szovjet oldalról M. Gorbacsov, E. Sevardnadze, A. Jakovlev, A. Beszszmertnih, A. Csernyajev, A. Dobrinyin és Sz. Ahromejev; az amerikai oldalról pedig G. Bush, J. Baker, J. Sununu, R. Blackwill, D. Ross és C. Rice is találkoztak.

A találkozók témája: a kétoldalú kapcsolatok, a leszerelés, a világ forrongó pontjai.

Ezek a találkozók széles megvilágítást kaptak a szovjet és a világsajtóban. A Szovjetuniót új, fiatal, energikus, perspektivikus vezető irányította. Ő hirdette meg a peresztrojkát. A szótárában szereplő szavak: „új politikai gondolkodás”, „nyilvánosság”, „gyorsulás”, „a kétoldalú kapcsolatok elmélyítése” (mindenekelőtt az USA-val). Mihail Gorbacsov hatalomra kerülésével új korszakba lépett a világ.

De Gorbacsov és idősebb Bush egyik találkozóját titok fedi. Sehol sem tettek róla említést a sajtóban. Sem a szovjet, sem a nemzetközi sajtóban.

Négy szemközt zajlott.

Szemtől szembe.

Nem hivatalosan, nem tervezetten, bizalmasan.

A két elnök beszélgetéséről készült egyedülálló felvétel csak a líbiai forradalom vezetőjének, Moammer Kadhafinak a titkosszolgálatánál van meg. Felmerülhet a kérdés, hogy miért éppen Líbiában? Először is: ennek az országnak, melynek hivatalos neve Nagy Szocialista Népi Líbiai Arab Dzsamahiríja, semmi alapja nem volt, hogy megbízzon az USA elnökében. Ugyanis 1985-ben, három évvel a mostani találkozót megelőzően az amerikaiak Tripoliban lebombázták M. Kadhafi rezidenciáját. Akkor halt meg a líbiai forradalom vezetőjének hat hónapos kislánya. A lebombázott ház a líbiai nép elleni amerikai agresszió mementója lett. Az ilyesmit nem szokás elfelejteni. M. Kadhafinak volt elszámolni valója az Amerikai Egyesült Államokkal. Másodszor: Málta kevesebb, mint háromszáz tengeri mérföldre fekszik Líbia földközi-tengeri partjától, Dzsamahiríja közvetlen nemzeti érdekeinek a zónájában. Harmad-

szor: M. Kadhafi hatalomra kerülésének pillanatától szoros kapcsolatokat tartott a Szovjetunióval. Elsősorban a haditechnikai együttműködés területén. A Szovjetunió részben haditechnikát és hadifelszerelést, részben pedig a katonai ügyekben és a polgári építkezésben jártas szakembereket szállított Dzsamahirjának. Ezért Líbiának érdeke volt tudni, hogy miben állapodott meg a két szuperhatalom: az ő ellensége és az ő szövetségese.

55.

Ez a találkozó (Gorbacsov – idősebb Bush), egyfajta „Utolsó vacsora”, a XX. század megállapodása a nyílt tengeren történt, az amerikai haditengerészet hajóján. Pontosan ezen a találkozón, vélik a szakértők, Gorbacsov „átadta” a Szovjetuniót. Előre eldöntött kérdések voltak:

- a szocializmus lebontása Kelet-Európában
- a Varsói Szerződés likvidálása
- a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának (KGST) feloszlata
- a Szovjetunió önálló részekre, önálló államokra való feldarabolása.

Sajátos szerepe volt az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaságnak, ahol az amerikaiak a NATO egyik haditengerészeti bázisait tervezték felállítani, ezzel gyakorlatilag a Fekete-tenger az Államok belvizévé vált volna. Az amerikai elnöknek a nemzeti érdekekkel kapcsolatos messzemenő tervei voltak, különösen a gazdaságpolitika területén. Érdekeltek az Észak-Kaukázusban és a Kaszpi-tenger medencéjében meglévő gáz-és olajtartalékok, az ezekhez való hozzáférés, továbbá ezek feldolgozása és szállítása. A legfontosabb, mint mindig, az anyagi jólét volt, hogy tele legyen dollárral a pénztárcájuk.

A Líbiai Dzsamahirija részletes információt adott át Moszkvának erről a találkozóról. Aztán ott el is tűnt. Lehet, hogy a mai napig az SZKP KB archívumaiban, vagy a Szovjetunió Külügyminisztériumának archívumában, vagy a titkosszolgálatok archívumában őrzik a peresztrojka idejéből való mappákban.

Málta már mögöttünk van.

Elkezdődött a M. Gorbacsov és idősebb G. Bush közötti máltai megállapodás megvalósításának időszaka.

56.

Így néz ki az 1990–1991-es időszak utolsó eseményeinek krónikája:

- „A Szovjetunió gazdasági és szociális fejlődésének az 1986 és 1990 közötti időszakra vonatkozó tizenkettedik ötéves, továbbá a 2000-ig tartó periódusának terve” megvalósításának elutasítása;
- a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának feloszlata;
- a Varsói Szerződés likvidálása;
- Magyarországon bevezették a többpártrendszert (1990. február), megkezdődtek a zavargások az NDK-ban, vagyis a Német Demokratikus Köztársaságban (1990. október), „bársonyos” forradalom Csehszlovákiában (1990. november), politikai reformok Bulgáriában (1990. november), „demokratikus” forradalom Romániában (1990. december);
- Belovezsi egyezmény a Szovjetunió megszűnéséről három szövetségi köztársaság vezetőinek közreműködésével – Jelcin, Kravcsuk és Suskevics (Oroszország, Ukrajna és Belorusszia, 1991. december);
- A Szovjetunió elnökének, M. Gorbacsovnak a lemondása a Központi Televízió egyes csatornáján (1991. december).

Így ment végbe a Szovjetunió feltétel nélküli kapitulációja a nemzetközi tőke előtt. Első látásra vér nélküli kapitulációja. De később ártatlan emberek vére folyt Oroszországban, Grúzában, Jugoszláviában, Irakban és a földgolyó sok más városában, falvában.

Így történt a Szovjetunió egyoldalú leszerelése (a Varsói Szerződést likvidálták, a NATO maradt, és közben elérte Oroszország határait).

Volt Gorbacsovnak alternatívája?

Természetesen volt.

57.

1990. március 15. A Szovjetunió népi küldötteinek III. rendkívüli kongresszusán Mihail Szergejevics a Szovjetunió elnökévé választották. Teljhatalmat kapott a Szovjetunió egész területén. Majdnem a fél földgolyó teljhatalmú ura lett. Persze a teher nem könnyű. Az ő kezében volt az adminisztratív irányítás és a pártirányítás, a pénzügyi és természeti erőforrások, a sokmillió emberi potenciál, a hadsereg, az elnyomó erőszakszervezetek, a titkosszolgálatok. Emellett ő volt a XX. század második felének legkiválóbb, legtekintélyesebb világi vezetője. Igazi vezér volt. Isten küldte Vezér. A nép hitt reformjainak jó szándékú céljaiban, nagy reményeket fűzött hozzá. A Szovjetunió népi küldötteinek kongresszusán, a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának ülésein minden előterjesztését feltétel nélkül támogatták. Olyan határozatokat fogadtak el, amelyek szükségesek voltak a nagyhatalom fejlődéséhez. Minden az ő kezében volt. Minden egyetlen ember kezében. Egyetlen kézlegyintéssel mindent arra fordíthatott, amerre akart, ahol az igazságnak kell lennie, ahol az ország és annak lakóinak felvirágoztatásához vezető útnak kell lennie. És fordított is. Visszafordította a történelmet.

Átadta a Szovjetuniót az „öcsike” – akit valamikor Ég Atya dobott le a felhőről – mohó és lelketlen segítőinek.

Miért?

A Nyugat megbecsülésének elnyeréséért?

A Nobel-díjért, amit a Szovjetunió széthullásának előestéjén kapott?

Miért?

Szemmel látható, hogy a dolog nem érinti sem a politikát, sem a gazdaságot, sem a Szovjetunió utolsó vezetőjének egyéni ambícióit, a titok nyitja a tudományban rejlik. A nyugati titkosszolgálatok régóta végeztek titkos tudományos kutatásokat az emberi tudat vezérlésével kapcsolatban. Az egyéni tudat programozására a pszichotróp anyagokon kívül új, modernebb eszközök jelentek meg. A dolgok logikája szerint megtörténhetett, hogy a szovjet vezető tudatába éppen Máltán, az amerikai hadihajón, az észak-amerikai államok elnökével történt titkos találkozón programozták be a Szovjetunió széthullásának sémáját. Ezt követően a világ új gazdái és birtokosai csak a programot működtették, jeleket küldtek neki, hogy mit és mikor kell cselekedni a Szovjetunió elnökének.

Minden zseniális egyszerűen születik.

Az alkotásban is.

A rombolásban is.

Ő csak parancsot teljesített.

Ő nem tudta, hogy mit alkotott.

Ő nem gondolkodott el azon, hogy a cselekedetei hogyan hatnak a nép sorsára. Nem is volt ideje gondolkodni. A rombolás programja, amit beléje építettek, egyetlen pillanatot sem irányzott elő a gondolkodásra. A gondolatokat törölték, csak a cselekvések maradtak.

A Sátán már elfoglalta a felhőt az égen, az álmos és átmenetileg elkábult Ég Atya pedig repült a föld irányába fejjel előre, hátán a kis hátizsákkal.

És az Ég Atya Fiának földi megjelenésétől számított 1991. év holdas decemberének 25. napján, azon a szerdai nyirkos estén a Szovjetunió elnöke, a Szovjetunió Fegyveres Erőinek legfelsőbb parancsnoka, Mihail Gorbacsov odaült a tévékamerák elé, és bejelentette a saját, egyszemélyi döntését:

Lemondok a hivatalomról, és lemondok a Szovjetunió elnökének hatalmáról.

Teljesítette a beléje telepített programot. A program nem írta elő, hogy bárkivel is megvitassa a kérdést, akivel egyébként hivatalból köteles lett volna ezt megtenni:

sem a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsával,
sem a Szovjetunió kormányával,
sem a Szovjetunió Védelmi Minisztériumával és Vezérkarával,
sem a Szovjetunió Belügyminisztériumával,
sem az Elnöki Tanáccsal,
sem az elnöki adminisztrációval.
Sem a biztonsági szolgálatokkal.
Sem a saját tanácsadóival.
Senkivel.

A Szövetség összeomlott. Felkerült az i-re a pont.

A szövetségi köztársaságok kiváltak.

Igen különös, hogy – miközben a saját környezetében mindenkiről megfedkezett, és senkinek sem kérte ki a véleményét – Bush elnök feleségének, Barbarának a nevére viszont emlékezett, amikor a lemondása előestéjén felhívta a tengerentúlon az Államokat. Csodálatos a tudomány és a műszaki-tudományos haladás hatása az ember pszichéjére.

Gorbacsov bejelentését hallva Koszigin-Kojanto képviselő megkérdezte a Maestrót az államfőről:

– Megveszett ez az ember?!

A Maestro gépiesen válaszolt, ami először az eszébe jutott:

– Nem, a világ veszett meg. Átmenetileg. Három évre, három hónapra, három napra.

Ruga Rumin némán kotorászni kezdett a zsebeiben. Heves mozdulattal előhúzott három kis üveg vodkát, lecsavarta a kupakokat, és a barátainak nyújtotta. Némán kiitták. A Maestro életében először nem érezte sem az ízt, sem az illatát az alkoholnak.

58.

Moszkva megmaradt. Moszkvában maradt az orosz köztársasági kormány, vagyis az Orosz Szovjet Szövetségi Szocialista Köztársaság kormánya, élén az orosz elnökkel. A régi legfelsőbb hatalom lemondott a felhatalmazásáról, az új még nem vált jogutóddá, nem állította ki a normatív-jogi okmányokat a jogutódlásra. Nem is sietett vele, mivel azt sem tudta, mivel és hogyan kezdje.

Beköszöntött az interregnum kora.

Zavaros idők jöttek.

Elkezdődött az emberiség történetében példa nélküli bacchanália, ami felébresztette a legalantasabb emberi ösztönöket és indulatokat; és ami sok napon, hónapon és éven át tartott; és ami mellett elhalványodott a két bibliai város, Szodoma és Gomora története is. Azok, akiknek volt hozzáférésük a testhez és szenvedélyük a hullához, rávetették magukat az összeomlott óriásra, akár az éhségtől megtévelyodott dögkeselyűk, kondorkeselyűk, sakálok, és vittek mindent, ami mozgítható, vihető volt, kezdve a legfinomabb és legelérhetőbb falatokkal. És volt mit elvinni.

Közben a rájuk szakadt hatalomtól, továbbá a Szövetség anyagi és pénzügyi eszközeinek birtoklásától megbomlott és megittasult személyek gyorsan szétszították egymás közt a vezetőtiszségeket, a közepes és a kisebb tisztségeket, aztán elfoglalták dolgozószozáikat a Kremlben és az Óváros téren. Majd elkezdték széthordani a korábban a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsához, a Szovjetunió Minisztertanácsához (Kormányához), az SZKP KB-hoz, a szövetségi minisztériumokhoz és hatóságokhoz tartozott tulajdont. Amit a hivatali és lakóépületek, szolgálati dácsák, telkek, egészségügyi intézmények, szanatóriumok, üdülők, gépkocsitelepek, berendezések, irodai felszerelések, számítástechnikai eszközök képviseltek.

Természetesen az vitte, aki hozzáfért ehhez a tulajdonhoz. A legegyszerűbb volt az ingó vagyont megkaparintani. Néhány nappal a Szövetség széthullása után a rablás egyik első objektuma a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának gépkocsitelepe lett: két autóbusszal szállították oda a civil fiatalemberek csapatait, kiválogatták az összes új autót, beléjük ültették az odaszállított sofőröket, és ismeretlen irányba elhajtottak a személygépkocsikkal. Engedélyező dokumentumok nélkül, nyugták nélkül, bárkinek a szóbeli vagy írásbeli utasítása nélkül. A régi gazda már nincs, az új még nincs. Így volt ez mindennel, ami a szövetségi vagyont illeti.

Mindezt – a tulajdont és a hatalmat – ingyen kapták, harc nélkül, a legkisebb fizikai, szellemi vagy lelki erőfeszítés nélkül, ezért nem értékelték, ezért nem sajnálták szétlopkodni, kifosztani.

Ezekben a napokban senki sem gondolt az állam érdekeire és polgáira.

Nem sokkal később megkezdődött az állami vagyon széthordásának második szakasza, amit az ipari és a mezőgazdasági vállalatok privatizációjának neveztek. Ezeket az kapta meg, aki közel volt a hatalomhoz, vagy volt valódi hatalma, beleértve a bűnszervezeteket is Oroszország-szerte. A népnek csupán a privatizációs értékpapírok maradtak. De aztán ezeket is ellopták az ország lakóitól a szélhámosok, a kalandorok a különböző tőkebefektetéseken és piramisjátékokon keresztül. Az állam vétkes közömbössége mellett. A tulajdon szétoztása több évig tartó véres összecsapásokhoz vezetett az önálló klánok, újjazdag csoportok és bűnbandák között. A nép a sors szeszélyének kiszolgáltatva minden évben mélyebbre és mélyebbre süllyedt: a nyomor és a szellemi leépülés mélyébe.

Az elvadult politikai mezőn – mint a gombák eső után – nyugati mintára kezdtek feltűnni a különböző áldemokratikus, álliberális pártok és pártocskák, amiket alapvetően a tengerentúlról finanszíroztak. Csak a Kommunista Párt tartott ki a saját elvei mellett, igaz, alaposan megritkultak a sorai.

Beköszöntött az újonnan feltört újjazdagok politikai és gazdasági uralmának és kormányzásának korszaka, akik a saját vagyonukat a szociális kataklizmákban; a szocializmus rendszerének katasztrófájában; az állami tulajdon, az üzemek, a gyárak, a föld és a természeti kincsek kisajátítása során szerezték. Számukra semmi sem volt szent, a személyes hatalmuk, a saját anyagi javaik kivételével. Lelki szegények voltak, pontosabban nem is volt lelkük. A saját szűk körükben, azok, akik a hatalom birtokosai lettek, magasról, nyugati és tengerentúli elefántcsonttornyokaikból lenézték Oroszországot és a népet. Divat lett alávaló szavakkal pocskondiázni a saját hazájukat. Akár rászolgált, akár nem. Minél jobban ócsárolták a hazájukat, annál nagyobb elismerést és támogatást kaptak a tengerentúlról és nyugatról. Az állam pedig, mivel ugyanezek a hivatalnokok képviselték és testesítették meg, képtelen volt megvédeni magát, de még arra sem volt lehetősége, hogy egyszerűen csak reagáljon. Megvetően, megalázóan, arcátlan őszinteséggel nyilatkoztak a népről, az ország lakóiról: „A «piplik»⁵³ havatylolni⁵⁴ akarnak!” Ekkor kezdték behozni az USA-ból a „Bush-lábakat”⁵⁵ a «piplik» számára. A nép, az állammal ellentétben, nem maradt adós: az akkori évek vezetőire pontos és jellemző – hol ártatlan-gúnyos, hol sötét-gonosz – gúnyneveket akasztott: „Kinder-meglepetés”, „Cseburaska”⁵⁶ („Cseburah”), „Torzszülött”, „Tűzoltó”, „Borotvált fejű” és egyebeket. Sok új reformátorhoz fukar volt a természet, mintha gúnyolódni akarna rajtuk: nem ajándékozta meg őket sem egy parányi intellektuális képességgel, sem lelki felkészült-

⁵³ A 'people' (oroszosan: пиплы) angol szóból.

⁵⁴ A have breakfast/dinner/supper (reggelizni, ebédelni, vacsorázni) angol szóból

⁵⁵ Így hívták az USA-ból importált fagyasztott csirkecombokat. Ezekkel akarták enyhíteni a súlyos élelmiszerhiányt.

⁵⁶ Eduard Uszpenszkij orosz író könyvének, a Krokodil Gena és barátai-nak (1966) a főhőse. Fura figura, akkora fülei vannak, mint a feje, hatalmas a szeme, és hátsó két tappancsán jár.

séggel, sem megfelelő külső jegyekkel. Az egyik, az örökké negédes-idióta arcú állandóan ott volt a televízió képernyőjén, és azzal szórakoztatta az országot, hogy soha nem tudta helyesen kimondani a 'konstatálni' szót. A másik komor arcának száraz, szúrós vonásaival és az örökké véres szemnyílásából áradó beteges, bosszúálló tüzével untatta a nézőket – tisztára úgy néz ki, mint egy hóhér. A harmadik, akinek mintha piszkosbarna utcakőből durván és sebtében faragták volna ki a csontos arcát, könyörtelenül vágta bele mindenbe a hatalmas, kampós csőrét, akár egy döggeszelyű – tisztára olyan, mint egy bűnöző. A negyedik pedig, amikor leleplezte az ellenfeleit, haragosan vicsorított, akár egy buldog – tisztára olyan, mint egy buldog...

Oroszország is szakadékba zuhant.

A Szovjetunó után.

Így ért dicstelen véget M. Gorbacsov kormányzásának időszaka.

Kétségtelenül, a jövőben kulcshelyet foglal el a XX. század nagy szuperhatalma, a Szovjetunió összeomlásának történetében.

Ivan Kirillovics a Máltáról szóló ismertetőt nézegette.

59.

Málta. A Máltai Köztársaság állam Dél-Európában, a Máltai-szigetvilágban (Málta-sziget, Gozo-sziget, Comino-sziget és a többi), a Földközi-tenger központi részén. A Község tagja (Britannia). Területe 316 m² km. Lakossága: 318 ezer fő (1982), főként máltaiak. A városi lakosság az összlakosság 64 %-a.

Hivatalos nyelve: a máltai és az angol

Vallása: katolikus

Fővárosa: Valletta

Államfő: elnök

Törvényhozó szervezet: Képviselőház

Máltát időszámításunk előtt a 13. századtól a föníciaiak birtokolták, a 6. századtól a karthágóiak, az. i. e. 3. századtól a rómaiak, i.sz. a 4. század végétől Bizánc, a 11. sz. végétől a normannok, akik Szicíliához csatolták, a 16. századtól a johannita rend (Máltai Lovagrend). 1798-ban Máltát meghódította Franciaország, 1800-ban Nagy-Britannia tette saját gyarmatává és haditengerészeti bázisává. 1921-ben kapott autonómiát, 1964-ben elnyerte a függetlenséget, 1974-től köztársaság.

1969-ben alakult meg a máltai kommunista párt. Az 1970-es évek elején a munkáspárti kormány gyengíteni akarta a Nagy-Britanniától és NATO-szövetségeseitől való függőségét. 1979-ben likvidálták az utolsó (angol) haditengerészeti bázist. 1967 óta tart fenn diplomáciai kapcsolatot a Szovjetunióval.

Gazdasága legfőképpen az angol tőkégtől függ. A GDP 38 %-át (1980) az ipar és az építés, 9 %-át a mezőgazdaság adja. Hajójavítás; élelmiszeripar; kézműipar. A földterület 40 %-át művelik: gabonafélék, zöldség, szőlő, oliva. Halászat. Idegenforgalom.

A Máltai Lovagrend. A johanniták (ispotályosok) annak a lovagrendnek a tagjai, amelyet a 12. sz. elején alapítottak Palesztinában a keresztesek. Az eredeti székhely a jeruzsálemi Szt. Johanna kórház (zarándokok háza). A 13. sz.-ban elmentek keletről. 1530-tól 1798-ig a johanniták a Málta szigetén (Máltai Lovagrend) tevékenykednek. 1834-től a johanniták székhelye Rómában van.

A máltai nyelv az afroázsiai nyelvekhez tartozik (sémi csoport). Írásbeliségük a latinikán alapul.

Pénzegység: máltai font.

Ilyen az ország főperesztrojításának életútja: a szuperállam, a Szovjetunió vezetőjétől a pizzareklám-arcig⁵⁷ ível. Egyébként a történelemben minden ismétlődik: az egyik harminc ezüstért adta el a mesterét⁵⁸, a másik annál kevesebbért – morzsáért, amiket még megszámolni sem lehet... Egy ilyen személyiség sorsa együttérzést és szánalmat vált ki. A könyörületes honfitársakban pedig sajnálatot.

A nem távoli időkben még dicsőség volt meghalni a Hazáért.

De változnak az idők. Az emberek is változnak. A lélek elsatnyul.

A bíró – egyedül Isten az égben.

A vigasztalan lakosok, akik megengedhetik maguknak, évente egyszer elutaznak Máltára, és virágot dobnak a tengerbe – az egykoron nagy és utolsó igazságos világhatalom üdvéért...

60.

Ma a Maestrónak álmában megjelent a délvidéki lány...

Tisztább a tisztáknál...

Mintha nem is álmában, hanem a valóságban látta volna a saját szemével: egész teste hullámozott, remegett.

Eszébe jutottak azok a napok, amikor lefestette őt, a déli lányt. Akkor Paulo Coelhoért rajongtak. Szinte az összes regényét olvasták. Amit a lánynak nem sikerült elolvasni, azt elmesélte neki ő.

Úgy tűnik, akkor éjjel-nappal őt festette.

Egy fekete hajú, hajlékony, kecses nádszál a tengerparton. Úgy érezte, hogy le tudná festeni a nádszálak egész szigetét. Egész tengerét. Egész óceánját. Nádszálacska. A könnyű szélben hajladozik jobbra-balra. Meghajlik a meleg hullámok alatt, tekeredik, koszorúba kerekedik, nyílként repül ki a vízből. Egyszerűen elképesztő volt a déli lány.

Kicsike nádszál... Eszébe jutottak Nyekraszov⁵⁹ sorai:

Susog a kicsike nádszál,

Susog a magas juhar...

Susognak megújhódva,

Megújhódva, tavaszosan...

Ő a délvidéki lány.

A délvidéki költőnő, Jennifer F.

A Maestro kiállításán ismerkedtek meg egy indián college-ban, a két Amerika, Észak és Dél határán. A lány ösztönösen érzett valami rokonságot a vásznaiban és a Maestróban. Aztán sokáig álldogált az önarcképe előtt: áhítattal nézte, egyszer csak azt érezte, hogy remegni kezd a szíve, és alaposan szemügyre vette a jobb kezének harmadik ujjpercén lévő titokzatos jelet, amit már látott az Elmúlt Életben. Aztán ő ment oda először a férfihoz, majd a tavaszi éghez hasonlatos indigókék szemével a képei felé pillantva azt mondta:

– El vagyok bűvölve!

– Én is – mondta. – Öntől!

⁵⁷ Gorbacsov 1997-ben Anasztázia nevű unokájával együtt szerepelt a Pizza Hut televíziós reklám-filmben.

⁵⁸ Júdás 30 ezüstpénzért árulta el Jézust. Mt 27:3–8

⁵⁹ Nyikolaj Nyekraszov (1821–1878) az orosz népi költészet klasszikusa. Több költeményét megzenésítették (pl. Muszorgszkij, Rimszkij-Korszakov, Borogyin, Csajkovszkij). Petőfinek több versét is lefordította. Az idézet a Зелёный шум с. versből való. Eredeti szöveg: Шумит тростинка малая, // Шумит высокий клен... // Шумят они поновому, // Поновому, весеннему... Fodor András fordításában: Zizeg a karcsú jávor és // Zizeg a zsege nád...// Zizegnek frissen, újonnan, // Tavaszi kedvtől boldogan. (In: Nyekraszov válogatott versei Móra K.1958: 81)

Mindketten felnevettek.

Olyan tiszta, hogy szinte háborzongató közeledni hozzá... – gondolta.

Akkor figyelt fel rá, amikor a college hallgatóival és tanáraival rendezett találkozón a lány a saját verseit olvasta fel. Annyira el volt tőle ragadtatva, hogy nem is figyelt, amikor bemutatták a lányt: talán egy fiatal tanárnő, vagy aspiráns, esetleg egyetemi hallgató. Úgy tűnt, hogy magas, vékony alakja, keskeny csípője, akár egy húr, érzékelte a levegő mindennemű mozgását, legyen az szélfuvallat vagy halk nesz. A lány alakjának elragadó vonalaival szinte az összes üres lapot megtöltötte a vázlatfüzetében. A keze magától rajzolta a korábban nem látott hajlatokat és oválisokat, amik egyszer sem ismétlődtek.

– Jennifer – nyújtotta keskeny, hajlékony tenyerét a lány. – A költészetén kívül a művészetet és a kultúrát is tanulmányozom.

A férfi a lány kezére tette a saját tenyerét, hátoldalával fölfelé. Ő pedig mindkét kezével megfogta a férfi tenyerét, picit lehajtotta a fejét, ujjhegyeit lassan végigvezette jobb kezének nagyujján, a kézfejtől a legutolsó ujjpercig – és megérezte a parányi dudorokkal teli sebhelyet. A szokásosnál tovább fogta a férfi kezét, aztán szemét leengedte a kézfejére, és ott meglátta a sebhely fehér vonalait, amik egy ágas-bogas fenyőfát formáztak. Aztán elengedte a férfi kezét, és megmagyarázta:

– Számomra mindig talány a művészek keze...

– Semmi különös – dörmögte a Maestro, kissé zavarba hozta a lány figyelme, aztán a saját munkái felé biccentett, és hozzátette: – Hát, itt vagyok én... Már láttál mindent...

Mindketten úgy érezték, mintha már sok-sok éve ismernék egymást.

Este, a hivatalos ceremónia után együtt mentek el vacsorázni.

Egyébként a Maestrót mindig vonzotta Dél.

Ott sok a titokzatos, az ismeretlen, az elérhetetlen.

Délen mindig érzett valami rokonit. Lehet, hogy a történelem előtti gyökereket. Hiszen a tudósok meggyőződése szerint ott van az emberiség megjelenésének helye... Különösen az amerikai őslakosok, az indiánok élete érdekelte. Akik a kontinensük első nemzetének nevezték magukat. Szinte gyerekkorától falta Fenimore Coopernek és Mayne Reidnek az amerikai indiánokról szóló regényeit. Nagy szimpátiát váltott ki a férfiasságuk, nemeslelkűségük, továbbá a szülőföldjük, a saját törzsük, a saját őseik és utódaik iránti szeretetük. Később mindent elolvasott, ami a kezébe került az indiánokról és erről a kontinensről. Felsőbb osztályokban Mark Twainért rajongott. Aztán az ő helyét Ernest Hemingway és Scott Fitzgerald foglalta el. Utánuk jött Jerome Salinger és William Faulkner. Aztán Scott Momaday⁶⁰, „A hajnalból teremtett ház” című regény szerzője. S. Momadayjel, a kajova törzsből való igazi őslakos amerikaival, a szavak elismert modern mesterével, az indián íróval az indián college-ban ismerkedett meg, ahol irodalmi szemináriumot vezetett. A Maestro olvasott, és vázlatokat készített a vázlatfüzetébe. A könyvek hősei a művész vásznára kéredzkedtek. Miközben olvasott, lelki szemei előtt mindig megjelentek a nagy amerikai írók regényeinek lapjain élő emberek. Ezért érezte úgy, hogy van egy általános benyomása erről az országról. És most éppen a két Amerika határán ismerkedett meg a déli lánnyal, Jenniferrel. Hajlékony, mint a nádszál. És örülsen kék, déli szeméből teljességgel lehetetlen bármit is kiolvasni. Lehet, ha nagyon akarná, azért ki tudna fogni valamit belőlük. Azt mondta:

– Megtetszettek a képeid.

– Hízalgő... – mondta zavartan.

– De nem csak a képeid, a kezed is...

– És miért?

⁶⁰ Scott Momaday (1934) Pulitzer-díjas (1968) kajova indián író rendszeresen fordítja Jeremej Ajpin műveit, ilyen minőségében kétszer is beszélgettem vele Szibériában. Út az esős hegyre címmel olvasható egy rövidebb írása Liptay Orsolya fordításában. (Magyar Napló. 1999. XI. évf. 8. sz.)

– Van benne valami mennyei.
– És mi?
– Valami olyan... Titokzatos, megmagyarázhatatlan. Valami olyan, amit te tudsz, és én nem tudok.

– Olyan nem lehet.

A férfi mosolygott.

– De én meg akarom érteni az érthetlent.

A nő hallgatott. Aztán hozzátette:

– Mindegyikben van valami mennyei... Én szeretem a kozmoszt, és minden olyat, amit nem lehet megmagyarázni vagy megérteni... Megkereshetjük együtt ezt a titokzatost?

– Meg – biccentett mosolyogva.

Elhallgattak.

– Maestro, mire gondol festés közben?

– Mire? – késsé zavarba hozta a kérdés. – Nem tudom. Lehet, hogy arra, hogyan lehetne az emberek világát olyanná tenni, amilyennek lennie kellene...

A lány vidáman nevetett:

– Tökéletesíti a világot? Én meg verseket írok...

– Majdnem társak vagyunk – mosolygott a Maestro.

Nem szerette a 'kolléga' szót, mert az olyan hivatalos. A 'társ' barátságosabb, közvetlenebb, jobb.

– És mit csinál szabadidejében?

– Szeretek halat fogni.

– Az sikerülni szokott?

– Igen, az valamivel egyszerűbb.

Igen, itt van neked a déli lány...

A férfi már sokat tudott róla. Az apja diplomata, európai bevándorlók leszármazottja, az őslakosok sápadt arcúaknak nevezik őket. Apja sok országban járt. Őt nem látta a Maestro. De a Sós Víz nemzetségbeli indián édesanyját, sok nyelv oktatóját és szakértőjét bemutatta neki Jennifer. A Maestro beszélgetett vele egy kicsit. Jóakarátú nő volt, de a lányával ellentétben beszélgetés közben egyszer sem mosolygott. Mogorva indián asszony – ilyen jellem, gondolta. Az ilyen asszonyok, akárcsak északon, a férfi harcosok halála után maguk mentek a háborúba. A Maestro azt gondolta: fehér bőrét és kék szemét az apjától örökölte a lány, a kékesfekete, hollószárny színű haját pedig az édesanyjától. Az ilyen kombinációról mondják, hogy szuperklasszis. Egyébként csodálatosan változott a szeme színe. A napszakoktól, az évszakoktól, az időjárástól, a hangulatától függően. Az indigókéktől, a tengerkéktől, a majdnem feketétől a világoskékig, a tavaszi ég színéig. A jelleméről semmi határozottat nem tudna mondani. Keverék. Indián és európai. Melyikből van több? Melyik kerekedik felül benne? Rejtély, nem tudni.

Maga Jennifer is sokat utazott, főként azokra a helyekre, ahol kevés a turista és a kíváncsiskodó ember. Grönlandról kezdett mesélni, ahol mély benyomást keltettek benne a kővé fagyott hótömbökből létrehozott inuit kunyhók, az igluk. Ez aztán a valami: jégkunyhókban élni és ügyesen túlélni! Mennyi tűznek és szeretetnek kell lenni bennük ahhoz, hogy népként megőrizték magukat?!

Aztán a lány megkérdezte:

– Maga járt már Izlandon?

– Igen, voltam Reykjavíkban.

– Ellátogattak a gejzírmezőkre is?

– Természetesen, Izlandot nem szabad úgy ott hagyni, hogy az ember nem nézi meg a gejzíreket.

– Természetesen fürdött is ott?

– Igen, egy teljes napot szenteltem a gejzíreknek.
– És semmi rendkívüli nem történt ott?
– Azt hiszem, nem. De sok benyomásom van. Ez egy egészen új világ. A bolygó új lapjának új megnyitása.

A Maestro visszaemlékezett az izlandi látogatására. Ez akkor volt, amikor a bolygó nyolc sarkköri országa Sarkköri Tanácsának projektjét kidolgozó munkacsoportban dolgozott. Éjszaka érkezett repülővel. A reykjavíki repülőtér szállodájában szállt meg. Reggel, amikor felkelt, és kinézett az ablakon, az első, amit meglátott: amerikai zászlók a NATO-laktanya épületein. Alacsonyok voltak, falusi házakra emlékeztettek, sötétbarna színűek, egyemeletes, téglalap alakúak. Elgondolkodott: miért kell ezeknek az amerikaiaknak Izland? Aztán meglátta a várost: a távolban, a csupasz fennsíkon, a csupasz tundrán terült el a szinte csak földszintes házakból álló város, ami inkább egy nagy falura hasonlított. Az utcákon gyér, mesterségesen ültetett fák.

Este fogadás volt az orosz nagykövetségen. Emlékszik, hogy akkor a diplomáciai testület veteránja, az ősz hajú, átható tekintetű, a szavakban és a mozdulatokban is mértéktartó Resetov volt a nagykövet. Ott látta meg először Nataliát, Ivan Kirillovics lányát. Úgy nézett ki, mint az édesanyja azokban az években, amikor a Maestro a „Mesterlövész” tanfolyamon szolgált. De Natalia egy kicsit alacsonyabb és teltebb volt. Emlékezetben összehasonlította őt és az édesanyjáról festett portrét.

A legemlékezetesebb esemény a termálforrásokhoz való utazás volt. A nyitott medencében szó szerint rövid időközönként és különböző helyeken törnek a mélyből a magasba a forró vízsugarak, és körben mindent fehér gőz borít. Éppen hogy elpárolog a gőz, újra kitör a forró vízsugár. Olyan különös élmény volt. Mintha az égen, a fehér felhőkben úszna az ember, vagy az illatos, meleg, édeni homályban.

Különös, de Izland nem kevés oldalt foglalt el az életében.

És most megkérdezte a lányt:

– Miért kérdezett Izlandról?

A lány szünetet tartott, aztán így felelt:

– Apám ott dolgozott a követségen. Én is ott voltam.

A férfi csodálkozott a körülmények ilyen egybeesésén. Lehet, hogy Reykjavíkban ugyanazokon az utcákon jártak. Lehet, hogy ugyanabban az időben. Lehet, hogy még ugyanabban a gejzírben is fürödtek, nem messze az ország fővárosától. Úszhattak is ugyanabban a medencében e csodálatos föld éltető gőzében. Ezért elmosolyodott, és azt mondta:

– Á, értem... Ott olyan különös érzések támadnak.

A lány felemelte a fejét, hallgatott, és nyugodt hangon azt mondta:

– Majdnem meghaltam ott...

A férfi megérintette a kezét, és azt mondta:

– Bocsásson meg, nem akartam...

De a lány megrázta hollószány-színű haját, vidám szemekkel nézett rá, és azt mondta:

– Majdnem meghaltam, de újra megszülettem. Pontosabban meghaltam, és ott újra feltámadtam. Megesik az ilyesmi.

A férfi gépiesen helyeselt:

– Meg.

Ezen az esten nem kanyarodtak vissza ehhez a szomorú témához.

A kényelmes kis étterem sarkában ültek egy két személyre terített asztalkánál. De szinte nem is figyeltek az enni- és innivalóra. És keveset beszéltek hangosan, ahogy ez általában szokásos volt a Maestrónál. Mint az Ég Atya házában. Sok kérdésre maguktól jönnek a válaszok. Gondolatok, képek vagy érzések formájában. Most azt gondolta, hogy rosszul ismeri az amerikai lovakat. Gyermekkorától kezdve voltak ló barátai: az ártéri virgonc csikók, továbbá a vitézek és a mitológiai hősök lovai. Gyermekkori megmentője, a fából faragott

Zorka volt. Rosinante⁶¹, Frufru⁶², Karagöz⁶³, Bucephalos⁶⁴. Jó volna még továbbmenni a csendben eltávozott, az emberiség számára nem realizált örült génusz, Howard Hughes⁶⁵ ösvényein. Ez valamiért megint az ismert és gyászos Dallas mellett van⁶⁶, ahol kioltották John Kennedy életét. Hogy eszébe juttassa a város, amin gyakran kell keresztülpötyölnie.

Most ültek, és nézték egymást. Hol hallgattak, hol halkán beszélgettek.

Jennifer a jövőről kezdett beszélni és érdeklődni:

- Hol lesz a következő kiállításod?
- Párizsban, egy év múlva.
- Elmegyek – mondta Jennifer.
- Nagy ünnep lesz számomra!
- Számomra is! – mosolygott.
- Együttal körbejárunk az öreg Hemingway nyomában.
- Ó, igen – mondta. – Szeretem a könyveit, a talányait...

Jennifer vele szemben ült, és sötét, majdnem fekete, elbűvölő, pontosabban szívbe markoló szemével nézett rá megszakítás nélkül, szinte nem is pislogott.

Sok közös vonásuk volt. Az utazások, a Vén Európa, Grönland, Skandinávia, a Fiala Amerika, Hemingway, Spanyolország, a Louvre, Versailles, Madridban a Prado, a Genfi-tó, Barcelona, Picasso, a költészet, az öreg kolostorok, a vulkánok. Sőt, a százhusz évig hallgató izlandi vulkán, az Eyjafjallajökull is.

A lány búcsúzáskor megfogta a kezét, ujjhegyeit végigvezette a Maestro „fenyőfás” ujjpercén, és a kezébe tett egy számítógéppel kinyomtatott papírlapot, hagyományos golyóstollal írt jegyzetekkel.

- Ezek az én verseim. Neked. Igaz, néhány szó az anyanyelvemen van. De érteni fogod.

A Maestro meghatódott. Neki szentelte, az ő szerény személyének. Nem emlékezett rá, hogy otthon, a saját hazájában valaki is szentelt volna neki valaha valamit. Két sor kurziválva volt. Ez az ember megszólítása a népem nyelvén, magyarázta Jennifer. A jegyzeteket angolul készítettem. A férfi először a jegyzeteket tanulmányozta. Tisztázta például, hogy a ‘hokte’ az ő törzsének a nyelvén asszonyt jelent. Még három szó jelentését ismerte meg angol fordításban: ‘férfi’, ‘látni’, ‘látomás’. Később, amikor visszatért a hazájába, és kezébe vette a verset tartalmazó papírlapot, mindig érezte a lány energiájának, melegének áradását.

Az elváláskor azt mondta:

- Megszerettem a hőseidet.

Hallgatott, majd hozzátette:

- Hiányozni fognak nekem.

Később, amikor elváltak, jöttek tőle az SMS-ek. Minden alkalommal összerezzen, amikor megnézte őket:

„Ön eljött hozzám vendégségbe... álomban...”

⁶¹ Don Quijote lovát hívták így. → Cervantes: Don Quijote de la Mancha

⁶² Vronszkij gróf lovát hívták így. → Lev Tolsztoj: Anna Karenina

⁶³ Karagöz (=Fekete Szem) a török árnyjáték állandó szereplője Hacivattal együtt. A magyar Vitéz Lászlóhoz hasonló figura.

⁶⁴ Nagy Sándor lova volt.

⁶⁵ Howard Hughes (1905–1976) amerikai, multimilliárdos üzletember, filmrendező és filmproducer, mérnök, feltaláló, pilóta, repülőgépgyárak, arany- és ezüstbányák, szállodaláncok tulajdonosa. Titokzatos kapcsolata volt Nixonnal és a Watergate-üggyel.

⁶⁶ H. Hughes szülővárosa (Houston) is Texas Államban van, mint Dallas. Az ő politikai szerepe, el-tűnése is olyan titkokkal teli, mint a Kennedy-gyilkosság.

Aztán még:

„Ihletforrásért imádkozom... Tehát, gondolok...”

Aztán új üzenet:

„A strandon fekszem. Gyönyörködöm a tenger türkizkék messzeségében, és... téged...”

A lánynak volt a tenger egyik szigetén egy, ahogyan ő nevezte, szerény tanyája kövekkel, erdővel és stranddal. Szóval egy családi fészek. Mindig különös szeretettel mesélt neki a titkos szigetről, ami egy tengerbe esett patkóra emlékeztetett. Az északi oldalon szakadékos, meredek sziklák; délen az öböl, aminek a belsejében van a strand, a kikötő és a ház, udvari épületekkel és tenispályával. Magas, meredek sziklák. A tenger közepén. Körös-körül sok-sok víz. Valahol a tudata mélyén gyors árnyként suhant át a gondolat: „Nem itt kezdődött az Első Föld?! Nem ez az Első Föld?!” De a gondolat nem maradt sokáig, gyorsan elszállt.

Fél év múlva Párizsban találkoztak. A kiállítás megnyitása utáni napon elutaztak Versailles-ba. Megnézték a Kastélypark Együttét, majd Marie Antoinette királyné falujába indultak, ami a múzeumi komplexum része volt. Élő, valódi falu volt: a XIII. századi épületeket a sok baromfi és jószág keltette életre. A látogatócsoport a parasztháznál állt, aminek az udvara derékig érő kerítéssel volt elkülönítve az utcától. A Maestro az útitársnőjével odament ehhez a kerítéshez. Az udvaron a zöld fűben tyúkok csapata legelészett. A sötétsárga-tűzpiros tollazatú kakas megállt a Maestro előtt, magasan hátraszegezte a fejét, és erős hangon, higgadtan kukorékolt. Azután méltóságteljesen, ráérősen, mint a tyúkbirodalom királya, körbejárta az udvart, majd visszatért, és ismét a Maestro előtt állt meg, közben nyakát kihúzva, fejét hátraszegezve kukorékolt. A kakas, miután körbejárta a saját birodalmát, harmadszor is visszatért hozzá, megállt előtte, mondott neki valamit a maga nyelvén, aztán megfordult, és ment tovább az udvaron. Ez annyira szórakoztató volt, hogy a Maestro önkéntelenül is elnevette magát. A kakas meg csak járkált és kukorékolt. És minden alkalommal, miután megtett egy kört, megállt a Maestro előtt, és kakasnyelven elmondta az ő egyetlen mondatát, aztán indult a következő körre. A meghökkenett Maestro körülnézett. A kerítésnél még tíztizenkét látogató álldogált, de őket, ki tudja miért, figyelmen kívül hagyta a kakas. Mi lehet ennek az oka? Lehet, hogy valami rikító színnel vonzotta magához a szárnyast? Lehajtotta a fejét, végignézett a saját öltözetén, és ekként tépelődött: vajon mivel keltettem fel ennek a bölcs kakasnak az érdeklődését? Lehet, hogy nem úgy öltöztem, mint a többiek. De ruhája semmiben sem különbözött másokétól. Világosbarna kockás ing és szürke nadrág.

Jenniferre pillantott, az pedig érdeklődéssel nézte a kakast, aki már körülbelül tíz kört tett meg, és mindig hangos kiáltással tért vissza a kiválasztottjához.

Végül elmentek a kerítéstől, és haladtak tovább a falusi utcákon, közökön, hidakon, a malom, a mesterséges tavak és folyók mellett.

Jennifer megkérdezte:

– Mit mondott neked a kakas?

– Elárult egy titkot.

– Megtudhatom, hogy milyen titkot?

– Irigyel engem.

– Miért?

– Azt mondta, hogy te vagy a legszebb és legjobb a világon – válaszolta.

A lány elnevette magát, és azt mondta:

– Ez az igazság.

– Meggyőződés, hogy ez a színtiszta igazság! – helyeselte. – A bölcs kakasnak tökéletesen igaza van.

– Lehet, hogy az előző életedben kakas voltál? – találgatta a lány.

– Lehet. Mi ugyan a Hód nemzetségből valók vagyunk. Ám lehet, hogy baráti viszonyban voltunk a kakasnemzetséggel. Sőt, lehet, hogy rokoni kapcsolatban.

Később, Versailles-ra emlékezve mindig felbukkant szeme előtt a bölcs kakas. Úgy látszik, őszintén irigyelte az embert. Egyébként közte és a kakas között létrejött egy belső, mások számára ismeretlen és hallhatatlan dialógus, kakasnyelven. Azt kiabálta a saját nyelvén:

„Milyen elbűvölő tyúkocskád van!”

„Megtetszett?”

„Megtetszett!”

„Mit akarsz?”

„Add nekem a tyúkocskát, hadd tapossam a hátát!”

„Ha odaadod mindenkinek – leszakad az ágy is veled”

„Csak tréfáltam.”

„Milyen szemtelen vagy te, Petya. Pontosabban, franciául biztosan Pierre. Jobban teszed, Pierre, ha saját barátnő-tyúkocskáidra vigyázol! Egyszer csak szétszaladnak. És egyedül maradsz a tarajoddal, Pierre!”

Este elutaztak a Szajna bal partjára, Saint-Germain elővárosba. Saint-Germain-des-Prés városész. Saint-Germain bulvár. Saint-Germain tér. Itt találhatók azok a kávéházak, amelyekben szívesen tartózkodott Hemingway⁶⁷ a párizsi évei alatt. Először a Les Deux Magots-ba mentek be. Aztán elhatározták, hogy lehetőség szerint benéznek a La Fleurbe, a La Coupole-ba, a La Rotonde-ba és a Le Procope-ba is. Elég késő este volt, és kevés látogató. A sarokban foglaltak egy kényelmes asztalt. Vörösbort rendeltek, és iszogattak. A falakon lévő régi fényképekről Hemingway nézett rájuk. Az örökké fiatal és életvidám író.

Hemingwayre ittak: emlékezünk rád, és szeretjük a könyveidet.

Mintha az örök ifjú író rájuk mosolygott volna. Természetesen a fiatal pincérek közül senki sem láthatta a saját szemével, amikor a barátai körében vidám összejöveteleket szervezett, amiken örökké az irodalomról és a művészetről vitatkoztak.

Aztán újból ittak.

Jennifer kissé becsicscentett talán a bortól, talán az élet teljességének érzésétől. Sokat ivott, és most örülten, eleven, örömteli tűzzel égett a szeme. Le sem vette a Maestróról, mereven nézte, aztán pillantása az aransárga asztalterítőre esett, aminek rojtjai leértek a padlóig, és kerek kunyhót formázva mindent eltakartak az asztal körül.

Ekkor örült szemtelenséggel szikrázó szemét a Maestróra emelte, majd tekintetét a lelógó abroszra vezette, és nevetve azt mondta:

– Maestro, nem kívánczik oda? Ott van egy olyan kicsike hely... Ott azzal foglalkozhatsz, amivel csak akarsz.

– Nem férünk el – mondta a Maestro. – Aztán meg az emberek is...

Jennifer még a fejét sem fordította a terem irányába:

– Miféle emberek? Csak ketten vagyunk itt. Te meg én. Senki más.

Igen, ez így van, gondolta a férfi. De hangosan ezt mondta:

– Elvisznek bennünket, ha örültséget csinálunk.

– De hát Párizsban mindenki örült! – nevetett.

– Ez igaz – hagyta rá.

Aztán újból ittak.

A Maestro is érzett enyhe ittasságot. De ő tudta, hogy nem a bortól részegedett le, hanem a lány közelségétől.

A nőben is hevesen tombolt az élet, mint a Niagara-vízesés. A kihívó déliek kiszámíthatatlanok. Soha nem tudod, mi van a fejükben, és mi a szívükben. Ezt tartotta róluk a bölcs, ősz hajú, latin-amerikai származású író, akit a Maestro önkényesen elkeresztelt Joe bácsinak.

⁶⁷ Ernest Hemingway (1899–1961) amerikai Nobel-díjas író. 1921-ben a Toronto Star c. újság tudósítójaként költözött Párizsba első feleségével, Hadley Richardsonnal. Itt kezdte irodalmi pályafutását a párizsi amerikai irodalmi kör tagjaként. Néhány év után visszatértek Amerikába.

Egyszerűen semmitől sem riadnak vissza. Ezzel együtt Joe bácsi nagyra értékelte a saját földijeit. A bajokban és az örömekben megbízhatóak, mint Mercedes Gabónál⁶⁸. Bizonyára ismered Gabót, mondta Joe bácsi. Az ő „Száz év magány”-át... Természetesen ismerem, biccentett akkor a Maestro. Mindenki ismeri. Ez legkedvesebb könyveim egyike. A Maestrót teljesen magával ragadta a népi élet széles és szabad folyása.

Joe bácsival átmentek a határon Mexikóba, ahol a híres – ahogyan a latin-amerikaiak hívják őt – Gabo lakik.

Most Jennifert nézve jutott eszébe Joe bácsi.

– Utazzunk el a szigeten lévő házamba – mondta a lány. – Ott hegyek vannak, erdő és tenger...

A Maestro azt mondta:

– Természetesen elutazhatunk. De Keresztapám, Jefrem, a szellemi és lelki vezető megjövendölte, hogy hét fiúval és hét lánnyal ajándékoz meg engem a sors. Azt mondta az öreg: addig nem fogsz eltávozni, addig nem fogod itt hagyni a földet, amíg nem hagysz rajta hét fiút és hét lányt, mint az Ég Atya. Hiszen Ő is hét gyereknek adott életet a férfi nemből és hét gyereknek a női nemből, akik a földi emberek oltalmazói lettek...

– És akkor mi van?

Most illuminált állapotban volt, egyébként józanul nem beszélt volna erről. És azt mondta a lánynak:

– Te túl karcsú vagy. Azt hallottam, hogy ha keskeny a medence, előfordulnak kockázatos, nehéz szülések. Téged nem akarlak ennek kitenni, Jenny.

Erre ő gondtalanul kacarászott, és azt mondta:

– Hányadik században élünk?! Ma már van császármetszés, probléma egy szál se. Nagyon egyszerűen elvégezhető. Sőt, lombikokban is állítanak elő gyerekeket...

– Igen, kérek, igazad van – hagyta rá a férfi. – Erre nem is gondoltam. Ez csak a múlt században okozott gondot. Ma már a fantasztikum határán mozog a tudomány.

Ittak, és hallgattak egy darabig. Azután a férfi eltűnődve, elgondolkodva megismételte a saját szavait:

– Természetesen elutazhatunk... – némi szünetet tartva hozzáfűzte: – És később, ha én eltávozom a másik világba, mit fogsz csinálni?

– Ez nem mostanában lesz.

– Miből gondolsz?

– A barátnőm gerontológiával foglalkozik – mondta a lány. – Meggyőződése, hogy a művészek sokáig élnek. Átlagéletkorban ők állnak a második vagy a harmadik helyen. Miért? Mert egész életükben színekkel foglalkoznak. A ragyogó színek pedig meghosszabbítják az életet. És még egy: sokat gondolkodnak. Kitalálják a szüzsét, értelmezik azt, színeket válogatnak hozzá. Amikor az ember gondolkodik, a vér a fejébe áramlik. Ilyen módon, az orvos szemszögéből nézve, a gondolatok megerősítik a nagyagy ereit. Ezért a művészeket általában nem fenyegeti a gutaütés és más egyéb kellemetlenség. Még egy érv: minden művész optimista. Ez szintén hat az életmozgások idejére. Azt gondolom, hogy igaza van a barátnőmnek.

A Maestro erre így válaszolt:

– Apám még életében azt mondta önmagára érte: én nem kő siketfajdként megyek el. Vagyis nem lesz örök ezen a világon. Én is elmondhatom magamról ugyanezt.

– Tudom, hogy senki sem változik kő siketfajddá – mondta a lány. – Én sem. De én valameddig még élni fogok utánad. Lehet, hogy egy évig, hogy különböző rendelkezéseket tegyek. Az ügyvédeknek.

– Ez kevés – mindössze egy év?

⁶⁸ Gabriel García Márquez (1927–2014) Nobel-díjas kolumbiai író.

– Egy év nem kevés. Nekem úgy tűnik, nagyon is sok.
– Akkor még sokáig fogok élni.
– Ha neked már nem lesz annyira jó, gyere el hozzám. Találok neked helyet, aztán úgy csinállok, mint Paulónál...

Abban az időben tűnt fel Paulo Coelho író. Az emberek falták a regényeit. Ők is olvasták a könyveit mindketten, beleértve a „Brida”-t⁶⁹ is. A fizikusok azokban a napokban elhitették, hogy a Világegyetem pontosan olyan, mint évmilliárdokkal ezelőtt volt. Semmit sem változott. Nem növekedett egyetlen porszemmel, egyetlen molekulával sem.

– Mi héliummolekulává változhatunk, és több millió kilométerre is elszárguldhatunk a földtől. Így van? – kérdezte a lány.

– Igen, erről biztosítanak bennünket a fizikusok.

– De hisz ez csodálatos! – lelkendezett a lány.

Hallgatott, aztán hozzátette:

– Egyelőre a földön vagyunk. Ha eltávozol a másik világba, én adnék neked helyet a szigeten. Ráírom a sírkövedre: „Matvej Maestro”, aztán lehet, hogy kigondolok még valamit a neved mellé. Egy év múlva eljövök hozzád. És egyszerűen elalszom, nem ébredek fel. Az én sírkövemen a következő felirat lesz: „Ez Jennifer Forster, a nő, akit a Maestro szeretett. Boldog volt, és most is az.” És miért? Mert egymás mellett fogunk feküdni 10-100-1000 évig. És összekeverednek az atomjaink, a molekuláink is. Egy emberré válunk. Örökre együtt leszünk. Senki és semmi nem tud bennünket szétválasztani. Örökké együtt – de hisz’ ez gyönyörű!

Elhallgatott, aztán hozzátette:

– Sokan úgy tartják, hogy az orosz nők nagy művészeket csináltak: Picassót⁷⁰, Dalit⁷¹ és másokat. Én meg azt fogom gondolni, hogy egy amerikai, pontosabban egy indián lány is megcsinálta a maga művészt, a Maestrót. A te képeid és az én verseim is fennmaradnak. Valamelyik humorista ki is egészítheti a sírfeliratunkat, például ekképpen: „Örültek, akik boldoggá akarták tenni az emberiséget.”

Szegény lány, gondolta a férfi. Miért tisztel engem ennyire? Elképzelt magának egy ideált, és most feleslegesen gyötrődik miatta...

A lány nem beszélt neki a nagy ujjá harmadik ujjpercén lévő, négy pár ágacskából álló, fenyőfához hasonlatos sebhelyről a jobb kezén. Ez a „fenyőfás” kézfej akkor vésődött be az emlékezetébe a medencében, amikor majdnem életét vesztette a gejzírműzón, Izlandon. Pontosabban akkor, amikor kezdte elveszíteni az eszméletét. Vagy fordítva: amikor kinyitotta a szemét az eszméletlenség után. Ez a „fenyőfás” kéz húzta őt ki a gejzírműzónból, amibe majdnem belefulladt.

De Jennifer semmit sem szólt neki erről, nem emlékeztette őt a kezén lévő sebhelyre.

Ezt a sebhelyet még az egyetemi éve alatt szerezte: éppen egy hős szobrát faragta ki cirbolyafenyőből, amikor a fejsze lerepült a nyeléről, megfordult a levegőben, és élével beleállt a kézfeje nagy ujjának harmadik ujjpercébe. Az orvos négy öltéssel varrta össze a sebet, ezek után maradtak a világos ágy nyomok, a szintén világos sebhelyen. Alig hogy belefogott művének megalkotásába.

Az alkotás – örült öröm és örült bánat...

A lány elhallgatott. Most is szótlanul ült. Látszott, hogy lehangolták a másik világról való gondolatok. Elszomorodott. Aztán jobb arcára kibuggyant egy könnycsepp, és lassan csúszott lefelé. A férfi nem tudta levenni róla a szemét, mintha meghipnotizálták volna. Aztán mintha

⁶⁹ Magyarul: Paulo Coelho: Brida. Athenaeum Kiadó. 2010

⁷⁰ Olga Koklova (1891–1955)

⁷¹ Gala Gradiwa alias Jelena Dimitrijeva (1894–1982)

valami késztette volna, ösztönösen odahajolt, és ujjhegyeivel letörölte a lány bőrén lecsúszó könnycseppet, mintha ezzel akarná megszabadítani őt a bánattól, a keserű gondolatoktól. Majd ösztönösen a saját ajkához emelte az ujjhegyeit, és megérintette velük nyelvének hegyét. Érezte a lány arcának sós keserűségét. Belélegezve ezt az egyszerre szúrós és kellemes keserűséget, megdermedt egy pillanatra. És ebben a fél öntudatlanságban szeretne volna megőrizni magában ezt a váratlan keserűséget, megőrizni mindörökre. A következő pillanatban a lány megfordult, ő is lehajtotta a fejét, a férfi pedig érezte ajkának fanyar édes ízét. Aztán a sós keserűség és ajkának fanyar édessége összekeveredtek, a férfi szemhéja leereszkedett, elveszítette a reális idő- és térérzékelését. Hol a mennybe szárnyalt, hol a mélybe zuhant. Egyik is, másik is új volt, friss, és kimondhatatlan örömet váltott ki belőle. Aki egyszer ezt átéli, már nem akar mást.

Aztán ki-kí elutazott.

Elváltak.

Otthon festette a képeket. De közülük mindegyikben megjelent a déli lány elbűvölő arca. Letette az ecsetet vagy a ceruzát, becsukta a szemét, és mintha anabiózis⁷² állapotába merült volna. Így érezte a lány arcának sós keserűségét és ajkának fanyar édességét. Végül ennek az időszaknak a munkáiból sorozat született. „Fümenyecskék” címmel. Aztán hozzájuk kéredztek a „Fűférfiak”. Majd a „Fümenyecskék és Fűférfiak” sorozatban egyesültek. Néha arra gondolt: hogyan tudnám őket egyesíteni, Délt és Északot? Észak – az otthona. De Dél is az otthona – csak igen távoli!

A lányt nézegette a képeken. És váratlanul nyugtalanság fogta el. Diszkomfort érzete támadt. Mintha valaki fojtott hangon azt suttogná: hívd fel, hívd fel őt! Felhívta. Meghallván a hangját azt mondta:

– Szervusz, Jenny! Hogy vagy?

– Rosszul – válaszolta.

Aztán gyorsan, szinte hadarva mondta:

– Rosszul érzem magam. Nem tudom, mit tegyek. Üresnek érzem magam, magányosnak. Teljesen egyedül vagyok. Senkit sem akarok látni. Senkit sem akarok hallani. Jó, hogy felhívtál. Hívtalak. De nem válaszolt a számod. Nem tudom, mihez kezdjek. Három napja ki sem mozdulok. Semmi sem segít. Még az alkohol sem. Amikor utoljára jártál nálam, itt hagytál egy üveg konyakot. Ittam belőle. Azt gondoltam, könnyebb lesz. Megint meghúztam. Végül megittam az üveg felét. De nem éreztem megkönnyebbülést. Nem segített. Ellenkezőleg, rosszabb lett. Nagyon... És még... Belém szeretett egy fiatalember. Ettől is rosszabb lett. Nem akarom őt. Azt mondtam: nem fogok járni egy nő emberrel. Nem akarok. Elhagyott, de ezzel sem lett könnyebb. Nem tudok mit kezdeni magammal. Hogyan legyen? Te bizonyára tudod, hogyan. Mondd meg, ha tudod...

A lány sóhajtozott.

Ezt a szünetet kihasználva a férfi megmagyarázta, hogy miért nem válaszolt:

– Lecseréltem a mobilszolgáltatómat. A gépnek közölnie kellett volna az új számomat.

– A gép semmiről sem tájékoztatott – mondta.

Levegőt vett, és folytatta tovább gyorsan, szaggatottan:

– Jó, hogy felhívtál. Olyan rossz nekem. Félek magamtól. Félek, hogy valamilyen ostobaságot követek el, félek. Tudom, hogy nem kell erről beszélni. De olyan üres körülöttem minden. És olyan szomorú. És olyan magányos...

Hosszasan beszélt.

Nem tudta abbahagyni.

A férfi némán hallgatta. Azon gondolkodott, hogy s mint legyen. Jól tudta, hogyan lehet hozzá eljutni. Hosszú az út, már jó párszor megtette. A Sarkkörön át 12 óra a repülőút. Aztán

⁷² lappangó élet: az élettevékenység átmenetileg a minimumra csökken

átszállás a belföldi utasszállítóra. Egy vagy két közbeiktatott leszállással. Ez körülbelül 5-6 órát vesz igénybe. Aztán autóval tovább. Csak a repülésre és az autózásra kell egy egész nap. Mindent összevetve, a legkedvezőbb időbeosztás esetén is két teljes nap. Vagy plusz-mínusz néhány óra. Most mintha saját szemével látná az ismerős reptereket, a repülőgépeket, a városokat, az autópályákat, amik összekötötték őt a lány házával.

A férfi csak hallgatta. Aztán amikor újból szóhoz jutott, azt mondta neki:

- Elmegyek hozzád.
- Igaz?! – kérdezett vissza.
- Igaz.
- Ez igaz? – ismételte meg a kérdést.
- Elmegyek – ismételte meg a férfi.

És készülődni kezdett az utazáshoz.

Megérkezik hozzá. Lehet, hogy elmennek az ő patkó alakú szigetére. Motorcsónakon vagy gyorsjáratú siklócsónakon. Egy óránál kevesebb idő alatt odaérnek, negyven-negyvenöt perc alatt. A lány szereti a gyors utazást. De lehet, hogy egy Robinzonnal 15-20 perc alatt is odaérnek. Ez egy négyüléses könnyű helikopter. Robinzon R-44. Olyan, mint egy szitakötő. Mindössze két lapátja van, amik törékenynek és cérnavékonynak néznek ki. Három utas fér el benne. Egy a pilóta mellett, a másik kettő hátul. Mindössze négy ülés. A Maestro, aki otthon a MI-8 és MI-6 óriás helikopterekhez szokott, először szkeptikusan nézte ezt a szitakötőt. Amikor először emelkedett a levegőbe ezzel a Robinzonnal, akkor a Vasorrú Bába jutott eszébe, a söprűjén. Repülés közben, bizonyára, minden széllelkéstől himbálódzik a söprűje. De később értékelte a kis helikopter előnyeit. Ott száll fel és le, ahol a nagy gépekkel még álmodni sem lehet róla. Aztán hozzászokott ehhez a kis, szitakötőre emlékeztető helikopterhez. Annál is inkább, mert Jennifer nagyszerűen vezette. Mellette pedig mindenről megfeledkezett, csakúgy szívta magába a színeit, a vonalait, a vonásait. Egyszerűen festette az ő megismételhetetlen alakját.

Most délre utazott a lányhoz, akit meg kell mentenie, akit meg kell gyógyítani a szinte gyógyíthatatlan betegségből. Még nem tudta, hogyan fogja meggyógyítani. De reménykedett valamiben...

Délre utazott. De nem tudta elképzelni, hogyan lehet élni és alkotni Észak ihlető fehér térsége nélkül. Odaautazik, aztán indul is vissza. Aztán újból odaautazik, hogy újból visszautazhasson. Aztán újból oda...

Dél – Észak.

Déli lány.

Északi lány.

Déli lány.

Északi lány. Itt van a hazája.

A déli lány hirtelen eszébe juttatta: neked majdnem minden földi kívánságod teljesül. Elfelejtetted? Ó, igen, mondta a férfi. Valami rémlík. Teljesülnek a kívánságaim. Pontosabban, régen majdnem mindig teljesültek.

Délre, amikor eszébe jutott a horizontnak ez az oldala, leküzdhetetlenül vonzotta őt az a sós keserűség és az a fanyar édesség, amit a déli lány hagyott neki. Aztán szokásává vált: ha kilépett a házból, dél felé irányította a tekintetét, déli irányba. A folyó déli partjára. A déli oldalon él a lány.

...Párizsban azon az estén, amikor visszatértek a hotelba a hemingwayes helyekről, a lány első dolga az volt, hogy ledobta a lábáról a cipőt, és mezítláb kezdett járkálni a lakosztály szőnyegén. Aztán levetkőzött. Levetette a felső ruházatát, majd egyetlen hófehér köpeny maradt rajta. Mintha zavarta volna a ruha és a cipő abban, hogy szabadon éljen és lélegezzon. Aztán lábaival felkapaszkodott a heverőre, és azt mondta a Maestrónak:

- Pezsgőt akarok.

A Maestro rendelt. Meghozták a pezsgőt és hozzá epret.

Poharakba töltötték.

Koccintottak.

A Maestro az ajkához emelte a pezsgőt, és azt mondta:

– Nem kívánom. Nem megy.

A lány viszont belekóstolt, aztán ivott egy kortyot, kettőt, hármat. Végül apró kortyonként kiitta az egész poharat, nevetni kezdett, és azt mondta:

– De én kívánom.

Aztán még egyszer megismételte:

– De én kívánom.

Azzal újból kiitta a poharat.

És nézte őt. A férfi látta, miként csintalankodtak feneketlen fekete szemében a pajkos ördögfiókák. A lány titokzatos, megfoghatatlan energiával töltődött fel.

– De én kívánom – mondta és elkezdett nevetni.

Nevetése halk volt, szivárványló, kellemes, mint egy bátortalan harangocska. Időnként ajkához emelte a poharat, kortyolgatta a pezsgőt, és nevetett.

Majdnem az egész üveggel megitta egyedül.

Aztán felállt, és hátulról a vállánál átölelte a Maestrót, arcát a kobakjához szorította, így álldogált egy darabig dermedten, nézegette a jobb kezén lévő sebhelyet a „fenyőfával”, aztán egyetlen megtántorodás nélkül – mintha ebben a percben ő volna a legjózanabb ezen a fényes világon – bement a hálószobába. Ott ledobta a köpenyét, kivette a füléből a klipszeket, és hanyagul az éjjeliszekrényre dobta őket az aranyláncon függő nyakékkal együtt. Ruháit szanaszét dobálva levetkőzött. Utolsóként az átlátszó bugyiját vetette le, és elhajította a szoba legtávolabbi sarkába. Aztán anyaszült meztelenül lerogyott az ágyra. És nyomban elaludt.

A Maestro gondosan betakarta egy könnyű pléddel.

A tiszták közül a legtisztább – még gondolatban is hátborzongató megérinteni...

Este, mielőtt álomba merült volna, szokás szerint összegezte az újabb leélt napját. Ha nem látná, vagy nem emlékezne a végzetes számra, még pontosan 100 nap maradt a végső határig.

VII. fejezet

61.

A Nagy Folyó déli, magas bal partján ember képében állt Arany Cár Öreg, a Legkisebbik Istenfi, a Világügyelő. Bal kezével a bal oldalán a hüvelyben lévő kard markolatát fogva nézte az egyik parttól a másikig húzódó, kavargó örvényeket.

Hallotta az emberek imáit.

Az emberek gyakran imádkoztak hozzá, az Arany Cár Öreghez, a Legkisebbik Istenfihez. Azokban az esetekben hívták segítségül, amikor ők maguk sok éven keresztül sem tudtak megbirkózni egyik vagy másik dologgal.

Időtlen idők óta, a cirbolyatoboz-babák teremtésének ideje óta, a fenyőtoboz-babák teremtésének ideje óta élt itt, a Nagy Folyó alsó folyásánál a Vesz nevű Vízi Vad, akit szokásosan még Mamutnak is hívtak. Keresztben feküdt a víz alatt. Csupán a bal partnál volt egy keskeny átjáró, ahol szabadon tudtak közlekedni a nagy deszkacsonakok és a kisebb bödönacsonakok egy vagy két-három utassal. A Mamut háta fölött forrt a víz, mint az üstben: a hatalmas örvények a víz alá rántották a fákat, a füveket, a vadakat, a madarakat, az emberek ladikjait, csónakjait. A szörny-mamut feneketlen pofájában végezte minden, ami nem tetszett neki, vagy ami véletlenül került bele. Hízelegtek neki, adományokat vittek neki, arany- és ezüstékesítményekkel, réz- és bronzpénzekkel, selyem- és bársonyszövetekkel ajándékozták meg. Amikor jókedvében volt, megforgatta az örvényben a ladikot vagy a kisebb csónakot, aztán szabadon engedte. Ha rossz volt a kedve, bármelyik hajót felborította, és a víz alá rántotta az embereket az összes holmijukkal együtt.

Nem kevés mamut volt a folyóban. De azok kisebbek és nyugodtabb természetűek voltak. Mély folyókanyarulatokban éltek, ahol szurokfelete víz kavargott, zubogott, háborgott, és örvényt alkotva folyt visszafelé. Őket is tisztelték, nekik is dobtak pénzérméket. Ezek helyi jelentőségű mamutok voltak. Különböző származásúak voltak. Különböző vadaktól, madaraktól származtak. Sőt, részben háziállatoktól. Azt beszélik, hogy a régiségben egy vadász kifigyelte, ahogy a település egyik kiöregedett kutyája homokot evett a folyó partján. Megette, és beúszott a vízbe. Nem merült el. Kiúszott a partra, újból homokot evett. És újból beúszott a vízbe. Nem merült el. Akkor ismét kiment a partra, és evett még a homokból. Aztán beúszott az örvénylő víz közepébe, és lemerült a víz alá. Ettől az időtől kezdve az a hely lett a mamut fekvőhelye, háza. Azt is mondják az öregek, hogy a kutyától származó mamutok elég gonoszak.

A víz alatti birodalomban sok mindent csinálnak a mamutok. Ha akarják, képesek a part egy részét beomlasztani és a víz alá ragadni. Képesek megváltoztatni a folyó medrét. Alá tudják mosni a folyó holtmedrei és kiszögellései közötti keskeny erdősávokat és földszorosokat. Szóval gyakran kiszámíthatatlanok a cselekedeteik. Ezért nem szabad velük összeveszni.

A mamutok néha megmutatkoznak az embereknek. De nagyon ritkán. És az rossz jel. Aki mamutot lát, meghal. Ezért a folyón az emberek tartanak a vízi szellemektől, a feneketlen mélységek, örvények lakóitól. Ladikban vagy bödönacsonakban utazva soha nem ejtik ki a nevét. Meghallja, és felboríthatja a hajót.

A Világügyelő a parton állt, a Folyó felső, majd alsó folyása felé tekintett. Aztán a fejéhez tette a kardját hegyével előre, ellökte magát a meredek parttól, és lemerült a vízbe. A víz alatti mamut megörült a könnyű prédának, aki önszántából ment hozzá – kitátotta hatalmas pofáját, és nyomban lenyelte az Istenfit ember képében. Az Istenfi kardját a feje fölött tartva végigcsúszott a mamut belsejében a fejétől a farkáig. És a túlsó parton előbukkant a vízből.

Éles kardjával felvágta a víz alatti óriás szörny hasát.

Kiment a partra, lerázta magáról a vizet, visszatette a kardját a bal oldalán lógó hüvelybe. A folyó már nem háborgott, nem zubogott, nem tajtékzott, mint korábban, hanem nyugodtan vitte vizét a Nagy Folyóba, és onnan tovább a végtelen óceánba. Igaz, kisebb örvények még maradtak a vízen. De ezek többször már nem fordították föl a hajókat, nem húzták a mélybe a fatörzsből vájt kisebb csónakokat, nem ragadták el az ártatlan emberek életét.

Az Oltalmazó, az Istenfi még egyszer végignézett a folyón egyik parttól a másikig, majd jobb kezével jelt adott az erdő irányába. A bokrok közül előjött egy fehér ló, és megállt a gazdája jobb oldalán. Az felült a fehér lóra, és elvágatott a folyó felső folyásának irányába, kelet felé, hogy köszöntse a felkelő napot. És Istenfi képében feloldódott a reggeli ködben.

62.

A szovjet csapatok kivonásakor Ivan Kirillovics az utolsók között hagyta el Afganisztánt a 40. hadsereget vezénylő Gromov tábornokkal együtt. Nehezen lépdelt hazafelé, a Szovjetunióba vezető poros afgán úton. Nehéz volt a lelke. Miért oltottuk ki ennyi fiatal katona életét ezen a földön, ha most elhagyjuk az országot? Miért történt ilyesmi? Nincs válasz. Nehéz volt. Túl kell élni ezt a visszavonulást is. Még nehezebb lehet annak a katonának, aki elhagyta a kivívott pozícióit, és a saját országának belsejébe vonult vissza. Eszébe jutott az apja, akinek, bizonyára, még nehezebb volt 1941 őszén, amikor kikerült a kijevi katlanból. Akkor Kijev környékén több mint hatszázezer szovjet katonát és parancsnokot kerítettek be⁷³. Ott valóban iszonyatos volt. Éhes, rongyos, a harcokban kimerült, sebesült emberek tömegei özönlöttek Kijev utcáin, és igyekeztek keletre. Nincs lövedék, nincs töltény, nincs étel, nincs háterszág. Akkor az apja, Kirill Mihajlovics a parancsnokával, a későbbi B. marsallal és a harcosok egy kisebb csoportjával utolsóként tört ki a körülzárt területről.

Most Ivan ment, és arra gondolt, hogy apjának negyvenegyben kétszer-háromszor nehezebb volt kiszabadulni a körülzárt területről, és tehetetlenül visszavonulni a gyűlöletes ellenség elől. Ment, és azt gondolta: mintha a történelem megismételné önmagát: fél évszázaddal ezelőtt az apja vonult vissza, most pedig rajta a sor, hogy hazafelé kövesse a hadsereget.

De az otthoni oldalon sem volt nyugalom, akárcsak negyvenegyben.

Kezdődött a gorbacsovi peresztrojka.

Széthullott a Szovjetunió.

Megbukott a szovjethatalom.

Összeomlott az SZKP, a Szovjetunió Kommunista Pártja, ami a társadalom és az állam szilárd alapjául szolgált.

Az új elnök közeli tanácsadói a tengerentúli besúgókkal elfoglalták az SZKP KB politikai bizottságát.

Jött a soros nyugdíjazás, és úgy tűnt, hogy Ivan Kirillovics megint nem kell senkinek. De némi idő elteltével segített neki kollégája, K. tábornok, Oroszország új fejének – akit szűk körben a legközelebbi rokonai és barátai egyszerűen csak Papának neveztek – leghívebb bajtársa. A Papa fogta a dossziét Ivan Kirillovics személyi anyagával, szórakozottan nézegette az életrajzi adatokat, és azt mondta K. tábornoknak:

– Jobb, ha szóban ajánlod.

– Jól van.

Szóban rendszerint arról jelentenek, ami nem szerepel a hivatalos dokumentumokban. A Papa így tudta meg, hogy Ivan Kirillovics profi katonadinasztából származik, és az utóbbi években a felderítőknél dolgozott. Karrierje a szovjet periódusban hol felfele, hol lefele mozgott. Tábornoki rangban ment nyugdíjba. Nagy tekintélye volt a beosztottjai előtt. Bizonyára elvhűsége és igazságossága miatt. Ráadásul szerényen él, és teljesen közömbös az anyagi

⁷³ L. a kijevi csata (1941)

javakkal szemben. Elégé kommunikatív. De barátainak megválasztásában szigorú és válogatós. Kevés közeli barátja van. Két gyermeke diplomáciai szolgálatot teljesít külföldön családostul. Elvált, a volt feleségével elég ritkán találkozik, csak a gyermekeikkel kapcsolatban. Egyedül él, aszkéta életmódot folytat. Keskeny, katonai pokróccal letakart kemény ágyon fekszik. Régi, kopott ruhában jár. „Kopejkán” utazik.

– Micsodán, micsodán? – érdeklődött a Papa.

– „Kopejkán”.

– Az meg mi?

– Így nevezik a Zsiguli első modelljét.

– Valami muzeális darab?

– Igen, ma már az.

– Talán olyan szegény? Tábornoki beosztásban nem futotta neki egy rendes autóra?

– Nem, megszokásból utazik így, elvből. Ritkán változtat a szokásain. A „kopejka” volt az első autó, amit még a szovjethatalom idején vásárolt.

A Papa elgondolkodott, aztán megkérdezte:

– Gondolod, hogy megfelel?

– Teljes mértékben. A patrióták közül való.

– A patrióták közül?

– Igen, de az okos patrióták közül.

A Papa gondolkodott egy keveset, és azt mondta:

– Rendben van.

– Behívjam?

– Hívd! Hadd lássam.

A Papa gyanakvóan, érdeklődő tekintettel nézett Ivan Kirillovicsra, hallgatott pár pillanatig, aztán csak egyetlen kérdést tett fel:

– Kész vagy ezt az új hazát szolgálni?

Ivan Kirillovics állta a Papa súlyos tekintetét, egyenesen a szemébe nézett, és ráérősen azt mondta:

– Mindig megtiszteltetésnek tartottam a Haza szolgálatát. Attól függetlenül, hogy új vagy régi.

– Dicséretes ilyet hallani – mondta a Papa. – Államvédelmi kérdésekben leszel a tanácsadóm. Személyesen nekem kell jelentened, vagy neki.

A Papa K. tábornok felé biccentett, és megkérdezte:

– Van kérdés?

– Nincs.

– Akkor menj, Ivan Kirillovics, szolgálj hűségesen és igazságosan...

Amikor elment, a Papa azt mondta K. tábornoknak:

– Nem kell megvilágítani.

Ez azt jelentette, hogy Ivan Kirillovics családneve nem kerül be a szolgálati tájékoztatóba. Titkos tanácsadó lesz.

Ebben az időben a Papa stábjában még nem ért véget az eufória időszaka. Elérték a céljukat: az országban a felső hatalom teljes egészében átkerült az új csapathoz. A Szovjetunió végleg felbomlott. Hatalmat kaptak. Csináljanak, amit akarnak. Irányítsanak, ahogy akarnak. Igaz, a vezetéssel hadilábon álltak. Minden külföldi örökséget megkaptak, de hogy mit kezdjenek vele, elképzelésük sem volt. Ezért elsőként két belső problémához láttak: sürgősen döntöttek a csapat két, egymással szorosan összefüggő feladatáról: a hatalomgyakorlást megvalósító tárcák elosztásáról, illetve a tulajdon felosztásáról. Ez valójában

egyfajta államcsíny, hatalomátvétel, forradalom volt. A történelemben az ilyen kataklizmák mindig általános káosszal és hosszú-hosszú zavaros évekkel járnak együtt. A társadalom két táborra szakad. Az egyik oldalon van a hatalmat magához ragadott új csapat, a másikon a nép. Leküzdhetetlen szakadék választja el őket. Csak évek múltával kezd a nép ráébredni, és kezdi a saját bőrén megtapasztalni, hogy mennyire becsapták, hogy mennyire sanyarú a sorsa. Ennek első félreismerhetetlen jele a nép fogyatkozása. Évente majdnem egymillióval csökken az ország lakossága. Ezek hivatalos statisztikai adatok.

Az első időszakban megkezdődik a hatalmi szervek és az irányítás kis állami tulajdonának a szétesése. A vagyonnak számos formája marad hátra a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsától, a Szovjetunió kormányától, a Szovjetunió Kommunista Pártjától, a minisztériumoktól és a hivataloktól. Épületkomplexumok, közlekedési létesítmények, állami dácsák, szanatóriumok, üdülők és más anyagi értékek, amire mindre szemet vetett a fiatal csapat. Elvittek mindent, amit el lehetett vinni. A Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának garázsába két autóbusszal odavittek egy nagy csapat kisportolt fiatalembert, akik átnézték a telepet, kiválogatták az összes új autót, beültek, és elhajtottak velük. Dokumentumok kiállítása nélkül, bárminemű írásbeli intézkedés, rendelet nélkül. Hova, kinek és miért – senki sem tudja. Később az első összehívott Állami Duma képviselői roncsautókkal jártak, amik mindennap, minden utazáskor széteséssel fenyegettek. És ez így volt mindenben.

A kulcspozíciókba a saját embereiket kellett állítani. Sajnos, az új hatalomnak nem volt megfelelő személyi állománya. A tapasztalt szakemberek a szövetségi kormányból, a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsából, a többi szövetségi minisztériumból és intézményből, az SZKP Központi Bizottságából nem kerültek vezető beosztásokba, azonnali hatállyal menesztették őket, mint akik „megbízhatatlanok, visszaéltek” a felső hatalom és a nép bizalmával.

Az új hatalom formálásában kulcsszerepet játszott a filozófiatudományok nyápic kandidátusa, akit a belovezsi⁷⁴ megállapodás szerzőjének tartanak. Tagja volt a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Interregionális Képviselőcsoportjának, ezt megelőzően Szverdlovszkban, a Szovjetunió Színesfémkohászati Minisztériuma Össz-szövetségi Szakmai Továbbképző Intézetének volt az igazgatóhelyettese. Most pedig az egész államot megkapta. Utolsó beosztása „az Orosz Föderáció államtitkára” volt. Később, amint felmentették a hivatalából, nyomtalanul eltűnt, feledésbe merült.

A csapatban volt az Interregionális Képviselőcsoport jó pár tagja, akiket a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsában az öt társelnök: az építész Jelcin, a fizikus Szaharov, a történész Afanaszjev, a közgazdász Popov és a kémikus Palm szerveztek és irányítottak. Az államfő közvetlen környezetébe és az új kormány összetételébe bekerültek olyan agilis moszkvai fiatalemberek is, akik, ahogyan ezt az egyik politikus megjegyezte, életükben még a Szadovaja körút vonalát sem lépték át. Nemzetközi ügyekben a Szovjet Tudományos Akadémia Történelmi Intézetének egyik tudományos főmunkatársa volt az államfő tanácsadója. Mellette az Interregionális Képviselőcsoport titkára, aki korábban az Akadémia egyik tudományos intézetének volt a munkatársa, párban egy másik tudományos munkatárssal, egy textilipari szakemberrel. A nemzetiségi ügyeket egy tanácsosnő vezette, aki korábban a nemzetiségi kapcsolatokat tanulmányozó központ főmunkatársa volt. Jóllehet, az összes energiája elment az érzelemdús, heves beszédeire, és a valódi ügyekre szinte semmi sem maradt.

⁷⁴ A Białowieżai-erdő (lengyelül) Belovezsi-erdő (oroszosan) Lengyelország és a Belarusz Köztársaság (Fehéroroszország) határán található. Ennek szívében áll a Viskuli-kúria, ahol aláírták a FÁK (Független Államok Közössége) megalakulásáról szóló ún. belovezsi megállapodást. Az aláírók maguk is félték az esetleges letartóztatásuktól, ezért választották a lengyel határhoz közeli helyet, hogy szükség esetén az erdőn át gyalog is átmenekülhessenek Lengyelországba.

Az ún. „chicagói fiúkból”⁷⁵ alakítottak kormányt, amit a „laborvezetők” gajdari kormányának is neveztek. Hiszen közülük többen csak a tudományos laboratóriumokban vagy a különböző folyóiratok és újságok osztályain szereztek vezetői tapasztalatot az új kinevezésüket megelőzően. Ez a kormány 1992. január 1-jén felszabadította az árakat, a piacgazdaság mélyvízába dobta a népet – és az ország repült a szakadékba⁷⁶.

Úgy látszik, máig is repül. Ezzel kezdődtek a zavaros idők. A káosz ideje jött el. Leálltak az üzemek, a gyárak. Lokális háborúk kezdődtek a volt Szovjetunió és a volt szocialista tábor országainak területén Európában, továbbá az Oroszországhoz lojális arab államok földjén. A nap eseményei a bűnügyi hatóságok, a különféle terroristák és korrupt személyek lettek. Sokan emlékeznek az akkori kormány külügyminiszterének, Kozirjevnek a nemzetközi porondon kifejtett lázas tevékenységére. A külpolitikai doktrína lényege az az illúzió volt, hogy Amerika és Oroszország között „érett partnerségi” viszony lehet, és a két nagyhatalom együtt „irányíthatja a világot”. Később, néhány év múltán Zbigniew Brzezinski nyilvánosan kigúnyolta ezeket a kozirjevi erőfeszítéseket, ezeket a hiábavaló fáradozásokat, és kijelentette, hogy országa, azaz az Államok soha és senkivel sem szándékozott megosztani a hatalmat. Legkevesbé Oroszországgal.

Az állam megőrzésének és a nép megóvásának kérdései keveseket érdekeltek akkoriban. Az új csapatnak két megkülönböztető vonása volt: nem szerették a saját országukat, és inkompetensek voltak az államirányítási kérdésekben.

Ivan Kirillovics nem győzött csodálkozni. Megértette, hogy nem szabad ölbe tett kézzel ülni. Csinálni kell valamit, hogy megőrizze az országot és a népet. A két örök, elátkozott orosz kérdésből – „Ki a bűnös?” és „Mi a teendő?” – csak az egyikre kereste a választ: mi a teendő? Homályos sejteése volt arról, hogy mit kell tenni. Meg kell teremteni a szociális igazságosságot. Az anyagi szférában: minden embernek legyen fedél a feje felett, legyen betenni való falat az asztalán, legyen munkája, amibe egész lelkét beleadhatja. A szellemi szférában: minden ember tápláljon szeretetet a hazája iránt. Csak az az állampolgár lehet bármely állam alapköve, fundamentuma, aki birtokolja mindezeket az élethez feltétlenül szükséges dolgokat. Lehetséges-e ez a modern korban? Ehhez egy kolosszális természeti és emberi kincseket birtokló államnak van elég ereje, vélte Ivan Kirillovics. Biztos volt ebben. Tudta, hogy ezt az álláspontját sok honfitársa is osztja. És ez erőt adott neki.

Ivan Kirillovics a rá jellemző buzgósággal kezdte elsajátítani a kötelességei körét. Elég jól eligazodott a hozzá tartozó kérdésekben. Azért a jó tanácstól sem zárkózott el soha. Feszülten figyelte az államfő közvetlen környezetét. Az új csapatba olyan emberek is bekerültek, akiket érdekelt az állam sorsa, az ország népének helyzete. Tevékenységének elején találkozott, és figyelt fel a Biztonsági Tanács titkárára, Sz. Jurijra. Az reggelenként percnyi pontossággal érkezett a Kreml első épületében lévő dolgozószobájába.

Hófehér ingben, frissen borotválva, gondosan megnyírva, világos, rendszerint szürke, jól vasalt öltönyben. De mindig változatlan aggodalommal az arcán. Az ország biztonságával kapcsolatos gondok valósággal a feje fölé tornyosultak. Mindegyik aktuális volt, elodázhatatlan, sürgős. Közellátási, gazdasági, energetikai, katonai, ökológiai stb. biztonság. Összefüggő problémák. A legelső feladat a nép élelmezése, valamint a szükséges villamos energia és a hőellátás biztosítása volt. Gyakorlatilag megszűnt az állam létfenntartó rendszereinek egyensúlya. A Szovjetunió széthullása után Oroszország területe a XVI. századira zsugorodott. Például elveszítette az alapvető teherkikötőket a Baltikumban és a Fekete-tengeren. A Fekete-

⁷⁵ A Chicagói Egyetemen, Milton Friedman közgazdász tanszékén végzett neoliberális közgazdászok, akik a csődbe ment nemzetgazdaságok helyreállítására dolgoztak ki terápiákat, javaslatokat (pl. az állam közfeladatainak szűkítése, a privát erőforrások dinamizálása stb.). Programjukat elsőként Chilében próbálták ki a Pinochet-diktatúra idején.

⁷⁶ L. a Gajdar-féle gazdasági sokkterápia

tengeri partvidéken Oroszországnak egy kikötője maradt, Novorosszijszk, aminek termináljai, megközelítési útvonalai nem tudták biztosítani a teherszállítmányok – főként a külföldről jövő élelmiszer-szállítmányok – áthaladását. A szállítási útvonalak bővítéséhez és technikai felszereléséhez anyagi eszközökre és időre volt szükség. A szakadékba zuhant országnak sem pénze, sem ideje nem volt. Megoldást kellett keresni. Ebben a helyzetben Sz. Jurij a kormány sok „laborvezetőjével” ellentétben tudta, hogy mit kell tenni. Ebben segített neki a nagy élettapasztalata és tudása. Jó technikusai képzést kapva járta be az utat az egyszerű beosztott gyári mérnöktől egy hatalmas termelési egyesülés vezérigazgatójáig. Ebben az időszakban védte meg a disszertációját, és lett a műszaki tudományok kandidátusa. Aztán megválasztották a Szovjetunió népi küldöttének. A Szovjetunió széthullása előtti utolsó években az OSZSZSZK⁷⁷ elnökének helyetteseként dolgozott. Ebben az állásban találta őt a gorbacsovi peresztrojka.

64.

Lelkiismeretes, intelligens ember volt, nagy lelki potenciállal bírt, ez mindig érződött. A legkompetensebb szakemberek egyike lett Oroszország új államfőjének csapatában. Ivan Kirillovics őszinte szimpátiáját azzal vívta ki, hogy igyekezett jobbra tenni az ország helyzetét és megőrizni az államot, a népet. De a népgazdaság és a lakosság megsemmisítésének nyugatbarát rendszere – amit a piacgazdaságra való áttérésnek neveztek – mint egy örült és könnyörtelen moloch, olyan fordulatokat vett, úgy hengerelte le az országot, hogy lehetetlenné vált radikális módon változtatni a helyzeten. A Biztonsági Tanács analizálta az ország aktuális problémáit, és ajánlásokat készített, de senki sem sietett ezeket konkrét tettekre váltani. Időnként figyelmen kívül hagyták, vagy szándékosan ignorálták azokat.

Megvolt a maga álláspontja, és meg is védte azt, ha meg volt győződve a saját igazáról. Az ő véleménye gyakran eltért az ország teljhatalmú vezetőjének véleményétől. Ő nem tivornyázott a vezérhez közeli szűk körében. Egyszerű, fehér holló volt a szürke szárnyasok között. És természetesen elutasítást váltott ki a Papa közvetlen környezetében. Ezért el kellett hagynia a Biztonsági Tanács elnöki posztját, amit sokan sajnáltak, beleértve Ivan Kirillovicsot is.

Ugyanakkor Ivan Kirillovics dolgozott tovább abban bizakodva, hogy az ő erőfeszítései és tapasztalata meghozza a maga gyümölcsét az ország szolgálatában. Rendszerezte a befutott és bekért információkat, elemző tájékoztatásokat állított össze, szakértői véleményeket készített, írásbeli jelentéseket írt az államfő részére. De egy jelentéssel vagy az önálló indítványokkal nem volt egyszerű bejutni „őméltóságához”. A „testhez” való belépésért, a közelébe kerülésért, mint általában, elég kíméletlen harc folyt a közelállók között. De Ivan Kirillovics állhatatossága meghozta a maga eredményét: időről időre mégis eljuttatta az államfőhöz az operatív döntéseket igénylő fontos információkat. Egyszer az államfő, miközben Ivan Kirillovicsot dicsérte a hivatali buzgóságáért, mosolyogva azt mondta:

– Én tizenkét forrásból kapok információkat, érted? Mindennap. Mindent tudok, mi történik az országban, a világban. Úgyhogy ne gondold, hogy nem tudok arról, amit most te jelentettél...

Ivan Kirillovics kissé meglepetten. Tizenkét jelentést elolvasni vagy végighallgatni, elemezni, döntést hozni, prognosztizálni a döntés végrehajtásának következményeit – olyan mennyiségű munka, ami meghaladja egy ember erejét, még a legtehetségesebbét, a legzseniálisabbát is. Szakértők és tanácsadók nélkül nem boldogul az ember.

Gyorsan megértette, hogy az archívumnak dolgozik. Általánosságban senkinek sem kellenek az ő elemző tájékoztatói, jelentései. Jobb esetben eljutnak két-három hivatalnokhoz

⁷⁷ Orosz Szovjet Szövetségi Szocialista Köztársaság

határozathozatalra, rosszabb esetben a kutya nem törődik velük, ott fognak porosodni a dossziékban a többi másodrendű dokumentumhalmaz mellett. Ivan Kirillovics megértette, hogy az általuk felügyelt hivatalokban a reformok és az átszervezések csak a legfelsőbb vezetői csoportokat érintették. Legelőször az első számú vezetőket váltották le, megtörténtek a személyi változások és áthelyezések. Természetesen ez hibák sorozatával járt, és némi instabilitást eredményezett a munkában. Ugyanakkor szinte teljesen változatlanul maradt minden. Még az állami finanszírozásra sem volt nagyon szükségük. Általában minden, többé-kevésbé normálisan működő szakszolgáltatnak volt önálló pótforrása a túléléshez. Az okos vezetők megértették, hogy hírszerzés nélkül és különleges szolgálatok nélkül nem létezhet egyetlen állam, egyetlen állami vezető sem. Mindig szükség lesz rájuk. Még a szolgálat is – amit Mélyfűró Hivatalnak neveztek a gyakorlatban, és amit élesen támadtak a sajtóban a peresztrojka utáni időszakban, ahogyan Ivan Kirillovics értette – változatlan formában maradt. Csak a nevében változott. Minden összeomlott. Felbomlott a Szovjetunió, csődbe ment a gazdaság, összeomlott az állami vezetés rendszere, de a különleges szolgálatok megőrződtek, és folytatták a munkájukat.

Ivan Kirillovics minél mélyebbre hatolt a piaczgazdaságra, pontosabban a vadkapitalizmusra való oroszországi áttérés ellentmondásainak problémáiba, annál gyakrabban merült fel benne a kérdés: miért lehetett átadni vagy eladni a Szovjetuniót? Ezt a kérdést egyszer feltette a Szovjetunió volt vezetője harcostársának, katonai tanácsadójának, a közismert A. marsallnak is.

65.

A marsall, a Szovjetunió Védelmi Minisztériuma Főcsoportjának volt vezetője sokat tudott. Azt mondta:

- Ezt nem lehet árban kifejezni, Ványa.
- És a nemzetközi elismerés?
- Az nem ár.
- A nemzetközi imázs Európában és a tengerentúl?
- Ez nem ár egy hatalmas államért.
- És a Nobel-díj?
- Ez sem ár.
- Akkor csak úgy egyszerűen átadták? A semmiért?

A marsall egyetértett:

- Így történt. A semmiért.
- Ez felfoghatatlan.
- Úgy látszik, egyszerűen átprogramozták – mondta volt főnökéről a marsall. – Úgy látszik, ő maga nem is tudta, hogy zombit csináltak belőle.
- És a mi szolgálataink nem tudták ezt dekódolni?
- Szemmel láthatóan nem. Ez az ellenségeink know-how-ja. Ezt követően egyszerűen el sem jutottak a tudatáig a mi illetékes szerveink információi.

A marsall elhallgatott, majd ezt mondta:

– A mi gyengeségünk abban volt, hogy az igazság és az irányítás joga csak egyetlen egy politikai párt birtokában volt. A párton belül pedig az igazságot mint tulajdont egyetlen egy ember birtokolta. Ő pedig a szerint a program szerint intézkedett, amit belé ültettek a nagyhatalom ellen.

- Szomorú.
- Sajnálatos.
- Hol történt mindez?
- Napnál világosabb, hogy Máltán. Ott volt néhány találkozója az amerikai elnökkel.

- Vagyis Málta még bevonul a világtörténelembe.
- Úgy látszik, igen.

A marsall a jobb halántékán lesimította rövid ősz haját, és elhallgatott. Mindig egyenruhában járt. Feszes, karcsú, kissé száraz, alacsony, de erős, inas. Szemében mindig forró, eleven ragyogás. Soha nem panaszkodott az egészségére. Váratlanul halt meg a munkahelyén, a dolgozósobájában, a Kreml területén lévő második épületben. Az egyik moszkvai temetőben temették el. Idővel azonban ismeretlenek meggyalázták a sírját. Kiásták a koporsót. A hatalom meg sem próbálta kideríteni, hogy ki és milyen céllal tette.

Ezt követően Ivan Kirillovics már soha nem hallott senkitől semmit Máltáról. Úgy látszik, sokat és sokakról tudni nem veszélytelen dolog. Különösen zavaros időkben.

Lehet, hogy a történészeknek még megadatik a jövőben tisztázni, hogy milyen szerepet játszott ez a máltai találkozó a Szovjetunió sorsában. Úgy látszik, éppen Máltával kezdődött az Abháziában, a Dnyeszter mentén (Moldáviában), Dél-Oszétiában, Csecsenföldön és a volt Szovjetunió területén a többi forró ponton élők minden baja és tragédiája. Innen indult a törvénytelenység.

Máltával kezdődött a XX. század szuperhatalmának, a Szovjetuniónak a bukása. Máltával kezdődött a szocializmus rendszerének összeomlása, a kommunista ideálok lerombolása, a globális szintű erkölcsi és lelki romlás.

Ivan Kirillovics próbálta megérteni a volt nagyhatalom volt vezetője tetteinek logikáját, ezért elkezdte tanulmányozni a közelmúlt történelmének sajtóanyagait és más nyomtatott forrásait. Honnan kezdte és hogyan végezte a nemzetközi munkásságát az SZKP KB főtitkára, a Szovjetunió első és utolsó elnöke, Mihail Szergejevics Gorbacsov.

66.

A mindenható Séfnek Rugi Rominon kívül volt még egy zeneszerzője is, K. Jemeljan. A művész és költő képekben, illetve versekben örökíti meg az ő Séfjének alakját, Jemeljan Ivanovics pedig zenében. Unikális tehetséggel megáldott ember és zeneszerző volt. Abszolút zenei hallással. Gyakorlatilag a zongorától kezdve minden hangszeren játszott. A zenén kívül verseket is írt, librettókat szerzett, kórust és zenekart vezényelt, kiváló tenor volt. Ezért mindig minden társaságnak ő volt a lelke. Ezen oknál fogva a Séf mindig magával vitte, ha különböző ünnepi rendezvényekre vagy akár csak egy rövid pihenőre utazott el. Viharos ifjúsága volt. Szerelmes lett, és tizennyolc éves korában nősült meg először. Később még többször volt nős, öt-hat polgári házassága volt. Aztán különös metamorfózison esett át. És barátai Szent Életűnek kezdték nevezni.

Sajátos, erősen kifejezett észak-kaukázusi külseje volt. Barna, majdnem fekete, mint egy néger, hatalmas kampós orr, ami valamilyen ragadozó madárra emlékeztetett. Egy sasra. Durva, aránytalan arcvonásai voltak. Még szörnyűbb, mint a fiatalabbik Rajkin arckifejezése. Ugyanakkor volt benne valami utánozhatatlan báj: néhány mondat után mindenki megkedvelte, főként a nők. Egyébként is, minek egy férfinak a szépség? Egyáltalán nincs szüksége a szépségre. Viszont az utolsó felesége szépségesen szép volt. Világosszőke, hatalmas szemű déli nő volt, egy ősi, Kaukázuson túli köztársaságból. Bőre a fehéرنél is fehérebb. Alakja maga a csoda. Egyszóval gyönyörű látvány. Korábban G. Dmitrij költőnek volt a felesége, de a költő önként véget vetett az életének, minden látható ok nélkül, egyszerűen fogta, és agyonlőtte magát. Lehet, hogy nem bírta elviselni a felesége szépségét? És lám, néhány évvel a költő halála után férjhez ment K. Jemeljanhoz, aki egykor a nő első férjének a verseire komponált zenét. Jemeljan imádta. Fülíg szerelmes volt belé. Így éltek. Mint egy modern Quasimodo és Esmeralda. Ezt követően Jemeljan soha többé nem nézett másra. Ezen okból a barátai és a Séf környezetében tartózkodó hivatalnokok Szent Életűnek hívták. Fehér holló

volt. Igaz, a Séfet irritálta a zeneszerző makulátlan hűsége a házastársához. Mi mindannyian bűnösök vagyunk, egyedül ő a szent, mondta tréfálkozva. Valahogyan próbára kellene tenni.

Hamarosan adódott is ilyen alkalom. A Séf előszeretettel szervezett kirándulásokat, összekötve a kellemest a haszonnal. Március végén egy hagyományos télbúcsúztató ünnepre utazott egy távoli nagy faluba, Krugljasiiba. Mint máskor, most is vele tartott a kísérete, aminek tagja volt a két szimpatikus barátnő, a Világosszöke és a Gesztenyebarna is. A Szovjetunió széthullása után az élet új gazdáinál divatba jött, hogy a különböző rendezvényekre kizárólag dekoratív nők kíséretében utazzanak.

Két helikopterrel repültek. Kísérettel, színészekkel, szponzorokkal, ajándékokkal. Mindenkit szívélyesen fogadott a település vezetője, családi nevén Szerij.

Az ünnep első, sportos részét a falu repülőterén töltötték. Mint mindig, most is volt szarvasfogathajtó-verseny, motorosszán-verseny. Lövészet, birkózás, sífutás. Még a Séf is tett egy kört sítalpon a Gesztenyebarnával kettesben. Tavaszi nap volt, világos, kellemes. Bukfenczek a havon, hógolyóztak, körtáncot jártak a színészekkel és a néppel. A nép szereti, ha a vezetők velük együtt játszanak, mulatnak. A termelésben élenjáró dolgozóknak kitüntetések és ajándékokat adtak át.

A második részt, a koncertet már a kultúrházban tartották. Jemeljan itt természetesen teljes pompájában lépett fel a repertoárjával.

Egyszóval az ünnep nagyszerűen zárult.

Az esthez már korábban megkérték a település vezetőjét, Szerijt, hogy fűtessen be a fürdőben. Első osztályú fürdője van. Falusi mértékkel – egy egész ház. Este, az összes ünnepi rendezvény után a séf odavitte a lányait, és jól megcsapkodták őket vesszőnyalábbal. Aztán ráérősen visszatértek a vendégházba, ahol már várta őket a pótolhatatlan zenész és zeneszerző, Jemeljan. Ott már az asztal is meg volt terítve.

Alaposan bevacsoráztak, zsibongtak.

Aztán a lányok elvonultak pihenni. Elbágyadtak a forró Szerij-féle fürdő után.

A konyhában ketten maradtak az asztalnál: a Séf és Jemeljan Ivanovics. Szerij, ahogyan egyszerűen nevezték, is velük vacsorázott, aztán elment a sajátjaihoz.

A vendégház kicsi volt, de kényelmes. Előszoba, konyha, nappali és távolabb, a folyosó végén két tágas hálószoba. Nem volt se ügyeletes, se szobalány. Négyen maradtak. A személyzet megterítette az asztalt, és elment, mielőtt ők megérkeztek volna.

Ültek, beszélgettek az életről, erről-arról. Jemeljan keveset ivott. Szinte nem is ivott. De most ott volt a főnök, a gazda, a Séf. Ezért előtte szabadon, önszántából megihat egy-két kupicával. Csak a társaság kedvéért. Társasági ember. Ebben a tekintetben mindig imponált a Séfnek. Ültek az asztalnál, beszélgettek, mint általában a politikáról, a művészetről, a bohémek életéről. Aztán a Séf megkérdezte Jemeljan Ivanovicsot:

– Van kedvenc betűd az ábécében?

– Nem tudom – feleli. – Soha nem gondolkodtam rajta.

– Na, melyik betű tetszik neked a legjobban?

Néhány pillanatig gondolkodott, aztán azt mondta:

– Talán az ‘a’.

– Miért éppen az ‘a’?

– Azért, mert az ‘a’ első helyen áll az ábécében. Sokan szeretnének elsők lenni az életben, a művészetben és más egyéb dolgokban.

– Logikus – helyesel a Séf.

– De lehet, hogy a ‘ja’ – mondta elgondolkodva, fejét lehajtva az én Jemeljan Ivanovicsom.

– És a ‘ja’ miért?

- Mert ez én⁷⁸ vagyok. Én magam, mint ember.
 - Ez is tetszik nekem – ismerte be a Séf. – Én én vagyok. És senki több. Az én kedvenc betűm pedig a ‘b’.
 - Miért a ‘b’?
 - Azért mert mindketten becsületesen végigdolgoztuk a napot, és most megengedhetjük magunknak, hogy pihenjünk, hogy eltérjünk a teljes programtól. Ehhez kell a három ‘b’.
- Találd ki, melyik ez a három?
- Jemeljan Ivanovics egy pillanatra elgondolkodott, és azt mondta:
- Hát a ‘bánya’, vagyis a fürdő.
 - Helyes. És még?
 - Többet nem tudok.
 - Biliárd.
 - Hol látsz te biliárdot?
 - Szerov irodájában, a vékony fal mögött. Ha akarunk, bármikor odamehetünk, és játszhatunk. Valamire. Például fogadásra. De én jó játékos vagyok. Ebben az esetben, félek, neked semmid sem marad. Mindig én nyerek. Ezért jobb, ha elkerüljük a biliárdot.
 - És mi a harmadik ‘b’?
 - Felsorolom: banya, biliárd és bl⁷⁹... Hát itt van, kedves barátom a három ‘b’. Úgyhogy ma mindhármát használjuk. A bányában, vagyis a fürdőben már voltunk. Most maradt a másik két ‘b’.
- A Séf ránézett az órájára, és hozzátette:
- Na, Jemeljan Ivanovics ideje pihenni. A lányok már elfoglalták a helyüket. Menj, és válassz magadnak hálószobát!
- Magában pedig azt gondolta: most csinálunk a fehér hollóból egy közönséges szürke varjút.
- Jemeljan izgatottan nézett a Séfre, és azt mondta:
- Csak nem képzeli, én inkább ledőlök itt a heverőn. Jó lesz nekem itt is.
 - Ott még jobb lesz neked – biccentett a hálószobák irányába. – Komolyan beszélek.
- Közben Jemeljan Ivanovics különböző kifogásokat keresett. Azt mondta:
- Nálam másokra soha...
 - Ezekkel minden rendben lesz, megkapod, akit akarsz.
- Ekkor belekapaszkodott ebbe a gondolatba, és ezt mondta:
- Még félek a...
- Ekkor a Séf már kikelt magából:
- Mi van, Ivanics, bolondgombát ettél? Azt gondolod, hogy lesüllyedtünk mindenféle utcalányokhoz?
 - Bocsáss meg – mondta Jemeljan Ivanovics. – Úgy tűnik, túlreagáltam.
 - Pontosan, túlreagáltad. Nyugodj meg, barátom, minden ellenőrzés alatt van.
- Ekkor új gondolat merült fel benne:
- És ha megtudja a feleségem? Ő olyan...
 - Honnan tudná meg? A lányaink tudják a dolgukat, tartani fogják a szájukat. Vagy azt gondolod, hogy valaki felvesz téged videóra? Ebben a porfészekben még nem is láttak videót. Kinek kellene a mi személyes dolgaink? Te példamutató ember vagy, nem okoztál keserűséget senkinek az életben. És nem te vagy a legfőbb ügyész, hogy rajtakapjanak valamilyen jelentéktelen apróságon.
 - Persze, hogy nem én vagyok a legfőbb ügyész – hagyta rá.

⁷⁸ A ‘ja’ oroszul az ‘én’ személyes névmásnak felel meg.

⁷⁹ A ‘bl’/‘бл...’ a блудница/örömlány, prostituált, kurva szó kezdőbetűi.

– Úgyhogy, semmi okod arra, hogy egész éjszaka a konyhában vagy a nappaliban görnyedj egy kanapén.

Hallgattak egy darabig.

Közben a Séf vodkát töltött magának és a beszélgetőtársának.

A Séf az órájára nézett. Éjfélre járt az idő. Úgy látszik, már nagyon kívánczozott az ágyba.

Ekkor az egyik hálósobából elnyújtott, álmos, nyögésszerű légzés hallatszott.

A Séf azt mondta Jemeljan Ivanovicsnak:

– Menj, nézd meg, nem lett-e rosszul valaki a fürdő után! Lehet, hogy segítségre van szüksége. És még hozzátette:

– Én elmegyek Szerijhez. Biliárdozok egyet.

Amikor a Séf visszatért a szallodába, csend volt. A nappaliban üres volt a kanapé. Azt gondolta: Jemeljan bizonyára édesen szuszog új barátnője ölelésében. És bűnös álmokat lát.

Így lett a Szent Életüből szürke varjú. Mint mások. Reggel fájón, hosszan és némán átérezte a saját bukását. Ezért biztosan jön majd a bosszú, gondolta. Biztos jön majd a földi büntetésem.

67.

A büntetés kicsivel több, mint egy év múlva érte utol Jemeljan Ivanovicsot ugyanabban a Krugljasiában, ahol első alkalommal lett ő maga is szürke varjú. Elvesztette a szépséges feleségét. Ez is valamilyen ünnepen történt. Talán a halászok napját ünnepelték. Szintén széles körben, népiünnepéellyel, sportversenyekkel, koncerttel.

Jemeljan Ivanovics a feleségével érkezett a faluba. Ünnepeltek, szokásosan köszöntötték a népet. Este elmentek a helyi vezetőhöz, Szerijhez. Szerij magas, majdnem két méter magas, hórihorgas, nyugat-ukrajnai bennszülött, a Séf kiszemelt embere. Ő küldte ide Szerijt, hogy irányítsa a falut, ahol igény szerint lehet pihenni a csendes kis helyen. Szerij a település vezetője lett. A felesége megtagadta, hogy ilyen eldugott helyre költözzön, és a városban maradt. Így Szerij egyedül élt, a családja nélkül. Most ő irányította a mintafalut. Meg kell hagyni, kifogástalanul megbirkózott a teendőivel. A vezetés elégedett volt vele. Jemeljan Ivanovics régóta ismerte, még a városi életétől kezdődően, barátkozott is a két család.

Ez alkalommal a zeneszerző a feleségével együtt szállt meg a család barátjánál, Szerijnél. Este ünnepi vacsora volt. Ittak, ettek. Jemeljan Ivanovics a mozgalmas naptól kimerülten bement a hálósobába, és nyomban elaludt. Éjszaka felébredt, ki akart menni a mosdóba. Az illemhelyek a bejárati ajtók melletti fűtött tornácokon voltak. A falu az falu, csak mostanában kezdtek összkomfortos házakat építeni a falubelieknek. Magára dobta kiskabátját, és kiment a nappaliba.

És ott, az ünnepi asztal mellett, csak úgy egy széken, mint két antik fehérmárvány szobor tekervényesen fonódott egymásba Szerij és az ő szépséges felesége. Jemeljan Ivanovicsot ez váratlanul érte, megállt, és döbbenetn nézett rájuk. Aztán amikor magához tért, ostobán megkérdezte:

– Hát ti, mit csináltok itt?

Rövid szünet után kapott választ:

– Szeretjük egymást...

– Szeretjük...

Jemeljan Ivanovics vakargatta a füle mögét: a szerelem szent dolog. Azt motyogta, ami először az eszébe jutott:

– Hát-hát, szeressétek...

És elindult az ajtó felé.

Kiment, elvégezte a dolgát. Visszament a házba. A szalonban a széken ugyanaz a fehérmárvány szobor fogadja Szerij és a szépséges Jemeljanova alakjából. Ugyanabban a pózban. Most már gépiesen ment el mellettük, de megint kicsúszott a száján az ostoba kérdés:

– Gyerekek, mit csináltok?

– Szeretjük egymást...

– Szeretjük...

És Jemeljan Ivanovics, ismét akár egy automata, azt mondta:

– Hát-hát, folytassátok...

Vodkát töltött magának, megitta, bement a hálósobába, és elaludt. Már nagyon szeretett volna aludni.

Reggel későn ébredt. Az utcán már egészen világos volt. Felkelt, lassan felöltözött.

A felesége nem volt mellette.

Szinte borzalommal gondolt arra, hogy részegen milyen rémségek jelenhetnek meg az embernek álmában. Szerelme a széken, meztelenül, a falufőnökkel. Mondhatni, a legjobb barátjával. Csak egy alkoholmérgezéses agyban keletkezhettek ilyen látomások.

Bement a nappaliba. És a saját szemével győződött meg az éjszaka látott képek valóságáról. Az oldalfalnál, a heverőn egymást átölelve, ártatlan csecsemők álmával aludt Szerij és az ő szépséges felesége. Megállt fölöttük, aztán némán kiment az utcára.

A munkanap már régen elkezdődött. Azok, akiknek szükségük volt Szerijre, elmentek a lakására. Az ajtók nyitva voltak. Ránéztek az alvó főnökre, aztán el is mentek. A falu népe tapintatos, szerény, nem keltette fel az előljáróját. Hadd ébredjen fel magától.

Jemeljan Ivanovics felült a helikopterre, és elrepült a városba. Az úton egyre csak arra gondolt: ez hát a bosszú. A büntetés. A bünbeesésemért. Az árulásomért. Hiszen örök szerelmet és hűséget esküdtem neki. És mit csináltam tavaly? Megszegtem az eskümet. Mi jár nekem ezért? Bosszú, büntetés, fájdalom, szomorúság. Nem szabad, nem szabad elárulni a hozzánk közelállókat, a szeretteinket. Hazautazott. Üres volt minden. Leült a kedvenc zongorájához, lehajtotta a fejét a billentyűkre. Akkor keserűség támadt a lelkében, hogy szeméből maguktól eredtek meg a könnyek. Elsírta magát.

Amikor elapadtak a könnyei, felemelte a fejét. Elviselhetetlen bánat borult az üres házra. Fogta a telefont, felhívta régi barátját, Maestrót, a festőt, és megkérdezte:

– Matvej, most is dolgozol, mint mindig?

– Igen, alkotok valamit...

– Látni szeretnék. Olyan dolog történt velem...

– Jó, este – mondta a Maestro. – Várhat estig a megold?

– Várhat. Amolyan gyónás lesz...

Este találkoztak. És Jemeljan Ivanovics elmesélte saját szerelmének és bünbeesésének a történetét. A vallomás végén nem tudta türtőztetni magát, sírni kezdett, csak úgy rázkódott a zokogástól. Sírt, hüppögött, és ökleivel törölgette arcáról a könnyeket. Matvej nem akarta megállítani őt, nem akarta elállítani a könnyeit. Tudta, hogy semmi értelme nem volna. Jobb, ha kisírja, kibeszéli magát az ember. Különösen az ilyen érzékeny, kényes dologban, mint a nő és a férfi kapcsolata, amikor a szerelemtől van szó.

Amikor Jemelja, ahogyan időnként a Maestro becézte, abbahagyta a sírást, és egy kicsit megnyugodott, szemét a barátjára emelte, és kérlelni kezdte:

– Matvej, Matyusa, segíts nekem, az isten szerelmére kérlek!

– Hogyan tudnék én segíteni? – csodálkozott a Maestro.

– Tudom, Matyusa, hallottam. Te meg tudod fordítani a gondolatokat. Dédapádat Varázsló Öregnek hívták. Nagypád sámán volt. Keresztapád is sámán volt. Sámán nemzetségből való vagy.

– Mit tehetnék én?

– Próbáld meg, fordítsd meg a feleségem gondolatait, hogy visszatérjen hozzám! Ha visszatér, hű leszek hozzá a sírig. Elhiszed, hűséges leszek. Matyusa, megpróbálsz?

A Maestro némán hallgatta barátja gyónását. Sokáig hallgatott, aztán kimondta, amit maga Jemeljan gondolt először éjszaka: a szerelem szent dolog. Csak egy gyógyszer van rá, az idő. Az idő tud gyógyítani. De hogy valamiképpen megnyugtassa a barátját, azt mondta:

– Megpróbálok, de nem tudom, mi sül ki belőle...

– Én tudom, hogy lesz belőle valami. Sikerülni fog! – lelkesedett Jemeljan Ivanovics. – Mindig is éreztem, hogy egy Isten lakik benned. És Ő, ha akar valamit, el is éri. Mindent arra tud fordítani, amerre csak akar...

– Rendben – mondta a Maestro. – Rendben, nyugodj meg!

A Maestrónak látomása volt ezekben a napokban. Volt egy álma.

68.

Lövedékektől feltúrt földön futott közelharcban a harcosok változatlan négyes kötelékében. Elöl, balra Alekszandr Kornyejev tanár, majdnem mellette, egy-két lépésnyire Zsenya őrnagy, Jevgenyij Grigorjevics, jobbra pedig az apja. A harcmező fölött gurult egy erős, bátorító „hurrá”, és ehhez a harci kiáltáshoz a Maestro szélesre nyitott szájával csak egy hangot tett hozzá:

– Á-á-á!

Futott, és kezében érezte a szuronyos katonai kalasnyikovjának kellemes, oltalmazó súlyát. Vágtatott a mezőn, ami elválasztotta őt a tüskés szuronyos fasiszta áradattól, és szinte nem érzett félelmet. Azért mert előlről a legközelebbi és legmegbízhatóbb emberei fedezték, a leghűségesebb és a legrettenthetetlenebb katonák, akiket jól ismer és szeret, és akik fedezik az ellenségtől. Hátulról pedig, a háta mögött, ezt egész testével érezte, azok a frontharcosok támogatják, akik élve tértek vissza a második világháborúból, és akik közül egyeseket gyerekkorától ismert, a többiekkel pedig a tanulmányai során, majd a szovjet hadseregben szolgálva, illetve a munkája során kereszteltek egymást útjaik.

– Hur-rá-á-á!

Közvetlenül mögötte a szülőfolyójának, otthoni falvainak, településeinek frontharcosai mentek: Alekszej Szurovcev, Leonyid Kujvasev, Szasa Pankin bácsi, Pavel Alekszejevics Vaszilkov, Kazakov bácsika.

– Á-á-á!

Őket a frontharcos tanárok fala erősítette. Jelesül: Georgij Taraszovics Velicsko, a tanintézet igazgatója; Alekszandr Alekszandrovics Bogoljubov mestertanár; Alekszej Razbojnyikov laboráns; Borisz Bednij főiskolai oktató, docens; Vodolagin professzor; Szmolnyikov költő; Alekszandr Kelberg nyugalmazott ezredes; Fegya Taraszov bácsi, Szerjozsa Alekszandrov bácsi, Vitya Alekszandrov bácsi.

– Hur-rá-á-á!

Mögöttük mentek a hivatásos katonák: Vaszilij Kuznyecov ezredes, Adamenko ezredes, Dragunskij vezérezredes. De megtehet-e egy vezérezredes, hogy szuronyrohamra menjen? Ebben a rendfokozatban inkább a parancsnokságról kellene irányítania a harcot? Megtehetné. Negyvenegyben főhadnagyként kezdte a háborút. És a főhadnagy abban az évben csak a saját példájával tudta rohamra vinni a katonáit.

– Á-á-á!

Matvej teljes gyorsasággal indult a szuronyrohamra. A harc féktelen hevében nem is vette észre azonnal, hogy megszakadt a rohamozók ötös köteléke. Eltűnt a kötelék bal tagja. Vagyis elesett Alekszandr Anatoljevics tanár. A Maestro azt gondolta: ez azt jelenti, hogy nem figyeltem rá, nem biztosítottam, nem segítettem neki, a Tanárnak. Következésképpen én vagyok a bűnös. És akkor azt mondta:

– Önért halok meg, Tanár úr.

Aztán gondolatban hozzátette: Ön jó ember. A jó embereknek a nép, az állam, az élet támaszainak kell lenniük. Én még nem lettem annyira jó, hogy megőrizsem a saját életemet.

Ekkor meghallotta a Tanár úr válaszát:

– Ez az én sorsom, az én kötelességem, az én tisztességem – életemet áldozni a Hazáért. Te, meg, Matvej, csak nem fosztasz meg a becsületes nevedtől? A Tanár, frontharcos, patrióta hazafi becsületes nevedtől?

Mire Matvejnek be kellett vallania:

– Az ön becsületes nevét senki sem csorbíthatja meg, Tanár úr! Erre nem gondoltam, Tanár úr...

– Élj, Matvej, hogy jobbá válhass – mondta a Tanár úr. – Igyekeztem sok jót beléd plántálni, hogy jobbá válj. Azzá is válhatsz, ha akarsz, és őrizd meg az életedet.

– Köszönöm, Tanár úr... – mondta a Maestro.

Olyan keserűség és bánat fogta el, úgy a szívébe markolt a szomorúság, hogy azonnal felébredt. A közelharc véget ért.

Megértette: a Tanár úr kiesett vagy ki fog esni az élet kötelékéből. Elszakadnak vagy már el is szakadtak az ő életerőit tartó szálak. Gyengélkedett, arcának ráncai mélyebbé lettek, eltorzultak a szenvedéstől és a fájdalomtól, habár semmire sem panaszkodott. A Maestro gyakran meglátogatta, és minden alkalommal úgy ment el tőle, hogy emlékezetében magával vitte az arcvonásait, a még evilági portréját.

Fájt Matvejnek. De nem telefonált, hogy ne hallja meg a szörnyű hírt a Tanár úrról. Ám némi idő elteltével felhívta őt Nyina Ivanovna, az iskola matematikatanára, a Tanár úr felesége, és azt mondta:

– Matvej, gyere, búcsúzz el Alekszandr Anatoljevicsztől. Te voltál a legjobb tanítványa...

A Tanár úr temetése tél közepén volt, egy igen-igen hideg napon. Komor, magas lucfenyők álltak körben nagy hósipkákkal az ágaikon. Rettenetes hideg volt kint, vagy talán bent, a lélekben. Amikor eljött a búcsúzás ideje, és a szokásoknak megfelelően először a rokonok mentek oda hozzá, Nyina Ivanovna megfogta Matvej könyökét, és azt mondta:

– Menj, búcsúzz el Alekszandr Anatoljevicsztől!

A bánatos Matvej odament a Tanár úrhoz. És önkéntelenül – később csodálkozott is, amikor felidézte ezt a búcsút – megjegyezte: a Tanár úr ráncai kisimultak, kiegyenesedtek az arcán. Nyugodt, bölcs volt az arca, és... derűs, mint egy szenté. Mintha várta volna ezt a napot, ezt a pillanatot, és egész életét azzal a tudatalatti vággyal élte, hogy tiszteletre méltó arccal fejezze be a földi napjait, és köszönjön el rokonaitól meg a hozzá közelállókól. A földi életben mindenféle jó dolgokat csinált, amikre csak képes volt, és amiket akart.

Matvej lehajolt, és megcsókolta a Tanár úr már életében kissé megsárgult homlokát. Majd félreállt, hogy a többi rokon is odamehessen hozzá. Aztán a barátai, a bajtársai, a diákok és a tanárok, a nagy honvédő háború veteránjai mentek oda elköszönni.

A halotti tor után Matvej a műtermébe igyekezett. És szénnel vászonra vitte az eltávozott Tanár úr utolsó portréját. Azután megtöltött még néhány Whatman-papírt különböző színekkel. Közben fogta a vázlatfüzetét, gyorsan átlapozta az oldalakat, mindegyik lapra villámgyors vázlatokat készített. Úgy tűnt, azon volt, hogy megörökítse a Tanár úr utolsó földi napjának minden vonását. Csak azután hajtotta a fejét a karosszék támlájára, és elszundított.

Igy ért véget a Tanár úr földi életből való eltávozásának napja.

Megcsörrent a telefon. A Maestro fogta a kagylót. Zsenya hívta, a volt bankárnak, Gradovnak a fia, és azt mondta:

– Matvej Ivanovics, a papa azt kéri, hogy hívja fel, vagy menjen el hozzá. Azt mondja, ez az utolsó kérése.

– Elmegyek – mondta a Maestro.

És el is ment. Gradovnak a főváros elővárosában lévő kétszobás kis lakása teljesen üres volt. A központi bank, amelyik nagyon dühös volt rá, visszavonta a működési engedélyét. Gradov, hogy ne maradjon adós, mindenét kiárúsította, amije csak volt, hogy el tudjon számolni a bankja betéteseivel. Így mindenét elveszítette. A Maestro a falon azonnal észrevette a saját alkotását, amin Gradov bödöncsónakján igyekszik az Első Föld felé.

Gradov mosolyogni próbált, és azt mondta:

– Hát, így haldokolnak az orosz patrióta bankárok...

Elhallgatott, majd hozzátette:

– Nem erről akartam veled beszélni, Matvej. Ez csak úgy kicsúszott a számon.

Ismét hallgatott, mintha erőt gyűjtene, és azt mondta:

– Velem végeztek. Most Oroszországgal végeznek. De ez még nem a vég. Az orosz ember lélekben erős, éles eszű és leleményes. Megnyitják a határokat, szükségből. Először Európát hódítja meg szívélyességével, kézműves termékével és árujával. Aztán Kanadát és az Államokat. Érted, a régi helyen végeznek Oroszországgal, és az új helyre megy, kiszélesíti a határokat, új enklávét hoz létre. A nyugodt élet időszaka következik. Kína aligha megy Európára. Ha megy is, két-három évszázadig, de lehet, hogy ezerig fog bukdácsolni az Urálon túli mocsarakban, lápokban. A japánoknak is értelmetlen lenne máshova menni – még ezer évig boldogok lesznek a saját kis szigetükön.

Hallgatott, majd hozzátette:

– Undorító, ami most van. Bolond a bolondot üldözi, tolvaj a tolvajt üldözi...

Ismét hallgatott. Látszott, hogy nehezebbre esik beszélni. De újból megszólalt:

– Halld, miért hívtalak ide, Motya. Köszönetet szeretnék neked mondani, Maestro a munkáért – én boldog vagyok. A festményedre nézek, és a te Első Földedhez evezek. Legbelül érzem, hogy hamarosan oda is érek. És ott füvekké, levelekké, vízcseppekké, hópolyhekké, homokszemekké, kövekké változom. Vízcseppekként folyok a folyókon, tengereken, óceánokon át. Köszönet neked ezért az örök életért... Kevés erőm maradt. Ne mondj semmit. Most pedig ölelj meg, aztán menj el...

A Maestro némán átölelte, és kiment.

Az utcán, a bejárat előtt megállt, nem tudott tovább menni. Valamit tennie kellett, de hogy mit, azt nem tudta. Elkezdett a zsebeiben kotorászni. Előkerült egy vastag, fekete filctoll. Levette a kupakját, odament az öreg panelház kopott falához, és nagy fekete betűkkel rózta rá a következő szavakat:

„Itt élt V. V. Gradov, a nagy orosz hazafi.”

Észre sem vette, hogy az ígét múlt időben használta, bár a hazafi még élt.

Egy férfi, aki az egykori intelligens emberek közül való tipikus hajléktalanra emlékeztetett, kopott lélekmelegítőben üldögélt a fapadon a bejáratnál. Elolvasta a falon lévő különös szavakat, hallgatott egy darabig, majd azt mondta:

– Nálunk minden nagy ember nyomorban hal meg...

Aztán figyelmes tekintettel megtapogatta a művész alakját, szünetet tartott, és kérlelni kezdte:

– Adj egy kis pénzt piára!

A Maestro bedugta a kezét a zsebébe, előhúzta az összes bankjegyet, amit csak talált, és a férfi koszos tenyerébe tette. Az felállt, meghajolt, és azt mondta:

– Hálásan köszönöm.

Aztán még egyszer meghajolt, és hozzátette:

– Rendkívül hálás vagyok.

A Maestro álldogált még egy darabig, nézte a saját búcsúszavait, gépiesen bedugta a filctollat a zsebébe, és fejét lehorgasztva elment.

A hajléktalan férfi hosszú pillantással követte a művész hajlott alakját.

70.

A Maestrónak időnként eszébe jutott az álma és a rejtélyes-mitikus 432-es szám. De az e számmal megjelölt végzetes dátum csak azokban a pillanatokban idéződött az emlékezetébe, amikor nem dolgozott, amikor gyors folyású életében adódtak szabad percek.

A rejtély kulcsát így nem találta meg, nem választotta ki. Bár biztos volt abban, pontosabban arról győzködte magát, hogy létezik ilyen kulcs. Aztán azon kezdett gondolkodni, hogy meg kellene erről kérdeznie Ég Atyát. Hogy tisztábban lásson. Lehet, hogy nem is létezik ilyen kulcs, és ő feleslegesen töri a fejét. Ez esetben a hasztalan fejtörés helyett jobb, ha felkészül az életből való méltó távozásra, és lehetőség szerint bevégez minden fontos földi dolgot. Azt, hogy méltóan kell eltávozni, már gyerekkorától tudta. Az apja elevenítette fel, hogyan hagyta itt az életet Matvej nagyapja. Így adták tovább nemzedékről nemzedékre az ősök földi útjának történetét.

Gondolni kezdett az Ég Atya házához való utazásra. Gondolt rá este, elalván. Gondolt rá reggel, felébredvén. Ismét gondolt rá elalván. Végül meglátta a Feljebbvaló házához vezető ösvényt, felemelkedett rajta a felhőre, megköszörmelte a torkát, ahogyan ez szokás, ezzel kérve bebocsátást, és kinyitotta az ajtót. Üdvözlés helyett azt mondta:

– Megjöttem.

Ég Atya a szokott helyén ült, és pipázott.

A pipájával invitálta Matvejt a házába, ugyancsak a pipájával üdvözölte, és mutatott az ülőalkalmatosságra. Hallgatott, kiengedte a szinte láthatatlan füstsugarat, aztán nyomban válaszolt a kérdésre:

– Van kulcs. Ha nagyon akarod, megtalálod ezt a kulcsot. Még hosszúak a földi napjaid. Még hosszúak a földi ösvényeid. Keresd! Ha keresed, meg is találod...

Ég Atya elhallgatott.

Jól van, gondolta Matvej. Jó, hogy van kulcs. Töröm még a fejemet. Űzöm még a gondolataimat a világ különböző irányába. Eltűnődöm a rokonokról, az emberekről, a lábas és szárnyas oltalmazókról.

Kínos lett volna azonnal elmenni. Ezért Matvej üldögélt, és azon gondolkodott, hogy megkérdezzene-e még egy dolgot, vagy sem. De ez a dolog rendkívül fontos volt a földi ember számára, ezért – felidézvén, hogyan szokott udvariasan az Ég Atyához fordulni a Keresztapja, Jefrem Öreg – megkérdezte:

– Hatalmas Ég Édesatyja, a föld tele van azokkal a hírekkel, hogy a te önjelölt „öcsikéd”, a Sátán nagyon rövid időn belül újból felkapaszkodik a felhőre, és helyetted fogja irányítani a világot. Igaz ez? Beköszönt ez az idő? Eljön ez a kor?

Ég Atya kiengedte a füstfelhőt, meglengette pipáját a kezében, aztán elmosolyodott, és nyugodt, egyenletes hangon ezt mondta:

– Úgy érzem, lesz ilyen idő. Jön ilyen idő.

– Hogyan fordulhat ez elő?! – csodálkozott Matvej. – Valóban lehetséges ilyesmi az egekben?!

– Lehetséges – mondta nyugodtan pipázgatva az Ég Atya. – Az egekben is megtörténhet minden, ami a földön.

– Hogyan lehetséges ez? – hitetlenkedett Matvej.

Ég Atya hallgatott egy keveset, aztán elmondta, hogyan történhet ez meg. Te már ismered a mi nyughatatlan álbarátunk szokásait, kezdte mesélni a Feljebbvaló. Most is agyal, tervel valamit. Egy madár láthatatlan és halhatatlan alakját, vagy valami hasonló furcsa eszközt,

amit a földön repülőgépnek vagy hajónak neveznek. Iderepül, senki sem veszi észre, és megint azt javasolja, hogy versenyezzünk. Kérlek, már sok idő eltelt, gyere, versenyezzünk, mérjük össze az erőnket: és ad nekem – hiszen mindegyik gonosz szellem elsőként ragaszkodik hozzá – valami bódító italt vagy bódító port, hogy beszívjam, elaltat, és letaszít a felhőről. Aztán személyesen ő irányítja majd a világot. Ez régi vágya. Irányítani és szórakoztatni fog, szereti a különféle gúnyolódó játékokat, multságokat, tivornyákat. Sok mókát, szórakozást kitalál. A bölcs ruhájába bújtatja az ostobát, a korlátoltat, és megajándékozza őt hosszú nyelvvel, csont nélküli gerinccel, aztán rábízta az emberek vezetését. Hát nem mulatságos, ha egy buta vezeti a butát, ha egy buta vezeti az okost. Addig, amíg az okos fel nem lázad. A tolvaj a tolvajt vezeti. A legkorruptabb a kevésbé korruptat vezeti. Az istenfélő ruhájába bújtatja a gazembert, a tolvajt, és az irányít a saját vackáról. Rendszerint a faluban kezdi a mókázásait. Ilyenkor segítségül hívja az összes segítőit: a házi szellemeket, az erdei szellemeket, a vízi szellemeket, a boszorkányokat, a hamis, a sanda, a könnyelmű és a többi gonosz szellemet. A faluban ilyen mókát gondol ki: az összes földet, vizet, erdőt, mezőt odaadja valamelyik népnőzónak. Azt mondja: fogd, mind a tiéd, azt csinálsz vele, amit csak akarsz. Aztán a lábát vakargatva várja, hogy az elszegényített nép mikor kezdi karókkal üldözni ezt a népnőzót erdőkön-mezőkön. Nem mulatság ez? Vagy egy másik. Két egyforma hatalomkedvelő rabszolgájának adja a hatalmat, és azt mondja: irányítsatok! És szórakozva figyeli, hogyan kezdik el egymást marni a virtuális hatalomért, hogyan tisztázzák, hogy ki a főnök. A becsületet a becstelenség váltja fel. A lelkiismeretet és az erkölcsöt kisöpri az emberi emlékezetből. A férfiak megfélemedeznek a feleségekről, a feleségek a gyerekekről.

Volt már ehhez hasonló a földön, gondolta Matvej. Eszébe jutott Szodoma és Gomora. De az mikor volt? Évezredekkel ezelőtt. Valóban előfordulhat napjainkban is egy ilyen?

Ekkor Matvej már nem bírta tovább, megkérdezte a Feljebbvalót:

– És te, Nagy Ég Jóságos Atyja, hol leszel ekkor?

– Repülni fogok – válaszolta a Feljebbvaló. – Lefelé fogok repülni három évig, három hónapig és három napig. Lehet, hogy egészen a földre repülök. Lehet, hogy valamelyik más bolygóra. Ezután újból visszatérek a saját felhőmre, a saját házamba, ahova te már ismered az utat.

– És én hogyan fogok élni nélküled ez idő alatt, Ég Atya?

– A saját eszed szerint. Ahogyan a szíved diktálja, ahogyan a lelked diktálja. Ahogyan a lelkiismereted diktálja. Ahogyan a becsületed követeli.

– Hogyan lehet szilárdan megállni a semmirekellő Sátán előtt?

– Nem olyan nehéz, nem annyira bonyolult, mint amilyennek látszik – mondta a Feljebbvaló. – Fontos, hogy te ismered a szokásait. Egynaposak a cselekedetei, és elég primitívek, könnyen kiszámíthatóak a következő napi tettei. Például, ha azt mondja, hogy fordulj balra, te jobbra fordulj, a nap járásának megfelelően. Ez mindig jusson eszedbe! Mindenáron balra⁸⁰ akart küldeni téged, a rossz ösvényre, a szerencsétlen útra. Azt mondja, hogy rombolj, te arra gondolsz, hogy építeni jobb. Azt mondja, hogy építs! Gondolkodj el megint. Ő sohasem javasolja, hogy jól építsen az ember. Kiagyal különféle kísértéseket, hogy próbára tegye az embereket. Ha bemutat neked egy világszép szüzet, nézd meg, nem átverés-e ez, nem egy boszorkány vagy házi szellem lánya-e az illető. Tudod, hogyan lehet őket megkülönböztetni. Nézd meg a szűz bal lábának kisujját. Ha kutyaköröm nő rajta, azt jelenti, hogy ez tisztátalan erő. Hát így élj, becsületesen, lelkiismeretesen. Támogasd, segítsd a rokonaidat, a hozzád közelállókat. Segíts mindenkinek, akinek szüksége van a te közreműködésedre. És gondoldj rám, és gondoldj a te alacsonyabb rendű égi és földi oltalmazóidra.

– És a nép hogyan fogja túlélni? – sóhajtott akaratlanul Matvej.

– Ez egy próbatétel. Aki lélekben erős, az túléli.

⁸⁰ Az ősi bináris oppozíciókban a bal mindig a negatív póluson van.

- És te, Nagy Ég Jóságos Atyja, visszatérsz majd a saját felhődre?
- Visszatérek, mindenképpen visszatérek.
- És ez mikor lesz?
- Három év, három hónap és három nap múlva térek vissza.

Ez örömmel töltötte el Matvej, bár külsőleg nem mutatta. Tudta, hogy az Ég Atya ideje nem mindig esett egybe a földi idővel. Úgy tűnhet, nem nagy időtartam. Három év, három hónap, három nap. De nála az idő néha kitágul, szinte határtalanná válik, vagy fordítva: egyetlen pillanatra szűkül.

Azt gondolta: na, adja Isten, hogy ne sokáig kormányozzon a Sátán!

A jövőből. Matvej még nem tudta, mikor jön el az a nap, amikor az elaltatott Ég Atya a fehér porral teli tasakokkal megtömött hátizsákkal a hátán repül lefelé, és a hivatal mellett ér földet, amit a nép csak Kábszerügynek⁸¹ (kábitószer-ellenes ügyosztálynak) nevez. Az örvendező örök bezárják Őt, az alvót egy cellába az épület pincéjében. Amikor magához tér, valami különös történik. Jön hozzá egy nyomozó. Csak úgy, egyelőre jegyzőkönyv nélkül előzetes ismerkedésre, merő kíváncsiságból megnézni a letartóztatottat, aki mintha önként jelentkezett volna a kábitószerrel. A legszemtelenebb és legravaszabb nyomozók egyike merően nézi Őt, és azt mondja:

- Lebukott a csámpás lúd?!
- Lebukott – hagyta rá békésen a letartóztatott.
- Honnan jössz?

A letartóztatott felfele biccentett a fejével, és azt mondta:

- Ahonnan a lúd szokott.
- Tehát az égből?
- Az égből.

A nyomozó megrázta előtte a fehér porral teli tasakot, és megkérdezte:

- És ez honnan van?
- Ugyanonnan.
- Tehát szintén az égből?
- Az égből.
- Hát ez mi?
- Krétapor.
- Krétapor?! Aztán minek?
- Valamit kifehéríteni vele a Földön, valakit megtisztítani az emberek közül.
- Tehát kifehéríteni? Tehát megtisztítani?
- Pontosan – hagyta rá röviden a letartóztatott.

A nyomozó dühbe gurult, és fenyegető hangon megkérdezte:

- Hülyének nézel, te, csámpás lúd?! Talán egy félkegyelműre hasonlítok?
- Úgy látszik, igen.

A nyomozó összeráncolta a szemöldökét, komor képet vágott. Ideje megmutatni, hogy ki itt az úr. És jobb kezét lendület nélkül, de élesen a letartóztatottba vágta. Megszokásból, minden teketória nélkül mellbe akarta bökní a mutatóujjával. De egy láthatatlan falba ütközött a keze. Méghozzá elég rücskös falba. Lehorzsolódott az ujjja. Furcsa. Mi ez a fal? Kinyújtotta a bal kezét, hogy megtapogassa ezt a falat. De semmiféle akadályt nem talált. A nyomozó ledermedt, döbenten hümmögött, közben alaposan szemügyre vette a cellát. Aztán kinyitotta a papírokkal teli dossziét, és megtalálta a szakértői véleményt. Fehér alapon fekete betűkkel a következő volt leírva: „közönséges krétapor”. Ennek ellenére fel kell venni a jegyzőkönyvet.

⁸¹ Az eredeti szövegben a Госкомдурь (Государственный комитет РФ по противодействию незаконному обороту наркотических средств и психотропных веществ/az Orosz Föderáció kábitószeres és pszichotróp anyagok illegális kereskedelmével foglalkozó bizottsága) szerepel.

Első a formalitás: családneve, keresztnéve, apai neve, születési év, lakhely, cím. Fogta a papírlapot meg a tollat. Ekkor meglátta a saját ujját. Fenyegetően feketéllett rajta a horzsolás. És ez a feketeség egyre terjedt. Először egy kopejkányi volt, aztán megnyúlt, felfele mászott, a tenyeréhez. A nyomozóban meghűlt a vér, megértette, mintha valaki súgta volna neki: ha így halad tovább, akkor elkerülhetetlenül elszárad vagy leesik a keze. Vajon melyik ízülettől? A könyökízülettől vagy a vállízülettől? Így el sem jutott a hivatalos kihallgatásig, egyre csak az elhalt ujját nézte.

Ekkor a letartóztatott megkérte:

- Kedves, hozzon nekem egy teát, és hívja ide a főnököt!
- Rögtön... – felelte hadarva a nyomozó, és kiment a cellából.

A főnök dolgozószobájába sietett. Azt mondta a nagy asztalnál egy szál ingben ülő főnökének:

- A letartóztatott önt kéreti magához...

A főnök fanyarul nevetett, és mosolyogva mondta:

- Várj, máris rohanok...

Közben egész lényével, hanghordozásával érzékeltette, hogy esze ágában sincs bárhova is menni. Ugyanakkor néhány pillanat múlva furcsa dolgok kezdtek történni. A beosztott legnagyobb csodálkozására a főnök a saját akarata ellenére sietve, szinte kapkodva felemelkedett a székről, felvette a zubbonyát, begombolta rajta az összes gombot.

- Hova megy? – kérdezte gépiesen a nyomozó, elrejtve a saját megfeketedett ujját.
- Hogy-hogy hova? A te letartóztatottadhoz. Mit kért még?
- Teát.

- Hozd a teát, és mutasd az utat!

Útközben, lépteit aprózva egyre csak azt kérdezte a főnök:

- Ki ez az ember?
- Hát, egy közönséges férfi.
- Honnan került ide?

Felfele mutogatott, a mennyezet felé.

- Van valami különös ismertetőjele?

– Nincs. A többi emberre hasonlít. De olyan különös. Hirtelen úgy tűnt nekem, mintha mindent ő birtokolna. Mintha minden az ő zsebében volna. Nem egy fontos futár, nem egy diler, nem egy ki tudja, mi még...

– Úgy tűnt ne-kem! – utánozta a főnök. – Mindent meg kellett volna tudnod, mindent ki kellett volna derítened!

- Nem volt rá időm. A lábaim maguk vittek ki a cellából.

A nyomozó, amikor bevitte a cellába a teát a letartóztatottnak, azt gondolta, hogy meg kell kérnie ezt a furcsa foglyot, hogy állítsa meg az ujjának és kezének elhalását. De nem sikerült neki. A főnök némán intett a beosztottnak, és az kiment. Csak azután fordult a letartóztatotthoz, miután alaposan szemre vételezte az elég szűk helyiséget, de nem talált semmi különöst és megmagyarázhatatlant, majd óvatosan megkérdezte:

- Miért követelt engem?
- Kérettem – javította ki a letartóztatott.
- Nos, miért kéretett?

Ekkor a letartóztatott a teáért nyúlt. A kezén még rajta volt a fémbilincs. Hanyagságból elfelejtették levenni róla, amikor bevitték a cellába. Ekkor, a főnök szeme láttára a bilincset barna rozsdá lepte be, és elporladt. A tea pedig, mintha felforrat volna a pohárban, a letartóztatott nem ivott belőle, csak belelegezte a gőzét. Ekkor a főnökbe belehasított a gondolat, hogy ez bizonyára egy fentről jött ellenőr, egy kontroller. Hegyezni kell a fülét. Be kell fogni a száját. Óvatosnak kell lenni. Ettől a pillanattól ellenőr lett a letartóztatottból. A főnök félig kérdezve megismételte a saját szavait:

– Kéretett engem, és...

Az ellenőr szünetet tartott, a teáspohár fölött lélegzett, és halkán megkérdezte:

– Hány ember került ide ártatlanul?

A főnök megértette, miről van szó. Ráncolta a homlokát, és rövid gondolkodás után azt mondta:

– Körülbelül a fele. Lehet, hogy valamivel több vagy kevesebb.

– Hogyan kerültek ide?

– Különböző utakon – tért ki a válasz elől a főnök, magában pedig azt gondolta az „ellenőről”, hogy először meglátogathatná a rendőrséget, az ügyészséget, a bíróságot és másokat.

A letartóztatott kitalálta a gondolatát, és ezt válaszolta:

– Ők is sorra kerülnek...

Így minden érthető, gondolta a főnök. Ők is sorra kerülnek. És feltette a jelen pillanat lényeges kérdését:

– Mi legyen azokkal, akik ártatlanul kerültek ide?

– Engedje őket szabadon – mondta röviden az ellenőr. – Akár ma.

– Ilyen gyorsan lehetetlenség – ellenkezett szokás szerint a főnök.

– Akkor csak igyekezzék, galambom...

A főnök egy pillanat alatt megigazította a zubbonyát, kihúzta magát, és katonásan gyorsan válaszolt:

– Meg lesz csinálva!

– Remek!

– És a többiek?

– Megnézem a papírjaikat – mondta az ellenőr, és kicsi gondolkodás után hozzátette:

– Nem, először beszéljek velük.

– Ezt megteheti a dolgozószobámban.

– Nem, inkább itt. Hiszen itt vannak, valahol a közelben.

– Igen, itt vannak.

A főnök tudta, hogyan kell bánni az ellenőrökkel. Ők is emberek. És semmi emberi nem idegen tőlük. Ezért visszafogottan azt tanácsolta:

– Talán előbb megebédelhetnénk?

– Nem, majd utána.

– Vagy kimehetnénk a város környékére...

– Mi van ott?

– Ott... van egy tanya, egy kis fürdő, szauna. Minden van ott, lehet egy kicsit lazítani...

– Majd.

Ez reménnyel töltötte el a főnököt. Talán ez az ellenőr is olyan, mint a többi. Meg lehet találni vele a közös hangot.

– Minden meg lesz csinálva! – mondta a főnök, és az ajtóhoz hátrált.

Csak akkor sóhajtott fel megkönnyebbülten, amikor kiment a cellából.

Ez még az eljövendő napokban lesz.

Egyelőre Matvej az Ég Atya házában ült. Üldögéltek még egy darabig, hallgattak. Aztán a földi ember búcsúszavak helyett azt mondta:

– Na, én elmentem.

Ég Atya biccentett.

– Menj, keresd meg. Alaposan vedd szemügyre a földi útjaidat, földi lépteidet.

És Matvej visszatért a földre az ismerős ösvényen.

Ma már reggeltől tudta, hogy mennyi maradt. Még 33 napig élhet a fényes világban. Pontosabban az ő Napjának, az ő Holdjának maradt mindössze 33 napja az égben.

VIII. fejezet

71.

A Maestro megfestette Maszaj vitéz tizenkét alakját.

Sokarcú volt.

Sokszínű volt.

Sok élete volt.

Egyszerűen kiszámíthatatlan volt.

Egyszerűen kiszámíthatatlan volt a Haza védelmében és szeretetében.

Habár Maszaj vitéz állandóan résen volt, ez alkalommal a rabló szamojéd sereg mégis váratlanul érte. A lékhez igyekezett az ösvényen, amikor süvíteni kezdtek körülötte a nyilak. Ez a harcias északi szomszédok soros betörése volt az osztják földre. Rendszerint abban az időszakban támadtak, amikor a férfiak vadászatra mentek a távoli erdőkbe⁸²! Kifosztották a kisebb településeket, elhajtották a szarvasnyájukat. Elvitték feleségnek a lányokat meg a fiatalasszonyokat, az öregeket és a gyerekeket pedig könyörtelenül megölték. Maszaj vitéz körbekémlelt, és látta, hogy az ő házát már elfoglalta a hadsereg, a nyilakat is betöltötték az íjakba, hogy újból ösztűz alá vegyék őt. A házban maradt a felesége, a drága kis felesége. Ő pedig teljesen fegyvertelen volt. Mit tegyen? A feleségét nem bántják, csak foglyul ejtik – szép nő.

Újból süvíteni kezdtek a nyilak. De egyetlen egy sem találta el.

Ekkor rávetette magát a hadsereg.

Nem volt mit tenni. Meggyorsította a lépteit. A lékhez érve késlekedés nélkül lemerült a vízbe. Az ellenség odarohant a lyukhoz. Körülállták felajzott íjakkal, és várták, mikor bukkan elő, hogy lenyilazzák.

Állnak és várnak.

Álldogáltak-álldogáltak, vártak-vártak, de nem győzték kivárni. Maszaj vitéz nem bukkant elő a lékből.

Ellenségei még egy darabig toporogtak a lék körül, tanakodtak, aztán egyhangúlag arra a következtetésre jutottak, hogy Maszaj vitéz meghalt. Az ember nem tud ennyi ideig levegő nélkül a víz alatt ülni. Bementek a házba a vezérükhöz, aki már gazdaként ült az asztalnál, mohón evett-ivott, kopogtatott a kés nyelével, és még több ennivalót követelt. A bemenők jelentettek neki:

- Maszaj vitéz halott!
- Maszaj vitéz elpusztult.
- Maszaj vitézt megölték.
- Hol van a holtteste? – kérdezte a vezér.
- A víz alatt.
- A lékbe merült.
- Elvitte a víz a holttestét.
- Láttátok a vérét? – érdeklődött újból a vezér.
- Nem.
- Nem láttuk.
- Hogy látnád a víz alatt?
- Nem változott csukává? – nyugtalankodott a vezér.
- Nem, nem.

⁸² Az eredeti szövegben itt is az ‘урман’ szó szerepel.

– Csukát nem láttatok?

– Nem láttunk csukát.

– Emberi alakban merült a lékbe.

A vezér vakargatta borzas tarkóját, és kételkedve mondta:

– Maszaj vitéz nem pusztulhat el csak úgy! Ti tévedtek.

Ekkor a harcosai kórusban kiabálták:

– Elmerült.

– Elpusztult.

– Nincs az élők sorában!

A vezér bizalmatlan szemrészében mégis ott maradt a kétely. Jobbra-balra vezette a fejét, mintha meg akart volna győződni róla, hogy a vitéz tényleg nincs a házban, és lassan azt mondta:

– Itt valami nincs rendben...

Ez alkalommal senki sem mondott neki ellent.

A vezér lihegett, aztán hangosan kifújta a levegőt, kezével a legelő felé intett, és megparancsolta:

– Tereljétek ide Maszaj nyáját!

A házban lévő szamojédok nyomban kirohantak az utcára.

Ekkor a vezér a ház asszonyához, Maszaj vitéz feleségéhez fordult, és azt mondta:

– Te most a feleségem leszel. Hallottad, meghalt a férjed. Készülj az útra!

– Fel kell öltöznöm, lábbelit kell húznom – mondta az asszony. – Kint van a szőrmeruhám.

– Hozd be gyorsan az öltözőkedet! – mondta a vezér, és tovább szürcsölte a teát.

Az asszony némán kiment a házból.

Az egész karám tele volt az ellenség fogataival. Látszik, hogy nagy csapatot verbuváltak össze, mielőtt rátámadtak a legendás, a legyőzhetetlen Maszaj vitéz családi birtokára. Kisebb erővel senki sem merészelt erre a földre lépni.

A legelő felől a szarvasokat a házhoz hajtó szamojédok kiáltásai hallatszottak. Hamarosan feltűnt az elhajtásra előkészített nyáj élén a vezérszarvas.

A vezér kiment az utcára, hívta az övéit, széles mozdulattal körbemutatott a prédán, és rekedten azt mondta:

– Ragadjatok magatokhoz mindent! Indulunk!

A rablóhad lármázva, lökdösődve egymást megelőzve rontott be a házba, kifosztották a kamrákat, a raktárakat, hogy hasznát húzzanak a legértékesebb dolgokból.

Maszaj vitéz faluja hamarosan elnéptelenedett. A rablóhad az összelopkodott vagyonnal, a szarvasnyájjal és a fogoly háziasszonnyal sietve ereszkedett le az úton a Hideg Óceán partvidékére, ahonnan idejöttek erre a földre.

72.

Maszaj vitéz, ahogyan ezt a szamojéd vezér megérezte, tényleg nem halt meg. Életben maradt. Lemerült a lékbe, aztán a part közelében bukkant elő egy kotoreknyílásban, amit egy vidra készített valamelyik előző éjszaka, és mély lélegzetet vett. Egyébként elég sok ilyen nyílás volt. Amikor a víz apadt, a jég a vízfolyás közepén lesüllyedt, a partoknál pedig üregek maradtak. A jég alatt. Ezekben fújta ki magát Maszaj vitéz. Felkészítette a testét a hidegre, ezért szinte nem is érezte a jeges vizet. De időnként lebukott a víz meleg, iszapos fenekére, hogy egy kicsit felmelegedjen, és egyensúlyba hozza a testhőmérsékletét a felszíni víz-hőmérséklettel a folyó jeges szélénél.

Amikor a szamojéd sereg elhajtott, előbukkant a lékből, és kivergődött a jégre. Lerázta magáról az iszapot meg a vizet, a napra nézett, és azt mondta:

– Na, az én drága kis feleségem valamit biztosan kigondolt a számomra!

Az asszony nemcsak szép volt, de okos is.

Bement a saját feldúlt házába. Tüzet gyújtott, egy kicsit megszártkozott. Aztán kiment az utcára, és elindult a karám mögötti úton, amelyiken a gonosztevők elhurcolták a feleségét. Egy vékony bottal piszkálgatni kezdte az útszéli hótörzseket, először a szánnyom egyik oldaláról, majd a másiktól. Egyszer valami keménybe ütközött a bot, szétlőtte a havat, és megtalálta a saját malicáját, a csizmáját meg a vidrabőrrel beborított könnyű, fűrészes sítalpat. Az asszonykának sikerült gondoskodni a férjéről. Ami hiányzott, az a harci felszerelése: kard, páncéling, sisak, pajzs, kopja és természetesen az íj a nyilakkal. De ezeket elsőként ragadta magához az ellenség. Egyedül az öklei maradtak – ahogyan az osztjások mondják ilyen helyzetben. De egy vitéz számára ez sem kevés.

Az ég felé emelte a fejét, nézte a napot, és azt mondta:

– Köszönöm, drága kis feleségem! Most én foglak megmenteni téged!

Maszaj vitéz átlöközte a száraz ruhába, imádkozott az isteneihez, oltalmazóihoz, segítségül hívta őket, hogy adjanak neki erőt, bátorságot, aztán felkötötte a vidrabőrrel bevont sítalpat, és elindult a rablóhad üldözésére.

Maszaj legendás és legyőzhetetlen vitéz volt. Harci felszerelésben, páncélingben, sisakban, pajzzsal, nyílt csatában, csak súlyos kardjával kaszabolta jobbra és balra – akár a pudvás füvet – a harcias szamojédokat, akik gyakorta vezettek rablótámadásokat az osztják és vogul földekre.

Az Isten nemcsak bátorsággal, fizikai erővel és egészséggel áldotta meg őt, hanem nagy sámanerővel is. Legendák keringtek róla a déli tajgai erdőktől kezdve az óceán sarkkörü partvidékéig, a nyugati hegyektől a keleti hegyekig. Kezdetben vadásztak rá a szamojédok, különféle kelepceket állítottak neki, agyafűrt csapdákat, de később feladták, és nagy ívben elkerülték a birtokát. Mivel ő mindig sértetlenül, épen menekült meg tőlük. Hol gigantikus ugrással repült át a harcosok szorosan zárt rendjét, akárcsak egy szárnyas harci mén. Hol gyors szárnyú héjává változott, és az égbe emelkedett. Hol fehér hermelinként kúszott át az ellenség sántalpai között. Hol medveorvával megtelve jobbról és balról vállból lesújtva nyitott fáradhatatlanul egész utcákat és mellékutakat az ellenséges hordákban.

A szamojédok fiatal és nagyravágyó vezére most sem alaptalanul félt attól, hogy tévedtek a harcosai, és Maszaj vitéz életben maradt. Egyáltalán nem alaptalanul.

Közben a zsitányok, mint minden rablótámadás után, üldözéstől tartva éjjel-nappal hajtották a szarvasfogataikat. Így aztán gyorsan elértek a sarkkörü partvidékhez közeli tundrájukig. Szétosztották a zsákmányt, és szétszéledtek a saját szálláshelyeikre, a saját sátraikba.

A vezér pedig lakomát rendezett a saját sátrában a sikeres rablótámadás megünneplésére. Egész nap lakomáztak, egész éjjel lakomáztak. Egész éjjel lakomáztak, egész nap lakomáztak. A lakoma idején érte őt utol Maszaj vitéz. Észrevétlenül odalopakodott a sátorhoz, hallgatózott, hogy mi történik odabent.

Kihallatszik a vezér hangja, aki az öccséhez fordult:

– Öcsém, hallasz engemet?

– Hallak – válaszolja az öccse.

– Öcsém, elfogyott a tüzes víz – mondja a vezér. – Menj a városba, hozz vidámító vizet, folytatjuk a lakomát.

– Jól van – válaszolja az öccse. – Indulok.

– A négy leggyorsabb járású fehér szarvast fogd be – oktatja a vezér. – Gyorsan érij oda, és gyorsan térj vissza.

– Így teszek – mondja a vezér testvére. – Indulok. Már el is mentem.

„Nem jutsz messzire – gondolta Maszaj vitéz. – Várlak téged.”

Maszaj vitéz már korábban felfedezte, hogy a sáttól nem messze, a város felé vezető út mentén egy folyó folyik, aminek a partján sűrű fűzfás volt. Meghallván a vezér szavait, odasietett. Elrejtőzött a folyóhoz vezető lejtőn, a jobb szánnyom felőli bokros részen.

Közben a vezér testvére befogta a négy leggyorsabb járású üszőborjút, felpattant a szánra, és elindult a városba vezető úton. A folyóhoz vezető lejtőn Maszaj vitéz leráncigálta a szánról, és a feje búbjára vágott az öklével – ettől a vezér öccse kiadta a lelkét. Maszaj a holttestet beásta a hóba, a fogatot pedig elrejtette a bokrok között. Aztán csendben visszatért a csumhoz⁸³. Hallgatja, mi történik odabenn.

73.

A csum belsejében a vezér megkérdezi a húgát:

– Húgom, nem jött meg még a fivérem?

– Nem, nem jött meg – válaszolta a húga.

Csend.

Eltelik valamennyi idő.

Aztán ismét hallik a vezér türelmetlen hangja:

– Húgom, nem hozott vidámító vizet az öcsém?

– Nem, még nem hozott.

– Hol van a fivérem? Talán mulat a városban?

– Nem tudom – válaszolta neki a húga. – Lehet, hogy mulat.

Sóhajtott egy nagyot a vezér, hallgatott, majd azt mondta:

– Húgom, menj el a városba, és hozz tüzes vizet!

– Jól van – válaszolta a húga. – Máris indulok.

– A négy leggyorsabb járású kétéves bikát fogd be – oktatja a vezér. – Gyorsan menj oda, és gyorsan térj vissza.

– Felöltözöm és indulok, már el is mentem – válaszolja a húga.

„Nem jutsz messzire – gondolta Maszaj vitéz. – Várlak téged.” Azzal sietett is a régi rejtékhelyére a folyóhoz vezető lejtőn, az útszéli bokrosban, és várta a következő borfutárt.

Közben a vezér húga felöltözött, felvette a lábbelijét, befogta a négy leggyorsabb járású bikát, felpattant a szánra, és repült a városba borért. De a folyóhoz vezető lejtőn Maszaj vitéz őt is lerántotta a szánról, a föld fölé emelte, aztán az út széléhez vágta – ott adta ki a lelkét a nő. Az ő holttestét is, akárcsak az első, borért küldött fivérét, elkaparta a hóba, a fogatot pedig elrejtette a bokrok között. Majd visszatért a csumhoz. Odabenn a vezér kérdezi a fogoly asszonyt:

– Asszony, nem jött még meg a húgom?

– Nem – hallotta Maszaj az ő drága kis feleségének a hangját.

Ez azt jelenti, hogy még él és sértetlen, örvendezett a vitéz. És érezte, hogy a felesége csodálatos, kedves hangjától forrni kezdett ereiben a vér, és megtelt csillapíthatatlan, féktelen erővel.

Csend.

Hallgatás.

Aztán újból a vezér hangja:

– Asszony, nem hozott vidámító vizet a húgom?

– Nem.

Nehéz sóhaj. Hallgatás. Aztán a vezér megkérte:

– Asszony, menj ki az utcára, nézd meg, nem jön-e a húgom.

– Jól van – válaszolta a fogolynő, Maszaj kis felesége.

Több sem kellett Maszaj vitéznek. Amikor a felesége kiment az utcára, nyomban megragadta kezénél fogva, elvitte a csumtól távolabb, és halkán faggatni kezdte:

– Drága kis feleségem, hogy vagy, egészséges vagy?!

⁸³ csum: kúp alakú, hordozható nomád sátor

- Amint látod, élek és egészséges vagyok – suttogta örömmel.
- Feleségül vett téged a vezér?
- Igen, a feleségévé nyilvánított.
- Hozzád nyúlt?
- Nem, még nem nyúlt hozzám.
- Ez nem jellemző egy szamojédra. Nem így van?
- A vezér nagyon fél tőled. Állandóan csak azt hajtogatja: „Érzem, hogy Maszaj vitéz él. Érzem, hogy üldözőbe vett minket.” A te gyűrűspáncélodban alszik, a te kardodat köti fel az oldalára, és a te vassisakodat teszi a fejére. Jobb keze a kard markolatán fekszik. Miféle szerelem lehet harci felszerelésben, gyűrűspáncélban?! Magad is tudod. Feleségévé nyilvánított, de még nem volt közöttünk semmi.
- Rendben van – mondta Maszaj. – Én teljesen fegyvertelen vagyok. Tégy valamit, hogy levegye magáról a gyűrűspáncélt. Képes vagy rá?
- Megteszem. Képes vagyok rá.
- Az ágyatok fejrésznél fogok várakozni, a csum fala mögött – mondta Maszaj. – Amint levette a páncélt, adj nekem jelet.
- Jól van. Meghallod a szignált, megismered őt – mondta Maszaj kis felesége.
- Azzal visszatért a sátorba. A vezér nyomban megkérdezte:
- Nem látni a húgomat?
- Nem.
- Nem mulat a városban?
- Nem tudom.
- Krákogott a vezér, és azt mondta:
- Rendben, várjunk még egy kicsit.
- Várjunk – helyeselt az asszony. Beköszöntött az este. Az asszony megágyazott. Leült a puha rénszarvasbőrre, előhúzta a kisfésűt, kiengedte derékig érő selymes haját, és lassan fésülgetni kezdte. Turbékoló, egyúttal vágyakozó hangon, könnyedén beszélt a vezérhez:
- Mennyi idő telt már el azóta, hogy feleségül vettél. Mégsem élünk úgy, mint férj s feleség...
- Félek Maszajtól – mondta a vezér az asszony közelében az ágyon, a saját térfelén⁸⁴ ülve.
- Érzem, hogy él. Csak ebben a vasmalicában érzem magam biztonságban. Ez nem engedi, hogy hozzád érjek.
- És szeretettel megsimogatta mellén a páncélját.
- Akkor vedd le ezt a vasmalicát!
- Félek, hogy váratlanul rajtunk üt Maszaj a seregével.
- Maszaj már régen nincs az élők sorában. Te magad is mondtad, hogy meghalt.
- Mondani mondtam. Egy dolog mondani valamit, és más dolog érezni, hogy él.
- Ha élne, akkor már régen üldözőbe vett volna minket, már régen eljött volna – mondta az asszony.
- Az is igaz – hagyta rá a vezér, de nyomban meg is cáfolta saját magát. – De lehet, hogy csapatot toboroz. Lehet, hogy új felszereléseket, új kardot kovácsol.
- Ha élne, már régen toborzott volna sereget, régen kovácsolt volna új kardot is. Gyors a keze, gyors a lába...
- Ez is igaz... – újból ráhagyta a vezér, de kételyei nem hagyták el, és ki is mondta ezeket:
- Nagy sámánerő lakozik benne. Ő nem halhatott meg csak úgy egyszerűen.

⁸⁴ Az ősi bináris oppozícióknak megfelelően történik a térközsabályozás a sátorban is: a bal oldalon vannak a nők és a női felszerelések, a jobb oldalon a férfiak és az ő felszereléseik. A nőknek tilos átmenni a férfioldalra.

– Ha a sámánerő segített volna neki, már rég iderepült volna héjaként. De lehet, hogy sólyomként vagy sasként repült volna ide.

– Az is igaz – egyezett bele ismét a vezér.

Közben az asszony tovább fésülgette a haját, könnyedén végigvezetve a vállán, amit könnyű, otthoni bunda⁸⁵ fedett, és senkihez sem fordulva, halkan turbékolva, mintha magának mondaná:

– Mennyi idő eltelt... Milyen az élet férj nélkül?! Forr a fiatal nő vére, nem jön álom a szemére, látomások gyöttrik. Egy fiatalnak mindig kell... Lehet, hogy minden éjjel kell... Lehet, hogy nem is egyszer kell... Férfi nélkül nem kedves az élet!

Ezeket mondva, mintegy véletlenül, lelökte a válláról a bundát. Lassan félretette a fésűt, leengedte a kezét, hogy magára dobja a ruházatát. De a vezér megállította őt, felhajtotta a combjáról a bunda szárnyát. Először látta a nő meztelen testét, nyögött az ámulattól, és cuppantott az ajkaival. Ez a test fehérebb volt a fehér hónál. Dús keblekkel. Karcsú derékkal. Ruganyos és telihold kereksgű combokkal. Ilyen szépséget még soha sem látott. A szamojéd nők barna bőrűek, és már régen nem gerjesztettek benne nemi vágyat. Ezért az utóbbi években csak fehér rabnői voltak. A délnyugati rablótámadásokból vogulokat hozott, délkeletről pedig osztjákokat. Egyik rajtaütéstől a másikig éltek nála. Aztán amikor gyerekeket szültek, önálló sátorba telepítette őket. Ha pedig nem szültek, odaajándékozta őket a közeli rokonainak vagy harcosainak. De ilyen élénk, jó alakú, szép, érett nő még nem jutott neki. Ekkor akarata ellenére felgerjedt a teste, elhomályosult a tudata, megfélemedezett az óvatosságról. Az egyik keze a nő felé nyúlt, lefektette az ágyra, lefogta őt, mintha az el tudna futni, ujjai tapogatták, gyötörték dús keblét; a másik keze igyekezett lehúzni a vasgyűrűkkel csörömpölő páncélját, és letolni a rövid szarvasbőr nadrágját. De a gyűrűspáncél egy kézzel nem adta meg magát. Akkor ezt a kezét lejjebb vezette, és igyekezett letolni a nadrágot. Aztán egész testével rávetette magát az asszonyra, sietve igyekezett belé hatolni, és két kezével próbálta lehúzni a gyűrűspáncélt a fején át, szenvedélyes, zilált hangon, félig suttogva dörmögte:

– Most felfallak téged! Most felfallak! Felfallak!

74.

Maszaj vitéz a csum fala mögött várta türelmetlenül a felesége jeladását. Elmosódott zajt hallott belül, de az egyezményes jel sehol. Egy pillanatra átvillant az agyán: nem „olvadt-e már el” a kis felesége a vezér szenvedélyes gyöngédsége alatt. Hiszen neje, még jól emlékszik rá a férfi, az egyesülés kéjes pillanatában mindenről megfélemedezett a világon, sokat tud a szerelemről, és örülten tud szeretni. De nyomban el is űzte ezt a durva gondolatot: nem, nem, az ő drága kis felesége soha nem adja oda magát ennek az álnok rablónak! Semmiért! Különösen nem a sátor fala mögött várakozó férje előtt.

Végül meghallotta felesége egyezményes jelét – egyetlen be- és kilégzéssel, közepén elhúzva, vontatott nyögést:

– Ahhh---aaa!

Ezt hallva Maszaj megdermedt. Tehát a banditavezér a feleségén fekszik, rajta kúszik, szopja, tapogatja mindenét. Akkor hallatott ugyanilyen vontatott nyögést a felesége, amikor ama titkos pontjához ért. Most megmerevedett, megbénult, egyrészt dühében, másrészt mert visszagondolt a saját feleségével a saját ágyában töltött boldog pillanatokra. Megmerevedett, mozdulni sem tudott. De a sátorbeli újabb suttogások kimozdították a dermedtségből. Rögtön tudta, hogy felesége a kerek popsijával forog egyik oldaláról a másikra a rénszarvasbőrön, hogy a rajta lihegő gazember ne tudjon beléhatolni. Ekkor elhangzott a második szignál:

⁸⁵ Az eredeti szövegben a ягушка szerepel. Jelentése: végig nyitott, szövettel vagy könnyű szőrmével bélelt női szőrmebunda.

– Ahhh---aaa!

A felesége hívta segítségül.

Maszaj ekkor felrántotta a csumtakaró alsó szélét, bedugta a kezét, kitapogatta a vezér hajfonatát, keményen megragadta, és erővel magára rántotta. A vezér nyílként repül ki a csumból. Féltékeny dühében Maszaj szinte látta, amint a vezér megduzzadt hím vesszője felszántja a láthatatlan utat feleségének ama titkos helyén, valamint a sima és gyengéd hasán, az arcán, végül a hóba fúródik az utcán.

A meztelen rablóvezér gyors huzalként gurult a letaposott jégkérgen, és messze a csum mögött pofájával egy hókupacba fúródott. Látszott, hogy a hideg hó egy pillanat alatt kijózanította. Amikor Maszaj megfordult, már a lábán állt, és rögvést a vetélytársára vetette magát. A vezérnek is vitézi testalkata volt. Megragadta Maszajt az övéből fogva, felemelte, és a feje fölött a háta mögé dobta, abban reménykedve, hogy az a sátor melletti kemény, letaposott jégkéregre zuhan, és összetöri magát. De Maszaj megfordult a levegőben, és lábbal ért földet arccal az ellenfél felé. Ráadásul Maszaj, a rablóvezér feje fölött átrepülve, hatalmas öklével még jól fejbe is tudta vágni. Az az ütéstől a torkát köszörülte, és egy kicsit megroggyant. De hirtelen kikerekedett a szeme, amikor meglátta, hogy Maszaj nemhogy nem esett le, és nem törte össze magát, de még lábbal is ért földet. Most a becsület és a harc íratlan törvényei szerint Maszajnak kellett támadni. Maszaj rávetette magát a vezérre, de sehogy sem tudta megragadni őt – a hókupac után a hó azonnal elolvadt meztelen testén, és olyan síkos lett, mint egy folyami menyhal. Ügyesen kisiklott a kezéből, nem volt minél fogva megragadni. A vezér, amikor ő került sorra, újból megragadta a vitézt az övéből fogva, és ismét teljes erőből hajította a feje fölött a háta mögé. Maszaj ez alkalommal is megfordult repülés közben, és a szánon landolt, a szán összetört alatta, de ő talpon maradt. És még egyszer fejbe tudta vágni az ellenfelét. Az ütés ez alkalommal szemmel láthatóan érzékenyebben érintette. A vezér leült, és zúgó fejét rázta.

Ekkor Maszaj újból az ellenfélre vetette magát, és harmadszor repült keresztül a rabló fején. Most is lábbal ért földet, mint korábban. A szokottnál kissé alacsonyabba ereszkedett. És ekkor meglátta a vezér karóként álló – akár az őszi szarvasbikának párzás idején –, fekete – akár egy öreg fejszenyél – hím vesszőjét. Azt gondolta: hát itt van a mohó ördög, szemmel láthatóan erősen felizgatta az én kis feleségem. Aztán rájött, hogy pillanatnyilag ez a legsebezhetőbb pontja a rablónak. A vezér eközben rázogatta a fejét a kobakjára mért soros ütés után. Hajfonata pedig egyik oldalról a másikra himbálózott. Maszaj, mintha valaki súgta volna neki, a vezér hajfonatára figyelt. Nyomban tudta, mit kell tennie.

Maszaj bal kezét a fejére tette, a jobb kezét leengedte, elvezette a combja mögé, és elindult az ellenfél felé. Mire a vezérnek leesett, hogy mit is jelent ez, Maszaj odalopakodott hozzá, egyik kezével megragadta a hajfonatát, a másikkal pedig a fekete, csillapíthatatlan hím vesszőjét, és egy szempillantás alatt elszakította a földtől, kinyújtott kézzel a magasba emelte, aztán előre hajította a szántalpak magasba meredező éles orraira.

A vezér alatt recsegve-ropogva tört össze a szán. De ő nyomban nekilendült, felnyögött, újból nekilendült teljes erejéből, kiszabadult, és lábra állt. Erős és szilárd volt a rablók vezére.

Most egyszerre rohantak egymásra mindketten.

Összecsaptak.

A hóbuckákba huppantak.

Ismét talpra ugrottak.

Újból leestek a földre, és gurultak a csum körüli hóbuckákon.

Minden hóbuckát széttapostak a csum körül. Minden fát és bokrot letaroltak. Erős és ügyes volt a vezér a harcban. Elcsúszott Maszaj vitéztől, mint a folyami menyhal a síkos jégen.

Végül Maszaj vitéz feltalálta magát, megragadta a vezért, és újból rádobta a szántalpak hegyes orrára. Reszketett a vezér, nyögött, de ez alkalommal nem tudott kiszabadulni, és hamarosan kiadta a lelkét.

Maszaj vitéz megállt fölötte, aztán megmosta a kezét a hóban, győztes tekintetét körülvette a néma tundrán, és csak ezt követően indult el lassan a csum felé, lassan felemelte az ajtót, és belépett a szörmehajlékba. A bal fekhelyen meglátta felesége fehér bundáját. Oda ment, felemelte a bundát. Alatta feküdt az ő drága kis felesége teljesen meztelenül. Sokáig nézett rá, aztán rekedt hangon azt mondta:

– Olyan sokáig vártam a jeladásodra, már azt gondoltam, hogy ez a rabló minden kívánságodat teljesítette, és engem el is felejtettél. Így van, én kis feleségem?!

És ekkor meglátta, hogy az ő drága kis feleségének a szemében felvillant a harag fekete lángja, és metsző hangon préselte ki magából:

– Ah-h, te, uracskám!

A férfi megértette, hogy tévedett, nincs igaza.

És hogy bűnét jóvátegye, gyorsan megragadta mindkét kezével, és hasra fordította, arccal lefelé. Aztán a következő pillanatban ismét a hátára fordította. Aztán újból a hasára. És így forgatta, mintha egy babával játszana. És a harmadik vagy az ötödik alkalommal, amikor felesége a hátán feküdt, hirtelen felröppent két hófehér fogolymadár, és vakító fényükkel eloszlatták a csum sötéttségét, örült fénnel világították be az egész éjszakai tundrát. A férfi megérintette a fehér égi madarakat – a felesége széttárta karjait-szárnyait. Azután egy kicsit behajlította a térdét, a férje pedig megérintette – a csum sötétbe borult. És... örült egymásba gabalyodásban gurultak az örült világ puha fehér bundáin...

A világ megörült.

És ketten maradtak ebben az örült világban.

Aztán lassan visszatértek a valódi világba.

Amikor visszatértek a valódi időbe, azonnal eszükbe jutott a földjük, szülőházuk, eszükbe jutottak a Folyó férfi és női oltalmazói. Ekkor gyorsan készülődni kezdtek az útra. Fogták a javaikat, a szarvasaikat, és hazautaztak.

A szülői házban Maszaj vitéz imádkozott minden istenéhez és istennőjéhez, oltalmazó asszonyához, aztán megcsókolta és megölelte drága kis feleségét. Drága kis felesége is megölelte és megcsókolta őt. Békében, egyetértésben éltek.

Attól kezdve, amíg a szamojédok azt hallották, hogy Maszaj vitéz él és egészséges, soha nem mentek háborúzni az osztják és vogul földekre... Itt hosszú ideig béke uralkodott.

75.

A hatalom birtokosainak butaságától és ostobaságától megtévelyedett világban a két Kirillovics, Ivan meg Roma és a Maestro ritkán látták egymást. De amikor találkoztak, sokat beszélgettek. Mindenről. Mindenekelőtt az ország sorsáról. Katonásan meghányva-vetve, két feladat állt előttük: egy stratégiai és egy taktikai.

A stratégiai viszonyokban mindketten világosan felismerték, hogy az Amerikai Egyesült Államok szétesése nélkül nem lehetséges Oroszország újjászületése. Még álmodni is felesleges erről.

A világ csendőre, ez a nemzetközi gengszter és rabló most még ereje teljében van, és naponta demonstrálja a világnak erejét és a hatalmát. Jugoszláviát nem azért bombázták szét, mert Amerikának kellett volna megvédeni az emberi jogokat, vagy mert nekik nem tetszett, hogy hogyan kormányoz Szlobodan Milosevics elnök. Ezek az okok csak a sajtó számára valók, a világ közvéleménye széles körének. A bombázások igazi oka egészen más volt. Minden a gazdaságban keresendő. Csak szűk körben tudtak erről. A lényeg, hogy Jugoszlávia elektronikai ipara konkurenciát jelentett a hatalmas amerikai és európai társaságok egész sorának. Megsemmisítették a jugoszláv üzemeket, megszüntették a problémát. Az, hogy békés lakosok is meghaltak, senkit sem érdekelt. A cél mindenekelőtt a pénztárca volt, a pénztárca és a nélkülözhetetlen profit.

Ugyanez történt Irakkal. Az Államokat nem az zavarta, hogy ott Szaddam Husszein volt az elnök. Az amerikai csapatok Irakba való bevonulásának igazi okát ismét csak a bizalmi emberek szűk körében tudták. Megint minden a gazdaságban, az olajüzletben keresendő. A hadsereg Irakba léptetésével Bush elnök a saját klánjának, családjának olajügyein javított. Az első helyen ismét a dollár szerepelt. A pénztárca. A profit. Az, hogy békés lakosok és amerikai katonák is meghalnak, keveseket izgat, pontosabban egyáltalán nem izgatja az elnök urat.

A közgazdászok tudják, hogy a világot körülbelül ötszáz ember irányítja. Az amerikai és az európai üzleti elit. Megállapodtak egymás között, hogyan kormányozzák a világot. Ők döntenek el, hogy melyik országban ki legyen elnök, miniszterelnök, parlamenti képviselő. Természetesen csak akkor, ha az adott ország kulcsszerepet játszik a világ gazdaságban vagy a világpolitikában. Még azt is meghatározzák, hogy melyik országban kell lejátszódnia narancsos vagy más virágos forradalomnak, hol kell a népnek az utcára vonulnia és vég nélkül gyűléseznie. Az ő akaratukból kezdődnek el és fejeződnek be a lokális háborúk a különböző kontinensek különböző országaiban. Ugyanis a hadiipari komplexumnak mindennap kell működni és profitot termelni.

Ennek az irányító üzleti elitnek „rossz fiúk” kellenek. Olyanok, mint a kubai comandante, Fidel Castro; a koreai vezér, Kim Csen Ir; a venezuelai elnök, Hugo Chávez; a belorusz Lukasenka atyuska; vagy Bolívia „felnövekvő” vezetője, Evo Morales és a többiek. Ez a kontraszt kedvéért van, hogy megmutassák a közvéleménynek, milyen „rosszul” irányítják saját országukat és saját népüket. Néha a sajtót is informálják arról, hogyan harcol az Államok az ilyen „rossz fiúkkal”. Például a CIA egyes adatok szerint több mint negyven, más adatok szerint több, mint hatszáz sikertelen merényletet hajtott végre Fidel Castro ellen. Hol mérgezett kávéval, hol mérgezett szivarral próbálkoznak, hol gyilkosság szándékával küldik hozzá a CIA által toborzott volt barátnőjét, Marita Lorenzet, hol mérgezett bűvállást nyújtanak neki át, és sorolhatnám. A legendás comandante eltávolítására tett összes kísérlet eredménytelen lesz. Egyrészt ezekkel etetik a világ közvéleményét. Másrészt viszont, ha Kuba, Fehéroroszország vagy Észak-Korea gazdasági érdekeket sértene, vagy veszélyeztetné az üzleti elit „globális jólétét”, már rég leszámoltak volna velük egyetlen pillanat alatt. De ilyen szempontból semmiféle veszélyt nem jelentenek a világ irányítói, mindenekelőtt az USA számára.

Egyébként a profit növekedésével növekszik az üzleti elit körébe tartozó irányítók száma is. A közgazdászok számításai szerint a létszámuk a közeljövőben megközelíti a hatszázat.

Abban semmi kétség, hogy egyszer eljön az USA széthullásának ideje is. Ezt még a híres amerikai politológus, államférfi, Zbigniew Brzezinski is bevallotta írásaiban, konstatálva azt a tézist, hogy a jövőben „a világpolitikában egyre inkább szokatlan lesz, hogy a hatalom egyetlen állam kezében összpontosul”. A kérdés csak az, hogy ez mikor lesz – mostanában vagy a távoli jövőben. De mindenképpen eljön az az idő. Ez stratégiai feladat. A fejlődés jelen szakaszában a Kirillovicsek nem tudnak befolyással lenni rá. A Maestro mindig emlékeztetett Szerjozsa Tarasov bácsira, a veterán katonára, aki Zsukov parancsnoksága alatt fejezte be a háborút. A győzelem napján, miután lehajtott egy pohárral, és megemlékezett az elesett bajtársakról, rendszerint ugyanazt az egy epizódot idézte fel a második világháborúból. Azt mondta, hogy 1945 tavaszán Zsukov csapatai már háromszáz kilométerre nyugatra voltak Berlintől, és egyre csak nyomultak tovább nyugat felé. Ekkor az angolszászok, egyenesen kimondva, beszartak, a diplomataik szinte Sztálin lába előtt esdekeltek: állítsd meg, küldd vissza a sereget Berlinbe. A hadsereget visszafordították. Ha ezt nem tették volna meg, akkor lehetséges, hogy nyáron, de lehet, hogy még korábban mi már a Brit-szigeteken jártunk volna, Oroszország örök, álnok ellenségeinek a tanyáján, és megneveltük volna őket, megtanítottuk volna őket az emberi nem iránti tiszteletre, így az oroszok és Oroszország iránti tiszteletre is.

Szerjossa bácsi ezen a ponton az asztallapra vágott súlyos öklével. Európa gyorsan elfelejti a második világháborús leckéket, dörmögte. Ez történelmi és stratégiai kérdés.

De taktikai szempontból ma is tudnak valamit tenni a Kirillovicsok. Hogyan oldják meg az ország sorsát? Azzal érveltek, hogy a mindennapi életből kell kiindulni. Az ország – a nép. A nép – az emberek. Ha minden ember komfortosan érzi magát a saját országában, ez azt jelenti, hogy komfortos térben él. A komfortos tér nem más, mint a komfortos állam. Minden embernek meg lehet teremteni a komfortos életkörülményeket. Vagy legalább is törekedni kell erre. Lehetséges ez? Teljességgel. Lehet, hogy nem azonnal, nem egyszerre, de lehetséges, van realitása.

Elengedhetetlen, hogy visszaállítsák a szociális igazságosságot, és többé vagy kevésbé megteremtsék a lehetőségek társadalmát. Ennek érdekében az ország minden lakójának adni kell az alapvető pénzügyi-gazdasági csoportok részvényeiből, hogy önállóan tudjon gondoskodni elegendő élelemről, ruházatról, fedélről és így tovább. Ez elég egyszerűen kivitelezhető: minden állampolgárnak személyi számlát kell nyitni, amire átutalják azoknak a vállalatoknak az extraprofitja után járó százalékokat, amelyeknél az ő részvényeik vannak. Így kell eljárni a családi, a pétervári és a szibériai vállalatoknak is. A legfőbb szibériai, maga Roman Kirillovics, egyelőre ugyan csak szóban, de kész átadni a részvényeit Észak és Szibéria lakosságának. Pontosabban beleegyezett, hogy szakaszosan oldják meg a kérdést: először átutalják az extraprofitot az állampolgárok személyi számlájára, aztán a szociális háló figyelembevételével a saját társaságaik részvényeit is átadják nekik. A családiakkal kapcsolatban meg kell győzni a Papát. Van rá esély, hogy beleegyeznek. Nem viheti magával a sírba az összes tőkéjét. Ezt ő is pontosan tudja. A péterváriak aligha adnak bármit is önként. De ha megteszik az első lépést a családiakkal és a szibériaiakkal, akkor ők is rákényszerülnek. Pontosabban rákényszeríthetik őket azok az emberek, akik az általuk ellenőrzött vállalatoknál dolgoznak.

Úgy tűnik, nem sok tennivaló maradt. Csak a Papát kell meggyőzni, hogy nincs más megoldás az ország megújulására. Ismert az ő tényleges családi vagyona, bár teljességgel nincs az ő ellenőrzésük alatt, Ivan Kirillovicsnak nyomós érveket kell felhoznia az ilyen megoldás mellett.

76.

Most ráérősen megvitatták ezt a témát a Kirillovicsok. A jelenlévő Maestro ritkán fűzött hozzá megjegyzéseket. Nem tartotta magát szakembernek ezen a területen, és egyre többet hallgatott.

Roma kételkedett, és azt mondta:

– Szerintem mindez csak utópia.

– Nem, ez egy eszme – észrevételezte Ivan Kirillovics. – A megtestesült eszme meg már nem tűnik megvalósíthatatlannak. Persze nevezheted utópiának, ha neked az jobban tetszik. Ebben az esetben a megtestesült utópia már valósággá válik.

– Senki sem adja oda önként a pénzét.

– De te odaadod. A Maestro is odaadja.

A Maestro rábólintott.

– Erre megvannak az okaim.

– Talán másoknak nincsenek ilyen okaik?

– Nagy valószínűséggel nincsenek.

– Akkor mi a teendő?! Újból a forradalomtól kell kezdeni?

– A történelem során a tulajdon átcsoportosítása eddig csak forradalommal sikerült. Az egész világban, az összes kontinensen és államban.

– Ne-em, néhány kopejkáért ölni, nagy bűn – emelte fel a hangját a Maestro.

– Nem, ez kissé nagy ár – ellenkezett Ivan Kirillovics. – Emberi életet áldozni néhány négyzetméter élettérért, néhány hektár földért teljesen értelmetlen. Az emberiség minden évvel, minden leélt nappal bölcsebbé válik, és napjainkban tökéletesen érti, hogy ezt nem szabad megtenni.

– Ezt nem szabad megtenni. Akkor hogyan legyen? Mi a megoldás?

– Meg kell győzni. Meggyőzni, hogy az eszme csodálatos, és feltétlenül meg kell valósítani. Ezzel mindenki nyer. A nép, az oligarchák, az úrgazdagok is.

– Nem árt az álmodozás. Majd ha sikerül erről meggyőznötök a Papát, akkor én is elhiszem, hogy ez tényleg nem utópia.

– Nyugodtan elhiheted, hogy én megteszem. Előbb vagy utóbb.

– Jobb volna előbb.

– Megteszem, nem előbb és nem utóbb. Majd a maga idejében.

– Remélem, Ivan Kirillovics.

– Ha megtettem, fel sem hívlak. Egyszerűen odarepülök, és azt mondom: kész, el lehet kezdeni az igazi reformokat.

– Várlak – mondta Roma.

– Várj, várj, feltétlenül eljövök.

Ezzel befejeződött a beszélgetés.

Elköszöntek.

Roma hazament az ő Szibériájába.

A következő alkalommal megint a fővárosban találkoztak. Roman Kirillovicsnak az volt az első dolga, hogy tudakozódják a barátjától:

– Na, meggyőzted a Papát?

– Még nem – válaszolta Ivan Kirillovics. – De idő kérdése. Minden afelé halad, hogy mi magunk gondoskodunk a népről.

– Vagy a nép „gondoskodik” rólunk?

– Nem, jobb, ha mi gondoskodunk a népről – mondta Ivan Kirillovics.

Hallgattak egy keveset. Aztán Ivan Kirillovics megkérdezte:

– Jársz még a nép közé?

– Járok.

– És mit mondanak?

– Mindenfélét.

– Szidnak?

– Veletek együtt kapunk hideget-meleget. Ami csak belefér. Elsősorban az első számú oroszoknak jut belőle. A legártatlanabb szavuk a „szörnyeteg”. Neki címezve. A Szovjetunió és Oroszország összeomlásáért.

– Csak nem a jóságos cár atyuskát várja a nép?

– Nem, a nép lázadóra vár. Mint Sztjenka Razin vagy Jemeljan Pugacsov.

– Isten ments! – sóhajtott Ivan Kirillovics.

– Ezért is kell siettetni a Papát.

– Ne siess. Egyetlen egy esetben kell sietni. Te magad is ismered a közmondást.

Újból elhallgattak. Ivan Kirillovics tudta, hogy Roman időről időre eljárt a „nép közé”. Az a helyzet, hogy időnként védelem nélkül, kopott zakóban, flanelingben, két-három napos borostával, különböző városokban, ha tudott rá időt szakítani, be-nézett a kávézókba vagy a kocsmákba, ahol általában az egyszerű nép szokott összegyűlni. Leült az asztalhoz, rendelt magának valamit. De előfordult, hogy a pultnál álldogált egy korsó sörrel. Igyekezett nem bekapcsolódni a beszélgetésekbe, de ha kérdezték, válaszolt, ahogyan szokás, röviden, tartózkodóan. Hallgatta, minek örül a nép, mi miatt szomorkodik, mi aggasztja.

Most eszébe jutott, hogy amikor utoljára járt a nép között Északon, egy szibériai nagyvárosban, ült az asztalnál, és udvariasan odakéredzkedett hozzá két férfi sörrel. Az egyik ősz

volt, hajlott korú, a másik fiatalabb, középkorú, de látszott rajta, hogy alaposan megviselte az élet. A férfiak, ahogyan ez mostanában bevett szokás, először a hatalmat szidták, meg a nép vérét szipolyozó gazdagokat, aztán órá irányították a figyelmüket, hallgattak, illendő szünetet tartottak, és kérdezgetni kezdtek:

„Idegen vagy?”

„Átutazóban vagyok.”

„Hallottál a mi Kirillovicsunkról?”

„Mindenféle szóbeszéd járja. Lehet, hogy hallottam róla, lehet, hogy nem.”

„Valamiért emlékeztetsz rá.”

Ő hallgatott, aztán mosolyogva azt mondta:

„Lehet, hogy a hasonmására hasonlítok.”

A férfiak egymásra néztek, hallgattak, aztán erőltetett mosollyal azt mondták:

„Nincs hasonmása.”

„Miért nincs?”

„Számunkra ő az egyedüli. Az egyedüli. Az egyetlen.”

A másik férfi hozzátette:

„Egyedüli és megismételhetetlen. Nem lesznek hasonmásai.”

Ekkor Roma megnyugtatta őket, és azt mondta:

„Csak tréfáltam.”

„Minő tréfás ember!”

„Tudd, hogy kivel tréfálkozatsz!”

„Mitől olyan megismételhetetlen?” – érdeklődött Roma.

A férfiak felhörpintették a sört, és felváltva mondták a magukét:

„Ő a mi sasunk!”

„Megjárta Afganisztánt!”

„Szibériai trónörökös!”

„A népre hagyta a vagyont!”

„Nem londoni kereskedő!”⁸⁶

„Nem courcheveli kurafi!”⁸⁷

„Nem sportsapkás faszkalap”⁸⁸!”

„Nem valami uzsorás rothadt bensővel!”

„Nem valamelyik Dumajancsi a tribünön!”

„Melyik Dumajancsi?”

„Hát az, amelyik átadta a Szovjetuniót a barátainak!”⁸⁹

„Ezt hallgasd meg, te tréfamester-hasonmás...”

A férfiak ittak, és mesélni kezdtek az ő szibériai Kirillicsükről. Közben megjegyzéseket tettek, hol Kirillicsnek, hol Kuzmicsnak nevezték a bálványukat. Mintha két személyről, két hősről beszélnének.

Roma némán hallgatta a kapatos beszélgetőtársait.

⁸⁶ Utalás Borisz Berezovszkij sikeres orosz kereskedőre, oligarchára, aki Jelcin bizalmasa, Putyin ellenlábas volt, és 2000-ben emigrált Londonba.

⁸⁷ Utalás a courcheveli skandalumként „elhíresült” eseményre: 2007 januárjában a franciaországi síparadicsomban prostituáltak futtatásáért őrizetbe vették az orosz privatizáció egyik fő nyertesét, Mihail Porohovot, a milliárdos oligarchát, a Norilszk Nikkel bányaiipari vállalat egyik fő tulajdonosát.

⁸⁸ Utalás Jurij Luzskovra (1936), aki 1992-től 2010-ig volt Moszkva polgármestere.

⁸⁹ Gorbacsovot emlegették Trepacsovnak is. A ‘трещ’ szó jelentése: csak dumáló, szövegelő, komolytalan ember, akinek nem lehet adni a szavára. (Somogyi László)

Roman Kirillovics családi drámája az volt, hogy jelentős sugárdózist kapott, amikor a Szovjet Hadseregben szolgált. Ez okból nem lehetett gyermeke. Amikor feleségül vette az ő szépségét, a nő nem tudott erről a fogyatékosságáról. Ily módon ő csak lelki és jogi apja a népes családjának. Szívesen és szeretettel nevelte a gyermekeit. Szerette őket, és ők is szerették őt.

De lelke mélyén tudta, hogy fizikai értelemben valójában egyedül van ezen a világon. Nem volt neki egyetlen hozzátartozója, egyetlen élő vérrokona sem ezen a fényes világon. Nem számítva Ivan Kirillovicsot, akit apjaként tisztelt.

Hogy eloszlassa Jemeljan Ivanovics fájdalmát, hogy enyhítse a felesége elvesztése miatti szenvedését, Ruga Roman a műtermében a festőállvány mögött ülve hasonló történeteket idézett fel a saját életéből. De először előhúzott egy zöld vodkásüveget⁹⁰ a kifogyhatatlan készletéből, felfordította, és egy pohárba csepegtette a barnás-narancssárga folyadékot. Pontosan ötven grammot. Odanyújtotta Jemeljannak, akit tréfásan „orenburgi lázadónak” nevezett Pugacsovra⁹¹ utalva, és azt mondta:

– Idd meg ezt a gyógyszert, barátom, segíteni fog.

A szomorú Jemeljan némán kiitta. Nyögött. Aztán Rugon Prokopjevicsre emelte a szemét, és megkérdezte:

– Téged, Prokopics, megcsalt már a feleséged?

– Nem – felelte a beszélgetőtárs.

– Biztos?

– Biztos.

– Akkor te nem is tudsz engem megérteni.

– Meg foglak érteni. Én is kerültem már hasonló szituációkba.

– Régen?

– Igen, már sok idő eltelt azóta. Még mielőtt megnősültem volna. Volt egy barátnőm, akivel különleges elképzeléseim voltak. Pontosabban hosszú távú terveim.

Hallgasd meg, hogyan ültetett fel engem egyszer, mondta Ruga Romin. Felültetett, kidozott, neveltség tárgyává tett. Íme, a női álnokság egész csokra. Már a Szovjetunió széthullása után történt, emlékezett vissza Romin, a költő és művész. Akkor a Papa csapatában dolgoztam magas beosztásban a föderáció rendszerében. A barátnőmnek – egyébként a mi köreinkben ma is sokan ismerik őt – abban az időszakban nehézségei támadtak, döntésre várt valamelyik népi projektjével kapcsolatban. Mindig tele volt mindenféle szociális irányultságú projekttel. Szimpátiát és együttérzést váltott ki az ő fantasztikus hite abban, hogy fel lehet emelni az ország vad piaci viszonyok szakadékába zuhant, elszegényedett népét. Eljött hozzám. Ideiglenesen fel is vettem a csapatomba, referensnek. Tisztességes, jövedelmező állásba. Nem hivatalos helyzetben egyszerűen csak „Szépségem”-nek neveztem. Ez tetszett neki. Akkoriban divat volt szép lányok kíséretében utazni. Hogy ott legyenek a közelben mint berendezési tárgyak, az enteriőr részei. Ez annak a jele volt – különösen az üzletemberek körében –, hogy sikeres ember vagy azon a területen, ahol dolgozol. Néha ő is eljött velem különféle presztízs-rendezvényekre. Ez alkalommal az Orosz Föderáció szövetségi rendszerének egyik északi

⁹⁰ Az eredeti szövegben a ‘мерзавчик’ szó szerepel. Így hívják a legkisebb (eredetileg 0,25 l) üvegben árukt vodkát, illetve konyakot. A szó eredeti jelentése ‘gazember’, ‘hitvány, alávaló alak’.

⁹¹ A keresztnévük azonossága (Jemeljan) miatt. Pugacsov (1742–1775) volt az 1773-as parasztfelkelés vezére.

szubjektumába utaztam az enyéimmal egy nagy nemzetközi fórumra. Megérkeztünk a régió fővárosába, egy jó drága szállodába vittek bennünket. A hely is olyan csodálatos: parti sétány, a horizont mögött elmerülő, az éggel egybeolvadó kék víztükör, gondozott park, közel a városközpont, régi villák, kormány- és tudományos hivatalok. A regisztrációnál kiderült, hogy egy helyet csak a szálloda által fenntartott egyszobás külön lakásban tudtak biztosítani számunkra. Az első napra. Amíg nem szabadul fel egy hely a főépületben.

– Itt van a közelben – mondta az adminisztrátor. – A Kujbisev utcában. Oda lehet kérni a reggelit, az ebédet és a vacsorát. De ide is lehet jönni, az étterembe. Tetszeni fog önöknek. Csendes, senki sem zavarja az embert.

Megkérdezem az enyéimet:

– Ki akar odaköltözni?

– Majd én odamegyek – mondta az én szépségem.

– Jól van, menjen, ha ez tetszik magának.

– Kujbisev utca 16. 27-es lakás. – mondta az adminisztrátor. – Itt vannak a kulcsok. Mindössze egy napra. Holnap visszaköltöztetjük önt ide, a főépületbe. Majd egy munkatársunk átkíséri.

Így került ő egy önálló lakásba.

Nagy szeretettel fogadtak bennünket. A házigazdák szívélyesek voltak, vendégszeretők. Egész este mellettem volt, együtt vezettek át bennünket a vendégek körébe. Ültünk a hotel éttermében és vacsoráztunk. Megkérdeztem:

– Hogy sikerült elhelyezkednie?

– Remekül – válaszolta. – Tetszik ott nekem.

A következő nap kulturális programmal kezdődött. Körbevitték bennünket a régióban, megismertettek bennünket a vidék nevezetességeivel. Csodálatos nap volt. Ő is a delegációval töltötte a napot. Apró megbízásokat adtam neki: kapcsolatteremtésekkel, hivatalos személyekkel, ismert emberekkel való előzetes tárgyalásokkal kapcsolatosakat. Mindenki kitűnő, ünnepi hangulatban volt, mindenki igazi vendégnek érezte magát. Utazunk, nézelődünk, ámulunk és bámulunk. Úgy viselkedünk, mint a legpéldásabb vendégek. Egyébként erre rá is szolgált a régió. Sok itt a régi történelmi és természeti emlék. Volt mit megcsodálni.

Egyszóval benyomásokban gazdag nap volt.

Este a hotelben az adminisztrátor azt javasolta neki:

– Átköltözhetsz ide, már készen van a szobája.

– Ott maradhatnék? – kérdezte.

– Ahogy akarja – vonogatta a vállát az adminisztrátor.

– Már kipakoltam a holmiimat – mentegetőzött. – Már belaktam a lakást.

Ekkor kérdően nézett rám. Én rábólintottam, és azt mondtam:

– Nyugodtan maradhat, ha tetszik ott önnek.

Ő döntött úgy, hogy külön lakásban marad. Én pedig nem tulajdonítottam ennek semmiféle jelentőséget.

Másnap megnyílt a fórum.

Azt javasolták, hogy az egyik plenáris ülésen én legyek az elnök. Sok szervezési kérdés merült fel, nagy volt a rohangálás. Ebből fakadóan nem tudtam elég figyelmet szentelni az én útitársnőmnek.

Este a központi szálloda éttermében ünnepi vacsorát szerveztek a fórum résztvevőinek. Gyülekeztek a delegációk Oroszország régióiból és külföldről. Ideje volt asztalhoz ülni. A delegációinkból mindenki jelen volt, csak a mi szépségünk nem. Előző este mondta ugyan, hogy elmegy az üzletekbe. De ennek sem tulajdonítottam különösebb jelentőséget.

Vacsorakezdekéskor felhívták a fiúk. Azt mondta:

– Nem megyek vacsorázni. Magánügyeim vannak.

Vállat vontam: ha magánügy, hát magánügy.

Igaz, kissé megdöbbentem a dolgok ilyen fordulatán.

Későn fejeződött be az est. Ahogyan ez szokás, az ilyen fórumokon sok volt az informális találkozó és beszélgetés. Minden nélküle történt. Kissé kellemetlenül éreztem magam, hogy a delegáció egyik tagja nem vesz részt a munkában. A vacsora későn ért véget, éjfél tájban.

Kora reggel, hat óra körül kijött a lakásból. Az előzetes megbeszélésnek megfelelően ő egy nappal korábban repült el a régióból, erről a fórumról.

Minden terv szerint történt.

79.

De ekkor, egy nap késéssel megjelent a fórumon egy szerfölött becsvágyó, de helyi szinten eléggé ismert közéleti és kulturális személyiség. Egyszóval provinciális híresség, akit a barátai „Illusztris”-nak hívtak, hangjukban némi iróniával. Rideg, örökké borzas ősz hajzattal, egyenetlenül leburnulva, titokzatosan fegyelmezett arccal; jelentéktelen alak, de zseninek tartja magát. Este a fogadáson elég alaposan felöntött a garatra, és titokzatos-gőgös pillantást vetve a teremre, pontosabban győztes tekintettel újból felemelte a poharat, majd odahajolt az asztalnál ülő irodalmár barátjához. Az koccintott vele, és megkérdezte:

– Hova tűnt a mi büszkeségünk? Elkésett egy ilyen fórumról? Egész nap nem láttunk...

Erre a híresség önelégülten nevetni kezdett, és azt mondta:

– Egész nap egy szépséget... – itt egy eléggé inkorrekt, de minden férfi számára érthető szót használt. – Kisebb dolgom is nagyobb volt a fórumnál...

Lehajtott még egy kupicával, aztán félhangosan eldicsekedett vele, hogyan csapta le egy ideérkezett föderális hivatalnoknak – közben pontosította: egy szintén költőnek és festőnek – a kezéről annak szépséges nőjét. Teljes részletességgel felidézte, amint estefelé megérkezett a városba, és ment egyenesen a nőhöz, a lakására a város központjában, a Kujbisev utcában. Ott hancúrozott vele egész éjjel, egészen reggelig. Versekkel olvasok neki – hancúrozunk. Olvasok – megint hancúrozunk. Hol a saját verseimet olvasom, hol Puskinét. Hol a sajátjaimat, hol Puskinéit. Hol a sajátjaimat, hol Puskinéit. Elég nagyra értékelt engem. Azt mondja nekem: hallgatlak, és már nem tudom, hogy melyik a te versed és melyik Puskiné. Látnod, ilyen magasságba emelt engem! Új napra virradtunk. Nappal szinte egész nap aludtunk. Aztán ismét hancúrozunk. Másnap megkért, hogy vigyem ki a repülőtérre, kivittem. És elrepült a szépség, úgy tűnik, szerfölött elégedett volt a fórum munkájában való részvétellel. Azt mondta, jót beszélgetett a fontos emberekkel. Hivatalnokokkal és érdekes vendégekkel.

A barátja kételkedett:

– Ugye megint csak ugratsz bennünket, Illusztris barátom?

Illusztris ráérősen elfordította a fejét balra, aztán jobbra, végignézett a termen, és azt mondta:

– Kérdezz csak meg, akit akarsz a fiúk közül – igazolják, hogy a szépség itt volt, aztán elrepült. Mindenki látta őt – feltűnő jelenség, nem lehet nem észrevenni.

Illusztris elhallgatott, aztán azt mondta a barátjának:

– Puskinnal kapcsolatban igaza volt. Puskinig emelt engem! Nem hiszel nekem?

– Hát, ebben nem kételkedem – válaszolta mosolyát leplezve a barátja.

Ismét felemelték a poharakat, koccintottak, és ittak a minőségi költészetre.

Én, persze, még álmomban sem gondoltam volna, hogy mit csinált a fórumon a mi szépségünk, mondta Ruga Romin. Legalább ne szűk körben, a VIP-teremben lett volna a vacsora a regionális kormány vezetőivel és a tiszteletbeli vendégekkel. Mindenkit ismertem, és engem is ismert mindenki. Akit pedig nem ismertem, megismerkedtem vele a kongresszus alatt. Ezen a vacsorán megkérdezett az egyik társam:

– Micsoda szépséget hoztál a fórumra! Még be sem mutattad nekem, gyorsan hazaküldted.

Megértettem, hogy róla beszél.

– Honnan tudod?

– Ez az idevetődött híresség már mindenkinek teletömte a fejét, hogy milyen könnyen megkapható a te...

– Micsoda problémák! – válaszoltam hanyag mosollyal. – Ha időben szóltál volna, bemutatatlak volna neki. Most már csak a következő alkalommal ismerkedhetsz meg vele.

Ezzel véget ért a róla szóló beszélgetés.

De kissé megdöbbsentem. Akkor, a fórumon úgy éreztem, hogy mindenki megtudta: Ruga Romint becsapta, dobta a barátnője. Ez a körülmény pletykatémává lehetett a kongresszusi folyosókon. Éreztem az együtt érző, gúnyos pillantásokat. Lehet, hogy csak képzelődtem. Néha elég érzékeny vagyok. De a politikában mindennek van jelentősége, bármilyen nüánsznak is. Ha elárulta őt (vagyis engem) a barátnője, akkor nem valami jól mennek a dolgai. Tehát nyugdíjazás vagy lefokozás vár rá. Vagyis jobb, ha semmi dolguk nincs vele, ha minél távolabb tartják magukat tőle. Politikai értelemben.

Van még egy erkölcsi-morális aspektus is. Ha dobta a barátnője, egyenesen egy ilyen nagy fórumon, ilyen demonstratíván, akkor ő, Rugon Prokopjevics megbízhatatlan ember. A normális és türelmes embereket nem szokták elárulni. Nincs füst tűz nélkül.

És van még egy oldala az ügynek. Ha őt, Rugon Prokopjevicsét dobta egy nő, ez azt jelenti, hogy ő férfiként sem számíthat már az emberiség szebbik felének az érdeklődésére.

Egyszóval az én reputációm el lett rontva.

De a nő reputációja sem maradt valami jó. Mi van, Rugon Prokopjevics, te ilyen könnyen megkapható nőcskékkal utazgatsz?

Szóval fejfájást okozott nekem ez a nő. Nekem és magának is.

Most Ruga Romin meggyőzte Jemeljan barátját, hogy a női kicsapongáshoz megértéssel kell viszonyulni. És meg kell tudni bocsátani ezt a kicsapongást. Időnként történnek dolgok, amik semmiféle logikával nem magyarázhatók.

Ruga hallgatott, aztán megkérdezte a szépségre célozva:

– Mondd meg, Jemeljan barátom, mi hiányzott neki?!

– És az én feleségemnek mi hiányzott?! – kérdezett vissza válasz helyett.

– A te feleséged szerelemből csinálta – mondta Romin. – Őt meg lehet érteni.

– A te barátnőd pedig változatosságból csinálta – felelte Jemeljan.

– Változatosságból még egy csövessel is képes lefeküdni. De nélkülem, és e nyílt cinizmus nélkül.

– Hiányzott neki a figyelmesség. Bizonyára, ahogyan te nevezed, ez a híresség, ez a költő valami kellemeset bűgött a fülébe. Olyat, amit hallani szeretett volna.

– Miért kell beleköpni abba a kútba, amelyikből holnap vizet iszol?

– Hosszú haj, rövid ész – idézte Jemeljan a közmondást. – Nem gondolt rá, hogy holnap is inni akar belőle.

– Hát nem ostoba?

– Ostoba, ostoba – nyugtatgatta őt Jemeljan. – De még micsoda ostoba!

– Nem szeretem a könnyűvérű, ledér nőszemélyeket...

– Ki szereti őket? Senkinek sem kellenek.

Elhallgattak.

Mindkettejüket felszarvazták. Ruga Romint virtuálisan. De a szerelem szarvai érthetők és megmagyarázhatók. Ám a szerelem nélküliek ostobák, nevetségesek, elmélkedett. Nevetség tárgya lettem. És ez nem valami kellemes.

Némi szünet után Ruga Romin azt mondta Jemeljannak, a volt Szent Életűnek:

– Te, barátom, hozzám képest jobb helyzetben vagy. A szerelmet meg lehet érteni és meg lehet bocsátani. De az ostobaságot nem. Az ostobaságra nincs magyarázat.

Jemeljan Ivanovics némán hallgatta a barátját. Aztán kért még egy üveggel a házigazda műtermi tartalékából.

A Maestro és Jana elindult arrafelé, amerre az Első Földnek kell lennie.

Útközben megálltak a Maestro barátjánál, a műkedvelő művésznél, Pjotr Szemjonovics B.-nél. Nagyon szívélyes és bőkezű ember volt. Az Isten sokoldalú tehetséggel áldotta meg, és megvolt az a képessége, hogy jól eligazodott az élet dolgaiban. Mindig érdekes volt hallgatni őt egy ráérős teázgatás közben. Egy-két kupica után Pjotr Szemjonovics elővette az öreg harmonikáját, és tüzes zenét játszott rajta, akár csak fiatalkorában, a saját verseit énekelte, amikhez ő maga szerezte a zenét. Minden a sajátja. Azután áttért a vidám falusi csasztuskákra, amiket szintén szenvedélyesen, magával ragadó tűzzel adott elő. A Maestro gyanította, és nem is alaptalanul, hogy a csasztuskák nagy részének is maga Pjotr Szemjonovics volt a szerzője.

Estefelé a ház asszonya befűtötte a fürdőt.

A Maestro a házigazdával beszélgetve várta, hogy mikor lesz elég meleg a fürdőben. Mindig úgy érezte, hogy a jó gőz nemcsak a testet frissíti fel, de a lelket, a gondolatokat és az egész körülvevő világot is. Am, most teljesen másként alakultak a dolgok. Amikor a fürdő elérte a megfelelő hőfokot, elsőként útitársnője készült oda. Nem sokkal előtte, amikor elhaladt a lány szobája mellett, elkapott néhány mondatfoszlányt, amit izgatottan mondott valakinek mobiltelefonon. Valamilyen hírt kapott. A Maestro megérezte, hogy a térben, ahol tartózkodtak, valami megváltozott. Rövid idő múlva kijött a szobájából, mintha mi sem történt volna. Azonban sápadt arcának nyugodt kifejezésében valamilyen leplezett nyugtalanságot érzett. De nem kérdezett tőle semmit. Tudta, ha fontos, magától is elmondja. Törülközővel a táskában kilépett a tornácra, rámosolygott, intett a kezével. Jeleztén, ne izgulj, sietni fogok. És könnyed, lebegő járásával elindult az ösvényen a patak partjához, ahol régi falusi szokás szerint a fürdő állt. Tekintetével követte a lányt, amíg az el nem tűnt a fürdő sarka mögött. Aztán visszatért a házba, bement a saját szobájába, előszedte a dolgait. Ő is készülődött a fürdőbe.

Aztán kiment a nappaliba. Innen Pjotr Szemjonovics pedig bevitte őt az udvari műtermébe, és ráérősen mutogatni kezdte a legújabb alkotásait. A Maestro szorgalmas diákként nézte, bólogatott, helyeselt a házigazdának. Műkedvelő munkái eredetiek voltak és jók. A Maestro hirtelen úgy érezte, hogy a ház alig érezhetően megremegett, ahogyan földrengéskor szokott, bár a házigazda ebből semmit sem vett észre. Valami történt, valami megváltozott, valami a világban már nem olyan, mint egy másodperccel korábban volt. Mintha nem is ő lett volna. Azt mondta, hogy kimegy, leül a partra, és nézi a lassan folyó vizet: ma még nem volt egyedül a vízzel, nem beszélgetett vele, még nem szívta magába a folyó csilingelő vízsugarainak zenéjét.

És el is indult fürdő mellett a parthoz vezető ösvényen. Ahogy lassan elhaladt a fürdő mellett, megállt egy pillanatra. Olyan érzése volt, hogy a fürdő felemelkedett egy kicsit, majd leereszkedett, mintha megremegett volna. Mi lehet ez? Gépiesen kinyitotta az ajtót. A vetkőzőhelyiség üres volt. Nem volt tudatában annak, hogy mit cselekszik, kinyitotta a következő ajtót.

És meglátta őt. A fürdő közepén feküdt a padlón, és némán zokogott.

Zokogott.

Úgy tűnt, nemcsak a fürdő remegett, nemcsak az egész falu, nemcsak víz háborgott a folyóban, hanem az egész föld rázkódott az erdőkkel és a vizekkel együtt.

Önkéntelenül megállt az ajtóban, és azt gondolta, fel kellene emelnie. A zsanér csikorgására a lány kinyitotta a szemét, és meglátta a Maestrót, egy pillanatig mereven nézte, aztán összegörnyedt, mintha összement volna, és sípoló hangon suttozta:

- Ne gyere ide...
- Mi van?! – nem értette a férfi.
- Ne nyúlj hozzám!

- Mi történt? – kérdezte.
- Én senkit sem tudok... nekünk szülni...
- Mi-i-i? Mit jelent ez?!
- Beteg vagyok.

A Maestro képtelen volt felfogni, mit jelent ez. Mintha elhomályosult volna a tudata. A téboly szélviharként vágott az agyába. Aztán amikor egy kicsit kitisztult a tudata, és lassan kezdett magához térni, belépett a fürdőbe, és suttogva megkérdezte:

- Mi-i a-az?
- Én már nem létezem – mondta a lány. – Meghalok.
- Nem – mondta ő. – Élned kell.

Mindketten hallgattak. A férfi számára nyomasztó volt ez a hallgatás. Mintha megállt volna az idő a hallgatásukban. Később, bizonyos idő múltával egy kicsit megnyugodott a lány.

Akkor lehajolt hozzá, két kezével felemelte, és párna helyett a feje alá tette a nedves vesszőnyalábot. Kényelmetlen volt állni, ezért odaguggolt a fejéhez. De így sem volt kényelmes, gyorsan elzsibbadt a lába. Akkor lefeküdt a nedves padlóra, és kinyújtotta zsibbadt lábait. Így kényelmesebb volt. Bal kezével tartotta a lány nedves fejét, jobb tenyerét bedugta a hajába, a tarkójára. Mind az öt ujjával, egész tenyerével simogatni kezdte a számára oly ismerős gömbölyű, gyermeklabdára emlékeztető tarkóját. Nagyon jól ismerte a tarkóját. Előfordult, hogy amikor komótosan sétáltak nála a fenyvesben, a lány megengedte neki, hogy megsimogassa a haját a tarkóján. A haja alatt pedig mindig érezte a meleg, gömbölyű tarkóját. Most finoman simogatta. Aztán óvatos körkörös mozgást végzett a nap járása szerint. Pontosabban olyan rituális köröket, amelyeket egykor a lány tett az ő fején az erdei tanyán a ragyogó, napfényes reggelen.

Abbahagyta a zokogást, de teste időnként továbbra is meg-megremegett.

Úgy tűnt, nyögött a fürdő.

Nyugtalanul susogtak a nyírfalevelek.

A fenyőkről lehulltak a rozsdás tűlevelek.

Fehér habos hullámokkal nyögött a víz a folyóban.

Ő pedig egyre csak a lány tarkóját simogatta. Úgy rémlett neki, hogy gyógyító tenyere elnyelte a lány nyugtalanságát és fájdalmát.

Egyre csak a tarkóján tartotta a kezét, és rajzolta a napköröket.

Végül a lány teljesen elcsendesedett.

Elmúlt testében a remegés.

De ő továbbra is a tarkóján tartotta a kezét, és alig észrevehetően mozgatta az ujjait.

A lány mélyet sóhajtott, és teljesen elcsendesedett, mintha szenderegne. De később a férfi érezte, hogy kinyitotta a szemét, az orrán szívtá be a levegőt, és izgett-mozgott a vállán. Elhallgatott, aztán sóhajtott még egyet, a férfi ekkor értette meg, hogy a lánnyal tragédia történt. Lehet, hogy a lány nagyon halkan, egészen halkan suttogva beszélt is neki erről. De lehet, hogy csak gondolta: „Üres vagyok. Haszontalan, utálatos, üres nőtsemély.” A férfi érezte, hogy a lány tényleg beteg. Lehet, hogy ő maga, önként választotta a betegséget, a század gyógyíthatatlan betegségét. Az emberiség kezd kihalni. Ő pedig nem is az első, és nem is az utolsó ebben a tragikus láncszemben. A férfi megdermedt, és sokáig feküdt mozdulatlanul, akár egy élő halott. Aztán kitapogatta a lány ajkát, odatette az ujját, és mintha félne, pontosabban érezné, hogy a lány megint mondana valami vártalant és szomorút, halkan suttogta:

– Hallgass...

Bár Jana így is hallgatott.

Nem tudni miért, újból megkérte őt:

– Hallgass...

A lány hallgatott, sokáig hallgatott. Aztán szomorúan, de nyugodtan azt mondta:

– Bukott nő vagyok...

– Nem hiszem – mondta ő.

– A legközönségesebb züllött teremtés.

– Nem hiszem – ismételte meg. – Ez Dosztojevszkijtől⁹² származik. Te nem vagy bukott nő.

– Még az iskolában, a kilencedik osztályban volt egy tornatanárom. Genyjaskának hívták. A tornateremben, a tornaszőnyegen. Nagyon csinos volt. Minden lány szemet vetett rá, én is. Én akartam az első lenni. És én is lettem...

– Hallgass – mondta a férfi.

A lány hallgatott, aztán újból beszélni kezdett. Látszott, hogy ki akarja beszélni magából, és ez megkönnyebbülést hozott neki, mint egy gyónás. Most szabadult meg az eddig leélt évek felesleges terhétől. Emlékezni kezdett:

– Aztán jött Erik, az osztálytársam. Nekem ajánlotta a verseit, fel is olvasta őket. Később ismert író lett belőle... Ez imponált nekem...

– Nem hiszem – mondta újból a férfi.

– Miért?

– Te önmagadat vádolod – mondta. – Bár tudom, egy szép nőnek mindig nehezebb élni. Kissé sok a figyelem... Ha jobban beleásom magam a múltba, én még bűnösebb vagyok ezen a földön, mint te.

– Miben vagy te bűnös?! – csodálkozott a lány.

– Leromboltam az államot, ami, ahogyan nekem tűnik, a skandináv államokkal együtt közelebb jutott az igazságos állam ideáljához. A népi államhoz. Kénytelen voltam feladni a normális emberi elveimet...

– Én sem hiszem el – mondta ő. – Te egyedül nem tudtál lerombolni egy ekkora államot...

– Igen, mindkettőnknek meg kell találni a hitet...

– Kezdetnek... – tette hozzá.

Miért mondja nekem minden nő, mint gyónáskor, csak az igazat, tette fel magának a kérdést. Életének különböző éveiben, különböző időszakaiban. Csak az igazat mondták magukról, nem akartak ravaszkodni. Eszébe jutott Lana, aztán Tata-Izolda, később Jennifer. Minden nő, akivel a sors összehozta, igazságosan járt el vele. Milyen furcsán alakul minden ebben az életben. Lana a másik életben várja őt, ahova idő előtt távozott. Jennifer egy másik kontinensen várja, messze-messze az ő szülőházától. Jana önszántából távozik. Most, ezekben a percekben köszön el tőle mindörökre. Elvágja az utolsó láthatatlan szálakat is, amik összekötötték őket.

Vonzotta, pontosabban valami vagy valaki ösztönözte őt erre a gyónásra. Egészen biztos, hogy valamilyen vigasztalan hírt kapott önmagáról a mobiltelefonon.

Most a fürdő padlóján feküdtek, és hosszasan-hosszasan hallgattak, mintha két halott feküdt volna egymás mellett. Egyébként Jana annak is érezte magát, halottnak. Csak ezt a férfi nem fogta fel teljesen. Úgy gondolta, hogy a nő még él, bár beteg, de túléli. De ez nem így lett. Jana eltávozott.

Most értette meg, hogy a lány miért mondta neki mindig ugyanazokat a szavakat „mindennek megvan a maga ideje”... Íme, most eljött ez az idő. A könnyörtelen, a kegyetlen, az elkerülhetetlen.

Valahol messze, egy falusi utcácskában megnyikordult a kisajtó. A lányt váratlanul érte, beleremegett, ő pedig újból azt suttogta:

– Hallgass...

⁹² Utalás Dosztojevszkij (1821–1881) egyik bukott és/vagy szent nőjére, az emberiség bűneiért vezeklő, vallásos Szonja Marmeladovára (Bűn és bűnhődés), aki azért árulta a testét, hogy segíthesse kis-testvéreit, és megkeresse alkoholista apjának a vodkára valót.

Egyébként is sokáig hallgatott. A férfi már azt gondolta, hogy végre elaludt. De ekkor suttogva azt mondta:

– Most már nem tudok...

Elhallgatott, majd újból megszólalt:

– Mindent rögtön meg kellett volna tenni, milyen idióta voltam – sóhajtott. – Úgy képezem, hogy a meg nem született gyermekeink lelkei a saját szüleiket, vagyis téged és engem keresve lebegnek a világban – micsoda szörnyűség! Egyre csak repülnek, egyre csak keresik, de nem tudják megtalálni a szüleiket. Ők a mi lányaink. Emlékszel, beszéltünk róluk. Jelena, Jekatyerina, Jevdokija... Ők a mi fiaink, Jefrem, Jeliszej... Emlékszel rájuk? Elhagyott árva gyerekek. Szörnyűség! Porrá leszünk. És semmi sem marad belőlünk, mintha nem is éltünk volna a földön. Mit gondolsz erről? Micsoda szörnyűség! Bele lehet örülni!

– Az Első Föld megkönnyíti a sorsodat – mondta a férfi. – Ott magasság van. Ott hegyek vannak. Még nincs minden veszve!

– Én nem megyek oda, nem mehetek oda...

A lány elhallgatott, majd suttogva azt mondta:

– AIDS-es va...

A férfi a tenyerével letakarta a száját, és ő is suttogva mondta:

– Aludj!

Aztán suttogva hozzátette:

– Hallgass!

Szótlanul feküdtek. Két néma, kiüresedett alak, mintha már nem is emberek volnának, csak haszontalan árnyak, akik senkinek sem kellenek ebben az életben.

– Neked van kihez menned? – kérdezte a lány.

– Amíg az ember él, mindig van kihez és hova mennie... – válaszolta.

– Akkor menj... – mondta.

Elhallgatott, majd hozzátette:

– Én is elmegyek...

Ezután elcsendesedett, mintha szenderegne, vagy végleg elaludt volna. Elveszett, eltűnt, mintha elpárolgott volna, talán felemelkedett, vagy lesüllyedt az Alsó Világba. Vagy mint egy titokzatos vízi tündér lemerült a víz alatti birodalomba, és habbá változott, a hab pedig nyomtalanul eltűnt, feloldódott, és eloszlott apró buborékok formájában. Sőt, a férfiban önkéntelenül felvillant, akár egy árny, a gondolat: ez nem az a Ruszalka, akiről olyan sokat hallott, akiről olyan sokszor pletykáltak az utóbbi időben?! Ruszalka kísérteties árnyként felvillant és gyorsan el is illant. Elment örökre, véglegesen.

Egyszerűen nincs.

A Maestro egyedül maradt.

Most valamiért felidéződött benne az a nap, amikor az íróval, Joe bácsival járkáltak Mexikóban. Ott, a nagyváros szegénynegyedében egy majdnem százéves, színes bőrű, déli indián törzsbeli néni keze volt a Maestro kezén. Ott üldögélt a járdán. Előtte volt egy bádogdoboz a kapott alamizsnával. Jobb vállánál állt egy maszatos, koszos fiú, aki egy nagy gitárt tartogatott egy épület omladozó falához támasztva. Az indián nagymama felszegett állal ült méltóságteljesen, mintha ő volna a világegyetem központja, mintha körülötte meg az unokája körül forogna a világ, és pipázott. A Maestro egy kézmozdulattal engedélyt kért tőle, hogy lefotózhassa. Az asszony kimérten biccentett. Ő pedig készített néhány felvételt. Álldogált egy darabig. Valamiért nem akaródzott neki elmenni. Álldogált. Szerette a dalokat. Előfordult, hogy otthon esténként magának játszott tangóharmonikán vagy gitáron, és halkán elénekelt kedvenc dalait az elég széles repertoárjából. Most fogta a gitárt, megérintette a húrokat, behangolta, és önmaga számára is teljesen váratlanul lefogott egy akkordot, aztán halkán elénekelt egy dalt a komszomolista évekből, amit valamikor együtt énekelt a korán eltávozott Lanával:

Fázva és éhezve

Láttad Magnyitkát szép álomban...

Aztán egy másik dalba fogott abból az időből, amikor a művgrafon tanult. A komszomolista dalok után áttért az úttörődalokra, aztán mindenfélét énekelt, amire csak emlékezett, gitár kíséretében. Azokban az években jól tanították a zenét az iskolában. Az egyetemi évek szívből jövő szovjet dalai idéződtek fel az emlékezetében, egyik a másik után.

Az emberek megálltak a trió rendhagyó koncertje előtt, és sokan dobtak pénzt eme föld ősi indián nagymamájának bádogdobozába.

Eltelt egy újabb nap. Elérkezett az este.

Közömbösen, megszokásból, szinte öntudatlanul számolta a földi napjait. Addig a pillanatig, amíg kiálszik az ő Napja és kihuny az ő Holdja, három hét maradt. Milyen sok ez. Egész örökkévalóság. 21 nap.

Mintha már nem is az ő napjai volnának.

Pontosabban az ő Napja még 21 napig él.

Az ő Holdja még 21 napig él.

IX. fejezet

81.

Amikor a Legkisebbik Istenfi, a Világügyelő Férfiú, a Maestro Oltalmazója felnőtt és megférriasodott, fölkapaszkodott a föld legmagasabb hegyére, és megszemlélte a földet meg az eget. Lába alatt köves földet érzett. Feje fölött lassan mozgott a mennybolt, rajta a Nappal és a Holddal. Érezte, hogy a teste megtelik vitézi erővel. És feltette magának a kérdést:

– Érdekes, mennyi erő van bennem? Mennyi hatalom van bennem? Kivel mérhetném össze az erőmet? Hogyan ellenőrizhetném a hatalmamot?

Még egyszer körültekintetett a földön és az égen. Senki sem volt körül, csak a Nappal és a Holddal együtt mozgó mennybolt. A mozgó mennybolttal mérem össze az erőmet, gondolta. Megpróbálom megállítani a mozgó mennyboltot. Megpróbálom megállítani a nap és a hold mozgását.

Jó erősen megtámasztotta magát a lábával a köves hegytetőn, és két kezével megragadta a mennyboltot. Két kezével tartja a mennyboltot, megtámasztja magát, megfeszíti minden erejét, megfeszíti az izmait. De a mennybolt éppen hogy csak lassított a mozgásán, folytatta tovább az útját a saját körén, balról jobbra. Nézi, hát a talpa süllyedni kezdett a köves hegybe. Még egyszer nekirugaszkodott. A lábfeje a bokáig süllyedt a kőbe. A mennybolt pedig tovább mozog. A Nap is megy a maga útján az égbolton. A Hold is ráerősen halad a maga útján.

Még egyszer nekirugaszkodott az Oltalmazó. Lába most már lábszárközépig süllyedt a hegy kővébe – a mennybolt pedig lassan, de mozog és mozog. Lelassult a járása, jelentősen lelassult, de nem állt meg.

Az Oltalmazóban felvillant egy bántó gondolat: tényleg nem tudom megállítani a mennyboltot?! Valóban erősebb nálam? Valóban erősebb nálam a Nap? Erősebb nálam a Hold?! Ez bosszantó. Bosszantó. Tényleg gyengébb vagyok az égnél, a Napnál és a Holdnál?! Ez lehetetlen. Ha én ilyen gyenge vagyok, vajon meg tudom védeni a föld lakóit a különböző bajoktól, szerencsétlenségektől? Minek az embernek egy ilyen gyenge Oltalmazó? Minek az embereknek egy ilyen gyenge Világügyelő Férfiú?! Nem, ez így nem jó. Nem, ez nem mehet így tovább.

Még egyszer nekirugaszkodott az Oltalmazó, lábát teljes erejéből a köves földnek támasztotta, kezét pedig a kerek mennyboltnak. Olyan erősen támaszkodott a földre, hogy lába térdig süllyedt a köves hegybe. Végül megállt a mennybolt mozgása.

Így áll az Oltalmazó, tartja a mennyboltot. Megállt a Nap mozgása. Megállt a Hold mozgása.

Ez idő alatt az Ő Felső Ég Atyja az egekben ült, a házában. Ült, kezében az elmaradhatatlan pipájával. És hirtelen azt érezte, hogy valami megváltozott a földön, valami történt. Megállt a világ mozgása. Megállt az élet mozgása. Mi történhetett?! Mi ez a csapás?!

Komolyan aggódni kezdett Felső Ég Atya, felöltözött, és gyorsan kiment a házból. Balra nézett a mennyboltra – minden rendben. Jobbra nézett a mennyboltra – minden rendben. Felmelte a szemét, az ég felső rétegeire nézett – ott is rend van. Ekkor lefele irányította a tekintetét a földre. Látja ám, hogy Kisebbik Fia a hegy tetején áll, és tartja a mennyboltot. Megállt a Nap. Megállt a Hold. A fia lába térdig süllyedt a kőbe, de tartja a mennyboltot, nem engedi el.

Haragra gerjedt Felső Ég Atya, rákiáltott a fiára:

– Mit csinálsz, te neveletlen?! Miért állítottad meg a mennybolt mozgását?! Miért állítottad meg a Nap és a Hold mozgását?!

– Csak a saját erőmet teszem próbára – válaszolja a Fia. – Tudni akarom, mekkora erőm és hatalmam van.

– Azonnal engedd el a mennyboltot – kiabálta a Felső Ég Atya. – Azonnal engedd el a Napot és a Holdat!

A fiú szót fogadott az apjának, és elengedte a mennyboltot. A mennybolt mozgott a maga pályáján. A Nap és a Hold is elsietett a maga útján.

Ekkor az Oltalmazó kezébe vette a korábban előkészített pazar cobolyprém bundát, ráterítette az Apja vállára, aztán a fejére tette az ugyancsak cobolyprém sapkát, majd a lábához tette a puha cobolyprém csizmát. Felső Ég Atya megigazította a vállán a bundát, a fején a sapkát, haragja irgalommá változott. Arca felderült. Elmosolyodott, de szigorúan mondta:

– Többet így ne csintalankodj! A mennybolt, a Nap és a Hold nem a szemtelenek játékszere.

Ezt követően visszatért, és némán visszavonult a házába.

82.

Roma továbbra is eljárt a nép közé. Hallgatta, miről beszélnek az emberek. Hol így, hol úgy nevezték a bálványukat. Ő, ha Kirillics, akkor minden Kirillicsek Kirillicse, és ha Kuzmics, akkor minden Kuzmicsok Kuzmicsa. Afganisztánban igazi katonának, rettenthetetlen harcosnak, hősnek bizonyult. Különleges bevetéseken vett részt, felderítésre járt, mentette a társait. Egyszer, becsülettel és önérettel húzta a katonai igát. Sok hőstettet, sok valóságos és fiktív cselekedetet tulajdonítottak neki. Alig győzi az ember végighallgatni az összes hőstettéről mesélőket. Nem úgy, mint Rutkov tábornok, aki mindössze egyszer repült bevetésre, ledobott egy szupertitkos bombát a mudzsahedek fejére. Egy egyszerű hagyományost vagy egy vákuumbombát. Állítólag egyetlen csapással tízezer ellenséges harcost küldött a másvilágra. A következő bevetésen meg lelőtték a vadászgépét, de valami rendkívül egyszerű, rendkívül primitív módon, szinte egy saját készítésű új nyilával. Fogságba esett. De nagy pénzért kiváltották, kitüntették a Szovjetunió Hőséneke csillagával, tábornoki rangot adtak neki, és hazaküldték.

De egy Kirillics az Kirillics. Ő minden vagyonát a népnek ígérte. Él, és másokat is hagy élni. Az ő birtokain nincsenek éhezők és hajléktalanok. Rosszul, szegényesen, de minden fel van építve. Pontosabban nincs rosszul ellátva. Adhatnának neki hatalmat az egész ország felett. Gyorsan talpra állítaná a térdre rogyott Oroszországot. De ki adja át önszántából a hatalmat?! Orosz földön nincsenek ilyenek. Pedig törvényes joga is lenne a hatalomra. Ugyanis a cári nemzetségből, a Romanov nemzetségből, az utolsó orosz cárok nemzetségből való. Nem ok nélkül fejezte be Szibériában a földi napjait az utolsó orosz imperátor⁹³. Ezért itt, Szibériában úgy tartja a nép, hogy Roma személyében az ő örököse jelent meg. A népnek nem különösebben fontos, hogyan nevezik a vezetőjüket – főtitkárnak, elnöknek vagy cárnak. Az a fontos, hogy hagyja az embereket élni, lélegezni; hogy ok nélkül senkit ne zargasson, ne kacsingasson másfelé, hogy a Haza érdekeit tartsa szem előtt.

⁹³ Nyikolaj Romanov (1868–1918), vagyis II. Miklós cár (ur. 1894–1917) az 1917-es februári forradalom után lemondott a trónjáról. A Romanov családot először a cár szülőhelyén, Carszkoje Szelóban őrizték, majd Tobolszkba szállították őket, itt éltek meg a november 7-ei kommunista hatalomátvételt. Innen Jekatyerinburgba (korábban: Szverdlovszk) internálták őket. 1918. július 16-ról 17-re virradó éjszaka Leninék utasítására egy bolsevik kivégzőosztag az Ipatyev-házban agyonlőtte II. Miklóst, a feleségét, Alekszandra Fjodorovná-t és gyermekeiket: Alekszej cárevicset (14), Anasztáziát (16), Mariát (18), Tatjanát (20) és Olgát (22 évesen), valamint a négyfős személyzetet. A közeli erdőben jeltelen sírban földelték el őket. 1998-ban újratemették a családot a pétervári Szent Péter és Pál-katedrálisban. 2000-ben az ortodox egyház szentté avatta az egész családot. 2008-ban a legfelsőbb bíróság is rehabilitálta őket.

„Ezt hallgatva az ember azt hinné, hogy ő nálatok a cár és az Isten egy személyben” – mondta nevetve Roma.

„Így is van – bólintottak a férfiak. – Nincs is nálunk más hozzá hasonló.”

A férfiak elhallgattak, aztán figyelmesen nézték a beszélgetőtársukat, majd tudakolózni kezdtek:

„Mit gondolsz, tényleg átadja a népnek a saját vagyonát?”

„Hát, nem is viszi magával a sírba – mondta Roma.”

„Mi is így gondoljuk – bólintottak rá a férfiak. – Nem viszi magával a sírba.”

Aztán megkérdezték:

„Elhiszed, hogy ő a hatalom örököse?”

„Teljességgel lehetséges – mondta Roma. – A nép sokat tud.”

Roma figyelte a férfiakat. Elég érdekes alakok, gondolta. Egyikük már benne van a korban, ősz; frissen vasalt fehér ingjének kigombolt nyaka alól kilátszott csíkos tengerésztrikója. Zakója öreg, kopott, ugyanolyan kopott a nadrágja, de ki van vasalva. Életkorából ítélve már nyugdíjas, de még erős, kemény, mint az egynapos vargányagomba. Fiatalabb társa Nyikolaj Szavvatyejevicsnek szólította. Íme, ő a háború veteránja, Kanyev elvtárs a tengerészgyalogságnál szolgált. A Távol-Keleten fejezte be a háborút, elsőként lépett japán partra a deszantosokkal. Sokan elestek ott, de ő ép és egészséges maradt. Ilyen is van. Aztán kapitány volt, az Obon hajózott egészen fel a Jeges-tengerig. Ezt követően a párt hívó szavára egy szovhoz igazgatójaként dolgozott egészen hajlott koráig. Megkapott egy veszteséges, szétzilált gazdaságot, és felhozta azt a régió mezőgazdasági üzemének élére.

Nyikolaj Szavvatyejevics társasági, bőbeszédű embernek bizonyult, állandóan magáról mesélt. És megemléltette a feleségét, Jekatyerina Filippovná. Ő is részt vett a háborúban, rádiós volt egy repülőezrednél. Nehezen élnek mint veterán nyugdíjasok, de megélnék, ha szűkösen is. Viszont minden halálos bűnért a Szovjetunió utolsó vezetőjét, a peresztrojka ismert szerzőjét hibáztatta, akit nem is hívott másként, csak „Trepacsov”-nak. Kezdetől fogva ki nem állhatta, amióta csak feltűnt a tévé képernyőjén vég nélküli beszédeivel. Lehet, hogy amit mondott, az jó és helyes volt, de tenni nem tett semmit. Ha tett is valamit, azt a Haza kárára, a saját országa, a saját népe kárára. Tönkretette azt a Szovjetuniót, amiért Nyikolaj Szavvatyejevics – ahogyan ő nevezte – az ő „Jekatyerinuskájával” együtt a vérüket ontották, és nem kímélték az életüket sem. Ezért tettünk tönkre annyi életet a fronton, sóhajtott a veterán frontharcos. Azért, hogy amit mi a vérünkkel harcoltunk ki, azt később holmi Trepacsov egy csapásra megsemmisítse, tönkretegye, elherdálja?! Pontosabban a mohó amerikai kapitalisták lába elé dobja. Miért dobta oda? Miért? Nyikolaj Szavvatyejevics várta a választ, de senki sem felelt neki. Nem volt, aki válaszoljon.

A másik beszélgetőtárs sokkal fiatalabb, úgy negyven-negyvenöt éves. Puffadt vörös kerek arccal, nekihevült csillogó szemmel, átható, éles tekintettel. Hanyagul öltözött, kockás ingben, meghatározhatatlan színű felsőkabátban, vasalót régen látott csőnadrágban. Az egész ember zilált, ideges. Úgy hadar, mintha géppuskából lövöldöznék a szavakat. Amint az később kiderült, Afganisztánban szolgált, Szaska Ikonnyikovnak hívták, vagy egyszerűen Afgán Szaskának. Légi tűzirányító volt. Helikopterrel kitesznek valamilyen uralkodó magaslaton, egy csupasz sziklás csúcson egy hordozható adóvevővel, te meg harc közben irányítod a tüzet. Az ellenség mindig arra törekszik, hogy elsőként téged vegyen célba, hogy megúszhassa a helikopterek vagy a vadászrepülők rakétás tűzcsapásait. A tieid meg kitesznek, aztán a csata után vagy felszednek, vagy megfélemeznek rólad. Máskor meg elromlik az adóvevő, vagy lelövik a harci helikoptert, amelyiknek téged kellett volna elvinni. Akkor aztán törheted magad, ha élni akarsz. Próbálj visszajutni a sajátjaidhoz, törd a fejed, hogyan éld túl ezt a poklot.

A férfiak elhallgattak. Aztán a felindult Afgán Szaska azt javasolta:

„Gyertek, dobjunk össze hárman egy vodkára valót”⁹⁴, a sör már bugyborékol a hasamban.”

„Én mindig kész vagyok” – mondta Nyikolaj Szavvatyejevics.

„És milyen alkalomból iszunk, uraim?” – kérdezte Roman.

„Az afganisztáni csapatkivonás évfordulója alkalmából – mondta Afgán Szaska. – Meg kell emlékeznünk azokról, akik nem tértek vissza.”

„Emlékezzünk meg róluk” – állt rá Roman, közben elcsodálkozott, hogy ő maga is elfelejtette ezt, az afgánokkal harcolók számára fontos dátumot.

Némán emlékeztek.

Tompán zúgott a terem, mint egy méhkas.

Az utcán tompa fékcsikorgással mentek az autók.

Valahol a bárpult mögött tompa edénycsörömpölés hallatszott. A férfiak megitták a vodkát, szótlanul üldögéltek. Aztán megint szidni kezdték a hatalmat. Roma már régen megértette, hogy az orosz férfiaknál hagyomány, hogy ha ittak, valakit mindig szidniuk kell a saját nehéz életük miatt. Leginkább a hatalom birtokosait. Ők mindig szem előtt vannak, őket mindig van miért emlegetni nem éppen dicsérő szavakkal. Jogosan és jogtalanul. Ismét felidéztek Trepacsovot, a torzszülöttet, a courcheveli kurafit, a londoni kereskedőt és másokat, akiknek közülük van a hatalomhoz.

Nyikolaj Szavvatyejevics azt mondta indulatosan:

„Ezek – egyik kutya, másik eb – mindannyian a tolvajok, rablók, banditák közül jöttek. Ha megvolna a zászlóaljam, és feléleszthetném az elesett bajtársaimat, gyorsan megtisztítanám Oroszország-Anyácskáinkat!”

„Nekem meg egy századnyi helikoptert! – emelte fel helyeslően a hangját Afgán Szaska. – Tudnám, hova irányítsam a tüzet. Az írmagját is kiégetném az összes söpredéknek orosz földön.

„Sztálin kellene ide! – mondta Nyikolaj Szavvatyejevics. – Ő gyorsan rendet teremtene.”

„És mit csinálna Sztálin? – ellenkezett Afgán Szaska. – A nép mindig csak szemét volt a hatalom számára. Mint Ivan Groznij vagy I. Péter uralkodása idején. És ugyanaz Lenin, Sztálin, Jelcin uralkodása alatt is. A népet küldték ágyútölteléknek. A nép csontjain építették a városokat, az utakat, az üzemeket. A népet dobták oda, és hagyták a sorsára, hogy meghaljon, és kevesebbet zaklassa a hatalmat...”

„Na, Szaska, ne mondj ilyet, nincs igazad! Nézd, volt, aki arra törekedett, hogy teletömje a hasát, teleegye és teleigya magát, és minden gonoszságát kiélhesse a hatalomban; és volt, aki a haza javára cselekedett. Van különbség a kettő között? Természetesen van. Nagy a különbség!”

„Szerintem, Szavvatyeics, nincs érezhető különbség – válaszolta Afgán Szaska. – Oroszországban soha nem volt jó a népnek. Úgy néztek rá, mint szemétre, mint ágyútöltelékre, mint építőanyagra. Most viszont semmibe sem veszik az embert. Tudod te, hogy nevezik fent az egyszerű népet? Piplinek, zabagépnek. Azt mondják: „a zabagépek havatolni akarnak.” Itt van nekünk, megetetik velünk a tengerentúli, mindenféle vegyi anyaggal teletömött csirkecombokat, amiket a nép Bush-lábaknak nevez. Azért, hogy minél előbb megdögöljünk, hogy kevesebben legyünk. Ők maguk nem eszik meg, mert azok károsak az egészségre. Ezt én tudom, mert mindenütt vannak afgán barátaim, különböző helyeken, a tengerentúli imperia-listákkal folytatott kereskedelemben is. Még erősen tartja magát a mi afgán barátságunk.”

„Nem is a mostani időkről beszélek – legyintett a kezével Nyikolaj Szavvatyejevics. – A nép hatalomból való kizárása akkor fejeződött be, amikor az Állami Dumába és általában a hatalomba csak pártlistákról választottak. Olyan listát kell megszavaznom, amit nem én írtam, amit nélkülem, vagyis a választó nélkül állítottak össze. Tehát látatlanban, találomra választok. A listán az első után nem azok állnak, akik lelkiismeretesek, akiknek fáj a lelke a nép, a

⁹⁴ Az eredeti szövegben a vodkának a márkaneve, a ‘Беленькая’ szerepel.

Haza miatt, hanem azok, akik többet fizettek a befutó helyekért, akiknek nincs lelkiismeretük, nincs lelkük, csak önző érdekeik vannak. Hát, így szednek rá minket. És egészen addig fognak hülyének nézni bennünket, amíg a nép vasvillát nem ragad...”

„Tudom, Szavvatyejevics, hogy hülyének néznek minket – sóhajtotta Afgán Szaska. – Én polgármesternek jelöltettem magamat, amiért dutyiba kerültem. Hát te, Szavvatyejevics, elmész a választásokra?”

„Hogyne, természetesen elmegyek.”

„És kire szavazol?”

„Természetesen a kommunistákra. Én, Szaska, kommunista és szovjet ember voltam, maradtam és leszek életem végéig. Az összes többi párt megvásárolható: egyeseket az ellenségeink táplálnak, mások maguknak harácsolnak. És te kire szavazol?”

„Én egy elvetemült alak vagyok – ismerte be Szaska. – Azt támogatom, aki többet fizet. De alkalomadtán mozgósítom az afgánokat az igazság-anyácskáért.”

„És mit adnak?”

„Mintha te nem tudnád, Szavvatyeics! Én egy lepukkant proletárkerületben élek. A választás napján elmész a szavazóközrészbe, vagy pénzt csúsztatnak neked, vagy vodkát, az öregeknek pedig valami ennivalót. Reggeltől jönnek autóval, és ott a láda vodka. Az olyan nyughatatlan lelkekre utaznak, mint amilyen én is vagyok, összegyűjtik őket, kirakják ezt a ládát – aztán irány a választások! Ekkor mindenre csak legyintesz, jól bepiálasz, és ha rövid időre is, de megszűnik a testi-lelki fájdalmadat. Hát így élünk mi, akiket kitesztott a kapitalista paradicsom. Pontosabban, akiket kitesztott a piac.”

„Ezek a hírek még nem jutottak el hozzánk. Bár én is hallottam valamit a választásokról.”

„A titkos szavazásról majdnem mindent tudok – mondta Szaska. – A barátaim eljárnak a szavazásokra. Sokan jelöltették is magukat a hatalom különféle szerveibe. Mindent tudok. Nemrég az egyik társam be akart kerülni a Szövetségi Tanácsba. Tudod, mennyibe kerül egy hely a Szövetségi Tanácsba?”

„Nem.”

„Akkor én megmondom neked. Hétmillió zöldhasúba.”

„Hétmillió dollárba?”

„Hát nem is a mi farubelünkbe.”

„Hát, ha így van, Oroszország elveszett – sóhajtott Nyikolaj Szavvatyejevics. – Oroszország nem létezik.”

A férfiak elhallgattak, a poharuk után nyúltak.

Az elhúzódozt szünetet Roman szakította meg:

„Benneteket hallgatva, koporsóba kell feküdni, nem látszik elől semmiféle fénysugár...”

A férfiak szíve megdobbant, és kórusban mondták:

„Hogyne, még mit nem, eszünk ágában sincs meghalni!”

Aztán egymásra néztek, és anélkül hogy összebeszélték volna, rázendítettek egy dalra a szovjet időkből:

Korai még meghalnunk,

Más dolgok várnak

Még ránk...

Roman félretolta a poharát, becsukta a szemét, álomba merült, mintha kizárta volna a külvilágot a másodperc töredékére. Ugyanakkor a régi katonai beidegződésének köszönhetően, ez idő alatt is érzékelt mindent, ami a helyiségben történt. Kontroll alatt tartotta a körülötte lévő teret. Ilyen pillanatokban igyekezett semmire sem gondolni, és éppen az ilyen pillanatokban, mintegy megvilágosodva kapott válaszokat sok kérdésére a titokzatos térből. De most, akár egy felgyorsított film, suhantak el szeme előtt élete afganisztáni korszakának képei.

Ekkor, ebből révült állapotból, életének afgán krónikájából szakította ki őt Ivan Kirillovics. Eltűnődve, vontatott hangon azt mondta:

– Igen, a nép ajkán, akár a csecsemő ajkán, az igazság szól.

– Úgy legyen! – mondta Roman.

– Remélem, az igazság a mi oldalunkon van.

– Remélem.

Hallgattak. Aztán Ivan Kirillovics megkérdezte:

– Hallottál a courcheveli kurafiról?

– Hallottam.

– Szoktad látni?

– Igen, ritkán.

– Kár az államért – sóhajtott Ivan Kirillovics. – Minden úrgazdag baromként viselkedik, csak csendben teszik. Ez azonban mindent felülmúl, rossz hírért kelti az országnak. Meg kellene büntetni.

– Talán be kellene börtönözni?

– Nem, nem volna jó. Egy már ül. Ha még egyet leültetsz, a Nyugat ordibálni kezd: nincs demokrácia, nincs szabadság, korlátozzák az üzletet és így tovább.

– Akkor mi legyen?

– Nyomorba kell dönteni, koldusbotra kell juttatni... Valahogyan tönkre kellene tenni a courcheveli kurafi birodalmát, hogy mások is okulhassanak belőle.

– Nem lesz egyszerű – mondta Roma. – Idő kell hozzá. Kár az időért.

– Tudom, hogy nem fog koldusbotra jutni. De ez jó lecke lenne. Minden kurafinak, nemcsak a courchevelinek.

– Valóban nem ártana egy tanulmányos lecke – helyeselt Roma. – Gondolkodjunk.

Roman elképzelte, hogy mivel kezdené a courcheveli kurafit tönkretevő műveletet, ha ugyan hozzáfogna. Így hangzana a párbeszédük:

„Szándékomban áll csődbe juttatni az ön holdingját” – figyelmeztetné előre Roman Kirillovics, hiszen ő mindig mindenkit előre szokott figyelmeztetni.”

„Miért lettem ennyire kegyvesztett? Courchevel miatt?” – csodálkozna a courcheveli.

„Az állam miatt.”

„Az állam miatt?! Miféle állam miatt?! A Szovjetunió miatt, a szovjet állam miatt? Az már régen felbomlott, szakadékba zuhant! Nem létezik, elesett, elpusztult, elveszett!”

„Oroszország annak az államnak a jogutódja.”

„Oroszország annak az államnak csak a csonkja, a szovjet birodalom csonkja – szajkózta szokásos tételét a courcheveli kurafi. – Mi maradt abból az államból? Szegénység, banditák, tolvajok, viszály, aljasság!”

Noha tisztességes képzést kapott egy szovjet egyetemen, a courcheveli kurafi szókincese mégis igen primitív volt. Kedvenc szava a ‘seggfej’ volt. A lusta munkások az ő vállalkozásaiban – tolvaj seggfejek. A nép – vagy zabagépek csődülete vagy lusta seggfejek sokasága, akik csak zabálni akarnak. A hatalom – agyatlan seggfejek gyülekezete, akik csak tépik a szájakat. Mindent két részre osztott Oroszországban: sikeres üzletemberekre, vagyis oligarchákra és seggfejekre. Ha sikeres vállalkozó vagy, tehát nem seggfej, akkor lehet veled valamit kezdeni, lehet veled beszélni. Igaz, akit egyenrangú partnernek tartott, azzal kerülte az érintkezésben ezt a durva népnyelvi szót.

Kis szünet után megkérdezné Romant:

„És mit adott önnek ez az állam?”

„Életet” – felelné Roman.

Ekkor a courcheveli félrenyel, krákogni kezd, aztán visszakérdez:

„Tehát csődöt?”

„Csődöt” – erősíti meg Roman.

„Hát, próbálkozzon...” – mondja mesterkélten, közömbös hangon a courcheveli kurafi, hátat fordít Romannak, és elvonul.

A Kirillovicsok elhallgattak, mindenki a saját gondolataiba mélyedt. Aztán az utolsó témát folytatva Ivan Kirillovics azt mondta:

– Az ördög vigye el ezt a gazembert, ne foglalkozz vele. Az élet úgy is megbünteti. Nélkülünk is.

– Rendben, van nekem elég bajom – mondta Roman.

– Jobb, ha alaposan átgondolod a reformjainkat. Hogy minden úgy sikerüljön, ahogyan kell. Zökkenőmentesen.

– Átgondolom. Úgy tűnik, hogy nem hétszer, hanem tízszer is meghánytam-vetettem...

– A családra gondoltál? – kérdezte Ivan Kirillovics.

– Igen. A gyermekeim nem szorulnak mások kegyelmére. Bőven elég lesz egész életükre, ami jut nekik.

– Ezek szerint mindnek kiosztottad a magáét?

Roman egyetértően bólintott.

Ahogy ez bármelyik menő üzletembernél feltételezhető, neki is volt egy szépséges felesége, voltak okos és nagy reménnyel kecsegtető gyermekei, akik az ország elit intézményeiben tanultak. De volt egy nagy titok is a családjában, amit gondosan palástolt mindenki előtt. Csak három ember tudott róla: ő maga, a felesége és Ivan Kirillovics.

84.

Az Elmúlt Életről. Azt beszéltek, hogy az Elmúlt Életben, sok évvel ezelőtt csak egy ember próbálkozott ellenállni Ruzsalka, vagyis e modern Mata Hari bűverejének. Azokban az években, éppen hogy elkezdte a karrierjét a most már csak exkormányzó, exséf, máris felfigyelték rá helyi és szövetségi szinten is... A gorbacsovi peresztrojka hajnalán átmeneti periódusban volt. Hivatalos gazdasági vezetőket készültek átvezetni a politikába.

Az Elmúlt Időben a városkörnyéki Fogadások Házának kényelmes, puha sarkában konyakot kortyolgatva Ruzsalka azt mondta a barátnőjének, Sztalina Szergejevna Patrikovának:

– Add át őt nekem!

– Kit?

– A főnöködet.

A barátnők figyelmesen, szemtől szemben nézték egymást. Aztán Sztalina lassan elővette a cigarettáját, és rágyújtott. Ruzsalka pedig kortyolgatta a konyakot.

Még sokáig nézték egymást áthatóan, majd Sztalina válaszolt az ő monoton, kemény hangján:

– Ne-e-m.

– Miért?

– Már elindítottuk egy projektbe.

Mindketten hallgattak.

Aztán Ruzsalka megkérdezte:

– Minek kell neked?

– Van egy projektem. Nem egyszerű, egy interkontinentális. Senki sem léphet ki belőle.

Megint elhallgattak. Aztán Sztalina Szergejevna megmagyarázta:

– Egy projektben nem lehet két nő.

– Tudom – bólintott Ruzsalka.

– Másodszor: ez egy nemzetközi projekt. Én már nem léphetek ki belőle. Ő meg végképp nem.

Mindegyiküknek megvolt a maga aduja a befolyásos hivatalnok-politikusért folytatott játékban. Túl sok pénzt tettek fel rá. Még az is lehetséges, hogy a bolygó jövőjét. Sok ember

élete függ ettől. Ruzsalka bólintott. Igaz, neki még senkinek sem kellett átengednie a helyét. Most is az ő Sztáлина barátnője kezdte beadni a derekát. Életkoránál fogva már nem csilloghatott a külső adottságaival – az utóbbi években észrevehetően elhízott, elnehezült, erősen kozmetikázta magát. De nagy élettapasztalata és igen tekintélyes anyagi támasza volt, ami jelentős pénzeszközökben, vagyontárgyakban és ingatlanokban nyilvánult meg. Ruzsalka viszont soha nem tulajdonított különösebb jelentőséget az anyagi értékeknek.

De ő sem szokott hozzá ahhoz, hogy csak úgy, egyszerűen lemondjon valamiről. Belenézett Sztáлина barátnőjének szurokfekete szemébe, és azt mondta:

- Döntse el ő maga.
- Minek neked ez a vén fa...? – nevetett Sztáлина.
- Kíváncsiságból: ellenáll vagy sem.
- Úgy tűnik, barátnőm, te nagy játékos vagy!
- Mindannyian játékosok vagyunk ebben az életben!
- Pontosan így van. Fogj egy másikat!
- Miért, van fiatalabb?
- Van.
- Ki?
- Venyka, a fia.
- Ismerem, olyan se hús, se hal alak...

Sztáлина hallgatott, majd azt mondta:

– Hallgass ide, barátnőm. Én jól ismerem. Apja fia: ő is óvatos. Te egyedül élsz, vidám házavatót tartottunk nálad. Elviszem hozzád az ünnepekre. Például már pénteken. Szerény legyél, ne mutasd meg az igazi énedet. Eszedbe ne jusson az intellektusoddal vagy az eszeddel csillogni. Ne követelj semmit. Szerény vagy, önálló, mindent egyedül érsz el. Nem függsz senkitől. Egyszóval: illedelmes lány vagy. Vanykának komplexusai vannak. De az újdonság mindig vonzza. Annál is inkább, mivel rólad mindig hallani valamit. Már a komszomolos évektől kezdődően. Ha kételkedsz, úgy leitatjuk, hogy másnap nem fog emlékezni az előző napra sem. Úgy alakítsd, hogy ha csak egy estére is, de beléd szeressen. Aztán már minden úgy megy, ahogyan mi ketten akarjuk. Ha akarjuk, férjet csinálunk belőle, ha akarjuk, sürgősen menyasszonyt keresünk neki. Biztos, hogy ráharap. Azért legyen három nap tartalékban. Ott van a szombat, a szabadnapok és így tovább. Igyekezz teljesíteni minden szeszélyét. Nem kell sok idő – úgy tekered az ujjad köré, ahogy csak akarod. Gyorsan szülsz egyet, nem fontos, hogy kit. Természetesen jobb, ha a szerelmedtől. Ők, ezek a Venykák, utánanézhetsz, különböző iparágak – legyen az fa-, olaj- vagy gázipar – vezetőségeinek vagy igazgatótanácsainak az elnökei vagy a tagjai. Van nálunk elég iparág. A gyerekekre íratják valamelyik társaság részvényeit. Ezekből a részvényekből gondtalanul élhetsz egész hátralévő életedben. Nem leszel mindig viruló Ruzsalka. A jövődre is kell gondolni, barátnőm! Hallgass a tanácsomra, foglalkozz Venykával, amíg szabad, és szél jár a fejében ész helyett.

– Nekem ez nem kell – mondta Ruzsalka. – Ha majd kell, én magam keresek erre...

A mogorva Sztáлина Szergejevna sötét ruhában elég sokáig hallgatott, előre-hátra, fel-le űzte a gondolatait, aztán a maga sajátos stílusában, a szavakat elhúzva, talán minden idők és népek jól ismert apjának – akinek tiszteletére a saját nevét kapta – beszédmódját utánozva azt mondta:

– Az enyém már észrevehetően öregszik. Igyekszik a régi ösvényeken haladni, nem bízik a fiatalokban...

Sztáлина mogorván hallgatott, majd hozzátette:

– Hadd... dönt-sön... ő ma-ga.

Még azon az estén meg kell hozni a döntést.

Sztáлина Szergejevna különösebben nem nyugtalankodott. Pontosabban, biztos volt abban, hogy mi lesz az eredmény. Csak a vége felé kérte meg suttogva a barátnőjét: „Csak egyre

akarlak megkérni.” Beszélj, mondta Ruzsalka. És az megkérte: „Csak hagyd békén a mamuttemetőt.” „Nekem az nem kell. Ne nyugtalankodj, barátnőm!” – biztosította őt Ruzsalka.

Ruzsalka most a kormányzóra gondolt, akit hamarosan exséfnek fognak nevezni. Ő már gyanította a dolog lehetséges kimenetelét. De nem csak öreg barátnője idegeit akarta húzni, akit nem áttallott néha emlékeztetni az idő gyors folyására, hanem még egy saját dolgában is döntést akart.

Ruzsalka most teljes pompájában ragyogott. De felülmúlta őt Sztalina barátnője, aki korábban került a politikába és a vezetésbe. A mostani estet megelőzően jóval korábban, az ősznépi tulajdon privatizációjának előestéjén az egyik állami mamutvállalat vezetője, a saját szakterületének ígéretes mérnöke, Georgij Ivanovics Borogyin egyszer a városkörnyéki Fogadások Házában Sztalina Szergejevna mellett ébredt egy széles ágyon, aminek nagyobbik felét a hívatlan vendég foglalta el. A házigazda kisebb sokkot kapott. Azt gondolta magáról: Mákvirág! Most megvagy! Leitattak valamivel. Ilyen még nem fordult elő vele.

A széles ablak mögött a fehér hóban némán, mozdulatlanul álltak a fenyők és a cirbolyák. Különösen fájdalmas volt nézni a tiszta fehér havat, ami ezen az éjszakán esett. Tudatában még jobban felerősödött a hó fehérségének és az ő megfeketedett lelkének a kontrasztja. Elvezette tekintetét a fehér erdős ablaktól. Szeme sarkából meglátott egy tálcát az éjjelszekrényen. Szinte magától nyúlt oda a keze. Amikor megfogta a vodkás poharat, visszatért a humorérzéke, nem vesztette el teljesen, és hogy megbizonyosodjon a gyanújáról, megkérdezte:

- Én magam? Vagy segítettek?
- Segítettek, kedvesem, segítettek!
- Egy szegény egyetemi hallgató álma: ital, étel és ráadásként egy hölgyemény. Hát így segítettek! Kik: jóságos nénikék vagy jóságos bácsikák?

Sztalina Szergejevna monoton, halk hangján azt mondta:

- Ha illedelmes fiú leszel, Georgik, akkor még segítenek neked.
- Bizony-bizony, egész életemben ilyen segítségről álmodoztam...
- De ha engedetlenkedsz, eltörhetik a bordáidat. Vagy más ígéretesebb módszerhez folyamodnak.

A nő fél percig hallgatott, aztán helyesbített:

- Összetörsz.
- Ehhez nem kell sok ész – nevetett Georgij Ivanovics.
- De igenis kell hozzá – ellenkezett Sztalina Szergejevna.

Hallgattak. Aztán Sztalina Szergejevna lejjebb engedte a lepedő szélét a melléről, kissé kitakarta a hatalmas törzsének egy részét, és jól hallhatóan, ünnepélyes hangon kijelentette:

- Én tiszta nő vagyok.

Georgij Ivanovics nem tudta magát türtőztetni, és rosszindulatúan hozzátette:

- És tisztességes.

A nő gondolkodott egy percig, aztán nyugodt hangon ráhagyta:

- És tisztességes.

Hallgatott, majd hatásosan hozzátette:

- Nem mindenkinek adatik meg ez.
- Persze, csak a kiválasztottaknak! – nevetett Georgij Ivanovics.
- Helyesen gondolkodsz.

- Minek itt gondolkodni – ekkora tisztesség. – Jegyezte meg leplezetlen iróniával a partner.

Az idő felgyorsította a tempót. Felcsaptak, kavargtak a peresztrojka viharai. Az ország repült a szakadékba. Összeomlott a Szovjetunió. Összeomlott a gazdaság és a pénzügyi rendszer. Megbukott a hatalom. Csődöt mondott az államhatalmi és irányítási rendszer. Egyesek

az ország túléléséért harcoltak, mások – a nép ezt találó szóval prihvaticiónak⁹⁵ nevezte – elvittek mindent, ami állami vagy szövetkezeti tulajdonban volt. A saját zsebeikbe és a saját udvaraikba. Az ország tengerentúli ellenségei megünnepelték a győzelmet.

A privatizáció után, amikor a vihar elcsitult, Georgij Ivanovics szinte egyszemélyi tulajdonosa lett egy hatalmas társaságnak. Megőrizte a termelést, a berendezéseket és a dolgozókat. Bebizonyosodott – ahogyan ő maga tréfálkozott új karrierjének kezdetén –, hogy ő lett az ország legszírosabb lúdjaiknak egyike. Pöröly⁹⁶ nem ok nélkül nem sajnálta rá idejének egyetlen másodpercét sem. Mintha a szülőanyja lett volna.

Az idő repült. Minden simán ment. A legszírosabb lúd semmilyen problémát nem ismert. Minden ment, mint a karikacsapás. És azon kezdett gondolkodni: minek nekem ez az öregedő mama, minek nekem egy ismeretlen papa. Én is képes vagyok mindenre a saját eszemmel és tehetséggemmel. Magam, önállóan hozok minden döntést, hova kell menni, kinek és mennyit kell szállítani, kinél és mit kell felvásárolni, kivel kell barátkozni és kivel nem, hol és mit kell feldolgozni. Ezen csak gondolkodott. De nem így lett.

85.

Az Elmúlt Időből. Abban az időszakban a demokratizáció és a privatizáció napról napra gyorsuló tempóban folyt. Ekkor, a kor követelményeinek megfelelően elkezdődött a vezető megválasztása az új ciklusra. Sztalina Szergejevna már ott volt az új hatalomban, de a háttérben, második-harmadik szerepben. Ennek ellenére minden figurát maga állított fel. Georgij Társasága – az első számú pénzforrás. A többi óriásvállalat is befizette a saját járulékát. A többi apró részlet nem számított. De a választási eredmények még őt, Sztalinát, a sok mindent megért hivatalnokot is sokkolták. A Séf az egekben jár. Az ókori Egyiptomban nagy tiszteletnek számított, ha valakinek megengedték, hogy megcsókolja a fáraó sarujának a nyomát, most pedig még a mesebeli púpos lovacska sem tudsz elrepülni a Vezetőhöz. Csak most értékelte igazán Sztalina Szergejevna azt, aki kitalálta, hogy rövid pórázon kell tartani a médiát⁹⁷. Pontosabban nyomorúságos fejadagon. A média segítségével bármelyik politikus, bármelyik ember imázsa létrehozható. Megformálhatnak valakit vezérnek, a nép kedvencének. De csinálhatnak valakiből kalandort, az emberi nemnek gyűlöletes ellenséget. Mindent lehet. Csak ne sajnáld rá a pénzt! Minél bőkezűbben fizetsz a médiumoknak, annál ragyogóbb lesz rólad a kép, legyél te pozitív vagy negatív. Ha különösen bőkezű vagy, még az ellenzéki médiumok is, ha vannak ilyenek egyáltalán, közvetve neked kezdenek dolgozni. Ezek voltak a Szovjetunió összeomlása utáni első választások tanulságai.

A rendszer kezdett alakot öltetni, kezdett kialakulni.

Minden költségvetési kopejkának szigorú ellenőrzés alatt kell lennie. Ha ez a kopejka felrobban, akkor feltétlenül nyereséget kell hoznia. Enélkül nem működhet a modern gazdaság.

Kidolgozták a pénzmozgások új útjait. Georgij Ivanovics társasága 40%-ot kapott adókedvezmény formájában. Ez törvényesen jár neki. A termelés fejlesztésére. Ezekből naponta rubelmilliárdok halmozódnak fel. Nyomban megállapítottatott: Georgij Ivanovics ezermester, és nem politikus.

⁹⁵ A szójáték az orosz 'прихватывать' szóra asszociál. Jelentése: megszerez, megragad, ellop

⁹⁶ Az eredeti szövegben a 'Кувалда' szó szerepel, ami pörölyt, de tenyeres-talpas nőszemélyt, debellát is jelent. Sztalina Szergejevna mindkét jelentésében találó gúnyneve. (Somogyi László)

⁹⁷ Az eredeti szövegben az СМИ (Средство Массовой Информации= tömegtájékoztatási eszközök) szerepel.

A séma a következő. A többé-kevésbé tekintélyes társaságok a hatalom beleegyezésével a hatalom számlájára helyezik át a szponzori pénzeiket – azok hatékonyabb felhasználásának érdekében a legjelentősebb szociális-kulturális projektekre.

Az iparág vonzó befektetéssé vált. Csak úgy áramlottak oda a jelentős befektetési pénzek, természetesen Sztalina ellenőrzése alatt.

Közben Georgij Ivanovics társasága egyre nőtt, és hamarosan valódi birodalom lett belőle. Megjelentek a külföldi fiókok és leányvállalatok is. Elismert igazgatási szakember és vállalatvezető lett, a leggazdagabb és legsikeresebb emberek egyike, akiket újoroszoknak neveztek. Ő maga is energikus, tevékeny embernek érezte magát, aki az üzleten keresztül a politikában is képes saját játékot játszani. Ezzel a gondolattal indult üzleti útra a tengerentúlra, de otthon visszafelé sült el az első önálló lépése. Vállalatánál, a központi bázison létrejött egy alternatív szakszervezet, ami a kollektív szerződés felülvizsgálatát, a bérek emelését, a szociális garanciák biztosítását követelte a munkások számára. És még sok-sok egyéb pont is bekerült a vállalat vezetésének címzett követelések közé. A kollektíva kivonult a térre, nagygyűlésre, és azt követelte, hogy az első számú vezető nyilvánosan jelenjen meg a nép között. Az összes médium, szinte vezényszóra, minden szempontból elítélte, és csámcsogott rajta. Georgij Ivanovicsnak haza kellett térnie, hogy elsimítsa az első hatalmas konfliktust.

Igen-igen megdöbben. Magához hívatta a szakszervezet elnökét, és a munkatársaihoz, illetve a munkásokhoz mindig oly udvarias, taktikus és figyelmes Ivanovics – önmaga számára is váratlanul – durván és indulatosan megkérdezte:

– Paska, a lélekmelegítők és a halinacsizmák szétosztásán kívül mást is tudsz csinálni?

A szakszervezeti funkcionárius, Paska igazságtalanul megsértett arcot vágott, és kijavította:

– Rövid prémbundákat és magas szárú szörmecsizmákat osztunk...

– Egy kutya! – dühöngött Georgij Ivanovics. – Honnan került ide ez az alternatív szakszervezet? Talán te magad szülted? Vagy segített valaki létrehozni? Valld be!

A szakszervezeti funkcionárius rövid időre ellenállt. Végül remegő kézzel a mennyezet felé mutatott, és szinte suttogva dörmögte:

– Ott kell keresni a végét, Sztalinánál.

Georgij Ivanovics intett: mintha a szél fújta volna el a szakszervezeti vezetőt.

Sztalina Szergejevna következett. A nő széles mozdulattal szinte a háta mögé, talán Európa felé vagy valahova még távolabb, Európán túlra mutatott, és lustán azt mondta:

– Minden ott dől el. Figyelmeztettelek: légy szófogadó fiú!

Másnap az alternatív szakszervezetet mintha a föld nyelte volna el.

Helyes következtetésre jutott: ez az aljas némbor, finoman szólva, nem hagyja önállóan élni. Sőt, a leghatalmasabb társasági üzlet is az ő kontrollja alatt van. Minden pénzügyi mozgás egyetlen kézen keresztül történik. Jó ez, vagy rossz? Bizonyára, mint minden más dologban, ebben is voltak pluszok és mínuszok. Általában az ilyen merev sémák idővel megállítják a rendszer fejlődését. De csak ideiglenesen.

Az Elmúlt Életből. Sztalina Szergejevna majdnem befejezte annak a hite szerint saját irányítási és világuralmi rendszerének próbáját, ami a tőkeáramlások felhasználásának és az anyagi erőforrások szétosztásának művészetén alapult. A rendszert először helyi szinten dolgozták ki. Aztán szövetségi szinten. Közben kipróbálták nemzetközi szinten is. A költségvetési szférában egyetlen kopejkát sem lehetett felhasználni az ő tudta nélkül. Ugyanakkor soha semmilyen pénzügyi dokumentumot nem írt alá, és az anyagi eszközök közvetlen elosztásával sem foglalkozott. Ezen kívül a szponzori pénzeket – amik a befolyásos termelési vállalatokkal kötött megállapodások értelmében folytak be – is az ő teljes kontrollja alatt

használták fel. Látókörében voltak a hatalmas ipari projektekbe való beruházások is. Egy szóval a színpad mögött minden tőkeáramlás az ő keze között történt. Egyszer szűk körben mintegy véletlenül kiszaladt a száján egy mondat: lehet, hogy a pénz nem boldogít, de minden ajtót megnyit.

Sajátos káder-kiválasztási rendszere volt. A környezetében magas beosztású hivatalnokok, gyárosok, bankárok és más fontos emberek közeli rokonai, közeli barátai és barátnői dolgoztak. Továbbá férfi és női szeretők. Ha ezek nem tudtak vagy nem akartak dolgozni, akkor munkakötelezettséggel nem járó jól jövedelmező állást kaptak. Így mindig benne volt a dolgok sűrűjében. Tőlük gyorsabban befutott hozzá a szükséges információ, mint a világ titkosszolgálatának összes csatornáján. Egy szóval minden szférával összekötötte őt a saját fonala. Általában az avatatlan szemnek észrevétlenül. Elég meredeken kezdte a karrierjét. Készült egy nagy nemzetközi fórum. Meghívott minden érdekelt szolgálatot. Meghallgatott mindenkit, hogy halad a fórum előkészítése. Az ülés végén megállította a tekintetét az egyik szövetségi szolgálat vezetőjén, aki a rendezvény anyagi eszközeinek hiányosságára panaszkodott, és az ő szokásos modorában, kissé dadogva, a szóban minden hangot kiejtve, az ő monoton, színtelen hangján, fenyegetően, lassan azt mondta:

– Te- ne-játszd-el nekem-azt-a-pucér-seggű-vanykát. Ha-határidőre-nem-csinálsz-meg, én-a segged-húzom-a- fejedre-és-kiállítalak-a-térre. Köz-szemlére.

Az értekezlet ezennel véget ért.

A kérdések valamiért egy csapásra elfogytak.

Erős gúnynevet kapott – Pöröly. De nem mindenki merészelte ezt a nevet hangosan kiejteni. Ha valaki kegyvesztett lett, jobb, ha azonnal otthagy csapot-papot, és elutazik valahova, minél messzebb a várostól vagy az országtól. Mert nem lesz maradása.

Kétségtelen, hogy elhomályosítja majd a bolygó sok híres és legendás asszonyának dicsőségét. Kétségtelen, hogy az ő neve mellett megfakul Lady Hamilton, a vaslady, Margaret Thatcher, a még aktív Condoleezza Rice, Hillary Clinton és sok más, a világon kevésbé ismert nő neve. Azok a tőkések, akik az ő vagyonára – pontosabban arra, ami az ő érdekszférájába tartozik – vágynak, egyszerűen nyomtalanul eltűnhetnek.

Kétségtelen, hogy kevés ilyen asszonyt látott a világ.

Kétségtelen, hogy a nők irányítják a világot.

A háta mögött Pörölynek csúfolták. Ez mindent elárult, nem is volt szükség bővebb jellemzésre. Mindent megsemmisítő. Igaz, később néha még Emberevőnek is nevezték.

De a legszeleesebb körben Patrikejevna Liszának is hívhatták őt, mint a híres mesebeli szélhámost és hazudozót. A Patrikejevna szemmel láthatóan tetszett neki. Néhány év múlva a tengerentúlon jelentette a „Hogyan csináltam én hatalmat?” című könyvét, ami az év bestsellere lett. A címlapon szerepelt a szerző neve: Sztana Patrik. Ezen mód. Először Sztalina Szergejevna, aztán Sztana Patrik. Jól hangzik. Aztán a világsajtóban megjelent egy hatásos hirdetés:

Minden Olvasó emlékezik Sztana Patrik halhatatlan bestsellerére, a „Hogyan csináltam én hatalmat (Avagy annak példája, hogyan lehet a semmiből valamit csinálni)” című könyvére. Napjainkban készül Sztana Patrik új könyve, amit globálisabb problémának szentel – „Hogyan csinálom én a Világot. A siker titkai. A titok sikerei.”

Sztalina Szergejevna világszínvonalra lépett. De hazájában sokakat sokkolt az az általa is támogatott kijelentés, ami az USA államtitkárai, Condoleezza Rice és Madeleine Albright szájából hangzott el a világ közvéleménye számára: Oroszországnak állítólag nincsen joga ahhoz, hogy önállóan rendelkezzen a saját ásványkincseivel Szibériában, Északon. Ugyanis azok az egész világ tulajdonát képezik. Az érv elég meggyőzőnek tűnik: Oroszországban nincs magas színvonalú technológia ahhoz, hogy nagy hatékonysággal hasznosítsa a föld méhét. Ebben van szemernyi igazság, ismerik el egyes tudósok. Amott mélyebbre fúrnak, az olaj kinyerési aránya egy nagyságrenddel magasabb, a környezetvédelem sokkal jobb állapot-

ban van. A politológusok és a politikusok így okoskodtak: Sztalina egyszerűen be akar lépni a tengerentúli vezetők irányítási rendszerébe, hogy 180 fokkal megfordítsa az Egyesült Államok Oroszországgal kapcsolatos politikáját. Egyszer reggel az összes állam lakói felkelnek, megmosakodnak, megreggeliznek, elolvassák az újságokat, megnézik a kedvenc tévéműsorait, és szeretetre lobbannak az oroszok, illetve Oroszország, a nagyhatalom, a Szovjetunió jogutódja iránt, és azt fogják gondolni, hogy az élet a szükséges irányban halad. Így kell lennie, hogy komfortosan élhessünk a földön.

Lehet, hogy Sztalina Hillary Clinton alakjában ébredt azt követően, hogy az USA elnökévé választják, és azonnal hozzálát a „Hogyan csinálom én a Világot” projekthez. Természetesen a saját országa érdekében, ha megvilágosodik és önmagára talál. És olyanná teszem a világot, amilyennek látni szeretném: lelkesé, önzetlenné, igazságossá. Lehetséges, hogy addigra, ahogyan ezt Gradov megjósolta, már megérkeznek az oroszok a saját kézműves termékeikkel, a saját csillapíthatatlan energiájukkal és gazdag szellemi felkészültségükkel. Hiszen az orosz – fiatal nemzet, perspektivikus nemzet, a jövő nemzete. Minden előregedő nemzet intenzíven csökken, és eléri a közepes nemzet, majd a kis lélekszámú népek státusát. Ez a fiziológia törvénye, ez a természet törvénye, itt a legjobb akarattal sem tehetünk semmit. A túlélés érdekében minden amerikai férfi és amerikai nő – beleértve az ő legmegbízhatóbb védelmezőiket is más földrészeken – azt fogja tenni, amit az elnök mond, és lelkesen örvendezik az életnek. Az oroszok, pontosabban az oroszországiak, a volt szovjetek hátulról jöttek. Ki tudta volna ezt előre megjósolni? Látható, hogy még a CIA tudományosan képzett szakembereinek sem juthatott eszébe olyasmi, hogy a Szovjetuniót szétbomlasztva a saját – a világrendet irányító – rendszere alá helyez el egy időzített bombát. Bementek az erdőbe, de túl messzire. Olyan messze, hogy ott bolyongva jönnek majd rá, hogy vissza kell térniük oda, ahonnan jöttek.

87.

Az Elmúlt Életből. Ekkor, váratlanul, szinte az égből pottyant le Ruzsalka. Nem ok nélkül jelent meg. Tud egy titkot, egy bölcsességet, amire egyelőre senki sem gondolt, ugyanis a hatalom birtokosai a saját határtalan lehetőségeik és társadalmi helyzetük bűvöletében eufóriában éltek. Ruzsalka tudott egy titkot egy egyszerű dologról. A rendszer működött, de nem kifogástalanul. Nem minden ágában voltak megfelelő utódok. Sztalina rendben, nincs szükség utódra. Ruzsalka a hatodik érzékével érezte, hogy a nőknek nincs senkije. Nincsenek távoli vagy közeli rokonai. De a többiek? Georgij Ivanovicsnak nincs utódja. Összeomlik utána a cég. Az elnöknek sincs felkészült utódja. Szilárd alap és tapasztalt irányító nélkül minden tönkremegy, összeomlik. Nincsenek utódok. Ez probléma. Kire hagyják a rendszert? Kinek adjanak át mindent? A megszállott liberálisoknak? A ravaszkodó demokratáknak? Vagy az elgyengült kommunistáknak, akik önként adták át a hatalmat, mert a kritikus pillanatban nem tudtak vele mit kezdeni? Vagy véletlenül valamelyik kiöregedett generális fejére esik az alma, az meg majd időtlen időig eltöpreng azon, hogy mit is jelenthet ez az egész? Kinek? Ki méltó a hatalmas irányítási és tulajdonosi rendszerre, ki méltó az országra, amit ki lehet húzni a szakadékból, és nagyra lehet tenni a saját geopolitikai helyzetét, természeti kincsei és szellemi potenciálja folytán a világ civilizációjában. Senki sem gondol arra, hogy utódokat kell nevelni.

Ruzsalka nem ok nélkül jelent meg a városkörnyéki Fogadások Házában. Tudott az utódlás problémájáról. Ezzel kapcsolatban megvoltak a saját elképzelései. Volt jelöltje az utódlásra: mégpedig az ő elképzelése szerinti személy: egy művelt, tudományosan képzett, az irányítási munkában tapasztalt, elvhű és az egyszerű néppel is szilárd kapcsolatokkal bíró ember. Egyszóval, a népből való. Most reflektorfénybe kell állítani, hogy az elnök-séf látókörébe kerüljön. Akkor sokan gondolták úgy, hogy az elnök örök, pótolhatatlan, megismételhetetlen. Főként a közvetlen környezetében erősödött meg ez a gondolat, és ezt sugallták neki minden

lehetséges alkalommal. Ruszalka viszont kifinomult női érzékével elsőként érezte meg, hogy a kormányzó-séf dolgai meginogtak. Ennek egyrészt látható jelei voltak. Először elfásult, aztán megkövült, aztán szoborrá dermedt a hatalom évei alatt, egy szűk, mesterséges hivatali gubóban élt, gyakran nem adekvátan reagált a való életben történetekre. Igazából csak protokollfunkciókat látott el. Ünnepelesen megnyitott, útjára indított valamit; köszöntött, kísért, elbúcsúztatott valakit. Mindent a helyettesei csináltak. Tizenhatan voltak. Ők voltak a kurátorok a gazdaság összes ágazatában, a szociális szférában és a társadalmi életben. Olaj és gáz. Építőipar. Erdő. Hal. Közlekedés. Nemzetgazdaság. Pénzügyek. Káderek. Beruházások. Jogvédő szervezetek. Lakásügyi és kommunális szolgáltatások. Tömegtájékoztatási eszközök. Sport. Környezetvédelem. Adók és adókedvezmények. És még sok minden más. A helyettesek is begyepesedtek. Az egyszerű emberek nem juthatnak be hozzájuk. Mindig foglaltak voltak: gyűlések, tájékoztatók, apparátusi és más teendők. Ráadásul, mivel abban az időben nem volt tilos, mindegyiküknek megvolt a saját teljesen legális üzlete, általában abban a szférában, amelyet felügyelt. Ez is időt követelt. Már Nagy Katalin is megjegyezte a „Rendelet”-ében, hogy az ember sokkal jobban gondoskodik a saját dolgairól, mint a mások dolgairól. Valóban, a sajátunk mindig közelebb van hozzánk, mint az állami vagy az össznépi. Egy egyszerű halandó legfeljebb az asszisztensekig, tanácsadókig, titkárokig juthatott el. De ezek a felelőtlen hivatalnokok, még ha akartak volna, sem tudtak volna egyetlen komoly kérdést sem megoldani. Amikor leváltották az elnököt, az összes helyettese szétszaladt, hirtelen eltűntek. Szemmel láthatóan elhúztak a korábban előkészített jó meleg helyekre és vidékekre.

Ruszalka házigazdának érezte magát a városkörnyéki Fogadások Házában, ahova a rendezvények után, ahogy ez általában szokás, a séf meghívta a szűk munkatársi és baráti körét. Időnként a séf felé nyilazott habléányi szemével. Meg kell mondani, hogy a séfnek kiváló reputációja volt, életvitele a mára már elavult puritán viselkedésre emlékeztetett. Már ha ilyesmi egyáltalán szóba jöhetett azokban a zavaros időkben. Igyekezett minél ritkábban megjelenni a nem hivatalos fogadásokon és esteken. Egy pohár konyakkal üldögélt az asztalnál, amikor Ruszalka leült melléje. Néhány mondat után rögtön megértette, hogy az utódlás témája kellemetlen a séfnek, inkább a kádertartalékra terelte a szót úgy általában: a vezetői személyzet felkészítésével kapcsolatos dolgok nem fontosak, kompetens szakemberekre viszont mindig szüksége van, ezért ilyeneket ajánlhat neki. Ruszalka többször nem tért vissza közvetlenül erre a témára. Az est lírai részére váltott. Igen-igen öntelt volt, és mint nő ellenállhatatlannak tartotta magát. Mindenki csak ditirambusokat zengett róla, és bókokkal halmozta el. Gyengéden, nyílt tekintettel nézett a séfre. Koccintottak, és egymás egészségére emelték ajkukhoz a poharukat. Aztán a séf a saját karcsú pohárkáját az asztal legszélére állította. És – ahogyan máskor is tette – magas kristálytálpánál fogva lassan forgatni kezdte. Ez volt a szokása. És némán hallgatta Ruszalka csicssergését. Az emberek már szétszéledtek, ki a biliárdterembe, ki a bárba, ki a szobájába.

Ruszalka azt mondta:

– Ideje elutazni...

Nem fejezte be a mondatot.

A séf alapképesítése szerint közlekedésgépész szakember volt. Sokáig dolgozott különféle építkezéseken, beleértve a vasutat is. Kifinomult humorérzéke volt. De most, alkoholgőzösen nem a legszerencsésebben humorizált válaszként Ruszalka iránta való figyelmére, és azt mondta:

– Nincs megfelelő közlekedési eszközöm. Pusztá szóra nem fogadok el semmit. Mindent ellenőrzök...

– Talán egy gőzmozdonyt? – kérdezte nevetve a nő.

– Lehet, hogy egy traktort.

– Vagy talán egy buldózer?

– A buldózer is jó szolgálatot tenne.

A séf alig érzékelhető ravaszsággal a mosolyában nézett Ruszalkára. A nő úgy tett, mintha semmit sem konyítana a műszaki dolgokhoz, és azt sem érti, mire célzott a beszélgetőtársa. De egy pillanat múlva összeszedte magát, és hűvösen elhárította:

– Önnek csak a buldózer kanala kell, ön másra már képtelen, sajnálom...

Ekkor beszélgetőtársa elengedte a pohár vékony talpát, az leesett az asztalról, csörömpölve összetört a padlón, és szétfröcskölte a maradék konyakot. Mindketten lenéztek, és a kristályszilánkokat bámulták a lábuk alatt. Aztán a séf felemelte a fejét, és békülékenyen azt mondta:

– Rendben, menjünk máshová...

Ruszalka némám, könyökét elegánsan behajlítva az ajkához emelte a poharat, büszkén kinyújtotta a nyakát, mint egy hattyú, megfordult, és végigment a majdnem üres bankett-termen.

Akkor még senki sem tudta, hogy a kormányzó-séf napjai meg vannak számlálva, hogy hamarosan egy új, magas beosztást ajánlanak fel neki. Igaz, olyan lesz, mint egy hadsereg nélküli esküvői tábornok⁹⁸. A poszt magas, megtisztelő, de az életre és a politikára már nem lesz igazi hatása. A séf igyekezett megőrizni a biztonságos, de barátságos helyet és az új ciklusra is megbízást kapni. Ekkorra megváltozott a törvény, és az állást kinevezéssel töltötték be. De a kinevezők is emberek. A dolog tulajdonképpen csak apróság: az első részlet egymillió dollár. A környezetében ilyen pénzek csak Sztálinánál voltak. Mielőtt döntött volna, mindig tanácsot kért a legjobb barátjától, Krucsenijtől, akit minden hivatali intrikák bölcs szakértőjének tartottak. Krucsenij egyenesen és elég éles hangon azt mondta neki:

– Sztáлина, ne légy ostoba! Pénzzel mindenkinek kellesz, de pénz nélkül senkinek. Van valamid a pénzeden kívül?

És a nő öve alatti testrészére nézett.

Sztáлина elkapta a férfi pillantását, lebiggyesztette éles vonalú rúzsos ajkát, és sértődötten megjegyezte:

– Erre azért nem kellett volna célozni.

– Bocsánat, Sztalja, csak kicsúszott a számon. Ne haragudj rám, vén hülyére.

Krucsenij hamarosan, közvetlenül a vezető távozása után nyugdíjba küldték, és az egykor mindenható adminisztrátort már senki nem ismerte meg az utcán. Vagy csak úgy tettek, mintha nem ismerték volna meg, sietősen el is költözött valahova, egy korábban előkészített vacokba vagy fészekbe.

88.

A hatalmas exkormányzó-séfet megfosztották államhatalmi posztjától. Felelős diplomáciai munkára irányították. A délkelet-ázsiai nemzetközi ügyekkel foglalkozott. Mindenhova elkísérte őt Sztáлина Szergejevna, a legyőzhetetlen és hűséges Pöröly, felejthetetlen csúfnevén: Emberevő vagy Népnéző.

Aztán Sztáлина Szergejevna eltűnt a nemzetközi porondról. Sokan azt feltételezték, hogy talán átváltozott Condoleezza Rice-szá vagy Madeleine Albrighttá. A nanotechnológia és a hatalmas tudományos felfedezések századában ez is lehetséges. De hazájában még éveken keresztül tartotta magát az a vélemény, hogy egyetlen költségvetési rubel, egyetlen szponzori rubel, egyetlen befektetési rubel sem adja ki a lelkét Sztáлина tudta nélkül.

Néhány év múlva a Maestro naplementekor vagy inkább már szürkületkor Új-Mexikóban haladt a néptelen államközi úton Los Alamosba, az atomkutatások központja felé. Külföldön mindig autót bérelt, és egyedül utazott, hogy senkihez se kelljen alkalmazkodnia. Már

⁹⁸ Rendszerint nyugdíjas tábornok volt, akit a cári időkben a gazdag kereskedők hívtak meg az esküvőre, hogy emelje az esküvő fényét. (Somogyi László)

korábban beszerezte az autóutakhoz szükséges térképeket. Most is egyedül volt a kormánynál. És váratlanul, mintha a saját nevét hallotta volna: „Maestro”, „Matvej”. Valaki panaszosan szólított a nevén. Megállította az autót, letért az út szélére. Meglátott egy kicsi rothadó kaktuszt – az egyik oldala még ép volt, a másikat már belepte a penész. Megértette, hogy ebbe a kaktuszba költözött a hatalmas exkormányzó-séf lelke. Rekedt, halk hangon megkérdezte a Maestrót:

– Van innivalód?

– Inni vagy meginni való? – kérdezett vissza a Maestro, mert nem értette.

– Innivaló, víz.

A Maestro kinyitotta az autót, elővett egy félig teli félliteres üveg ivóvizet.

– Öntsd ide nekem, kérlek, a nagyobbik felét.

A Maestro odaöntötte.

Aztán az elnök azt mondta:

– Köszönöm, Matvej.

Majd hozzátette:

– Bocsáss meg nekem, Matvej. Én akadályoztam, én gáncsoltam a te állami és társadalmi tevékenységedet. Lélekben irigy és bosszúálló vagyok. Nem tudtam elviselni, ha valaki tehetségesebb, népszerűbb és jobb volt nálam. Ha valaki ferdén nézett rám – nem bocsátottam meg.

Az exelnök kifújta magát, mintha erőt gyűjtött volna, ami minden perccel fogyott, és azt mondta:

– Ráadásul benne voltál az államcsínyt vizsgáló bizottságában. Hozzáértél minden információhoz, bármelyik hivatalnok cselekedeteiről tudtál. Azt gondoltam, hogy rólam is kiáshatsz valamit. Mindannyian bűnösök vagyunk. Aki sokat tud, az mindig kényelmetlen, mindig kellemetlen a környezetének. Bűnös vagyok előtted és sok ember előtt. Bocsáss meg, ha tudsz.

A volt kormányzó-séf emlékeztette a Maestrót életének egy félig elfeledett fejezetére, amikor a Szovjetunóban 1991-ben megkísérelt államcsíny körülményeit és okait vizsgáló parlamenti bizottságban dolgozott. Váratlanul előjött azoknak a napoknak minden részlete. Felidéződött, amikor a Legfelsőbb Tanács augusztus végén elfogadott egy speciális törvényt. A Szovjetunóban végrehajtott államcsíny körülményeit és okait vizsgáló parlamenti bizottság létrehozásáról, felhatalmazásairól és hatásköreiről. A Maestrót is beválasztották ebbe a bizottságba, aminek az volt a feladata, hogy objektíven és pártatlanul vizsgáljon meg mindent, és nyújtson be egy külön jelentést. Akkor Matvej a nappalokat és az éjszakákat a KB épületkomplexumának tizedik lépcsőházában lévő helyiségekben töltötte az Óváros téren. Igyekezett megtalálni az igazságot az ország történetének legviharosabb hónapjaiban lejátszódott események pókhálójában. Felidéződött, hogy őt akkor legjobban a szövetségi központ, a köztársaságok és a régiók sok ismert és magas beosztású vezetőjének elvtelensége, méltatlan viselkedése hökkentette meg a legjobban. Egyébként elnéző volt az emberi gyengeségekkel és cselekedetekkel szemben. Extrém és kritikus szituációban, amikor életről és halálról van szó, mindenkinek jogában áll úgy fellépni, ahogyan szükségesnek tartja a saját morális és emberi szabályainak megfelelően. Ugyanakkor számba kell venni minden körülményt: egy dolog, ha a halál fenyeget valakit, és teljesen más, ha csak a beosztásából és a székéből távolítják el. Mindazonáltal mindig, minden időben tiszteletet váltott ki, ha az ember mindent a becsülete és a lelkiismerete szerint csinált, ha senkit sem árult el a saját haszna és karrierje érdekében. De azokban a napokban nem sokan léptek fel becsületük és lelkiismeretük szerint a népért, illetve az állam megőrzésének érdekében... Ez volt. De volt más is, amiről most hallgatott az exelnök. Arra a magas beosztásra volt egy másik jelölt is, N. N., az ő idősebb bajtársa a szolgálatban. N. N. elvhű, önzetlen államférfi, valódi kreatív vezető volt: egy-két lépéssel

mindig és mindenben előrébb járt, okos volt, és mindenki, aki ismerte őt, beleértve a Maestrót is, nagy tisztelettel viseltetett iránta.

Kegyetlen választás elé állították: vagy lemond a tisztségéről, vagy felszáll vele egy repülőgépre, de soha nem ér földet. Most, még a halálos ágyán sem akarta beismerni az exelnök, hogy milyen áron jutott ahhoz a székhöz, amiben dolgozott a peresztrojkás évek alatt, az ő végleges szoborrá dermedéséig. Lehet, hogy most lelkiismeret-furdalása támadt, és gyötörni kezdte kialakuló tudatát. Matvej lelkét egészen eddig tüskés húrok szurkálták a gondolattól, hogy N. N. tehetsége és adottságai nem hasznosulhattak a haza és a nép javára. Sajnálta, nagyon sajnálta. Már messze előrébb járhattak volna az Eljövendő Élet felé.

A volt séf várta a választ.

– Nincs harag a lelkemben – mondta közömbösen a Maestro. – Most már bocsásson meg az Isten.

– Remélem, hogy ő megbocsát nekem – mondta gyenge hangon a séf.

Hallgatott, aztán megkérdezte:

– Mit hallani az én Sztálinkámról?

– Semmi különös. Legutóbb a Langleybe⁹⁹ vezető út kereszteződésében látták Virginia államban. Nyolc mérföldre Washingtontól. Csak jár körbe-körbe a világon.

– Közismert irány. Sajnálom. Tönkreteszi magát.

Megérdemli, bezzeg ő hány embert tett tönkre, gondolta a Maestro. Bármelyik CIA-ügynöknek letöri a szarvát, lenyeli, félrenyelés, sőt tüszkölés nélkül. Az ám a vénasszony!

Kínos volt hallani a volt mindenható uralkodó szánalmas gügyögését. Azt gondolta: időben meg kell halni, hogy az ember ne legyen szánalmas. A Maestro menni készült.

Az exelnök észrevette ezt. Azt mondta:

– Egy-két nap múlva elszáll a lelkem. Már elő van készítve a fényűző koporsóm. Fényűző lesz a temetés, jelentéktelen könnyekkel.

A Maestro azt gondolta: ha infúziót kap, még két-három napig elhúzza. Igaz, mi értelme lenne? Muszáj meghosszabbítani a földi kínjait?

A Maestro némán biccentett a volt elnöknek, és elindult a néptelen államközi úton a Sziklás-hegység felé, Los Alamosba, Új-Mexikó államba.

89.

Amikor a Maestro a Szurikov Művészeti Főiskolán tanult, megismerkedett Izoldával, aki abban az évben a drámaszínház színpadán játszott a Malaja Bronnáján¹⁰⁰. És hogy közelebb legyen hozzá, beállt díszletmunkásnak ugyanebbe a színházba. Kettős vagy hármas érdeke fűződött hozzá – egyrészt: gyakrabban láthatta őt, másrészt: mellékkeresethez, amolyan ösztöndíj-kiegészítőhöz jutott, harmadrészt: megismerkedhetett a színpad vagy a karzat mögötti repertoárral. Ez kényelmes munka volt egy főiskolai hallgató számára. A színpad berendezése a következő előadásra ebéd után kezdődött, három óra körül. Plusz-mínusz egy-másfél óra. Attól függően, hogy milyen előadás került bemutatásra aznap este. A munka-kezdés mindig a főiskolai előadások utáni időre esett. A munka nem követelt különösebb jártasságot és tudást. Nagy teherliften hozták fel a kellékeket a pincéből, aztán felállították a színpadon. Az előadás után mindent lebontottak, és ugyanazzal a lifttel vitték vissza a pincébe, a raktárba. Igaz, néha éjjel körül ért véget a munka. Hol korábban, hol később. A munkavezető, Misa bácsi, egy eloroszosodott tatár, akit színpadgépésznek neveztek, mondta meg minden alkalommal, hogy másnap hány órákor kell munkába állni.

⁹⁹ Langleyben van a CIA központja. Langley említése Sztálinával kapcsolatban célzás a nő esetleges kötődésére. (Somogyi László)

¹⁰⁰ A Moszkvai Drámaszínház a Malaja Bronnaja (Kis Páncétkovács) utcában található.

Minden a főváros művészeti felsőoktatási intézményeinek egyetemi fórumán kezdődött. Ott ismerkedett meg a Maestro egy fiatal párral, az Irodalmi Főiskola két hallgatójával, Tányával és Lesával. Tánya verseket írt, Lesa prózát. Azután, némi idő elteltével Tánya szülei elutaztak Japánba. Az apja Japán-szakértő volt a Szovjetunió Kereskedelmi Minisztériumában. Tánya valamilyen alkalomból meghívta magához a Maestrót egy házibulira a Tveri utca 2. vagy 3. szám alá, nem messze a Szófia étteremtől, ami a Majakovszkij téren volt. Lesán kívül ott lesz a barátnő is, mondta. Úgyhogy ne zavartasd magad, Matvej, összesen négyen leszünk. Matvej minden nehézség nélkül megtalálta a házat és a bejáratot, becsengetett.

Tánya barátnőjét Izoldának hívták. Izolda Tutyik Szevasztopolból. Később kiderült, hogy szűk baráti körben családiasan csak Tatának becézték. Tata Tutyiknak. Szemrevaló, jó alakú lány volt, keskeny arccal, vékony ujjakkal, olyan vörössárga hajjal, akár a tűz lángja tiszta időben. Megismerkedtek. Izolda barátságosan mosolygott, mintha már régóta ismernék egymást. A Maestro egy kicsit zavarba jött, először látott közről színésznőt a titokzatos színházi világból. Egyébként Izolda közvetlenül és barátságosan viselkedett, így a Maestro zavara hamarosan elmúlt, és gyorsan beilleszkedett.

Az est nagyszerűen sikerült. Finom import bort ittak Tánya papájának a készletéből. Aztán Tánya verseket olvasott. A jólelkű és kissé flegmatikus Lesa dörmögött valamit az Irodalmi Főiskolán dülő örökös vitákról: ki költő, és ki nem. Ki író, és ki egyszerű grafomán. Például ki is Majakovszkij? Egyesek szemében nagy költő, másokéban egyszerű agitátor, és nem költő. Különböző viták a festészetről is folytak a kezdő művészek körében. Ki is Glazunov? Egyeseknek nem művész, csak egy egyszerű rajzoló. És itt van Konsztantyin Vasziljev – igen, ő egy óriás... Egyedül Izolda nem dicsőített és nem is tagadott ki senkit a művészvilágból. Némán hallgatott. Az est végén Tánya megkérte, hogy énekeljen valamit. Énekelt is néhány dalt. Elég széles repertoárja volt, annak ellenére, hogy ő drámai színész és nem esztrádművész volt. Erős és kellemes hanggal. Modern dalokat és népdalokat énekelt. Persze klasszikusokat, klasszikus románcokat is. Matvejvel szemben ült. Ő pedig hallgatta, és nézte, hogyan emelkedett és ereszkedett az alig észrevehetően domborodó melle, nézte törekény alakját, és azon csodálkozott, hogy honnan van benne ennyi erő és energia. Honnan ered ez az erő és energia? A tehetségből, az ének, a zene és a művészet iránti szeretetből?

Késő este, amikor már ideje volt szétszéledni, és Izolda is hazafelé készülődött, Tánya megkérdezte a Maestrót:

- Hazakíséred, Matvej? Mi Lesával itt maradunk.
- Természetesen – válaszolta röviden.

Lassan, sétálva mentek a metróhoz a Majakovszkij megállóba. Először szó nélkül haladtak. Csendes és elég meleg kora tavaszi este volt. A parkok fái már duzzadtak a rügyek. De Matvej most nem a tavasz illatait érezte, hanem Izolda – számára ismeretlen – parfümjének finom, izgató illatát szívta magába.

Végül azt mondta a Maestro:

- Önnek olyan egzotikus és szép neve van...
- Nem is olyan egzotikus – mondta a lány. – A szüleim szerelmesek voltak Izolda Izvickaja filmszínésznőbe. Az ő tiszteletére kaptam a nevemet. Igazából két nevem van: otthon csak Tatának hívtak. Tata Tutyiknak. Bizonyára az ismert színésznő neve is szerepet játszott valamilyen mértékben abban, hogy beleszerettem a színházba.
- Ismerem Izvickáját – mondta Matvej.
- Honnan?
- „A negyvenegyedik”¹⁰¹ az egyik kedvenc filmem. Bár az egy tragédia, amit fáj nézni.

¹⁰¹ Grigorij Cuhraj (1921–2001) ukrán (szovjet) filmrendező. A negyvenegyedik (1956) c. film polgárháborús történet a vörös mesterlövésznő (Izolda Izvickaja) és az őrizetére bízott fehértiszt tragikus szerelméről. Leghíresebb filmje a Ballada a katonáról (1959), amit az 1960-as cannes-i fesztiválon is díjaztak.

– Ó, igen a filmek, amikben ő szerepelt... Ezt Csupra rendezte.
– A tragédia megsebz a lelket, de ő kiválóan játszik benne. Pontosabban él a filmvászonon, mint az életben.

– Sajnálom, hogy olyan korán és tragikusan halt meg¹⁰²...

– Természetesen fájdalmas. Különösen, ha idő előtt távozik valaki az életből.

– Sok színész sorsa ez.

Hallgattak. Szótlanul mentek egy ideig. Aztán a lány megkérdezte:

– És ön hogy került a Szurikovkába¹⁰³, Matvej? Miért éppen ezt a felsőoktatási intézményt választotta?

A férfi elmosolyodott, és azt mondta:

– Valószínű, én is szerelemből. Nagy hatással volt rám Szurikov festménye, a „Menysikov Berezovóban”¹⁰⁴.

– Mivel bűvölte el ez a kép?

– Mivel? Ez is egy tragédia. Egy férfi komor és parancsoló arccal ül a zsúfolt házikóban a gyerekeivel. Egy minden kitüntetésétől, díjától megfosztott, megalázott, megtaposott száműzött. Miért? Neki is, mint minden élő embernek, volt mit a szemére hányni. Biztos bőven. De tetteiben a legfontosabb a Hazája iránt érzett hűség és szeretet volt. A saját országáért, Oroszországért bármelyik pillanatban képes volt feláldozni az életét. Úgy tűnik, ha valakiben kissé erősebb a hazaszeretet, az mindig féltékenységet, irigységet vált ki, és minden adandó alkalommal kivethetik az életből. Ez van... És még valami. Ennek a férfinak az arcán felfedeztem apám, nagyapám és keresztapám néhány arcvonását...

Egy ideig megint szótlanul mentek. Aztán beszélgettek erről-arról. Mindenféle jelentéktelen dologról. Elmondta, hogy Szevasztopolban nőtt fel. A híres Malahovi kurganon éltek. A papa katona, a mama tanárnő volt, a 19-es iskola igazgatónője, ahol ő is tanult. Az egész osztályban csak náluk volt otthon zongora. Játzott rajta, és énekelt. És majdnem az egész osztály járt hozzájuk, hogy meghallgassák, hogyan játszik és énekel. Mindenki meg volt róla győződve, hogy színésznő lesz belőle. Nagyjából így is lett.

Ekkorra Matvej Tolsztoj elbeszélései alapján már tudott valamit erről a legendás városról a Krímben. Azt gondolta, jó volna lefesteni a négyes számú bástyát, amelyiken a leendő író szolgált.

Amikor elbúcsúztak, Matvej azt mondta elváláskor:

– Szeretném megfesteni az ön portréját, Izolda.

– Igen? – csodálkozott.

– Mit szól hozzá?

– Hát, nincs akadálya – nevetett. – Engem még senki, ahogyan ön mondta, sem festett le.

– Tehát én leszek az első?

– Úgy néz ki, hogy igen – nevetett a lány.

– És mikor lehetséges?

– Amint lesz szabadidőm.

– Felhívhatom?

– Hívjon.

És a lány felírta neki a telefonszámát. Találkoznak kezdek. Így lett ő később színpadmunkás a színházban, a Malaja Bronnáján. Előtte is szerette a színházat. Az iskolában, a

¹⁰² Izolda Izvickaja (1932–1971) ismert színésznő egyesek szerint alkoholmérgezésben halt meg, mások szerint felakasztotta magát.

¹⁰³ V. I. Szurikov orosz festő (1848–1916) nevét viselő Moszkvai Állami Akadémiai Művészeti Főiskola

¹⁰⁴ Menysikov Péter cár kegyence volt. Péter halála után rövid időre ő vette át a hatalmat, de megbuktatták, és családostul Szibériába száműzték.

felsőbb osztályokban ő is játszott a gyermek- és felnőttelőadásokban. Egy kis faluban az iskolai művészeti csoport szolgáltatta a műsort minden nagy ünnepen. A tanévkezdés utáni első ünnep november hetediké, a nagy októberi szocialista forradalom évfordulója. Először van az ünnepi rész, majd a kötelező koncert. Aztán jön az újév, a szovjet hadsereg napja, március nyolcadika, május elseje – a munkásszolidaritás nemzetközi ünnepe. Nagybőgőn játszott az iskolai zenekarban. Itt pedig, hála Izoldának, teljesen belevetette magát a színházi életbe. A város térképe is a színházak alapján rögzült az emlékezetében. A Színház téren – a Kis és a Nagy Színház. A Puskin utcában a központtól indulva az TJuZ¹⁰⁵, vagyis az Ifjú Nézők Színháza, az Operettszínház, a Sztanyiszlavszkij Zenés Színház. A Csehov utcában – a Lenini Komszomol Színház. A Gorkij utcában – a Jermolova Színház és a Csajkovszkij Koncertterem. A Művész Színház keresztutcájában – a MHAT¹⁰⁶, vagyis a Moszkvai Akadémiai Művészszínház. A Herzen utcában – a Konzervatórium és a Majakovszkij Színház. Az Arbaton – a Vahtangov Színház. A Szadovoje körúton, pontosabban a Majakovszkij téren – a Kortárs Színház, a Szatíra Színház és az udvarban a Szatíra mögött – a Moszszovjet Színház¹⁰⁷. Még távolabb, a körúton, a Gorkij utcától jobbra – a Gogol Színház. És természetesen a Taganka téren – a Taganka Színház. Oh, igen, a Tveri körúton – a Puskin Színház. És ott, az udvaron, Herzen házában – az Irodalmi Főiskola, ahol a barátai tanultak: Tánya, Lesa és a remek – ahogyan ő tartotta – uráli prózaíró, Erik Butyin. Később Erik Butyin felfedeztetett vele még egy színházat – a Szovjet Hadsereg Színházát, a Kommuna téren.

Minden színháznak megvolt a maga bálványa. A szibériai Mihail Uljanov – a Vahtangovban. Vlagyimir Korenyev, a kétéltű ember – a Sztanyiszlavszkijban. Az irkutszki fivérek, a két Szolomin – a Kis Színházban. Tatjana Peltcer – a Szatíra Színházban. Tatjana Smiga – az Operett Színházban. Sztanyiszlav Ljubsin a „Pajzs és kard”-ból – a MHAT-ban. A Tagankában – Viszockij.

Matvej nem egyszerűen Izolda és a dramaturgia kedvéért járt a színházba. Minden színházban szerette volna meglátni a sajátost, a különöst, a semmi máshoz nem hasonlíthatót. Mindegyik színháznak szerette volna érezni a szellemét, a lelkét, a szívét. Aztán majd idővel, ha megérinti, mindezt megörökíteni színekkel vagy alig észrevehető vonásokkal, vízfestékkel vagy hegyes ceruzával.

Bizonyos idő elteltével Izolda pályázat útján bejutott a főként a fiatalok körében népszerű Kortárs Színházba, a Majakovszkij téren. Matvej törni kezdte a fejét, hogyan és kivel juthatna be ő is ebbe a színházba, hogy közelebb legyen Izoldához. De nem sikerült valóra váltani az elgondolását. Izoldával találkozott a CDRI¹⁰⁸-ben, vagyis a Művészeti Dolgozók Központi Házában, a Pusecsnaja utcában, a központban. Megnézték a nagyteremben a koncertprogramot, aztán megittak egy kávét a bárban. Ekkor Izolda belenézett a szemébe, szomorú tekintetét hosszasan rajta tartotta az arcán, és váratlanul, súlyos hangon azt mondta neki:

– Matvej, tudom, hogy te jó vagy, figyelmes, és komoly terveid vannak...

Matvej fülelni kezdett.

A lány folytatta a gondolatát:

– De én semmilyen minőségben sem vagyok hozzád való.

– Mit jelentsen ez?

– Azt akarom, hogy ne nagyon kötődj hozzám...

– Miért?

– Tudod miért vettek fel a Kortársba?

¹⁰⁵ TJuZ/ТЮЗ: Театр юного зрителя

¹⁰⁶ MHAT/MXAT: Московский Художественный Академический театр

¹⁰⁷ Moszszovjet/Моссовет/Московский Совет

¹⁰⁸ CDRI/ ЦДРИ: Центральный Дом работников искусств

– Tudom: tehetséges vagy – mondta magabiztosan.

– Hallgasd meg, hogyan történt a felvételi. Háromfordulós volt. Az első egészen egyszerű. Kiválogatták, hogy kit engednek egyáltalán indulni, és kit nem. A tehetségesek, a fiatalok, a szépek mind indulhattak. A második forduló már komolyabb volt, ott már rostáltak. Tapasztaltabb barátnőm azt tanácsolta: a második forduló előtt menj el a színház igazgatójához. Hogy ki az igazgató, te is tudod, mindenki tudja: egy népszerű és igen ismert színész. Elmentem hozzá. És átmentem a második fordulón. A harmadik forduló előtt újból elmentem hozzá. Kedvezően alakult a verseny, felvettek a színházba. De azután... hogy jó szerepet kapjak, a tehetség kevés, a szépség kevés, a fiatalság kevés – tetszeni kell a rendezőnek. És ismét el kellett menni valakihez. Hát, ilyen az élet...

Matvej sokáig hallgatott, majd megkérdezte:

– Enélkül nem lehet?

– Lehet.

– Akkor mi akadályoz?

– Lehet – ismételte meg. – Csak sokat kell várni. De az ember mindent és azonnal akar. Ismertséget, népszerűséget, sok-sok szerepet. Végül szerelmet. Annál is inkább, mert az idő repül. Elszalasztod az esélyt, aztán nehéz beérni, lehetetlen visszaszerezni, amit elszalasztottál.

A lány elhallgatott, aztán megismételte a gondolatát:

– A színházon és a mozin kívül nem büszkélkedhetek mással. Már próbáltam. Többször voltam férjnél. Öt férfi volt az életemben. De ne gondold rólam csak rosszat. Mindegyik férjemhez hű voltam. Egyszer, amikor az ismert fehéroroszországi dramaturgért, M.-ért rajongtam, és néha eljött hozzám, akkor, arra az időre elhagytam a férjemet. Aztán amikor elutazott a barátom, újból visszamentem hozzá. Végül közös megegyezéssel végleg elváltunk. A színházért hoztam ezeket az áldozatokat.

A színésznő újból elhallgatott, majd hozzátette:

– Ezért nem kell, hogy kötődj hozzám. Később nehezebb lesz elhagyni. Te jobb sorsot érdemelsz. Jobban legyen részed. Neked egy megbízható barátnő kell.

Matvej azt gondolta: miért ilyen őszinték és nyíltak hozzám mindig a nők? Legalább néha hazudnának. Akkor talán könnyebb volna tőlük elválni. De hangosan ezt mondta:

– Jó, hogy őszinte vagy...

– Jobb becsületesnek lenni.

– Azért maradhatunk barátok? – kérdezte Matvej.

– Barátok – igen – válaszolta. Barátok örökre.

Aztán szomorúan elmosolyodott.

Matvej is szomorú mosollyal válaszolt neki.

Izolda elérte, amit akart. Később, amikor a színésznő dicsőségének, népszerűségének a csúcsán volt, büszkeséggel tekintett rá a Maestro. Jó volt Izolda, jó kis boszorka. De akkor még nem tudta, hogy a sors még egyszer összehozza őt a nővel, amikor dicsősége megkopik, és sok mindent sajnál, amiről lekésett. A sors kegyetlen a becsvágyó emberekhez, akik a dicsőség csúcsán voltak. Különösen a színészekhez.

Azon az esten Matvejre váratlanul rátört az álomosság, és korán elaludt. Mintha arra ébredt volna, hogy kinyílt az ajtó, és egy Vándor lépett volna be a házba utazóruhában, akiben nyomban felismerte Ég Atyát. Aki Égi Vándor képében járja az ösvényeket-utakat, és aki Matvej bölcs, megfontolt, kissé szomorú nagyapjára emlékeztetett. A földi ösvényeken vándorló emberrel mindig mindenről egyenrangúan lehet beszélni.

Ég Atya átlépte a küszöböt, és ahogyan ez a Nagy Folyón szokásos, üdvözlés helyett azt mondta:

– Megjöttem.

Mire Matvej – szintén üdvözlés helyett – így válaszolt:

– Látom.

És rámutatott az elülső fal közepén lévő ülőalkalmatosságra, a messzi földről és égből érkezett vendégeknek járó tiszteletbeli helyre. Közben a nagyapjától örökölt fahéjszínű, a jobb oldalán fehér kamillavirággal díszített bögrében teával kínálta. Az Égi Vándor közelebb húzta magához a bögrét, és ráérősen szívta be a gőzölgő tea illatát, némán üldögélt egy darabig, majd azt mondta:

– Vizeken át, földeken át vándorolok, látom-hallom, hogy mire van szükségük az embereknek, és segítek nekik, amiben tudok.

– Értem – mondta Matvej.

– Én földi fiam, kell-e neked valami? Nem szenvedsz-e segítséget valamiben? Sohasem mondod, hogy mire van szükséged. Segíthetek neked...

– Igen, segítséget szenvedek. Szükségem van valamire.

– Mire?

– Adj még nekem, Ég Atya, néhány életet.

– Hány élet kell még neked?

Matvej a gondolataiba merült, hallgatott, aztán válaszolt:

– Sok-sok élet kell nekem. Kicsit később lehet, hogy pontosítom, hány életre lenne szükségem.

Matvej észrevette, hogy Ég Atyát szinte sokkolta a válasza: megdermedt, megfagyott, mintha a légzése is abbamaradt volna. Látszott, hogy ilyet még soha senki nem kért tőle. Kérhettek tőle egy életet, kettőt, örökkévalóságot, vagyis örök életet, de olyan sok életet, hogy azonnal nem is lehet megszámolni, ilyet még nem. Végül Ég Atya magához tért, és halkán ejtette ki:

– Nem vagy te...

És itt megállt.

Matvej megértette, hogy a Feljebbvaló mit akart mondani. Ezért kézfejét a homlokára tette, és jobbra-balra vezette, majd megint jobbra: megbizonyosodott róla, hogy nem lázas. Aztán ő is halkán válaszolt:

– Nem, egészséges vagyok...

Ekkor Ég Atya megkérdezte:

– Akkor mondd meg, miért kell neked ennyi élet?

Matvej így felelt:

– Volt a földön egy nagy háború, amit nagy honvédő háborúnak neveztek. Sok ártatlan gyermek és ártatlan ember pusztult el, halt meg idő előtt, akik nem élhették le a nekik rendelt földi napokat, éveket. Az én földi apám, Ivan Romanovics is volt ebben a háborúban. Nem tudta elfelejteni a következő képet: egy felszabadított belorusz faluban egy anyától sokáig nem tudták elvenni a halott csecsemőjét, akit a fasiszták öltek meg. Az anya kövé vált bánatában. Végül a század fiatalka ápolónője segített rajta: injekciót adott neki, altatót. Csak ez után vették el tőle a gyermek bomlásnak indult testecskéjét... Amikor apám erre az ártatlan, megölt gyermekre emlékezett, azt mondta: szerettem volna átadni neki a saját életemet, ha lehetett volna. Amikor apám eltávozott a másik világba, az ő gondolata bennem kezdett megerősödni. Gyakran gondoltam ezekre a gyerekekre, erre az igazságtalanságra. És most én szeretném odaadni nekik – ha volna nekem – a sok földi napomat és éjszakámat, a sok életemet. Ott, abban a háborúban sok fiatal katona halt meg, miközben a saját házát, a saját földjét védte. Ők is idő előtt pusztultak el a harcmezőn mindannyian. Az idő előtt és tragikusan meghaltak lelke az ég távoli sarkában, az égi katonai temetőben nyugszik. Mindannyian

előbb mentek el, minthogy letelt volna az idejük, leteltek volna az Éltető Anya¹⁰⁹ által, a te lányod által – aki a születéskor meghatározza minden ember földi életének hosszát – kimért napjaik és éveik. Nekik akarom adni a sok életemet, már ha volna sok életem. Kaphatnék tőled, kedves Ég Atya, sok-sok életet, hogy átadhassam ezeknek az embereknek?

Ég Atya elgondolkodott. Erősen törte a fejét. Gondolkodott, lehet, hogy három évig, három hónapig és három napig. Mintha emlékezetből lapozott volna egy vastagnál is vastagabb talmudot, ahol le van írva, hogy mit szabad és mit tilos tennie. Végül szomorúan válaszolt:

- Kaphatsz.
- És mikor? – kérdezte nyomban Matvej.
- Hát, nem mostanában – ingatta ősz fejét a Feljebbvaló.
- És miért nem?
- Mindenkit, akinek életet akarsz adni, név szerint kell szólítani...

Valóban nem lehet egyhamar kideríteni az összes nevet, gondolta Matvej. Be kell hozzá járni Oroszország minden nyugati területét és a Szovjetunió 1945-ös köztársaságait. Mennyi időt vesz ez igénybe? Senki sem tudja megmondani. De egy ilyen dolog érdekében minden erőt bele lehet adni. Ha nagyon akarjuk, minden lehetséges. Azt mondta az Ég Atyának:

- Ez teljesíthető.

Ég Atya még egy feltételt szabott:

- Azokat a településeket is meg kell nevezni, ahová a földi életükben érkeztek...

Igen, a települések száma kevesebb, mint a neveké, gondolta Matvej. Ez valamivel egyszerűbb, mint mindenkit név szerint azonosítani, bár ez is sok időt és erőt igényel. És azt mondta:

- Ez is teljesíthető.

Feljebbvaló elhallgatott, aztán ráérősen azt mondta:

– Van még egy dolog – nem lehet egy embernek azonnal átadni az összes életet. Nem megy. Mindig a következő nemzedékben lehet átadni az életet egy idő előtt eltávozott kisgyermeknek vagy embernek. Az első életet átadtuk az első nemzedéknek, a másodikat – a második nemzedéknek, a harmadikat – a harmadiknak. És így tovább...

Matvej elgondolkodott. Hány nemzedék kap egy-egy pótéletet például egymillió év alatt? Egy nemzedék – huszonöt év. Tehát egymillió évben az negyvenezer nemzedék. Tehát az negyvenezer élet. Nagyjából kiszámította: ha a Nap még ötmilliárd évig él, akkor néhány millió pótéletet lehet visszaadni az idő előtt eltávozott földlakóknak. Lesz elég idő arra, hogy sorjában visszaadják a le nem élt napokat azoknak a földlakóknak, gyerekeknek és katonáknak, akik igazságtalanul haltak meg a nagy honvédő háború alatt. Azt is megértette, mit kell tennie. A következő gondolatokat kell elküldenie az Ég Atya házába: én, Matvej odaadom Másenykának, nem, a teljes nevén Hatiny faluból való Máriának a saját második életemet. A következő küldemény: én, Matvej odaadom a Zatyisje faluból való Ivannak a harmadik életemet. És így tovább. Aztán ott, az égi mezőkön az Ég Atya segítői lefordítják, papírra vetik ezeket a gondolatokat, és a lapokat összefűzik egy vastag könyvvé. És nemzedékenként átlapozzák ezeket a könyveket, figyelemmel kísérik, hogy teljesült-e Ég Atya akarata, és elment-e a földre a fentről adatott új élet. Az idő előtt meghalt gyermekek, nők, férfiak, katonák részére.

A szünet után Matvej azt mondta az Ég Atyának:

- Rendben, egyetértek, legyen így...

¹⁰⁹ A hanti és manysi mitológiában Arany Kaltas (Szornyi Naj) dönt a gyermek megfogantatásáról, ő a szülő nők védelmezője, az anyaság istennője, ő dönt az újszülött életének hosszáról, ő védi a gyermek egészségét. (Lásd Nagy Katalin (2004): A profán-pogány Pieta, avagy a gyermekek anyja In: Uralisztikai Tanulmányok 14. Írások Szíj Enikő 60. születésnapjára. Szerk.: Csepregi Márta és Várady Eszter. Budapest. 282–295.)

Rövid szünet után Ég Atya megkérdezte Matvej:

– Van még mondandód a számomra?

– Van – válaszolta Matvej.

– Mondd, mi az!

– Sok országban jártam, ahol nem láttam éhezőket és hajléktalanokat – mondta Matvej. – A mi országunk gazdag, van mindene: olaj, gáz, erdő, édesvíz, van föld gabonának, fűnek, zöldségnek, gyümölcsnek. Mindenünk van az élethez, a nép mégis szegény: vannak éhezők és vannak hajléktalanok. Tudsz-e valamit tenni, te, Ég Atya, hogy ne legyenek éhezők és hajléktalanok az én országomban? A világon?

– Lehet valamit tenni, de nem azonnal és nem gyorsan – válaszolta Ég Atya.

– Miért nem lehet ezt gyorsan megcselekedni? – kérdezte némi csodálkozással Matvej. – De hiszen te meg tudod fordítani az ország vezetőjének az eszét úgy, hogy az a nép javára kezdjen dolgozni. Hogy igazságosan ossza szét az ország javait az emberek között, a lakosok között. Ez tényleg olyan sok munkát igényel?

– Nem, az ország vezetőjének az eszét meg tudom fordítani – válaszolta a Feljebbvaló. – De aztán, idővel elkezd visszafelé forogni az esze. És visszatér oda, ahonnan elindult...

Matvej vizuálisan maga elé képzelte a vezető eszét. Olyan, mint az ébresztőóra karja. Felhúzza a rugót, csörögni kezd az óra. A rugó forog, és a kar elfoglalja a kiindulási helyét. Ahonnan kezdte, oda tér vissza.

Ekkor Matvej feltette a következő kérdést:

– Nem lehetne a vezető eszét abban a helyzetben rögzíteni, amelyikben a népnek kell?

– Lehet, de ez sok napot igényel. A vezetőnek életbölcsséget kell szerezni. Életkorral járó bölcsséget. Akkor az esze is állhatatos, erős és igazságos lesz. A bölcsség a nép életkorával együtt érkezik meg hozzá. A te néped viszont még nagyon fiatal. A világ időfolyamában a fiatalkorban van. A változékony ész korában.

– Mennyi idő kell ahhoz, hogy kellő bölcsségre tegyen szert?

– Nem kevés időre van szükség. Természetesen nem egy emberöltőre. Egy, két-három emberöltő nem elegendő. Lehet, hogy évszázadokra lesz szükség. Száz évre, de lehet, hogy két-háromszáz évre...

– Soknak tűnik – mondta elnyújtva Matvej. – Nem lehetne, Ég Atya, valahogy felgyorsítani a bölcsség megszerzéséhez szükséges időt?

– Mindent lehet. Az időt fel lehet gyorsítani és le lehet lassítani. Mindez a nép kívánságától, a nép akaratától, a nép igyekezetétől függ.

– Igen, Ég Atya, most már értem... – mondta Matvej.

Miközben ezt mondta, elgondolkodott: persze nem egyszerű a Föld hétmilliárd lakójának megfordítani a gondolatait. De milyen módon lehetne felgyorsítani azt a folyamatot, hogy a nép gyorsabban akarjon szert tenni a bölcsségre? Milyen módon, milyen tettekkel, milyen ösztönzésekkel, milyen ígéretekkel? Íme, a kérdés, amire meg kell keresni a választ. Lehet, hogy ha eléri az Első Földet, ott megtalálja rá a magyarázatot, és megkapja a kívánt választ.

Egy ideje még egy kérdés kínozza Matvej, és ahogy múlt az idő, egyre jobban. Hol van most Ég Atya Követe, akit a két szemével látott gyermekkorában. Hol lehet az Égi Nő? Láthatja-e? Beszélhet-e vele, üdvözölheti-e fesztenül, ha találkozik vele? Hiszen később, ifjú éveiben és felnőtt életében is sajnálattal gondolt vissza arra, hogy akkor nem üdvözölte a titokzatos ismeretlen lányt. Mit válaszolt volna neki, milyen szavakat mondott volna neki?

Feljebbvaló érzekelte Matvej fel nem tett kérdését, és azt mondta:

– Kérdezz...

Matvejen váratlan izgalom lett úrrá, és megkérdezte:

– Hol van az Égi Követ, akit gyermekkoromban láttam a Nagy Folyónk mellékfolyóján?

Feljebbvaló elmosolyodott, némi szünetet tartott, aztán így szólt:

– Nem sokkal az után, hogy visszatért az Égbe, váratlanul visszakéredzkedett a Földre. Ilyesmi nem gyakran fordul elő, ilyesmi igen ritkán történik meg. Ismét újjászületett, és visszatért a Földre egy lány vagy asszony képében. És most az emberi szem számára látható vagy láthatatlan módon járkal a földön. Akinek megengedi, az látja őt, akinek nem, az nem látja. Lehet, hogy itt van valahol a közelben, de az is lehet, hogy földi mértékkel mérve valahol messze...

Ég Atya eme szavai alatt Matvej gondolata egy szempillantás alatt elrepült a tengerentúlra, oda, ahol a titokzatos, megfoghatatlan déli lány, Jenny élt. És meglátta a nő ujjainak kecses, és nem földi mód hosszú ujjperceit a jobb kezén.

A Feljebbvaló elhallgatott, aztán megkérdezte:

– Ha akarod, megnézem, hol van most.

– Nem, majd én magam járok utána – mondta Matvej. – Azt gondolom, tudom is, hogy hol van. Én magam fogom megtalálni és meglátni őt.

– Nem egyszerűen tért vissza a Földre – mondta a Feljebbvaló. – Kérdezd meg tőle, amit gyerekkorodban szerettél volna. Lehet, hogy idővel visszakívánczik az Égi Világba.

– Megkérdezem – sóhajtott megkönnyebbülten Matvej.

Némán üldögéltek még egy darabig. Aztán Ég Atya, ahogyan ez a Nagy Folyón szokás, azt mondta:

– Elmegyek.

– Menj! – mondta Matvej.

Azzal Ég Atya felállt, és kiment a házból. Nyomában a házigazda is átlépte a küszöböt, hogy kikísérje a vendéget, és a szokásoknak megfelelően visszaszerezze a saját házának szerencsáját. Ha valaki nem megy ki a házból, és nem kíséri ki a vendéget, az magával viszi az otthona szerencsáját. Ezt a hagyományt tiszteletben tartották a Nagy Folyó lakói.

A Feljebbvaló „öcsikéje”, a nyughatatlan, kártékony Sátán sem aludt ez idő alatt a földön. Segítői különféle terveket agyaltak ki annak a felhőnek az elbitorlására, amelyiken az Ég Atya háza áll. A terv elég egyszerű volt. Fogják a fúrógépet, és hozzá a fúrófejeket. Alulról lyukat fúrnak az égi felhőn. Olyan pontos számítással, hogy a fúró a ház belsejébe találjon, lehetőleg a padló távolabbi sarkában. A lyukba belehelyeznek egy csövet, amin altatógázt nyomtatnak a házba. Amikor a Feljebbvaló elalszik, lehet, hogy pipájával a kezében, el kell foglalni a felhőt házastul. Aztán elkábítani őt kábítószerrel, teletömni a zsebeit minél több csomaggal, és feladni a hátára a kábítószerrel teli hátizsákot, és ledobni a földre. Úgy kell kiszámítani, hogy annak az épületnek a bejáratánál essék le, amit a nép Kábszerügynek (kábitószer-ellenes ügyosztálynak) hív. Ég Atya ember képében fog megjelenni. Itt van nektek egy drogos, egy drogfutár a kábszerügyesek örömére. Természetesen letartóztatják, dutyiba zárják – javítani kell a statisztikai mutatókat. Mennyi idő telik el, amíg magához tér, aztán magához térve kiismerni magát a kábszerügyesekkel? Erre legkevesebb három év, három hónap és három nap megy rá. Később, természetesen, visszatér a felhőjére, és rendet teremt a házában meg a világban. De ez idő alatt a Sátán irányítja a világot nagyszámú segítőinek ördögi bandájával, akik előre örvendve a kontroll nélküli teljhatalomnak, már díszegyenruhát is rendeltek maguknak a hatásköröknek megfelelően – ki és mit felügyel. Örvendeztek a segédek: kezdődik a könnyelmű, vidám szabad élet!

Minden kész volt a művelethez. A fúrógép munkára kész. A fúrófejek a helyükön vannak. A gázpalackok is ott vannak. A hátizsák meg van tömve kábítószerrel. Megtörténtek az utolsó kontrollszámítások. A pillanatok percekre és másodpercekre vannak átszámítva. A legapróbb részletekig ki volt számolva, ki volt mérve minden. Mindenki – a legjelentősebbektől kezdve a kis fullajtár ördögfiókáig bezárólag – tudta, hogy mit kell tennie, ha akcióba lép a csapat. Egyelőre még nem kaptak jelet a gazdájuktól.

A Sátán faragatlan közeli segítői – elég heterogén, nagyhangú, feltűnő társaság – a jelre vártak. Egymással vitatkoztak, előre osztzkodtak a le sem lőtt medve bőréen. Az egyik huncut kis segéd, gúnynevéen Scsinok vagy Csinok vékony, remegő ajakkal, nyafogó hangon már megrendelte a tábornoki egyenruhát drága zöld posztóból: vállalom az adókat – ez a legjövedelmezőbb üzlet. A második így álmodozott: a legjövedelmezőbb dolog az illegális bordélyházak védelme, kérlek, itt együtt van a kellemes a hasznossal. A harmadik azt mondta: én az anyósomat fogom védeni. Elveszem az ország egyik nagy önellátó szubjektumát, és az egész üzletet átadom az anyósomnak, aztán telepumpálom költségvetési pénzekkel. Minden, ami a tettek volt, most a mienk lesz: személyes, saját, érinthetetlen. Akkor kezdődik csak az édes élet! A negyedik ellenkezett velük: én elviszem a Kábszerügyet, annál nincs jövedelmezőbb hely. Együttal jól megkínzom magát a Feljebbvalót az alagsori cellájában, amíg magához nem tér. A sátáni hordabeli barátai jót nevettek rajta, a negyedik: te ostoba, aztán ha magához tér a Feljebbvaló, olyan helyre küld majd téged, ahonnan nem találod meg a visszautat se az Alsó Világba, se a Középső Világba, se a Felső Világba.

A Sátán agytekervényei igen-igen egyszerűek, de most mégsem bizonyultak olyan egyszerűeknek. Kivárt. A megfelelő időt kell kiválasztani. Hogy a Feljebbvaló „bátyó” ne számítson rá abban az időben, és a nép se gyanítson semmit – azt gondolta, hogy a világon minden a régi szerint forog-pörög, minden az öreg síneken halad, a kitaposott utakon, ösvényeken.

A Sátán egyre csak várt. És csak akkor adta ki a tisztátalan megszálló a parancsot, amikor mindenki a katolikus karácsonyra figyelt, amikor az idősebbik Bush és felesége, Barbara – akiket, ki tudja miért, elsőként üdvözölt Gorbacsov telefonon az ünnep alkalmából, és értesítette őket, hogy lemondott a teljhatalmáról – is leült az ünnepi asztalhoz, és ajkához emelte a poharát. Az idő kereke visszafelé kezdett forogni. Dübörögni kezdett a fűrógép, forogtak a fűrófejek, a fűró mélyen belevágott a felhőbe. Egy pillanat múlva már áramlott is a fúraton fölfelé az altatógáz. És az égi ház Gazdája álomba merült.

Eltelt még néhány pillanat.

És a Sátán elfoglalta az Ég Atya házát.

A Sátán már a felhőn trónolt.

Az Ég Atya pedig hátizsákkal a hátán repült lefelé, a Kábszerügy elé.

A megbabonázott Gorbacsov rohant a tévéképernyőhöz.

Ez szerdán történt, az Ég Atya Fiának földi megjelenésétől számított 1991. év holdas decemberének 25. napján, ama nyirkos estén.

A Maestrónak hét világos napja és holdas éjszakája maradt. A nappalok és az éjszakák egyre hosszabbak, elnyújtottabbak, nyúlósabbak lettek. Nyúlósak, mint a sűrű tészta. Azt gondolta: érdekes, milyen lesz a hetedik nap. Napos, szürke vagy komor, borús? És hogyan kell számolni az utolsó napot? Hány óráig? Bizonyára 24 óráig kell számolni. Közönyösen azt gondolta: ha 24 óráig, akkor az utolsó napon lehet játszani a sorssal, a napot megelőzve egyik időzónából a másikba repülve. Ezeket az útvonalakat ismerte, ott mindenütt járt már. Például Párizsba repülni. Ott élni egy kicsit. Aztán a tengerentúlra, leszállni a montreali repülőtérre, a Mirabelen, onnan a sarkköri partvidék mentén Yellowknife-ba és Inuvikba, aztán Anchorage-ba Alaszkára. Onnan a Csukcsföldre, Anadirba. Így vég nélkül játszhat a sorssal. Értj utol, ha tudsz... Másik utat is lehet választani. Ez sokkal jobb lesz: elrepülni Washingtonba, onnan Dallasba, ott átszállással Amerika déli része felé. Hiszen ott van Jenny, a saját verseit felolvadó vagy inkább eléneklő, lágy, altatószerű, imaszerű énekbeszéddel előadó Jennifer. Lehet, hogy az ő szigete az a bizonyos titokzatos Első Föld. Ott tölti vele az utolsó földi napját. Ez sokkalta jobb. Ez lesz életének legjobb napja.

Már harmadik személyben gondolt magára, mint egy másik emberre, aki ott ment mellette az élet útjain-ösvényein. Most, álomba merülve, szinte félálomban egyszer csak meglátta sorsának végzetes számát. A könyvespolcon. A kedvenc könyvei között. Ő a számokat és még sok más dolgot a régi szokás szerint soha nem balról jobbra, hanem mindig fordítva, jobbról balra nézte. Íme, kedvenc írójának kötetei, az első kivételével: 4, 3, 2. Ezekből állt össze a 432 nap. Úgy tűnik, minden egyszerű. Nyugtalan és nehéz sorsának ez a 432 pillanata. És ekkor elnyomta az álom.

X. fejezet

91.

A Kis-Jugan folyón érni kezdett a zelnicemeggy. A falu asszonyai elindultak, hogy leszüreteljék ezt a fekete bogyót. Magukkal hívtak egy fiatal lányt is, aki néhányszor lemaradt az úton. Egyszer csak megjelent fölötte egy lovas fehér lovon. Azt mondja a lánynak:

- Na, kislány, tátsd ki a szád!
- Miért? – kérdezi az.
- Beledobok egy kövecskét.
- Hogy-hogy beledobod?
- Egyszerűen csak beledobom azt a kis követ.
- Ki vagy te?
- A ti Oltalmazótok, a Világügyelő Férfiú.

A lány kitátotta a száját. És a kövecske beleesett. Így tudta meg, hogy ő a Világügyelő Férfiú, a Feljebbvaló Isten fia, akit a nép csak Cár Öregnek vagy Kon-Ikinek nevez. Azt mondta a lánynak:

– Fiad születik. Nem úgy, ahogyan az emberek születnek, maga jön el. Tanyjának vagy Tonyjának hívd őt. Ő lesz az osztjások vezetője.

E szavak után a fehér lovas ember elrepült-elvágatott.

Így is lett. Valamennyi idő elteltével meg is született a lány fia. Tanyjának hívta, ahogyan az égi apja, Cár Öreg parancsolta. Nagyon gyorsan nőtt napról napra, hétről hétre, hónapról hónapra. Hamarosan érett férfivá lett, megnősült, vadászni járt. Erejét, alkatát tekintve igazi vitéz lett belőle: egyetlen ökle akkora volt, mint két felnőtt férfi ökle együttvéve. Nyila szabadon átrepülte az erdei tavat, és átvágta a kilencéves jávorszarvas szarvát, kopjája átrepült a nagy és a kis folyón, és hiba nélkül ledöntötte a gyors lábú vadszarvast. Nem sokkal később született egy öccse. A Kis-Jugan folyón élt, a Hosszú-Kurja vagy Hosszú-öböl nevű száraz-mederben. Addigra már minden osztják elismerte vezetőjének Tanyját, és cárjának tartotta. Szurgutban, a Nagy-Jugán és a Pim folyó mentén minden vadász adományozott neki valamit elismerése és tisztelete jeléül: ki mókust a vadászatról, kik sastollakat nyílnak.

Egyszer Tanyja vadászni ment az öccsével. Mire hazaértek, üres volt a falu. Sehol a felesége, sehol az édesanyjuk. Sehol senki. Kiderült, hogy egy idegen fegyveres kozák csapat támadt a falura, és fosztotta ki. Egyeseket megöltek, másokat rabságba hurcoltak. Tanyja háborúra készült a szülőfolyója, szülőföldje rablói ellen, akik hegyes végű sisakot hordtak a fejükön. Ezért hegyes fejűnek emlegették őket.

A Nagy-Juganon, Ugut település közelében van a Munkul-uri száraz holtág, ami mellett egy magas hegy emelkedik. Tanyja ezen a hegyen épített várat. A falakon apró, négyzetes lőréseket hagyott. Megüzente az idegeneknek: itt fogunk csatázni. Ám Tanyjának mindössze öt embere volt: ő maga, az öccse és még három harcos. Ennyiből állt a teljes hadsereg. De látszott, hogy ők félisteni származásúak voltak: nem fogott rajtuk a golyó, nem találta el őket a nyíl vagy a kopja.

Elkezdődött a csata. A sereg száz szablyát, száz szakállas puskát küldött Tanyja ellen. Az ellenséges harcos lö, de Tanyja egy fejszével eltakarja a lövést. A golyó vagy a kopja visszarepül a lövőhöz, és őt találja el. A hegyes fejűeknek akkoriban ilyen puskaik voltak: az egyiknek a vállára támasztják a fegyvert, a másik céloz, a harmadik begyűjti a töltetet. Ez idő alatt Tanyja egyetlen nyíllal keresztüllőtte az előtte és a mögötte lévőket. Így csatáztak, csatáztak, végül mindössze öt hódító maradt a hegyes fejű sisakosokból. A többieket lemészárolták. Ekkor Tanyja elengedte az utolsó ötöt, és azt parancsolta nekik:

– Menjetek vissza a gazdátokhoz, aki ideküldött benneteket. Mondjátok meg neki: ha tovább akar harcolni, akkor küldjön újabb sereget.

Az idegenek küldték is a csapatokat: száz, kétszáz, háromszáz hegyes fejű harcost. Tanyja harcolt velük, végül mindet levágta. Ki kell űzni a hódítókat a saját földről, ha azok kirabolják és megölik a népedet. Ő volt az egész osztjakság cárja és minden földijének védelmezője. Az igazságért és az igazságosságért harcolt, ezért az istenek segítettek neki.

Uralkodása alatt az idegen ország cárja elállt a harctól, és nem küldött több csapatot az osztják nép meghódítására.

A győzelem után Tanyja elment Riszokino faluba a Nagy-Juganon, ahol a lánytestvére lakott. Megebédelt nála, aztán a sógorától kért egy szarvasfogatot. És elment vele az Ob folyón át a Pim folyóhoz. Ott még nyugalom volt: odáig még nem jutottak el a Nagy Kő mögül jövő idegenek és a tatárok. A Juganon ment tovább. Útközben bevágásokkal jelölte meg a cirbolyafenyőkön a birtokhatárokat, azt mondta a helyi nemzetségek tagjainak: itt a Multanovok földjei vannak, mögöttük a Jarszomovokéi, ezek a birtokok pedig a Kajukovokéi maradnak. Azt mondják a történészek, hogy a mai napig megmaradtak ezek a Tanyja-féle határjelölések.

A Pimen másodszor nősült meg Tanyja. Az első felesége a Kis-Juganon halt meg a hódítók kezétől. De Tanyja nem sokáig élt a Pim folyónál.

Egyszer fogta a kardját, és azt mondta, hogy meghal. Azt mondta: megbüntetett engem az Isten. Amikor az idegen hadsereggel harcolt, három sorba rakta a szárazmederben az elpusztult harcosok fejét. Az egyik sorból hiányzott két fej. Ekkor levágta két kutyának a fejét, és odatette azokat a sorból hiányzó két fej helyére. Az Isten igazságosságból tiltja az ártatlan kutyák megölését. Az ártatlan kutya élete hasonlít az ember életéhez. Ezért büntette meg az Isten Tanyját. Azt mondta a feleségének: öt nap múlva gyere ki a síromhoz, és állj ott egy ideig. Ha egy bögöly repül ki a sírból, akkor ez azt jelenti, hogy a lelkem elment az Ég Atyához. Ezt követően ne gyertek többször a síromhoz, és ne tartsatok emléktorokat sem.

Meghalt. Ötödik nap kiment a felesége a sírjához. Amíg ott tartózkodott, egy bögöly repült ki a férje felső házána¹¹⁰ belsejéből. Tehát az Isten magához vette Tanyja vitéz lelkét. Ott vannak most, valahol egymás közelében, a mennyben.

Ettől kezdve a felesége és a rokonai nem jártak Tanyja sírjához emlékünnepekre. Feledésbe merült, hol temették el a legendás vezért. A mondák szerint amikor Tanyja vitéz halálának a híre eljutott az idegen cárhoz, az egy külön csapat katonát vezényelt oda, hogy vigyék el neki Tanyja vitéz fejét. Meg akart győződni róla, hogy a vezér meghalt, és újból kísérletet tehet az osztják földek meghódítására.

92.

Ezen az éjszakán a Maestrónak álmában megjelent az apja. Kísérteties szürke árnyékra hasonlított a holdfényben. Jön árkon-bokron keresztül. Lassan, méltóságteljesen szedi a lábát, mint életében. A Maestro megkérdezi:

– Mi kell neked, apám?

– Semmi sem kell, fiam.

– Az emlékünnepre elmegyek hozzád a vén fatuskóhoz az erdőben. Amint illik, elhozom egy fél liter vodka kisebbik felét, hozok nyárson sült csukaszeleteket és jó erős, cukros teát.

Az apja nagyon szerette életében az erős, friss, cukorral édesített teát. Amikor haldoklott, tréfálkozva azt mondta: ha emlékünnepre jöttök hozzám, el ne feledjétek megcukrozni a teát.

– Sok dolгодban szeretnék segíteni neked – mondta az apja. – De, amint látod, nem mindenben tudok. Árnyékká változtam. Nem tudok semmit tenni, nem tudom megállítani a gonosz embereket a valóságos életben, akik másoknak akarnak ártani.

¹¹⁰ Az osztjákoknál sír fölött nem sírhalom van, hanem egy alacsony deszkaházikó.

– Apám, magam is megbirkózom a dolgaimmel – mondta a Maestro. – Te csak ne nyugtalankodj ott! A legfontosabb, hogy jó emléket hagyjál magad után az emberekben. Nekem mindig jó érzés hallani, ha az emberek azt mondják egymásnak, hogy jó és igazságos ember voltál. Mostanában egyre kevesebb és kevesebb jó ember van a földön...

És éppen ezen a napon érkezett meg Roma.

Kinyitotta a nagy bőröndjét, papírokat húzott elő belőle, és elkezdte magyarázni:

– Megmutatom neked, hogy hol a pénzed.

– Miféle pénzem?

– Itt van mind a papírokban. Emlékszel, kértem tőled pénzt az induláshoz. Amikor honoráriumot kaptál Gradovtól a képedért.

– Rémlik valami.

– Minden ki van számolva. Egyik részét megkaphatod a bankban, a másik része a termelésben dolgozik.

– Nekem nem kell. Mit csináljak vele?

– Vegyél egy házat!

– Van házam.

– Vegyél egy új műtermet!

– Van műtermem.

– Vegyél egy szigetet a tengeren, vagy egy jachtot!

A Maestro elnevette magát:

– Annyi pénzem van?

– Nézd ezt a papírt – mondta Roma. – A pénzügyi szakértőim mindent pontosan kiszámítottak. Mennyi pénzt fektettél be te, és mennyit én. És mennyi nyereséget kaptunk.

A Maestro nézte a papírokat, szemöldöke felcsúszott a csodálkozástól, önkéntelenül megvakarta a tarkóját, és azt mondta:

– Ez nem valami tréfa?

– Miféle tréfa? – nevetett Roma. – Ez maga a valóság. Ami oda le van írva, az úgy is van.

Aztán ránézett Romára, és azt kérdezte:

– Akkor most én is majdnem olyan gazdag vagyok, mint te?

– Megközelítőleg, igen – erősítette meg Roma.

A Maestro kiegyenesedett, két kezével vakargatta a fejét, némán állt, gondolkodott egy keveset. Aztán azt mondta:

– Roma, add oda a pénzt a népnek!

– Hogyan?

– A tiszta lelkiismeret és az igazságosság értelmében.

– Ez nem olyan egyszerű, mint amilyennek neked tűnik.

– Roma, te okos vagy. Találd ki, hogyan lehet ezt megtenni. Létre lehetne hozni nemzeti vállalkozásokat. Vagy részvények formájában visszaadni. Vagy százalékokkal. Szóval valahogyan és valamivel.

– Rendben, meggondoljuk, hogy mit lehet tenni. A napokban eljön a volt parancsnokunk, Ivan Kirillovics. Mindenképpen kigondolunk valamit.

Erre a Maestro egy kicsit megnyugodott.

Az exügysz, a föderációs szintű exképviselő, az orosz elnök exmegbízottja, Szemjon Jarikov a sarkkőri városból, Sz.-ból nyugdíjba vonulva a soros jubileumát ünnepelte. Ragaszkodott hozzá, hogy a Maestro is feltétlenül elmenjen. Régen alakult ki közöttük a baráti kapcsolat, amikor együtt dolgoztak a Szovjetunió utolsó Legfelsőbb Tanácsában, majd Oroszország Legfelsőbb Tanácsában. A jubiláns nagyszabású ünnepséget rendezett. A bőséges lakoma után meghívta a közeli barátait a városkörnyéki birtokra, ami a folyó mögött

húzódott, és ahova motorcsónakon jutottak el, hogy folytassák az ünneplést. Ott dicsekedett a Maestrónak:

– Felkeltettem a ti egyik szépséges nebáncsvirágoknak a figyelmét.

– Miféle szépségét?

– Először hallgass meg. Aztán, ha hiszel nekem, elmondom.

– Megint füllentesz – kételkedett a Maestro, és mintha megpendültek volna benne a hazafias húrok, hozzátette: – A mieink nem mindenkit néznek meg.

– Az isten szerelmére, miért hazudnék? Oroszország képviselője voltam akkor. A Legfelsőbb Tanácsé. A Rosszija Szállóban laktam.

– Na-na...

– Ez a szépség felhívott a szállodában, és találkozót kért tőlem, kezdte a visszaemlékezést Jarikov. Szabadságolási szezon volt. Azt gondoltam: fel kell jutnia a repülőjáratra. Akkoriban jegymizéria volt, előzetes igénylés nélkül sehova sem lehetett elrepülni. Nekünk képviselői jegypénztárunk volt. Mindig minden járatra van foglalás. De, amint az később kiderült, volt hozzám még egy érdekes kérdése. Azt mondtam neki:

– Gyere, örülni fogok...

Ígényeltem neki belépőt. Várom a szobámban. A hűtőszekrényemben van vodka, konyak, pezsgő. És természetesen a mi északi sztroganyinánk – vagyis sózott, füstölt halunk és más egyéb. Elmentem az emeleti büfébe, és hoztam még mindenféle ennivalót.

Kopognak az ajtón. Kinyitom, ő jött meg. De nem egyedül, hanem a barátjával, aki, úgy tűnik, szintén üzlettel foglalkozott. Mint a legvendégszeretőbb házigazda beinvitálom őket:

– Fáradjatok be, kedves vendégek. Üljetek le, helyezétek magatokat kényelembe.

Bejöttek a szobába, leültek a kényelmes, puha fotelekbe. Elővettem a hűtőszekrényből az italokat, az asztalra tettem, és azt mondtam:

– Most, kedves vendégeim, megebédelünk, aztán megoldjuk a problémáitokat.

Asztalhoz ültünk. Én vodkát ittam a sztroganyinához. A szépség egy kis konyakot. A barátja is ivott valamit, talán bort vagy vodkát. Ülünk, beszélgetünk. Alapvetően csak fecsegünk erről-arról. Szóval mindenről. A peresztrojkáról, a politikáról. Gorbacsovról, Jelcinről. A demokratákról, a pártfunkcionáriusokról.

Látom, hogy szemezget velem. Jól néz ki. Az arcvonásaiban lehet vagy van is valami tündéri, valami vonzó. Az alakja is kifogástalan, van mit fogni rajta. Szóval, játszik velem. Kacérkodik. Azt gondolom róla, hogy ha most nem, akkor sohasem fogom... Hírből már ismertem őt, a ti érdekes lányotokat. Nálunk majdnem minden férfi, ha meghallgatod őket, már... Persze csak azok, akik a hatalomban voltak. A férfiak annyi ilyesmit pletykálnak részegen – undorító hallgatni... Azt gondoltam róla: ez alkalommal nem szabadulsz meg tőlem... Annál inkább sem, mivel ő maga kacérkodik velem, ő maga ingerel engem.

A barátja némán hallgatja a fecsegésünket. Időnként helyesel. Bekapcsolom neki a tévét, és azt mondom:

– Nézd, érdekes film!

A férfi belefeledkezett a tévénézésbe.

A film hamarosan véget ér. Utána hírösszefoglalók, friss hírek jönnek. Akkoriban mindenki nézte a híreket. Privatizáció, áttérés a piaci viszonyokra, a demokraták tömeggyűlései, a nacionalisták felvonulásai, a kommunisták gyűlései, fordulat a volt szocialista országokban, a szövetségi köztársaságokban és így tovább. Viharos, viharos idők járnak. Mindenki a televízió képernyője előtt ül. Minden órában történik valami új. Csak győzd megemészteni!

Ülünk, beszélgetünk. Aztán bizonyos idő elteltével kiderült jövetelének a fő célja. Bizonnyossá vált, hogy egy régiómbeli, minden hájjal megkent, kapzsi – ahogyan akkor emlegették őket – privatizátor érdekli őt. Elég egyszerű rendszer működött akkor, és működik ma is. Az ügylet törvényes, nem lehet belekötni, még a szúnyog sem köszörülheti rajta a torkát. Például egy helyi szintű vezető azt mondja a helyi önkormányzati vállalat vezetőjének: add el

valakinek az objektumot minimális, könyv szerinti áron – a valaki alatt természetesen az egyik megbízható emberét érti. A papírra ezt a kétszáz-háromszáz ezer rubeles ár kerül, ha az üzem kis vagy közepes szintű, és eladják. Az érv alapvetően mindig ugyanaz: a hatékony vezetés érdekében, amennyiben az állam nem lehet jó gazda. Bizonyos idő elteltével az önkormányzat most már piaci áron úgy húszmillió rubelért visszavásárolja az új tulajdonostól, természetesen a költségvetésből kapott pénzek terhére. A helyi önkormányzati szervek céljaira. Ezek lehetnek vállalatok, ingó és ingatlan vagyon, telepek, helyiségek és egyéb. A rendszer ugyanaz az önkormányzati és állami tulajdon esetében is. Egy bizonyos áron eladják, és egy másik, vagyis piaci áron visszavásárolják. A dokumentumok szintjén ez természetesen mindig meg van indokolva. Például, leegyszerűsítve így néz ki: eladtak egy kerítést. Az új tulajdonos az egyik oldalát újrifestette, vagy pótlásként felszögezett két új kerítéslécet. Tehát beruházta a saját pénzügyi eszközeit, így a papírok szerint valóban megváltozott az ára. E rendszer alapján kapiskálni kezdi az ember, hogy miért tudott hirtelen tulajdont szerezni külföldön az, aki utasítást adott az értékesítésre. De az ő aláírása nem szerepel sehol, semmiért nem lehet neki szemrehányást tenni. Egy testület döntött a megszerzésről és a visszavásárlásról. De közben tudjuk, hogy a saját fizetéséből nem tudna semmi olyat megszerezni, ami dollármilliókba kerül.

Az a privatizátor, akiről a beszélgetés most folyik, egy közepes szintű részvénytársaságot vezetett a helyi kormány jelentős tulajdonrészével, a többi részvény a dolgozók és természetesen a vezérigazgató tulajdonában volt. A cégnek évente költségvetési milliókat utaltak. A legutóbbi befizetés kilenc számjegyű volt. Azután a vezérigazgatónál egyszer csak megjelent az ellenőrző részvénycsomag – gyakorlatilag potom pénzért megvásárolta a saját munkásainak a részvényeit, aki nem adta önként, azt kényszerítette. Ezt követően a leleményes vállalkozó kivásárolta a helyi kormányzat részvényeit is, így ő lett a társaság egyszemélyi tulajdonosa. Addigra a kormányzati részvénycsomag már csak 25 % volt. Ekkor az ellenzéki sajtó nagy hűhót csapott: hová tűntek a költségvetési milliók? Számoljon el, a kollektíva elégedetlenkedni kezdett, a munkatársak és a dolgozók felháborodtak. Finoman szólva sok egyéb is volt a rovásán. Azokban a vad 90-es években minden problémát feszítővas és verőlegények segítségével oldott meg. Szóval bűncselekményt követtek el. De én, ügyész lévén falaztam neki, a tömegtájékoztatásban letiltottam a vele kapcsolatos összes publikációt. Eladta az üzletét, és amolyan tisztaként távozott külföldre, a távoli külföldre. Alapjában véve gyorsan harácsolta össze a tőkéjét, semmilyen eszköztől sem riadt vissza. Közelebb akart kerülni a Forbes-listához¹¹¹. Kettőnk kapcsolata megmaradt. Amikor Oroszországba jön, rendszerint elit szaunákba visz engem pihenni, lazítani. Időnként leitta magát a sárga földig. Egyszer, erősen ittas állapotban kitört belőlem: te kérkedsz a gazdagságoddal, pedig nem magad kerested meg, hanem a néptől lopkodtad össze a vagyonodat. Mire ő nevetni kezdett, és megkérdezte: na, és kinek a segítségével? Talán nem a tiédde, te korrump, emberbőrbe bújít farkas váll-lapokkal?! Alapjában véve kellemetlen, gonosz típus, igen primitív lélekkel. Akkor majdnem komolyan összevesztünk, majdnem össze is verekedtünk... Most pedig a szépségnek volt szüksége erre a privatizátorra, és természetesen a munkájáról való információra, hogy bevonhassa őt valamelyik projektjének finanszírozásába a kisemmizett nép javára. Pontosabban ösztönző erőre volt szükség, amivel kényszerítheti, hogy befektessen ebbe a vállalkozásba. A pénz a népé, a nép javára kell fialtatni, okoskodott a nő. Imponált nekem az álláspontja, szimpátiát váltott ki, és azt gondoltam, hogy mindenképpen segíték neki. De agyafúrt fickó vagyok, ilyen egyszerűen nem lehet kiszedni belőlem semmit.

Felhúztam a szemöldökömet, komoly képet vágtam, és azt mondtam:

- Nincs hozzá jogom: csak szolgálati célra adhatok információt.
- Minden információnak van ára, igaz? – kérdezte.

¹¹¹ A Forbes Magazin évenként állítja össze a világ milliárdosainak a listáját.

Elbizonytalanodtam, aztán ráhagytam:

– Alapjában véve, igen.

– És mi az ára?

– Ennek nincs ára – válaszolom.

Erre – legalábbis nekem úgy tűnt – még jobban elkezdett kacérkodni a testével és a szemével. Nyilaz velük rám, hol balra fordítja a fejét, és rám sandít. Hol jobbra fordítja a fejét, és megint rám sandít. Hol leengedi a fejét, és gyanakvóan alulról küldi felém titokzatos és jelentőségteljes pillantását. Hol egy hajtincsét dobja gépiesen, beidegződött mozdulattal a bal füle mögé, felém fordul, véletlenül megérinti a fülcimpáját. Hol a jobb füle mögé dobja a haját, és ugyanilyen akaratlan mozdulattal fordítja az én szememhez, miközben meztelen fülcimpáját simogatja. Hol felemeli a fejét fölfelé, és a magasból néz fennhéjázón, önhittén. Hol könnyedén keresztbe teszi a lábát, és a fekete nadrágjához szorosan simuló kerek térdeit fitogtatja, aztán elkezd simogatni. Érzékeltetvén, nézd, micsoda lábam van!

Beszélgettünk még egy kicsit erről-arról, aztán ravaszul rákacsintottam, a barátja felé biccentettem a fejemmel, és azt mondtam:

– Hadd nézze a tévét, mi meg menjünk, pusmogunk, elszívunk egy cigit, aztán elgondolkodunk azon, hogyan lehet neked segíteni a projektben. Menjünk ki, hogy ne zavarjuk a barátodat.

A nő ránézett a barátjára.

Az le sem vette a szemét a képernyőről, és nyugodtan azt mondta:

– Menjetek, pusmogjatok, én elüldögélek itt.

Mi ketten felálltunk, és kimentünk a szobából. Előreengedtem.

A folyosó végén kinyitottam a fürdőszoba ajtaját, és azt mondtam:

– Menj be!

Nyugodtan, különösebb csodálkozás nélkül ment be a fürdőszobába. Az ő fejében bizonyára az őt érdeklő információ járt, az enyémben viszont egészen más. Bementem utána, becsuktam az ajtót, és minden bevezető nélkül – még felém fordulni sem volt ideje – átöleltem, és egyre szorosabban és szorosabban szorítottam magamhoz...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Így szerelmeskedtünk, egyszerre megfeledkeztünk az időről.

Bizonyára nem kevés idő telt el. Aztán magam felé fordítottam. Nézem, nyitott szájjal kapkodja a levegőt, az ég felé forgatja a szemét, lassan pislog...

Úgy tűnik, nagyon jól estünk egymásnak.

Odasúgom neki:

– Kimegyek a barátunkhoz, te meg itt...

Azzal kimentem a fürdőszobából.

A barátja nyugodtan nézte a képernyőt, semmit sem kérdezett a barátnőjéről. Még az sem érdekelte, hol van. Amint azt később megértettem, a nő semmiben sem függött a barátja dolgaitól, mindig igyekezett független maradni. Alighanem a férfi is üzlettel foglalkozik, a nő pedig alkalmanként segített neki némely problémájának a megoldásában. A dolgok ilyen állása teljesen kielégítette a férfit. Tudott-e róla a nő, hogy a férfi a saját érdekében kihasználja az ő lehetőségeit? Lehet, hogy semmi ilyet nem gyanított. Egyszerűen minden dologban

egyensúlyt, kiegyensúlyozott kiindulópontot keresett. Lehet, hogy mindez kissé naivnak tűnik? ... Minden lehetséges a világon.

A nő hamarosan visszatért közénk, mintha semmi sem történt volna.

Asztalhoz ültünk, és még egyszer ittunk a reformokra. Aztán elmentek. Hát ilyen közelről megismerkedtem a ti érdekes hölgyetekkel, mondta Jarikov a barátjának. Egyébként, én mondom neked, hogy a mi lányaink jobbak, mint ő. Elevenebbek, vadabbak.

A Maestro azt mondta:

– Nem tudom, kiről beszélsz.

– Szerintem ott nálatok, Ruzsalkának hívják.

– Mostanában úgy élek, mint egy remete, kevés embert ismerek – mondta a Maestro. – Szerintem nálunk mindenki szerény.

– Lehet, hogy otthon szerény – ellenkezett Jarikov. – A peresztrojka idején érkezett ide, és egy kicsit elengedte magát. A saját szülőföldjén viszont szerény. Senki semmit nem látott, semmit nem tud.

– Várj, te csak kitalálsz az egészet – hitetlenkedett a Maestro. – Biztosan megsértett téged, és most mindenfélét kitalálsz róla.

Minden alapja megvolt, hogy kételkedjék a barátja őszinteségében. Az ő szűk körökben akkor, a peresztrojka időszakában Szemjon Jarikov hencegő, nagy pletykás és hazug ember hírében állott, fantasztikus képzelőerővel. Ennek ellenére szerették. Mindig a társaság lelke volt. Valakinek fel kell dobni az asztaltársaságot egy kis szellemeskedéssel.

94.

Eljött a nap, és Ivan Kirillovics elrepült Északra, a távoli Szibériába a fiatal barátjához, Romanhoz.

Sokáig repült a repülőgép. Az utazás legelején rosszul érezte magát. De álomba merült. Azt gondolta, hogy a hosszú úton kialussza magát, és minden elmúlik. Körülbelül kilenc órát kellett repülnie.

A repülőtéren metsző, nyirkos szél fújt.

Lába alatt latyakos kékesfekete hó.

Ivan Kirillovics a repülőtér előtti téren a legrendább külsejű, legrozogább egyhatos Zsigulit választotta, és megadta a címet, hova vigye. Bizonyára lázas vagyok, melegem van, gondolta, miközben beült az autóba. Nem jól érzem magam, ez most egyáltalán nem hiányzott.

Az autó elindult.

Ivan Kirillovics elbóbiskolt a városba vezető úton.

A ház mellett, amelyiknek a számát megadta, a sofőr megütögette a vállát. Kiszállt a kocsiból, bement a kapun, és a saját kulcsával kinyitotta az ajtót. A lakásban a nappaliban odament a díványhoz, lassan leereszkedett a ruganyos ülőhelyre. És nyomban álomba zuhant.

Félhomályban ébredt. Apró lángnyelvet látott: vagy gyertya vagy olajmécses lángját. Egy lány csupasz barna vállát és az arcára meg a vállára omló hosszú fekete haját látta. Nem imát hallott, nem is énekbeszédet és nem is éneket. A lány a tűz nyelve előtt ütemesen ringatózva ismeretlen nyelvjárásban nem is imádkozott, nem is siratott valakit, nem is énekelt. A hangok bölcsődalra hasonlítottak. Álomba ringatták. És súlyos szemhéját lezárva újból elmerült a meleg, egész testet beborító sötét és kellemes ürességben. Mintha anabiózisba esett volna.

Újból magához tért, ugyanattól az érthetetlen, de valami ősi nyelven szóló dallamtól. Most ehhez a dallamhoz társult az óceán vagy a tenger vagy valami nagy víz tompa, erőteljes, mély légzése. Lehet, hogy egy nagy tóé. A férfi szinte látta, amint a hullámok lassan és fokozatosan kifutnak a partra, ott kint megállnak egy-két pillanatra, aztán kedvetlenül visszagurulnak, mintha el akarnák mozdítani a zord, mogorva Észak örök jegét.

Nem tudta, mennyit aludt, meddig volt eszméletlen állapotban. Lehet, hogy mindössze néhány órát. Lehet, hogy néhány napot. Amikor kinyitotta a szemét, ugyanazt a képet látta. Ugyanazt a melódiát hallotta. A láng titokzatos nyelve. Az ének ritmusára titokzatosan ringatózó lány. Titokzatosan meztelen váll. És titokzatosan leomló, a sötét mélybe futó hosszú fekete haj. Hallgatta és nézte. Lassan ráeszmélt, hogy egy lány áll előtte a maga valóságában. Hogy hosszú haja az ő képzeletbeli ruhája. A férfi elevenen elképzelte magának, szinte a két szemével látta a lány testének vonalait, formáit. Meztelen váll, aztán lejjebb, mellének domború vonala. A derék vonala. Még lejjebb – ringatózó, lélegző, remegő, ruganyos combok. Nézte a lányt, többször végigvezette rajta a szemét tetőtől talpig. És érezte, hogy a teste akaratán kívül lassan megtelik férfierővel. Becsukta a szemét, de most vakon is látta a lányt. Hallgatta az énekét. És érezte magában a hatalmas hömpölygő hullámként felemelkedő, mindent átható férfierőt. Amikor ez a hullám felcsapott, és teljességgel betakarta őt, fogát csikorgatva hangosan és vontatottan felnyögött. Aztán a hullám lassan visszavonult, és ő ismét feloldódott a puha, ringató sötét ürességben.

És álmában megjelent Ljudmila Szergejevna a távoli ifjúkorból, már egy másik korból. Egyszer, amikor megérkezett a magánórára, rövid atlaszpongyolában találta a tanárnőt. Nem az asztalnál ült, mint máskor, hanem a fotelban, a fiúnak pedig a vele szemben lévő pamlagra mutatott. Amikor leült, és felemelte a fejét, meglátta, hogy pongyolájának alsó gombja kigombolódott. És ott a pongyola szétnyíló szárnyai között nem látta, csak érezte, hogy van egy sötét, göndör fészek. Nézte a nő derekát, és hevesen harcolt magával, hogy ne engedje lejjebb a szemét, és ne állítsa meg ezen a vonzó fészken. Nem volt ereje elszakítani a tekintetét. Mintha elvarázsolták volna, szeme odaszegeződött ehhez a titkos és tiltott helyhez. A tanárnő meglátván az odameredő tekintetet, hirtelen, a fiú számára teljesen váratlanul azt mondta:

– Gombold be...

Lassan odalépett hozzá, és lehajolt. De így kényelmetlen volt. Ekkor az egyik, majd a másik térdére ereszkedett. És szófogadatlan, remegő kezével kezdte begombolni a nő pongyoláját. De a pici gomb, mintha el lenne varázsolva, mindig kicsusszant a kezéből, sehogy sem akart bemenni a gomblyukba. Ujjai, mintha meggémberedtek volna, egyáltalán nem engedelmeskedtek neki.

Ekkor a nő két kezével átölelte a fejét, és magához szorította.

Ő pedig szívta magába testének illatát, és egy pillanatra elvesztette az eszméletét.

Aztán amikor magához tért, kitárta a karját, átölelte a nőt, és már ő is erősen, feszesen simult hozzá. Érezte a tenyere alatt, hogy milyen rugalmasan megfeszült a nő egész teste. És ő ismét elvesztette egy pillanatra az eszméletét. Amikor magához tért, érezte, hogy még jobban megfeszült a nő egész teste, aztán remegni kezdett, majd fokozatosan elernyed. Ekkor még erősebben szorította, és beléhatolt. Mindketten megfledkeztek mindenről – az időről is, a térről is.

Ezt követően állandóan csak a magánórákat várta.

Amikor megérkezett, minden alkalommal feltétlen figyelmet fordított arra, hogy mi van Ljudmila Szergejevna: ruha vagy pongyola. És ha pongyola volt rajta, akkor szemei maguktól néztek lefelé, hogy meggyőződjenek róla: ki vagy be van-e gombolva a legalsó gomb. Mágikussá lett számára ez a gomb.

De most, hogy teljesen felocsúdott, és magához tért a havas Északon a világ végén, nem a mágikus gombot látta, hanem a szörmefüggöny felhajtott nyílását, ami előtt ráérős beszédet folytattak a tűz narancsszínű lángnyelvei.

A tűznél egy nagymama ült ősi, szenttelen arccal, amit mintha kőből faragtak volna. Őszülő haja az északi zord hegyek szikláinak hosszú zuzmójára emlékeztetett. Szorosan összezárt fogai között vén, időtől megfeketedett pipát tartott, amiből kék füst gomolygott a szörmemennyezet felé. Magasan tartotta az állát, és merően nézett valahova a távolba, minden

hétköznapi földi dolog fölé, mintha az Éggel beszélgetne, és hallgatná halk hangját. Bizonyára ő a nagymama, a javasasszony, vélte Ivan Kirillovics, visszaemlékezve az Északon töltött helyőrségi szolgálatára.

Ivan Kirillovics a saját szörme fekhelyén enyhén megköszörülte a torkát jelezve, hogy felébredt, és halkán megkérdezte:

– Hol van a lány?

Fejét az ágyfüggöny ama sarkába irányította, ahol emlékezete szerint a titokzatos hosszú hajú, meztelen vállú lány ült. Sokat hallott az északi mágiáról, Észak sámánjairól, Észak népeiről. Elképzelte, hogy mit csinált a lány. Bizonyára sok neve van. Észak javasasszonyait az emberek általában körülírással emlegetik. A lányra mondhatták:

Fájdalmat elvágó.

Nyavalyát elűző.

Testet gyógyító.

Szívet nyugtató.

Lelket gyógyító.

Ivan Kirillovics kérdésre a nagymamának, az ősi arcú varázslónőnek még a szeme sem rebbent, mintha semmit sem hallott volna. Ült, és eregette a füstgomolyokat fölfelé, az Ég Atya hajléka felé. Aztán bizonyos idő elteltével lassan felemelte a jobb kezét, kivette szájából a pipát, rá sem nézett, és szigorúan azt mondta:

– Egészséges vagy.

Majd ismét pőfékelni kezdett a pipájával, felfelé nézett, valahova a férfi feje fölé.

– Eltelt valamennyi idő. Az asszony adott neki egy pohár gyógyító főzetet. Némán rámutatott: itt van, idd meg. Megitta. Fanyar, de kellemes íze volt a folyadéknak. Ivan Kirillovics feküdt egy darabig, aztán ismét elszenderedett.

– Így töltötte az időt.

– Hol álomban, hol ébren.

– Hol szenderegésben, hol ébren.

– Hol önkívületben, hol ébren.

– Tekintete előtt most egy másik kép van. Csukva tartja a szemét – a tűz, mellette a javasasszony nagymama a vén pipával.

– Az Ég felé szálló füst.

– A tűz halk beszéde.

– A nagy víz lélegzete.

– A szél tompa suttogása a szörmefal mögött.

– A férfi ismét rákérdezett a titokzatos lányra, aki a valóságban létezett, vagy lázálmban jelent meg neki ebben a beteg állapotában.

– Hol van a lány?

Most sem jött válasz. Nem is reménykedett a válaszban. Csak gépiesen kérdezte, vagy tán csak pusztá kíváncsiságból.

A nagymama kellő szünetet tartva kihúzta a szájából a pipát, szorongatta a jobb kezében, kitarotta, és jobb felé intett vele. A férfi ösztönösen megértette a jelzést. A félhomályban kitapogatta a ruháját, felöltözött, aztán kiment – ahogyan ő nevezte az északiak hajlékát – a szörmeházikóból.

95.

Elég erős szél fújt.

Lökésekkel támadt. Minden lökés után kifújta magát, akár egy élőlény, mintha a földet kémlelné. Azt fürkészte, hogy talpon maradt-e az ember. Nem esett-e el. Ha elesett, sikerült-e felállnia a földről. Nem szidja-e, nem átkozza-e utolsó szavaival az égi szél pajkos fiát.

De az ember ment tovább némán.

Abba az irányba, amerre a nagymama mutatta. Kiment a szakadékos meredek partra. Az erős szélben lent, közvetlenül a víz szélénél, a partra futó kékeszöld hullámok mellett haladt a hosszú szénfekete hajú lány, szinte úszott, ringatózott a habzó fehér turzáson. Először kelet felé haladt a part mentén. Gondolataiba merülve bandukolt, lassan, ráérősen. Lerakta az egyik lábát, várt egy pillanatot, aztán lerakta a másikat. Mintha nem egyszerűen csak ment volna, hanem bonyolult, titokzatos, az emberi elme számára felfoghatatlan írásjegyeket rajzolt volna a nedves kavicsra. Így ment, ment, nem állt meg, nem nézett semmire és senkire. Aztán, mintha valamilyen láthatatlan falba ütközött volna, megállt, könnyedén irányt váltott, és elindult nyugat felé. Aztán megint megállt, megint irányt váltott, és elindult kelet felé.

Északról, a Jeges-tenger felől egyre hömpölyögtek a hullámok.

A férfi fent, a meredek part szegélyén, követni kezdte a lányt. Ugyanabban a tempóban, mint ő. Ugyanazokkal a visszafordulásokkal, ugyanazokkal a mozgásokkal, ugyanabban a ritmusban. De nem tudatosan tett így, automatikusan. Mintha a lány egy láthatatlan cérnát kötött volna rá, és azzal mozgatta volna a lábát, a kezét, a fejét, egyszerűen az egész testét.

Hol keletre, hol nyugatra.

Kelet – nyugat.

Nyugat – kelet.

Zavarosan érezte, hogy mit csinál a lány. Mágikus rítussal húzta ki belőle a fájdalmat, a nyavalyát. Most lassan megszabadul mindettől. A lány most adja át ezt a fájdalmat, ezt a nyavalyát a hullámoknak, a szélnek, a nedves kavicsnak, keletnek és nyugatnak. És segítségül hívja a Napot, a Holdat, az Eget. Egyszerűen segítségül hívja a titokzatos, mágikus erőket. Lehet, hogy a kozmikus erőket. Bár a férfi nem volt különösebben istenfélő, most elgondolkodott, és magában így fohászzkodott:

„Uram, segíts neki!”

Elgondolkodva, magába mélyedve észre sem vette, hogy a lány eltűnt. Mintha az Égbe repült volna. Vagy egy partra hömpölygő kékeszöld hullámmá változott volna. Vagy szél-lökés formájában távozott volna a messzeségbe. Eltűnt, elveszett a szeme elől, feloldódott.

A férfi álldogált egy darabig, aztán visszament a szőrmeházikóba.

Gondolkodás nélkül, gépiesen megkérdezte a nagymamát:

– Velem tarthat ő egy életen át?

– A sírig? – kérdezte nyíltan a nagymama.

– Hát, nagyjából, ilyesmi...

– Kérdezd meg tőle magad – mondta a bölcs nagymama.

A nagymama ugyanabban a pózban ült, amilyenben akkor, amikor ő elment. Úgy látszott, egyetlen egyszer sem mozdult meg.

A férfi helyet foglalt a saját ágyán az ágyfüggöny mögött, és megkérdezte:

– Hol van Roma?

Hallgatott egy kicsit, aztán pontosította, ki iránt is érdeklődik:

– Hol van Roman Kirillovics?

Mint máskor, a nagymama most is hosszú szünetet tartott, aztán kihúzta szájából a pipát, és röviden válaszolt:

– Majd jön.

A férfi feltette a következő kérdést:

– Mikor?

A nagymama nem válaszolt. Úgy tűnt neki, hogy szemrehányóan ingatta a fejét. Mintha azt mondaná, minek tesz fel ostoba kérdéseket. Majd jön, amikor kell. Nem korábban, nem később.

A nagymama ismét megvitatta a gyógyító főzettel, és a férfi elaludt.

Amikor felébredt, a tűz közelében a puha szarvasbőrön meglátta Romant. Teáspoharat tartott a kezében. Az erős, forró italból könnyű, homályos gőz gyűrűzött fölfelé.

Roman látván, hogy a vendég felébredt, szélesen mosolygott, és megkérdezte:

– Hogy érzi magát, Ivan Kirillovics?

– Egészséges vagyok – válaszolta. – Ezt mondta a nagymama.

– Akkor egészséges is! Ő soha nem téved.

– Ki ő? – érdeklődött a vendég.

– Anna nagymama. A nagyanyám, a gyógyítóm. Mondhatni, ő a második anyám. Az én oltalmazóm...

– És ki az a varázslólány?

– Ő Mása, az unokája.

– Ő is gyógyító?

– Igen.

Ivan Kirillovics hallgatott, aztán megkérdezte:

– Mi bajom volt?

– Semmi komoly – mondta Roman.

– De valami azért volt?

– Általános kimerültség. Túlerheltség.

– Azt jelenti, hogy öregsünk – sóhajtott Ivan Kirillovics. – Ideje a nyugalomra gondolni.

– Egyikünk sem fiatalodik meg. A nyugalom pedig maga is megtalál minket.

– Szóval Mása gyógyított meg?

– Igen, Mása.

– Szóval Mása lehelt belém új erőt?

– Mása, Mása...

Roman elmesélhette volna, hogy Mása mágikus, minden nyavalyától meggyógyító tehetsége teljesen véletlenül derült ki. Anna nagymama megbetegedett, valamilyen gyógyíthatatlan betegség gyötörte, már a másvilágra készülődött. Azt gondolta, hogy ő már minden földi dolgát elvégezte – tudni kell az illendőséget. Az embernek méltósággal kell itt hagyni a Középső-Világot. Amikor elmondta az utolsó szavait, és a másik világba vezető ösvényre lépett, megjött Mása, és hosszú ének-síratóba, ima-síratóba fogott az eltávozni készülő nagymamáról. És Anna nagymama, ahogyan ezt később ő maga mesélte, hirtelen azt kezdte érezni, hogy a lelke és a teste megtelik életerővel, életenergiával. Megértette, hogy korai még itt hagynia a földi életet. Ezért a végtelen ösvény legeslegelején visszafordult az emberek Középső-Világába. Így tért vissza a földi életbe, és folytatja életét az emberek között.

Senki sem vállalja, hogy megmagyarázza a Mása-féle ének-ima mágikus erejét.

96.

Közben Ivan Kirillovics átköltözött a tűz mellé, a puha szőrmeszőnyegre Romannal, a fogadott fivérével szemben. És leült Matvej Maestro és Roman közé. Csak a tűz volt közöttük. De a tűz nem elválasztotta, hanem inkább egyesítette őket, összekötötte a szavaikat, a gondolataikat, és halk duruzsolásával kitöltötte a szüneteket, kimondta a kimondhatatlant.

Itt mindenről őszintén lehetett beszélni. Ezt mindannyian tudták. Egyetlen tanújuk a tűz. De a tűz a szövetségesük is volt a meleg szőrmeházikóban. Jelenleg kevés olyan hely van a világon, ahol avatatlan fülek és szemek nélkül lehet egymásra bízni a legtitkosabbat és legfontosabbat, a legfőbbet, amitől néha országok és népek sorsa függ, amitől a világ mozgása függ.

Néhány jelentéktelen mondat után Ivan Kirillovics rátért a lényegre. Azt mondta:

– A Papa beleegyezett.

– Mit mondott?

– Hogy kihúzzuk Oroszországot a szarból. Én az Urál vagyok, Roma Szibéria, a péterváriak pedig a Nyugat.

Lassan beszéltek, gondolkodva, szünetekkel.

Roman megkérdezte:

– És a család?

– A család megoszlott. Van, aki mellette van, van, aki ellene.

– Kik vannak többen?

– Természetesen az ellenzők.

– És a Papa?

– A Papa azt mondta: döntöttem. Kész.

– Menni fog?

– Menni.

Elhallgattak. Aztán Ivan Kirillovics megkérdezte:

– Te is kész vagy?

– Kész.

– Nem gondolod meg magad?

– Nem.

– Nem vallasz kudarcot?

– Nem hiszem. Bár van kockázat. Az iparban nincs fejlett technológia. A mezőgazdaságban van konkurencia, és nincs technológia. A társadalomban nincs egység. De a Maestro ecsete segíti az összefogást.

– Tudom, hogy nálad minden a sajátod. Saját védelem a földön, a levegőben, a vízen, a víz alatt. Mindenhol, mindenütt. Csak megbízható-e a tiéd?

– Az államénál megbízhatóbb. Az államnak nincsenek eszméi. Az állam nem ad normális fizetést a szolgálatért. Én pénzt fizetek. Már csak ezért is megbízhatóbb.

– És ha mégis kudarcot vallasz?

Roman elmosolyodott, és magabiztosan válaszolt:

– Az kizárt. Nálam háromszoros biztonságban van az irányítás. Ha velem valami történne, az utódom előveszi a titkos széfemből a dossziét, amiben minden le van írva, hogy mit kell tenni. Olyan ez, mint egy jó vezérkari tiszténél – mindent le kell írni, minden élethelyzetre. Az utódom folytatja azt a munkát, amit én nem tudok befejezni.

– És ha vele is történik valami? Akkor, remélem, az ő utódja veszi elő az ő titkos széfjéből a másik dossziét, hasonló cselekvési tervvel... Nagyon reménykedem ebben. Arra tanítom a saját gyerekeimet, hogy mindenekelőtt a jövőre gondoljanak, és ne csak a jelenre.

Ivan Kirillovics a tarkóját vakargatta. Hallgatott, aztán tovább érdeklődött:

– A következő, a harmadik utód részére is el van készítve egy dosszié?

– Nem, nem gondolom – mondta Roman. – Neki már nem lesz szüksége dossziéra. Akkor már nemcsak az ország, de az egész világ a pokolba repül. Darabokra törik a földgolyónk, és porrá változik.

– Ez nagyon sötét prognózis – mondta Ivan Kirillovics. – De alighanem ez van a legközelebb az igazsághoz.

– Ilyen az élet – felelte a beszélgetőtársa.

Elhallgattak. Mindenki a saját dolgára gondolt. Pontosabban a legfontosabbra, amiről a beszélgetés folyt. Azokra az utakra, amikkel ki lehet húzni az országot a mélyből. Roman a maga számára már régen eldöntötte, hogy mit fog tenni. A saját vállalataiban igazságosan szétosztja a részvényeket a dolgozóknak és az alkalmazottaknak, és ezek alapján fizeti majd ki a prémiumokat a bér mellé. Mindig azt tartotta, hogy minden dolgozónak van joga a nyereségrészesedéshez. Emellett két faktorra irányult különös figyelem: a munkaerő-piaci részvételi együtthatóra és a társadalmi jelentőségi együtthatóra. Az ember lehet szorgalmas, lelkiismeretes dolgozó, de ha a gyerekei narkósok lettek, akkor az ő szociális megbecsülése a

nullával egyenlő, vagy már átment mínuszba. A képletek egyszerűek, a számtan egyszerű, de a munka fáradságos. Mindazonáltal az ő szolgálatai már kiszámították, hogy mit és milyen sorrendben kell tenni. A dolgozók és az alkalmazottak három csoportra oszthatók. Az első csoportba tartoznak a kisgyermeket nevelő vagy a nagyobb gyermekeiket közép- és felsőfokú intézményekben taníttató családok. A másodikba a gyermektelen családok. A harmadikba azok, akik egyedülállók, de vannak eltartásra szoruló rokonaik. Az egész a családra épül. Emellett maradéktalanul számoltak azzal a körülménnyel, hogy a családfenntartó gondoskodik a család minden tagjáról, és megoldja a szociális problémáikat. Ha erős államot akarsz, erősítsd meg a családot! Ha egészséges és művelt nemzedéket akarsz a jövőben, erősítsd meg a családot. Ha meg akarod oldani a demográfiai problémákat, erősítsd meg a családot. Végül, ha meg akarod őrizni a népet, erősítsd meg a családot. Minden a család körül forog. A családi sejtén keresztül lehet megoldani a társadalom és az ország valamennyi nagy és kis problémáit. A lakosság többi csoportjaival, akik nem esnek a dolgozók kategóriájába, a vállalatok szociális szolgálatai foglalkoznak. Ilyen módon mindenki a saját cégének részvényesévé válik. A gazdája lesz. Ez azt jelenti, hogy érdekeltté válik a termelőmunkában. Magára dolgozik, és a családjára. Aki jól dolgozik, jól él. Úgy tűnik, minden érthető, minden egyszerű. Ilyen szilárdnak kell lennie a társadalmi és állami támogatásnak.

Elméletileg minden világos. De mindkét Kirillovics tudta, hogy ez kellemetlenséget okoz mindenekelőtt a hatalmas tulajdonosoknak, az összes oligarchának, az összes újjagzadnak. Az emberiség történetében kevesen voltak azok, akik önként adták át a saját tulajdonukat a népnek. A mi esetünkben ráadásul nem a munkával, hanem csalárd úton megszerzett tulajdont. Vagyis ami a népé. Mindenesetre, nem sok önként jelentkező várható. A Papa beleegyezett, és ez jó. Bár szóban, de beleegyezett. Hogy mi lesz, ha a tettekre kerül a sor, nem tudni. Ami a pétérváriakat illeti, még minden nagyon homályos...

Aztán Ivan Kirillovics megkérdezte:

- Nem félsz tőle, hogy az irkutszki fogoly¹¹² után küldenek?
- Nem fognak.
- Biztos vagy ebben?
- Igen, természetesen. Mert én nem pályázok semmire sem.

Mindketten tudták, hogy az irkutszki fogoly maga is bűnös – elvesztette a fejét. Mint Puskin meséjében a halászlőről meg az aranyhalról. A törött teknő mellett ült, aztán mindent megkapott, mint a szegény halász öreg felesége. De ez kevés volt. Aranyhallá akart változni, hogy ő parancsoljon a Tenger Úrnőjének. Holott lényegében már ő volt az aranyhal, mindenkit ő irányított. Az orosz dollármilliomosok listáján az első helyen szerepelt. Vagyona meghaladta a tizenöt milliárdot, és magabiztosan kúszott a hús felé. De ezt a pozícióját még a legfelsőbb hatalomban is meg akarta erősíteni minden, őt megillető jellemzőkkel és előjogokkal. Ezért kellett meglakolnia. A hatalom türelmének poharába ő maga töltötte az utolsó cseppet. Azzal, hogy amikor az USA-ba utazott, egy magánbeszélgetésen röviden és szabatosan fejezte ki magát: számunkra, vagyis az üzleti elit, más szóval az oligarchák számára az elnök semmilyen veszélyt nem jelent: akkor távolítjuk el, amikor akarjuk. Ez elégnek bizonyult ahhoz, hogy visszatérésekor egy nem annyira távoli helyen találja magát.

- Igen, egyetlen vezető sem tűri, ha valaki az ő helyére pályázik.
- Ezt tudom. Mindig azt a látszatot kell kelteni, hogy a vezető dönt mindenben, még akkor is, ha semmire sem alkalmas, és amire a legkevesebb befolyással sem bír.
- A hatalom tehetetlen és védtelen. Azt gondolja, hogy mindent tud, és mindent megtehet, valójában semmit sem tehet. Vakon teljesíti a nyugati és tengerentúli hódítók akaratát, és

¹¹² Utalás Mihail Hodorkovszkij olajmilliárdosra, a volt energetikai és üzemanyag-ipari miniszterre, Putyin politikai ellenfelére, akit az irkutszki repülőtéren letartóztattak, majd pénzmosásért és sikkasztásért elítéltek. Tíz évet töltött börtönben, 2013-ban elnöki kegyelmet kapott.

olyan döntéseket hoz, amelyeknek soha nem gondolja végig a következményeit. Ez rengeteg hibát eredményez. Hibák hibákra halmozódnak. Például nemzetközi köröztést adtak ki a londoni kereskedő ellen, az pedig a hazai bűnözők szórakoztatására Londonban az egész világ előtt nyugodtan gyalázza az összes rosszakaróját a hatalomban. Kész csoda.

– Hát igen, csoda az van elég.

– Még egy „csodalény”, ez a sportsapkás kopasz, aki nagy építőnek és építésznek gondolja magát. Mindent gyökeresen átalakított, felforgatott a városban az odatévedt befektetők kedvéért és a saját önző érdekei miatt. Közismert dolog: a romboláshoz nem kell nagy ész. A nép mindent megbocsátott volna neki: a történelmi és kulturális emlékek lebontását, a történelmi központ áttervezését, a terek, a templomok és sok minden más áttervezését, ha először a rábízott város polgáraitól gondoskodott volna, akik szeméttelpeken, föld alatti üregekben, pincékben laknak. Ha először a felügyelet nélkül hagyott gyermekekről, a narkós, az éhező és a hajléktalan gyerekekről gondoskodott volna... Egyébként a te barátod.

– Ők mindannyian a barátaim. Ideig-óráig.

– Igen, amíg a felső tízezerhez tartozol.

– Remélem, hamarosan egy másik osztályba lépek.

– Én is ebben reménykedem. A társadalom ma két osztályra szakadt: a nagyon gazdagok és a nagyon szegények, pontosabban a nyomorban élők osztályára. Vagy a szegénység és a nyomor határán balanszírozókra. Mindegy, nem nagy különbség van a félig éhezők és az éhezők között, a roncsstelepen élők vagy a hajléktalanok között. Sajnálom, hogy nincs középosztályunk.

– Kinek kellene egy középosztály?

– A hatalomnak ugyan nem.

– Független lenne a hatalomtól?

– Igen, függetlennek kell lennie.

– Ha független, ez azt jelenti, hogy nem vagy rosszul irányítható. Még sok probléma lehet velük.

– Természetesen, hivatalnoki szemmel problémát jelent majd a középosztály. A hatalom is egy hivatalnok. Aki nem tűri, hogy csökkenjen a szerepe.

– Ismét bezárult a kör, Ivan Kirillovics. Hivatalnok – hatalom – egy nem létező középosztály, vagy: a nép – és megint a hivatalnok.

– Látom – mondta szomorúan Ivan Kirillovics.

Ismét elhallgattak. De szavak nélkül is értették egymást. A középosztály kérdésében is. Tudták, hogy szükség van rá. És azt is, hogy a gyakorlatban nem lesz belőle semmi. Adhatnának az embereknek építési telkeket vagy művelhető földterületet. Van elég föld az országban. De más ingatlant is adhatnának nekik. Például lakást. A statisztikai adatok szerint van elég lakás az országban. De akkor az ember tulajdonossá válna, akinek van fizetése és mellékjövedelme is. A saját problémáit önállóan megoldó tulajdonos pedig kevésbé függ a hatalom hivatalnokától. Ezt pedig a hatalommal felruházott hivatalnok nem engedheti meg. A tulajdonos elleni harc lélektana a szovjet időktől kezdve rendkívül erős a hivatalnokban, és a mai napig megőrződött.

Hosszú szünet után Ivan Kirillovics megkérdezte:

– Mit fogsz csinálni később?

Roman elmosolyodott, és vidáman válaszolt:

– Megvalósítom a gyermekkori álmomat. Nevelő leszek. Egy gyermekotthon nevelője. Vagy tanára. Legrosszabb esetben az igazgatója. Nem, jobb, ha csak a nevelője leszek. Nem szeretnék adminisztrátor lenni.

Egyszer mesélt már Ivan Kirillovicsnak a gyermekkori álmairól. Amikor a gyermekotthonban igazságtalanul jártak el a nevelők, azt gondolta: ha én volnék a nevelő, egészen másként cselekedtem volna. Igazságosan. Amikor a tanároknak nem volt igazuk, azt gondolta:

ha én volnék a tanár, nem túrném a hazugságot. Amikor az igazgató bánt rosszul az emberekkel, azt gondolta: ha én volnék az igazgató, csak jót tennék az emberekkel. Aztán később, amikor már kikerült az otthonból, soha nem feledkezett meg erről. Az igazságosság vágya gyötörte őt egész életében. Hol alábbhagyott benne ez a vágy – amikor túlzottan lefoglalta a szolgálat vagy a munka. Hol felerősödött – amikor szabad perceiben elgondolkodott a saját földi létezéséről.

– Át is plasztikáztatod magad?

– Igen, ha szükség lesz rá.

– A nevedet is megváltoztatod?

– Igen, ha szükség lesz rá. Például Alekszej Nyikolajevicsre. Vagy fordítva: Nyikolaj Alekszejevicsre.

– A családi nevedet is megváltoztatod?

– Lehet. De lehet, hogy Romanov maradok. Jó pár Romanov van a világon.

– A mi életünkben minden lehetséges.

– Pontosan, minden.

Ismét elhallgattak. Aztán a fiatalabbik Kirillovics azt mondta:

Úgyhogy, Ivan Kirillovics, ha értesül a halálomról, ne higgye el. Eltemethetnek pompával és csinnadrattával, elbúcsúztathatnak hosszan és könnyezve. De ez nem azt jelenti, hogy meghaltam. Egy másik ember alakjában folytatom az életet. A mama csillapíthatatlan élet-szomjat plántált belém.

97.

Eszébe jutottak édesanyja utolsó napjai. A mama tényleg féktelen életvágyat plántált belé. Amikor oroszul kezdett tanulni, a tanárok azt javasolták neki, hogy csak jó könyveket olvasson. Jó irodalmat. Jó írókat. Alapvetően orosz klasszikusokat. És ő szorgalmasan olvasott. Nagyon szerette Bunyin¹¹³ prózáját. Bunyintól legjobban „A sötét sétányok” érintette meg a lelkét. Az elbeszéléseket mindig a „Hideg ősz”-szel kezdte. Emlékeznek: egy nemesi birtok. 1914. Az első világháború kezdete. A lány búcsúzik a frontra induló vőlegényétől.

A mamával már kívülről tudták az elbeszélés szövegét. De a mama legjobban maga szerette olvasni. Pontosabban minden alkalommal újból és újból átélte a búcsújelenetet, az elválás előtti utolsó estét. Eszébe jut a hösnő elbeszélése:

„Csendben üldögéltünk azon az esten, néha-néha váltottunk néhány jelentéktelen, túlzottan visszafogott szót, leplezván titkos gondolatainkat és érzéseinket. Apám színlelt könnyedséggel beszélt az őszi. Én odamentem az erkélyajtóhoz, és zsebkendőmmel megtörülgettem az üveget: a kertben, a fekete égbolton vakítóan ragyogtak a tiszta, fagyos csillagok.

...Anyám felállt, keresztet vetett leendő fiára, ő pedig az anyja, majd az apja kezéhez hajolt. Miután egyedül maradtunk, még üldögéltünk egy kicsit az ebédlőben: én pasziánszot rakosgattam, apám pedig némán járkált egyik sarokból a másikba, aztán megkérdezte:

– Akarsz egy kicsit sétálni?

Egyre nyomasztóbb érzés nehezedett a lelkemre, és egykedvűen válaszoltam:

– Jó...

Az előszobában öltözködés közben apám tovább töprengett valamin, és kedves mosollyal idézte Fet¹¹⁴ sorait:

«Milyen fagyos-hideg az ősz!

Vedd fel sálad és köpenyed...»

– Nincs köpenyem – mondtam. – Hogy folytatódik?

¹¹³ Ivan Bunyin (1870–1953) az első orosz Nobel-díjas prózaíró.

¹¹⁴ Afanaszij Fet (1820–1892) német származású orosz költő.

– Nem emlékszem. Talán így:

«Nézd, a fekete fenyők között
Mintha tűz nyelve ébredne...»

– Miféle tűznyelv?

Természetesen a felkelő hold fénye. Van valami falusias, őszi báj ezekben a versekben.
«Vedd fel sálad és köpenyed» Nagyanyáink, nagyapáink kora... Ó, Istenem, Istenem!

– Mi van veled?

– Semmi, kedvesem. Csak szomorú vagyok. Szomorú vagyok, és boldog. Nagyon-nagyon szeretlek...

Miután felöltöztünk, az ebédlőn keresztül kimentünk az erkélyre, és lesétáltunk a kertbe. Eleinte olyan sötét volt, hogy a kabátja ujjába kapaszkodtam. Aztán a világosodó égen kirajzolódtak a fekete ágak, amiket beborítottak az ásványszínnel ragyogó csillagok. Férjem megtorpant, visszafordult a ház felé:

– Nézd, milyen különösen, őszién fénylenek a ház ablakai. Ha életben maradok, örökké emlékezni fogok erre az estére...

Ránéztem, ő pedig átölelt a svájci pelerinemben. Félrehúztam arcomról a pehelykendőt, könnyedén odafordítottam a fejem, hogy megcsókoljon. Megcsókolt, és az arcomba nézett.

– Hogy ragyog a szemed! – mondta. – Nem fázol? Egészen télies a levegő. Ha megölnek, ugye nem felejtess el azonnal?”

Amikor a mamának rosszabb volt a közérzete, a fiát kérte meg, hogy olvassa fel a „Hideg Ősz”-t. És Roman könyv nélkül megtanulta az elbeszélést. Csak évek múlva értette meg, hogy miért szerette ennyire a mama ezt az elbeszélést. Alighanem az ő édesanyja is pontosan így kísért el az édesapját az utolsó feladatra. Most értette meg, hogy a mama az elbeszélést hallgatva elkísért az édesapját. Elkísért, elkészönt tőle, a végtelenségig elodázva az elkerülhetetlen elválás mindent átható, nehéz pillanatát.

– Igen, az elválás minden időben egyformán szomorú... – sóhajtott Ivan Kirillovics.

– Igen, szomorú és nehéz...

98.

Hallgattak. Némi szünet után Roman megkérdezte:

– Ön, Ivan Kirillovics érezte már magát valaha szörnyen?

– Persze.

– Mikor?

– Amikor eldob a szeretett nő... És a jelenlétedben mással...

– Bocsásson meg, nem akartam... – mondta Roman.

Mindketten szótlánul ültek, aztán Ivan Kirillovics azt mondta:

– Amikor összetapossák és elragadják a földedet.

– A Hazát, a szülőföldet?

– Így is mondhatjuk.

Ismét szünet. Aztán Roman azt mondta:

– Amikor a nő, akit imádtál, elkezd mások után járni... A te jelenlétedben.

Ismét szünet. Aztán Ivan Kirillovics tompán azt mondta:

– Túléled...

Majd hosszú szünet után hozzátette:

– Ezt is túléled...

Megint hosszú ideig hallgattak. Soha többet nem beszéltek a nőkről.

Aztán sokáig hallgattak, és üres pohárral a kezükben a tüzet bámulták. Ki-ki a saját dolgára gondolt. De lehet, hogy mindketten ugyanarra gondoltak. Lesz-e valami vagy sem abból, amit kigondoltak. Sikerül-e kihúzni az országot a szakadékból? Sikerül-e talpra állítani a népet? Sikerül-e jóllakatni minden éhezőt? Sikerül-e fedelet találni minden hajléktalannak és árvának?

Nem kerestek bűnösöket.

Nem kerestek választ a 'mi a teendő' kérdésre.

Tudták, mit kell tenni.

Tudták, hogyan kell tenni.

Lehet, hogy egy dologban kételkedtek: hagyják-e nekik megtenni? Erre a kérdésre senki sem tudta a választ.

Végül Roman törte meg a hallgatást. Azt mondta:

– Na, Ivan Kirillovics, pihenjen még egy keveset. Később eljövök önért. Aztán elrepülünk együtt.

– Jól van – bólintott a beszélgetőtárs.

Csend lett. A beköszöntött csendben Ivan Kirillovicsot meglepte az álom, és elszenderedett.

Amikor felébredt, Anna nagymamát látta a tűznél, szájában az elhagyhatatlan pipával. Úgy látszik, el sem mozdult onnan. Ugyanabban a pózban ült, minden hétköznapi dolog és jelen-ség fölé emelt, távolba meredő tekintettel.

Ivan Kirillovics érdeklődött:

– Hol van Roman?

Anna nagymama a maga megszokott stílusában, hosszú szünetet tartva kihúzta a szájából a pipát, és fölfelé mutatott vele, az ég felé. Azt jelenti, hogy elrepült a helikopterrel, értelmezte Ivan Kirillovics. Minden különösebb nehézség nélkül olvasott a mozdulataiból. Úgy tűnt neki, hogy a nagymama sokkal többet mond a jelekkel, és ez a jelnyelv sokkal jobban érthető, mintha szavakkal fejezné ki magát. Ha Roman egy víz alatti csónakon úszott volna el, bizonyára a föld mélye felé vezette volna a pipáját. Ha jachtba ült volna, akkor a keze jobbra mozdult volna, a meredek part irányába.

A második kérdését, hogy mikor jön meg Roman, Ivan Kirillovics már fel sem tette. Tudta, hogy úgysem kapna rá választ. De ez alkalommal, mintha csak kitalálta volna a gondolatát Anna nagymama, rövid mozdulattal mutatta, hogy az égi vasmadár elég hamar megjelenik.

Ivan Kirillovics maga is elcsodálkozott, hogy legbelül nem igazán örült az előtte álló utazásnak. Egyenesen elszomorította. Már megszokta nyugodt és kényelmes szőrméágyát, ahol a természet – a föld, a víz, a szél, az ég – elidegeníthetetlen részének érezte magát, ahol a világegyetem kicsi, de igen jelentős részévé lett. De ott, a szőrmeházikó bolyhos fala mögött a hiú, értelmetlen, könyörtelen világ várja. Ahol soha nem lehet kitalálni, mit tartogatnak ennek a zavaros, erkölcs nélküli, lélek nélküli, egységes hazafias eszme nélküli, a föld és az ember szeretete nélküli, egymás szeretete nélküli időnek gyorsan folyó pillanatai. Egyszóval, mit tartogat ez a zavaros, pokoli idő.

Jó volna tudni, hol esik el, gondolta. Puha, lágy füvet terítene oda, ruganyos mocsári mohát terítene oda, a zord északi föld fehér rénzuzmóját terítené oda.

99.

Tájékoztató jelentés

20... március 28.

13 óra 37 perc

Nyugat-Szibéria sarkköri partvidékén megszakadt a kapcsolat, és eltűnt a radarok képernyőjéről egy felül elhelyezett kiegészítő üzemanyagtartályokkal felszerelt új változatú Mi-8mtv típusú helikopter, közölte az ITAR-TASZSZ hírügynökség a Rendkívüli Helyzetek Minisztériumára hivatkozva. Az előzetes adatok szerint 8 ember tartózkodott a fedélzeten – öt utas és a háromfős személyzet. Sorsukról semmit sem tudni. Nincs megállapítva a kényszerleszállás és a lehetséges katasztrófa helye sem.

A baleset helyszínére repült Oroszország Rendkívüli Helyzetek Minisztériumának különleges csoportja a keresés lefolytatására és a Mi-8mtv eltűnési körülményeinek kivizsgálására.

A Maestro lassan ment be az új világ homályos purgatóriumába az Első Föld magas hegyfokán. Íme, itt van ő, az Első Föld, amit egész életében keresett. Íme, itt van ő, az Első Föld, aminek a tetején – ahogyan Jefrem öreg bizonygatta – az ember elnyerheti az isteni lelki erőt. Mindenkinek meg kell mutatni az ide, erre a magaslatra vezető utat. Csak itt megfordulva, a lelket és a testet megtisztítva lehet igazságosan irányítani a világot...

Kicsit megemelte a fejét, és ösztönös mozdulattal a feje alá tolt egy nedves nyírfaágat, így kényelmesebben, kellemesebben érezte magát. Egyszerre veszített el és talált meg valamit. Még a régi világ elmosódott neszeit és illatait érzékelte. Hallani vélte az ő személyes Oltalmazójának egébe vágató ló patáinak távoli visszhangját.

Basszus hangon zúgott a tűz a vaskályhában.

Bugyborékol a víz ugyanennek a kályhának az „ingében”.

Nyírfaágseprű leveleinek illata.

Gőzölgő cirbolya illata.

Szürkés-kék füst könnyű mellékíze.

Mindez a régi világból.

De most belépett egy másik, talán egy párhuzamos életbe. És tisztán érzékelte az új világ elragadó realitásait. Az új világban az Eljövendő Életbe vitték őt a gondolatai, és keresték a létezés ismeretlen örökkévalóságába vezető utakat.

Mintha maga is elszenderedett volna. Ekkor meglátta maga fölött az égben fehér lovon járó isteni Oltalmazóját. Aki a saját magasából egyetlen szót bocsátott le:

„Jennifer”.

Aztán a Maestrónak megjelent az igazlító déli lány, Jennifer. Az ő Jennyje, Ég Atya Követe, akire enyhe szomorúsággal emlékezett egész életében. És most kínzó fájdalommal vonzotta őt. Azt suttogetta: gyere, gyere el a szigetemre. Ez az a Föld, amit keresel... Integtetett neki, hívogatta, számított rá. Íme, itt van a te megváltásod és folytatásod. Kell, hogy legyen folytatás. Folytatás nélkül lehetetlen. Folytatás nélkül megáll az élet.

Jenniferhez, csak Jenniferhez, gondolta a férfi. És látta a régről ismert repülőtereket, Európa, repülés az óceán fölött, partvidék, leszállás, átszállás, aztán újból leszállás, légi-kikötő. Mindez olyan közelinek és otthoninak tűnt.

A férfit mindig elképesztette, hogy milyen méltóságteljesen érintette a földet a lány. Úgy lépdelt, mintha ő volna a Világ közepe, és körülötte forogna minden, vele kezdődne és vele végződne a Világegyetem. Vele kezdődne és vele végződne a Föld. Ő volt a tengely, ami a világi életet, a földi életet tartja.

Ő volt a Világegyetem támpontja.

Ő volt az élet harmonizáló kezdete.

A Maestrót az Oltalmazó Jenniferre tett célzása foglalkoztatta. El kell hozzá utazni. Arra gondolt, hogy az Oltalmazónak mindig igaza van: megmutatja, melyik ösvényen kell haladnia. És eszébe jutott, hogyan sietett a segítségére az Oltalmazó az Atlanti-óceán fölött, az izlandi Eyjafjallajökull vulkán kitörésének napjaiban, amikor repülőgépük az Azori-szigetekhez tartott kényszerleszállás miatt. Pontosabban hogyan segített a repülőgépnek eljutni a leszállópályáig. Úgy hozta a sors, hogy ott, a tengeren túl, az amerikai kontinensen van az ő megváltásának a helye. Milyen messze van, és milyen közel! Ott van a kedves Jennifer, valamint a többi jóságos és lélekben közeli barátja. Azt gondolta: úgy hozta az élet, hogy Jennifer az én megváltásom. Az egyetlen. Lehet, hogy az utolsó. Hiszen ő mindig hitt abban, hogy a földi utat együtt fejezik majd be, egymás mellett, ugyanazon a tenyérnyi földön. Elkezdett a lányra gondolni. Gondolatban az Oltalmazóval is szembeszállt: az egy másik kontinens, egy másik föld, messze van a szülőföldemtől, a folyóimtól, a szent helyeimtől, az őseim ösvényeitől. Erre az Oltalmazó nyomban válaszolt: A Föld a te házad. Te mindig, min-

denütt otthon vagy. És a Maestro azt gondolta: ez tényleg így van, ez igaz, ez az én házam; hiszen sok kontinensen, ahol sikerült megfordulnia, tényleg úgy érezte magát, mint otthon.

Most vele volt Jennifer. Egyik kezével átölelte a lány nyakát, a másikat a mellén tartotta, mintha szívének csendes hangját hallgatná.

Ha elmegyünk, az örökkévalóságba megyünk, gondolta. És mindig az örök örökkévalóságban leszünk. Az örök örökkévalóságban maradunk mindörökre. Tudta, hogy évmilliárdok múlva újból meg fog születni. Jennifer is. És bizonyára még sokszor fognak megszületni és eltávozni az életből. Mindez később lesz, a távoli jövőben...

És suttogni kezdte a fülébe, amit az emberiség és a bolygó jövőjéről tudott. A mi égi csillagunk egyszer megöregszik. Most az egészséges Nap sárga. Aztán megöregedvén vörösödni kezd. Megöregszik, és lassan haldokolni kezd, mondta. Ötmilliárd év múlva kialszik, és a Naprendszer kozmikus porrá alakul. Mivel a Nap vagy felrobban, vagy vörös törpévé változik, kicsit nagyobbá, mint a Föld, és nem lesz képes felmelegíteni a saját naprendszerét, továbbá a mellékbodyóit. A Nap a halála előtt kivörösödik a hatalmas hőségtől, meggyújtja bolygóinak egy részét, és kozmikus porrá változtatja őket. Azok a bolygók, amelyek nem égnek el, egy másik naprendszerbe kerülnek, mesélte a Maestro. Talán a Föld is. Évmilliárdok telnek majd el, és a kozmikus porból új bolygók keletkeznek. A mi testünk, pontosabban mi részecskéink pedig vízcseppé, virággá, levéllé, fűvé, tülevéllé alakulnak. Egyszóval, egy élő test élő részecskéjévé változunk. Aztán újabb sok-sok év elteltével ezekből a részecskékből ismét embereké leszünk, elmélkedett. Fontos, hogy mi mindig egymás közelében leszünk, hogy a mi részecskéink nem veszítik el egymást a kozmikus térben. De ha nagyon-nagyon szeretjük egymást, akkor sehogyan sem tudunk elválni a végtelen térben. Ez a fizika örök törvénye. Semmi sem tűnik el a világban nyomtalanul. És semmi nem keletkezik a semmiből a világon. Ebben van a mi örökkévalóságunk az életben. A mi örökkévalóságunk térben és időben.

Eddig a pillanatig Jennifer elérhetetlen, magasságos csillag maradt az ő számára. Olyan érinthetetlen csillag, amit nehéz volt elérni, mert túlságosan távol volt. De világított, nem hagyott nyugtot. Olyan ez, mint az elkésző Nap. Semmivel sem tudod elsötétíteni, semmivel sem tudod eltakarni, semmivel sem tudod megállítani, amíg maga le nem nyugszik. Megyünk az örökkévalóságba, ott fogunk élni, elmélkedett.

Szinte fizikailag is érezte, amint Jennifer hozzásimul egész barna testével. Megértette, hogy a lány fel akart oldódni benne. Ő is ugyanezt akarta: benne maradni. Hogy ők legyenek a földi élet eme pillanatának egyetlen kezdete, egyetlen folytatása és egyetlen vége. A férfi érezte, hogy a nő is feszesebben, erősebben simult hozzá, mintha tőle függött volna mindkettőjük és az egész világtérség kimenetele és megváltása. Úgy rémlett neki, hogy minél erősebben simult hozzá a nő, annál egyszerűbb és érthetőbb lett az élet eme pillanata. Minden megelevenedett előtte, és valósággá vált.

Jennifer hajának – mely az ő nyakát és arcát csiklandozza – illata.

A barna testének semmihez sem hasonlítható illata.

Ajkainak nedves tüze.

Kezének lágy érintése.

Ujjainak felmelegítő lángja.

Szempilláinak rezdülése.

És érzékelhetetlen légzése.

A két világ közötti határ a fölöttük lebegő gőznek vagy füstnek könnyű, kék köde volt. Átlépték ezt az akadályt, és lettek az élet eme pillanatának egyetlen kezdete, egyetlen folytatása és egyetlen vége. Bejutottak az örökkévalóságba. És számukra már nem létezett se idő, se tér. A Maestro megkapta, amit akart. Abban reménykedett, hogy Jennifer is azt kapta meg, amit akart.

A férfi a nemlét, a nemlétezés állapotába került.

Az idő haladt, örök folyóként folyt könnyörtelenül. Hogy mennyi idő telt el, nem tudta. De ennek most nem volt jelentősége. Aztán érezte a beköszöntő hideget. Lehet – ahogyan Valerij Pavlovics fizikus mondta –, hogy eltelt ötmilliárd év, a Napban pedig elfogyott a hélium- és a hidrogénkészlet, és a föld kezdett kihűlni. Érezte a hideg közeledését. Vártalanul azt gondolta: bizonyára Gorbacsovra is ilyen kozmikus hideg áramlott, amikor lemondott a Szovjetunió elnökének és a Szovjetunió Fegyveres Erői főparancsnokának hatalmáról. Hideg áradt az exelnökre 1991. december 25-én, szerdán, azon a nyirkos estén, amikor a lemondását követően elmozdult a televízió képernyőjétől. Később, az Óváros téren, amikor aláírta az utolsó dokumentumot, és két fekete tengerész-egyenruhás ezredes kíséretében átadta az atomböröndöt trónbitorló utódjának, Gorbacsovot hatalmába kerítette a hideg. Amikor az utód önelégült mosollyal felállt, kiment, és végigtrappolt a széles folyosón, az exelnököt rázta a hideg. És amikor az utód sok pudos léptei elhalkultak, a kihűlt Gorbacsov a pihenőszobában az asztalnál megivott egy kis pohár vodkát – szemmel láthatóan fel akart melegedni. És az arcán végigfutott egy könnycsepp. A Szovjetunió összes népe egy könnycseppet ért neki. De a könnycsepp megkeményedett a hidegtől, és egy közepes méretű sörétszem formáját öltötte. Lustán lebegett az önkéntelen kérdés: hogy is van ez, ő, a nagyhatalom exvezetője egyetlen sörétszemmel leterítette az egész Szovjetuniót? Ez egy korszaknak volt a vége, és lett egy másiknak a kezdete, pontosabban a féktelen orgia korszakának, a pestis előtti lakomának a kezdete.

De most bekövetkezik a soros Nagy Robbanás. A Maestro pedig elképzelhetetlen kozmikus sebességgel robog minden kis részecskéjével, minden atomjával, minden molekulájával a végtelen térben, és új naprendszerre, új földbolygóra, minden élőlény, minden leendő ember új részecskéjévé válik. És ettől a mindent átölelő kozmikus tértől, és az Égi-Követ-Jennifer elképzelhetetlen közelségétől az ő örök életében a Maestrót elképzelhetetlen sebességgel, váratlanul kínzó mennyei elragadtatás öntötte el...

1992–2013

UTÓSZÓ

A világ 25 milliós finnugor nyelveken beszélő nemzetiségei, népei napjainkban Szibériától, az Urálon túli területektől egészen Közép- és Észak-Európa határáig élnek. A tudomány és a történészek kutatásai alapján ők a mi nyelvrokonaink.

Közülük a hantik (osztjások) és a manysik (vogulok) igen távol, mintegy 6000 km-re vannak tőlünk, mégis az ő nyelvük áll a legközelebb a miénkhez. A magyarok a Kárpát-medencében telepedtek le, és főként mezőgazdasággal foglalkoztak, egykori legkeletibb nyelvrokonaink, többnyire még ma is, nomád életmódot folytatnak: halászok, vadászok és rénszarvastenyésztők. Hagyományaikat, szokásaikat és ősi hitüket, a sámánizmust és a politeizmust (többistenhitet) megőrizve megtartották mind a mai napig. Mivel írásbeliségüket csak a XX. század elején nyerték el, korábbi történetüket és hagyományaikat csak a szájhagyományokból, a vallási hiedelmekből és ásatásokból lehet rekonstruálni.

Jeremej Ajpin (1948. június 27.) hanti író „Az első földet kerestükben” című regényében ezt az ősi világot mutatja be, amit az Olvasók összevethetnek a mai osztjások életével, szokásaival. Megismerkedhetünk lakhelyeik természetével, a hantik hite szerinti háromosztatú világgal.

Megismerkedhetünk továbbá a szent helyeikkel, az Ég Atyával és fiaival, úgy ahogyan ez a mai őslakosok emlékeiben megőrződött. Matvejell, a festővel és Janával, az isteni származású szerelmével, aki ugyan nem valós lény, de szerelembe esik a festővel, miközben a regény többi szereplői hús-vér emberek, akiket a szerző számos esemény során mutat be a különböző történelmi időkben – például a második világháborúban, az afgán háborúban – a Szovjetunió megalakulásától kezdődően egészen napjainkig.

Mindeközben gazdag háttérrel kapunk a tajgai természetről és életről, emberi sorsokról, tragédiákról, az ottani istenek és a hanti emberek viszonyairól, kapcsolatairól. Ezekhez ad támpontot az Első Föld a Középső Világban – amit maga az író és hősei is keresnek egész életükben –, az Arany Cár Öreg vagy másik nevén Világügyelő Férfiú a Felső Világban – aki a Numi Torem isten fia, de rendszeresen lelátogat a hantikhoz – és Jana, a festőbe szerelmes szellemnő.

Az emberi tragédiák között szerepelnek azok az események, amelyeket a hantik a szovjet időkben voltak kénytelenek átélni, és amelyekről eddig nem illett, illetve tilos volt írni és beszélni.

A regény utolsó harmadában az író a Szovjetunióban létrejött rendszerváltást és annak következményeit írja le rendkívül plasztikusan és konkrét személyekhez kötődő történetekkel. Véleménye az eseményekről megegyezik a közvéleménnyel, az utca emberének értékelésével.

Jeremej Ajpin itt foglalja össze, hogy mit gondol az emberiségről, a társadalomról és arról a jövőről, ami remélhetőleg még nagyon soká fog megvalósulni.

Jeremej Ajpin¹¹⁵ az az író, akinek nagyapja még sámán volt – azaz pap, orvos, tudós, varázsló – és nem utolsósorban kapcsolattartó Ég Atya és a saját népe között, így mind az istenek, mind a saját népe között „első kézből” szerezhette információit.

A szerzőnek ez a műve immáron az ötödik – „A hantik, avagy a Hajnalcsillag”, „A hamvadó tűznél”, a „Repülés a mélybe” és a „Szüzanya a véres havon”¹¹⁶, után –, amelyik

¹¹⁵ Az író a nem önálló államiságú, kis lélekszámú őslakos népek írói közül elsőként terjesztették fel irodalmi Nobel-díjra.

¹¹⁶ A „Szüzanya a véres havon” című regényében (2003) első ízben jelenik meg nyomtatásban és irodalmi formában annak a felkelésnek a története (1934), amikor az őslakosok fellázadnak a 17 éves szovjet elnyomás és vörös terror ellen. Ennek kiváltó oka az volt, hogy a szovjetek meggyalázták szent helyüket, az Isten-tava közepén lévő szigetet.

magyar nyelven is olvasható. Megjelenésének okát az adja, hogy idén szeptemberben Magyarországon lesz a finnugor írók kongresszusa, amin a szerző is részt vesz.

Végül szólni kell a Jeremej Ajpin-könyvek fordítójáról, Nagy Katalinról, aki fantasztikus munkát végzett. Nem volt könnyű dolga még akkor sem, ha kiváló finnugrista és műfordító, ugyanis a regény sokféle szövegtípusból építkezik, tele van régi és új harcászati szavakkal (nyilakkal teli puzdra, vállról indítható föld-levegő rakéta), szociolektusokkal (lepukkant proletárkerület, úszómedencés szauna), a politikai élet szavaival (a Szovjetunió széthullása, peresztrojka, alternatív választások), pénzügyi szakszavakkal (privatizációs utalvány, Gazprom-részvények, pénzügyi piramis), de felbukkannak benne táj- (malica, csum, csuval) és szlengszavak (Ruszalka – modern Mata Hari vagy luxusörömlány jelentésben, dumajancsi, ágyú-töltelék, Bush-lábak, Kindermeglepetés) is. Szintén tisztelet illeti Somogyi László lektort, aki méltó támasza és segítője volt a fordítónak.

Ha a Kedves Olvasó szeretne megismerkedni egy tőlünk igen eltérő környezetben, de ma is élő rokon népünk kultúrájával, életével, örömeivel és bánataival, akkor jó szívvel ajánlom Jeremej Ajpin művét, ami mind stílusában, mind nyelvezetében eltér a megszokott európai irodalmi kánontól, ízléstől. Éppen ezért különös és izgalmas.

Dr. Nanovfszky György
Magyarország volt nagykövete több országban
a finnugor világkongresszusok egyik megalapítója
író, politológus, egyetemi tanár

Budapest, 2015. június 27.

Fordította és szerkesztette: Nagy Katalin
A szöveget az eredetivel egybevetette: Somogyi László
A jegyzeteket készítette: Nagy Katalin és Somogyi László
Az Utószót írta: Nanovfszky György
A fordítás alapja: Еремей Айпин: В поисках Первоземли. Роман.
(Ханты-Мансийск, 2013). Kézirat.
A könyvborítón Gennagyij Rajsev A Szent Sziget c. műve látható.
(Геннадий Райшев: Священный остров. In: Геннадий Райшев: Графика.
Екатеринбург. 2004: 61)

Felelős kiadó: Rubovszky Éva
Kiadja: a Finnugor Népek Világkongresszusa Magyar Nemzeti Szervezete
a 13. Finnugor Írókongresszus alkalmából
2015. szeptember

ISBN 978-963-89280-6-1